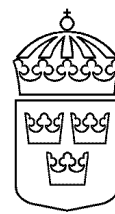

Riksdagens protokoll 1997/98:102

Onsdagen den 6 maj

Protokoll
1997/98:102

Kl. 10.00 – 17.58
19.00 – 22.16

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Demokratisering, rättsstat, respekt för mänskliga rättigheter och god förvaltning i offentlig verksamhet: Utmaningar för partnerskapet mellan Europeiska unionen och AVS-länderna *KOM (98) 146*

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Förslag
1997/98:RR10 till finansutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU5

4 § Regional tillväxt – för arbete och välfärd

*Regional tillväxt –
för arbete och välfärd*

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU11
Regional tillväxt – för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62 och förs. 1997/98:RR8)

Anf. 1 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! God morgon! Och god morgon, övriga ledamöter här i kammaren! Vi skall i dag behandla 360 förslag inom regionalpolitiken. 347 yrkanden har framförts i motioner av olika slag, från partimotioner till enskilda yrkanden. Regeringen står endast för 13 relativt uddlösa förslag genom propositionen *Regional tillväxt – för arbete och välfärd*,

som omfattar drygt 300 sidor. Man skulle utan överdrift kunna påstå att regeringens mångordighet vida överstiger dess handlingskraft.

Ett förslag har ett enigt arbetsmarknadsutskottet fört fram, nämligen ett förslag om en parlamentarisk utredning. Resterande yrkanden avslås av utskottet. Av alla idéer och tankar som ligger bakom motionerna har ingen fallit arbetsmarknadsutskottets majoritet på läppen. Det finns tydligen inga förslag från de olika riksdagspartierna eller enskilda ledamöter som kan accepteras av regeringens företrädare i arbetsmarknadsutskottet.

Med detta som bakgrund kanske kammarens socialdemokratiska ledamöter kan förstå oppositionens starka och berättigade krav på att man genomför en bred utredning för att få till stånd en förändring i de svaga regionerna. Där går flyttlassen i en strid ström – från inland till kust, från land till stad. Detta är inte beroende på att människor vill flytta, utan på att förutsättningarna för att stanna kvar har försämrats genom socialdemokratisk politik. När arbetstillfällena försvinner, när servicen urholkas och när välfärden försämras tvingas människor att flytta.

Allt färre återkommer till sina hemregioner, eftersom de nya och framtidsinriktade arbetstillfällena inte fått fäste där. Den bidragspolitik som skulle erbjuda människor arbete har visat sig inte fungera. I stället för att bygder har utvecklats har de avvecklats. De företagsinriktade stöden, det höga skattetrycket och ett dåligt företagsklimat har i stort sett gjort att de nya framtidsjobben inte kommit till stånd i den utsträckning som skulle ha kunnat ske med en annan politik. Det skulle vara en politik för företag och företagare, som vi moderater förordar. Nej, i stället har bidragen konserverat befintliga strukturer, och de nya, kunskapsintensiva arbetena har i stort uteblivit.

Den utveckling som sker i de svaga regionerna, där företag upphör, stagnerar eller flyttar, kan jämföras med utvecklingen i Sverige i stort. Sverige halkar efter alltmer, inte på grund av att vi skulle ha sämre förutsättningar än andra länder, utan för att en socialdemokratiskt ledd regering inte förmår ta itu med grundläggande strukturförändringar. Företag flyttar utomlands, och produktionen förläggs där förutsättningarna och kompetensen är bättre.

Samma sak sker inom landet. Är produktionsskatterna för höga, infrastrukturen dåligt utbyggd, kompetenskraven inte tillgodosedda eller de allmänna villkoren för företagande inte tillräckligt gott, så påverkar detta i första hand de regioner där marginalerna redan är små.

Det stora antalet regler och lagar som styr företagande i Sverige måste minska. I betänkandet *Bättre och enklare regler*, från Småföretagardelegationen visar man att det går att förenkla krånglet och byråkratin för företag. Några exempel är enklare registreringar, enklare självdeklarationer för företag, lättnader i uppgiftslämnandet, m.m. Vi ställer oss bakom förslagen och avser att genomföra dem vid ett regeringsskifte.

Skall Sverige klara välståndet är det ett oeftergivligt krav att fler kan ges möjlighet att arbeta i företagen. Går inte detta kommer de ekonomiska och sociala problemen som vårt land brottas med att förstärkas. Den socialdemokratiska regeringen har gruvligt misslyckats med förutsättningarna för ökat antal arbetstillfällen.

Jag beklagar att utredningen med parlamentariskt inflytande, som det heter i betänkandet, inte har kommit till stånd tidigare. Jag välkomnar dock att Kjell Ericsson och Centern nu har anslutit sig till den övriga

oppositionen, om än sent. Hade Centern slutit upp redan för något år sedan hade vi i dag förhoppningsvis sluppit att debattera denna urvattnade soppa till regionalpolitik och i stället haft en regionalpolitik värd namnet.

Min förhoppning är att vi får till stånd en utredning som bl.a. grundligt analyserar orsakerna till att vissa regioner har en svag utveckling. Det finns mycket material redan nu om företagsutveckling, om de regionala stödets effekter, om demografiska förhållanden, om infrastrukturens betydelse, om den nya informationstekniken och dess förutsättningar, om den ekonomiska tillväxten och om EU:s regionalpolitik. Med säkerhet kommer dock mycket av materialet att behöva uppdateras.

Att dagens regionalpolitik inte fungerar visar med tydlighet utvecklingen i framför allt skogslänen. I utredningsarbetet kommer det att behövas stor öppenhet för nya lösningar, och det är nödvändigt att man släpper lösningar till en politik som inte är giltig i en ny tid av globalisering och en galopperande utveckling av ny informationsteknik. Utredningen är ett angeläget arbete, som förhoppningsvis kommer att leda till att de tillväxtmöjligheter som otvetydigt finns i de nu svaga regionerna tas till vara.

När regeringen presenterade sin regionalpolitiska proposition var den allmänna uppfattningen att den var en stor besvikelse. Som så ofta i regeringens agerande hade betydande förväntningar byggts upp i stora delar av landet på grund av utfästelser. Det var löften som regeringen inte förmår leva upp till.

Den som läser sammanfattningen i arbetsmarknadsutskottets betänkande slås av hur fattig på idéer regeringen är när det gäller att åstadkomma en regional tillväxt. Titeln på propositionen är *Regional tillväxt – för arbete och välfärd*. Men de förslag som förs fram är endast smärre justeringar av den nu förda politiken, som inte har gett och inte kommer att ge vare sig tillväxt eller mer arbete i svaga regioner. Regeringens yrkanden kommer inte att få flyttlassen att vända.

Ett första skäl till detta är att andra åtgärder som regeringen redan vidtagit har så starka negativa regionala effekter att de svårligen kan motverkas med regionalpolitiska åtgärder. Hit hör bl.a. försämringarna av företagsklimatet, chockhöjningen av produktionsskatten på el, den beslutade kärnkraftsavvecklingen och höjningen av skatten på bensin och diesel.

Ett andra skäl är att regeringen i grunden förordar en fortsättning på den bidragspolitik som hittills visat sig ge så dåliga resultat. Bidragen grupperas om där de i stället borde ha ersatts med sänkta skatter.

Herr talman! Vi har i vår motion förordat en målmedveten omläggning av regionalpolitiken i fem led.

Det första ledet är ett undanröjande av de regionalt mest skadliga förändringar som genomförts de senaste åren. T.ex. bör skatten på bensin sänkas med 25 öre och kärnkraftsavvecklingen avbrytas. Produktionskatten på el bör på sikt tas bort, något som även sju socialdemokratiska kommunalråd i Bergslagslänen har instämt i genom en debattartikel i Dagens Nyheter: "Den nya elskatten leder till ökad arbetslöshet", skriver de. Det är bara att instämma. Lägg därtill vad den förtida kärnkraftsavvecklingen kommer att innebära för många kommuner med elintensiv verksamhet.

Det andra ledet avser väsentliga förbättringar av företagsklimatet. Det har särskild betydelse i mer utsatta regioner där marginalerna är minst och finansieringsmöjligheterna sämre. Utan företagare – inga företag. Utan företag – inga arbetstillfällen.

Det tredje ledet tar sikte på betydelsen av god informationsteknisk infrastruktur i hela landet.

Det fjärde ledet utgörs av bättre villkor för en individualiserad utbildning på distans.

Slutligen är det femte ledet inriktat på att undanröja bristen på arbetskraft. En kraftig utbyggnad av kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning föreslås där regionalt betingade brister bör vara en utgångspunkt vid utbyggnad i en första etapp. Arbetsmarknaden bör inriktas mot kvalificerad yrkesutbildning för att möta behoven.

Inget av dessa förslag tilltalar regeringspartiet utan avstyrks rakt av.

Herr talman! Trots de minst sagt fattiga dokument som propositionen och betänkandet utgör finns det anledning att göra några kommentarer.

Vad gäller infrastruktur för kommunikationer finns inga förslag till beslut utan endast allmänt prat om att åtgärder vidtas kontinuerligt. Detta kan vara värt att notera. De förslag som regeringen tar upp är redan i stor utsträckning tillgodosedda i Vägverkets vägplan och i Banverkets stomnätplan. Och det som kallas åtgärder är ofta i realiteten tandlösa ofinansierade förslag.

Herr talman! Jag har tidigare något berört de regionalpolitiska stöden. Vad gäller transportbidraget och nedsättningen av socialavgifter har vi accepterat regeringens förslag. Möjligen skulle det kunna bifogas några funderingar kring transportstödet. Regeringen har tagit bort 100-kilosgränsen och ersatt den med en gräns på 20 kilo. Tyvärr löser inte detta helt småskalighetens problem. Där är det många gånger fråga om en hög förädlingsgrad. Inom hantverk och småskalig livsmedelsproduktion levereras ofta varorna till kunder med höga fraktkostnader, vilket allvarligt försämrar produktionsmöjligheterna. Detta kan vara något att tänka på för den kommande utredningen.

Vi har konsekvent vänt oss mot de selektiva företagsstöden och gör det nu också. Vid ett flertal tillfällen har vi påpekat att nyttan av dessa inte uppväger nackdelarna. I stället anser vi att bidrag skall växlas mot skattesänkningar och förbättrade villkor för företagen. Vi har stöd för detta av såväl företagarnas organisationer som forskningen.

När vi anser att de selektiva företagsstöden, som innefattar regionalt utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag, inte fyller en långsiktig sysselsättningshöjande funktion bortfaller även med dem behovet av indelning i nationella stödområden. Kvar skulle vara EU:s målområden samt områden för transportstöd och nedsättning av socialavgifter.

Herr talman! Då jag inser att vi inte får majoritet för vårt yrkande om borttagande av de nationella stödområdena 1 och 2 samt tillfälliga stödområden, vill jag meddela att vi kommer att stödja den gemensamma reservationen 62. Jag anser att det i dag inte finns någon anledning att överlåta rätten att besluta om de långsiktiga stödområdena 1 och 2 från riksdagen till regeringen om stödområdesindelningen består.

I vår motion A20 har vi tagit upp jordbrukets och livsmedelsindustrins roll för att arbetstillfällen och produktion av bra livsmedel skall kunna bibehållas. Grunden för en livsmedelsproduktion och en levande

landsbygd är att livsmedelsproduktionen får konkurrensneutrala villkor mot övriga EU och får en allmänt sund företagspolitik som innebär sänkta skatter och avgifter och minskad byråkrati. Vi anser det därför viktigt att kostnadsänkningarna enligt landshövding Gunnar Björks förslag genomförs.

Regeringen hotar nu med nya pålagor, som vi motsätter oss. Jordbruksministern har talat om skatt på jordbruksmark. Miljöministern har aviserat att skatt på skog, s.k. skogsvårdsavgift, kan komma att införas. Höjd elskatt samt höjda avgifter på bekämpningsmedel diskuteras också. Detta är förslag som vi inte kan acceptera.

Herr talman! Vi har även fört fram ett förslag om att Glesbygdverket och Folkhälsoinstitutet Hela Sverige skall leva läggs samman under NUTEK och har sin verksamhet i Östersund. På detta sätt anser vi att glesbygdens frågor skulle stärkas.

I samband med regeringens proposition om regionalpolitik behandlar vi även revisorernas förslag angående regionalpolitiskt stöd efter EU-medlemskapet. Jag har inte för avsikt att närmare gå in på det, men vi tillstyrker revisorernas förslag.

Utskottet har också bl.a. behandlat regeringens förslag om regional näringspolitik och tillstyrkt en försöksverksamhet med de arbetsmarknadspolitiska medlen. Jag konstaterar att regeringen ger sig själv underbetyg vad gäller arbetsmarknadspolitiken. Regeringen inser tydligen att volymmålen inte har bidragit till att medverka till en ökad sysselsättning. Vi har hela tiden påpekat detta förhållande.

I stället för försök som försenar en reformering av arbetsmarknadsåtgärder förespråkar vi ett helt annat synsätt. Målet bör vara att förmedla jobb, inte att sätta upp volymmål för åtgärder.

För att åstadkomma detta anser vi att de arbetsmarknadspolitiska insatserna bör fokuseras på arbetsmarknadsutbildning och lärlingsutbildning för unga arbetslösa. Detta skall göras tillsammans med en effektiv arbetsförmedling.

Herr talman! Jag har uppehållit mig vid några frågor i betänkandet. Naturligtvis står jag bakom samtliga moderata reservationer. För tids vinnande yrkar jag dock endast bifall till reservation 1 som gäller mål och riktlinjer för regionalpolitiken.

Jag har även meddelat att den moderata gruppen kommer att stödja reservation 62 och därmed avstyrka utskottets förslag att regeringen övertar riksdagens beslutanderätt om vilka områden som skall ingå i stödområdena 1 och 2.

Anf. 2 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Det här är ett mycket viktigt betänkande, som handlar om regeringens proposition om regionalpolitik, riksdagens revisorers förslag samt en mängd motioner i anslutning till propositionen och från den allmänna motionstiden.

I betänkandet behandlas många olika områden. Det innehåller dessutom 130 reservationer. Tiden för handläggningen i utskottet var mycket kort. I annat fall kanske man skulle ha processat bort en del av reservationerna, men nu är de många.

Som vi alla har kunnat bevittna har urbaniseringen pågått ganska länge. Människor har flyttat från landsbygden in till de stora städerna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Under några få perioder har urbaniseringen dock bromsats upp. Men under de senaste två tre åren har utflyttningen från gles- och landsbygden ånyo tagit fart. Bara under det senaste året minskade skogslänens befolkning med ca 14 000 personer. Flyttningen skedde framför allt till de stora tillväxtcentrumen.

Det är naturligtvis allvarligt med en utglesning av områden som redan tidigare var glesa. Bostäder töms, skolor töms, daghem likaså. Det är ett slöseri med samhällsresurser. Samtidigt måste det byggas bostäder, skolor, daghem, vägar och annan infrastruktur i de områden som får inflyttning. Alla skulle tjäna på en bättre regional balans. Det är alltså samhälls-ekonomiskt lönsamt med en riktig regionalpolitik.

Orsakerna till utflyttningen är naturligtvis flera. Men en stor orsak är självfallet den stora arbetslösheten under senare år och svårigheterna för människor att få arbete på hemorten.

En annan orsak är att ungdomar söker sig till utbildning. En tredje är den bristande infrastrukturen i övrigt. Därför behöver man vidta åtgärder som ger människor möjlighet att bo och leva i hela det här landet.

Man kan fråga sig om den tidigare regionalpolitiken inte varit verkningfull. En del påstår att den har varit helt verkningslös. Jag tycker att en del av den bedrivna regionalpolitiken har varit till stor nytta. Den lilla regionalpolitiken har omfattat ca 3,7 miljarder. Sett i förhållande till hela statsbudgeten är det ingen stor summa. Jag såg en uppgift i morse om de regionalpolitiska medlens fördelning. Jag vet inte riktigt hur man räknat fram den, men det är inte det viktigaste. Det viktiga är hur hela statsbudgetens fördelning ser ut och var pengarna finns koncentrerade. Då ser bilden helt annorlunda ut.

De åtgärder som vidtagits inom den lilla regionalpolitiken har varit bl.a. stimulans till företag som startats eller expanderat i regionalpolitiskt prioriterade områden. Det har också varit projektmedel för insatser i glesbygd. Jag vill påstå att detta i det stora hela har varit riktiga satsningar. Många företag har etablerat sig och expanderat i dessa områden tack vare den stimulans som detta har inneburit. Om dessa stöd inte hade funnits hade det sett mycket värre ut i olika bygder än vad det nu gör. Därför vill jag säga att den förda regionalpolitiken har varit bra i vissa stycken, men den har varit långt ifrån tillräcklig.

Det som framför allt har varit bristfälligt är den stora regionalpolitiken, dvs. satsningen på infrastruktur såsom kommunikationer, utbildning, forskning m.m. Den satsningen har inte varit tillräcklig. Statliga myndigheters och statliga företags neddragningar på sina verksamheter har också förvärrat situationen. Det gäller även de näringspolitiska insatserna i övrigt.

Därför var det med stor förväntan som jag såg fram emot regeringens proposition om regionalpolitiken. Nu ligger den på kammarens bord efter utskottets behandling. Inriktning och ansats är någorlunda, men de är långt ifrån tillräckliga. Ambitionerna borde ha varit mycket större. Sedan finns det vissa delar som jag anser vara rent dåliga, men dem skall jag återkomma till.

Det finns många reservationer till detta betänkande. Jag skall inte ta upp alla men ändå beröra några av dem som Centern står bakom. Och jag vill då börja med frågan om mål och riktlinjer för regionalpolitiken.

Att hela Sverige skall leva måste vara ledstjärnan för en politik som syftar till regional rättvisa och utveckling. För att nå detta måste man sätta upp konkreta mål. Likvärdig service måste finnas tillgänglig i hela landet.

Lika förutsättningar måste tillskapas så att män och kvinnor, barn och ungdomar kan och vill leva och bo på landsbygden. Människornas inflytande över sitt lokalsamhälle måste också bli större.

Nuvarande sektorspolitik måste brytas och samordningen måste öka på alla nivåer. Som det varit hittills har de statliga verken och myndigheterna agerat strikt utifrån sina verk utan att ta nödvändiga regionalpolitiska hänsyn. Därför måste det bli en åtstramning så att verk och myndigheter verkligen tar sitt ansvar.

Eftersom den kommunala servicen är oerhört viktig är det också nödvändigt att den kommunala skatteutjämningen revideras så att det blir någorlunda likvärdiga möjligheter till en bra kommunal service i hela landet. Det gäller allt ifrån vård och omsorg till utbildning och det kulturella utbudet. De förstärkningar som har gjorts av statsbidragen till kommunerna har varit nödvändiga, men det behövs ändå en viss förändring av skatteutjämningsystemet. Det gäller bl.a. faktorer såsom individ- och familjeomsorg, kollektivtrafik och befolkningsminskning.

En annan övergripande fråga är hur vårt företagarklimat ser ut. Där är det väsentligt att den privata sektorn får stabila och gynnsamma villkor. Detta gäller näringslivet i allmänhet, men de små och medelstora företagen i synnerhet. Det är fem områden som jag ser som särskilt viktiga i detta avseende: främjandet av det personliga ägandet, minskningen av byråkratin, sänkningen av skatter och avgifter, främjandet av kunskap och kompetens samt en bättre riskkapitalförsörjning.

Här måste understrykas att det måste till en attitydförändring så att fler människor ser det som naturligt att starta företag. Entreprenören är och skall vara väl ansedd i samhället. Det måste vara tillåtet att tjäna pengar. Det måste vara tillåtet att lyckas. Det finns i dag en attityd att om du vinner miljoner på Bingolotto så blir du en hjälte. Det är inte lika acceptabelt att tjäna pengar som företagare. Här måste det till en attitydförändring.

Företagsbeskattningen måste reformeras så att det blir lättare att bygga upp ett eget kapital. Fåmansbolagsreglerna måste förbättras. Åtgärder måste vidtas för att underlätta för att få fler företag i tjänstesektorn, och här vill jag att även de hushållsnära tjänsterna beaktas. Vi vill också införa en möjlighet till skattefritt sparande för att starta eget. Dessutom vill vi från Centern anslå ytterligare 500 miljoner till bl.a. småföretagsutveckling.

Arbetslöshetsförsäkringen måste utformas så att den inte missgynnar deltidsarbete, eftersom deltidsarbete många gånger är det enda arbete som står till buds på mindre orter. Regelverket för företagen måste också förenklas. Där tycker jag att Småföretagardelegationens förslag i stort sett är mycket bra, och jag hoppas att så många förslag som möjligt av dessa kommer att genomföras.

Kommunikationsfrågorna i vidaste mening är oerhört viktiga för regionalpolitiken. Vägar, järnvägar, flyg och IT är alla mycket väsentliga. Propositionen berör en del av detta, men den innehåller få konkreta förslag.

Man säger t.ex. att riksväg 45 skall rustas upp, men man nöjer sig med att detta skall gälla från Dalagränsen. Det finns också mycket stora behov söder om denna gräns. Grusvägnätet är synnerligen undermåligt, inte minst i norra Dalsland och i alla de sju skogslänen. Här krävs det en mycket stor och målmedveten satsning om man någonsin skall komma till rätta med dessa vägar.

Under den senaste vintern har det varit bedrövligt. Tjällossningen kom på vissa ställen både i februari och i april. Och det har förekommit att bilar har måst bärgas för att de fastnat i tjälskador på allmän väg. Självfallet är det bristfälliga vägnätet till stort men för de boende utefter dessa vägar. Och vad de dåliga vägarna betyder för skogsnäringen är lätt att förstå. Vi från Centern vill att det skall upprättas en tioårig plan för att man skall kunna hårdbelägga vägar med mer än 150 dygnsfordon.

Beträffande kommuniaktionsområdet måste jag även beröra vikten av att utbyggnaden av IT, tele och data sker över hela landet och med samma anslutningsavgifter var man är bor någonstans.

Utbildningens betydelse för den regionala utvecklingen kan inte nog understrykas. Inte sällan är utbildningsnivån lägre på glesbygden. Detta gör också att det är svårare för företagen att rekrytera kompetent personal.

Därför tycker jag att det är positivt att det föreslås 1 500 platser för distansundervisningen, men det är ett för litet antal. Av de 15 000 högskoleplatser som ännu inte är fördelade borde faktiskt huvudparten gå till distansundervisning. Det bör också ingå i högskolans ansvar att anordna utlokaliserad utbildning. Därför bör resursdelningssystemet ses över så att distansutbildningen underlättas.

När det sedan gäller den statliga verksamheten är det viktigt att den kan fördelas över landet. De statliga arbetstillfällena är viktiga och breddar också den lokala arbetsmarknaden. Som det har varit under de senaste åren är det de statliga arbetsplatserna som ligger mest perifert som har rationaliserats bort. Vi från Centern anser att staten borde ha en kraftfull plan över hur man kan utlokalisera statliga verksamheter. Alla verk och myndigheter borde ha i uppdrag att förlägga åtminstone 10 % av sina verksamheter till stödområden.

Beträffande beslutanderätten angående långsiktiga stödområden anser jag och de andra som har skrivit under reservation nr 62 att denna även framdeles skall ligga på riksdagen.

Den långsiktiga stödområdesindelningen är en fråga av sådan vikt att den inte enbart skall avgöras mellan regeringen och EU-organ, utan riksdagen bör även framgent bestämma vilka områden som skall ingå i stödområde 1 och 2. Det är bra att Patrik Norinder nu har anslutit sig till denna uppfattning.

Turistnäringen är en näring som har en stor betydelse och stora utvecklingsmöjligheter i regionalpolitiskt prioriterade områden. Här finns en rad åtgärder som kan vidtas. En åtgärd är att möjliggöra för de små företagen att få tillgång till en relevant utbildning. En annan är att samordningen mellan olika aktörer och myndigheter förbättras.

Marknadsföringen måste underlättas, och då vill jag nämna svårigheterna med att få skylta om sin verksamhet. Vi ger för närvarande stimulans till att starta verksamheter på landsbygden och ofta inom turistnäringen. Men när man sedan skall sätta upp en skylt för att tala om var verksam-

heten är belägen är det mycket svårt att få Vägverkets tillstånd. Detta borde ju vara en enkel fråga att lösa, men än så länge har det varit svårt.

Turistnäringen är viktig även som underlag för en kommersiell service för landsbygden. För att man skall kunna få en bra utveckling på landsbygden är det väsentligt att det både finns bra kommunal och kommersiell service. Lanthandel är härvidlag oerhört viktig. Genom att butiken även kan vara ombud för apotek, olika spel, bank, post och turistinformation kan den utgöra en landsbygdens servicecentral.

Runt omkring i våra bygder har det bildats många byalag, sockenråd och bygdekommittéer. Dessa arbetar ihop med kommuner, länsstyrelser, Folkhälsoinstitutet och Glesbygdsverket, och de gör ett mycket bra jobb. Med det underifrånperspektiv som det här arbetet bedrivs utifrån blir det en stor delaktighet för många. Detta bör ytterligare stimuleras på olika sätt.

För att inte minst de unga skall trivas på landsbygden måste det finnas tillgång till både nöjen och kultur. Här utför hembygdsföreningar, bygdegårdsföreningar, idrottsföreningar, kyrkor och frikyrkor ett stort arbete med att anordna olika fritidsaktiviteter. Föreningslivet förtjänar stort beröm för sitt arbete och det bör också stödjas och stimuleras.

För att landsbygden skall kunna utvecklas är det även väsentligt att de areella näringarna får möjlighet att både överleva och utvecklas. I dag är inte förhållandena när det gäller konkurrens med våra grannländer likvärdiga. Detta framgår med stor tydlighet av landshövding Gunnar Björks utredning. Därför är det nödvändigt att skatten på el och eldningsolja sänks, att det görs insatser för forskning och utveckling. En större stimulans till exportsatsningar är också nödvändig liksom att man på sikt ser över beskattningen av gödningsmedel och diesel.

Jag vill också beröra förslaget att höja socialavgifterna för jord- och skogsbruk samt trädgårdsskötsel. Det är för mig fullkomligt obegripligt hur majoriteten kan höja skatten för den här kategorin av näringsliv, hur man kan ställa sig bakom ett sådant förslag och höja avgifter för dem som redan har det svårt. Man skriver att insatserna bör koncentreras till de näringar som förväntas expandera.

När det gäller Norrlands inland är det oerhört väsentligt att alla verksamheter får möjlighet att överleva. Jord- och skogsbruken finns där, men de lever oerhört farligt och tål inte ytterligare åderlätningar för då kommer de att slås ut. Vad händer med turistnäringen och andra tjänsteföretag om Norrlands inland växer igen? Per-Ola Eriksson kommer litet längre fram i debatten att ytterligare belysa det negativa med förslaget. Det finns en fempartireservation som går emot förslaget, och jag hoppas att många ansluter sig till denna reservation.

Jag vill också i korthet kommentera EU:s strukturfonder. Det är viktigt att man redan under innevarande programperiod förenklar hanteringen av strukturfondsmedlen. I dag är den mycket krånglig, och det är det många som vittnar om.

Inför kommande programperiod vill jag framhålla att vi från Centern anser det nödvändigt att de geografiska områden som i dag omfattas av mål 2, mål 5b och mål 6 även framdeles skall ingå i de nya målområdena. Det är viktigt att resurserna går till de områden som är i störst behov av dem. Regeringen måste i förhandlingar med EU kräva att Sverige skall ha minst samma geografiska målområden som man har i dag.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Herr talman! Det finns mycket att säga om detta betänkande, men tiden medger inte mer.

Det är verkligen viktigt att vi tar regionalpolitiken på allvar och vidtar åtgärder så att det finns möjligheter att bo, arbeta och leva i hela vårt land. Jag står självfallet bakom samtliga reservationer som Centern står bakom i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 2, 24, 54, 62, 68 och 96.

Anf. 3 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Få politikområden har varit föremål för så vackra ord och höga mål men också så många grusade förhoppningar som just regionalpolitiken. Trots att regeringen rubricerar sin regionalpolitiska proposition *Regional tillväxt – för arbete och välfärd*, konstateras att det i många avseenden är fråga om på stället marsch och i andra sammanhang en kraftig tillbakagång.

Regeringen är ett halvår försenad med sin proposition. Den trängdes in i vårens slutspurt, vilket gjorde utskottsarbetet så pressat att den produkt som utskottet presterar, precis som propositionen, känns mycket ofullgånge. Antalet reservationer, 130 stycken, hade säkerligen kunnat vara färre om beredningstiden varit rimligare. Propositionen är, trots omfång och ordmängd, bara ett hopplock som inte löser svåra regionalpolitiska problem.

Utskottet begär enhälligt en förutsättningslös översyn och utredning av hela regionalpolitiken. Det är så viktigt anser utskottet, både socialdemokrater och oppositionsföreträdare, att det bör ske i parlamentariskt hägn och med parlamentariskt inflytande. Därmed tillgodoses ett flerårigt folktivistiskt krav om att se över regionalpolitiken utifrån nya förutsättningar.

Jag har flera gånger i regionalpolitiska debatter påstått att regionalpolitik är svårt, bl.a. därför att det inte finns något facit. Alla länder kämpar, mer eller mindre, med regionalpolitiska problem. Målet för regionalpolitiken är ju att ge den en enskilde medborgaren frihet att välja arbete och bostadsort och att det kan ske under goda kulturella och miljöpolitiska förhållanden.

Från Folkpartiets sida har vi under många år försökt att driva på för en förändring av regionalpolitiken, så att olika bygders och regioners unika förutsättningar ges en rättmätig chans. Under 1960- och 1970-talen dominerade ju framför allt lokaliseringpolitiken. Regional balans skulle åstadkommas genom centrala beslut som avgjorde framtiden för starkt problemdrabbade regioner. Det fanns en övertro, ofta socialistiskt präglad, på att man genom myndigheters beslut kunde planera fram sysselsättning.

Den förändring som vi förespråkar är en övergång till mobiliseringspolitik där regionalpolitiska mål uppnås genom att man satsar på människor och deras förmåga till skapande. Tyngdpunkten måste ligga på decentralisering av både verksamhet och beslut. Nyetableringar, småföretag, lokal samverkan och generella regler underlättar nyföretagande och lokal tillväxt.

Det sägs i propositionen att Sverige har en ekonomisk utveckling som är beroende av processer och politik på internationell nivå. Man slår fast en ovedersäglig sanning, att nationell och regional företagsmiljö spelar en

stor roll för näringslivets förutsättningar att utvecklas. Vidare sägs att "endast vid en hög nationell, ekonomisk tillväxt ökar också sysselsättningen i de svagare regionerna".

Utifrån dessa klara och raka sanningar konstaterar regeringen att det har varit ett stort bortfall av arbetstillfällen i de svaga regionerna. Det har bl.a. varit en nedgång i handel och kommunikation samt bortfall av arbetstillfällen inom vård och omsorg. En sektor som socialdemokraterna sagt sig främst värna om, dvs. den offentliga, har inte minst i regionalpolitiskt utsatta områden fått ta kraftiga smällar de senaste åren.

Man kan ifrågasätta den sakligt sett tveksamma, men elegant formulerade, meningen i propositionen, där man talar om att en viss återhämtning sker. Storstadslänen är tillsammans med några enstaka andra län de enda som nu expanderar, medan i princip samtliga övriga län, särskilt skogslänen, har en utomordentligt svår åderlätning av såväl befolkning som arbetstillfällen. Detta kan ses i ett perspektiv med en arbetslöshet som under detta decennium har ökat dramatiskt. Fram till år 1997 var ökningen cirka åtta procentenheter. Den fortsatta försvagningen i en god konjunktur är närmast förödande för de regionalpolitiskt svaga områdena. En rak beskrivning av läget skulle kunna vara: Tappen är ryckt ur tunnans botten.

Den grupp som drabbats hårdast av neddragningarna på vård- och omsorgssidan är kvinnorna. Denna arbetslöshet har ökat katastrofalt, men också för ungdomarna har det varit utomordentligt svårt. I stödområde 1 var arbetslösheten över 20 %, dvs. att mer än var femte ungdom var arbetslös. Ungdomsarbetslösheten där var nästan dubbelt så hög som i landet i övrigt. I den mån det skett en återhämtning har det varit i storstadsområdena. Jag tror, herr talman, att vi alltför sent har insett svårigheterna att hålla sysselsättnings- och befolkningstal uppe i regionalpolitiskt utsatta områden. Därför är det att beklaga att socialdemokraterna fram till nu har avvisat en ordentlig genomlysning av situationen när det gäller regionalpolitiken och dess förändrade förutsättningar.

Ett uttunnat befolkningsunderlag med stigande ålderskurvor rakt över i de regionalpolitiska områdena har dramatiskt förändrat situationen. I propositionen talas ju också om trendbrott mot "en väsentligt mer ogynn-sam befolkningsutveckling som skett under perioden 1995–1997". Yngre människor har flyttat ut, kvinnor i större utsträckning än männen. Regeringen konstaterar uppgivet att de långsiktiga regionalpolitiska problemen består och att summan av dem är "ett allvarligt hot mot en balanserad regional utveckling".

Min synpunkt på regeringens regionalpolitik är inte att det saknas vilja. Den är säkerligen uppriktig. Men socialdemokraterna är fast i den byråkratiska och politiska överambitionen att styra. Man har försvårat de allmänna förutsättningarna genom att lägga bördor och hinder på framför allt småföretagen, som är en väsentlig grupp när det gäller att åstadkomma tillväxt i näringspolitiskt svaga områden. Det räcker inte att regeringen via NUTEK har delat in Sverige i 108 lokala arbetsmarknadsregioner för att göra jämförelser och statistiska övningar. Regeringens svaghet i regionalpolitiken ligger i att tyngdpunkten läggs vid statistik och analys i stället för att underlätta de operativa och de vardagsnära frågorna för näringslivets utveckling.

Regeringens ~~Ökade~~ tillväxt –
~~för~~ *Ökade* ~~begrunnat~~ tillväxt

Jag har, herr talman, upprepat ett antal kriterier för att en region skall fungera – ett antal K-förutsättningar:

- Kreativitet – samhällets regelsystem skall stimulera till nyföretagande och näringslivets utveckling.
- Kunskap – eftergymnasialt utbud inom räckhåll och pendlingsavstånd.
- Kommunikation – det skall vara lätt att ta sig tur och retur från en ort.
- Kvinnor – en arbetsmarknad som ger jobb på nära håll.
- Kapital – tillgängligt för alla företagsformer, särskilt småföretagen.
- Kultur – ett utbud av lokal, levande kultur.
- Kommunicera – höga staket mellan verk och myndigheter bryts ned.

Med dessa sju K:n i inbördes harmoni och aktiv stimulans finns förutsättningar för levande och fungerande regioner. Regeringens proposition sitter dock alltför mycket fast i traditionellt och stelt tänkande, som gör att man inte kommer loss i en ny och stark regionalpolitik.

I det 300 sidor tjocka betänkandet är det inte möjligt att kommentera varje enskild del. När det gäller mål och riktlinjer för regionalpolitiken pekar vi på regionalpolitikens förutsättningar, där varje region och bygd får visa och tillämpa sin styrka och möjlighet. Den lokala mobiliseringen måste ges utrymme.

Politiken måste underlätta särskilt för små- och nyföretagande.

Produktionsskatter med höjda elkostnader skapar en betydande osäkerhet om villkoren för investering i industriell verksamhet också i landets norra delar.

I reservation 7 efterlyser vi ett gott företagsklimat i hela landet. Vi måste få en politik som skapar förutsättningar för att små företag vill och kan bli större. Förenklade regler, särskilt för småföretagen, är omgående av nöden. Sänkt skatt på arbete ger en tillväxt av den viktiga tjänstesektorn, som i vårt land är alltför liten.

Småföretagardelegationens förslag skulle kunna genomföras i allt väsentligt. De tillväxthinder som nu finns för de små och växande företagen ute i regionerna måste undanröjas.

Kommunikationsfrågorna är oerhört viktiga när det handlar om stora avstånd och glesbygder. En förbättring längs Norra stambanan med anslutningar till Arlanda flygplats är av oerhört vital betydelse för de företag och boplatser som ligger fjärran från de internationella kontaktnäten.

Vi har i reservation 25 uppmärksammat de speciellt stora problem som finns i Norrlands inland och som sträcker sig långt söderut – långt ned till landskapet Dalsland i Västra Götalands län. Man måste åstadkomma en erforderlig förbättring av vägstandarden i dessa områden så att näringslivets hinder under långa tjällossningstider undanröjs.

Det är viktigt att helhetssyn och tvärspektoriella avvägningar präglar de omstruktureringar som är oundgängliga. Statliga och regionala myndigheter måste ta ett regionalpolitiskt ansvar. Trots en sådan allmän uppmaning iakttas detta alltför sällan. Riksdagen bör ge tydliga riktlinjer för hur statlig service ute i landet skall organiseras. Det är inte minst viktigt var domstolar och andra myndigheter placeras. De måste finnas nära människor, och då är centralisering ingen bra lösning. Därför behöver vårt påpekande i reservation 55 uppmärksammas.

Regeringen vill få friheten att besluta om stödområdesindelningen. Med tanke på den vikt som dessa områden praktiskt och politiskt har är det inte rimligt att riksdagen avhänder sig detta instrument. Regeringen

har blivit alltför bländad av vinkarna från EU om att det hela skall vara strömlinjeformat. Vi reserverar oss menar att riksdagens inflytande tjänar regionalpolitiken bäst. Därför bör reservation 62 bifallas. Det är en reservation där fem av sex oppositionspartier deltar. Det sjätte partiet, Moderaterna, ser nu också ut att ansluta sig.

Också i reservation 68 har fem oppositionspartier pekat på det orimliga i att regeringen kapar stödet i form av nedsättning av socialavgifter inom jord- och skogsbruk. Också trädgårdsskötsel åker med. Jakt och fiske får samma smäll, och för säkerhets skull sopar man också bort det som i lagen rubriceras som "annan personlig serviceverksamhet". Det är mycket märkligt att på detta sätt peka ut några näringsgrenar som regionalpolitiskt har en oerhörd stor betydelse. Det påpekade ju också Kjell Ericsson. Regeringens försvar, att detta enbart berör regionalområde 1, undanröjer inte vår starkt kritiska invändning. Också här har Moderaterna möjlighet att stödja en reservation som skulle möjliggöra bättre villkor för små företagsenheter, som ofta är så vitala för de svagaste områdena i landet. Socialdemokraterna i regering och utskott har övergett det allra minsta. Det är att undergräva regionalpolitiken. Tala om fel signaler!

Regionalpolitik är inte bara insatser i landets norra och inre delar. Också skärgården är regionalpolitiskt utsatt. Även där gäller det att undanröja hinder och stimulera samordning. Den lokala mobiliseringen måste få sin chans. Men det är också viktigt att de statliga verken inser sitt regionalpolitiska ansvar. När t.ex. Sjöfartsverket vill spara några få miljoner får sådana indragningar katastrofala följder på Söderarm, Sandhamn och Landsort i Stockholms yttre skärgård. I reservationerna 84, 85 och 90 har vi visat vilka konsekvenserna kan bli om man underskattar och missköter villkoren för skärgården och skärgårdsbefolkningen. Regeringen bör ta budskapet till sig.

I reservationerna om samordning om målområden och återflöde av medel har det pekats på att andelen EG-stöd bör bli större under kommande programperiod. Detta är någonting som också revisorerna har tagit fasta på. Vi tycker över lag inom oppositionen att regeringen och Socialdemokraterna tar alltför lätt på tunga påpekanden från riksdagen egna revisorer.

Resurscentrum för kvinnor har i reservation 111 fått stöd från tre partier i utskottet. Vi menar att regionala resurscentrum på länsnivå bör permanentas och vidareutvecklas genom att särskilda medel avsätts även på länsnivå.

En fråga av särskild tyngd för kvinnliga blivande småföretagare är svårigheterna att få startkapital, t.ex. på den öppna kreditmarknaden. Riskkapital bör komma till mer användning och därigenom till större nytta för den regionala utvecklingen. I förlängningen är ju detta ett led i ett vardagligt praktiskt jämställdhetsarbete.

Vi har i reservation 119 pekat på att förmögenhetsskatt och beskattning av arbete måste sänkas, och sparande uppmuntras. Skatten på arbete på den nivå som den har i dagens Sverige är hämmande och får negativa följder. Därför bör en justering ske. Folkpartiet har i sitt budgetalternativ avsatt stora medel för en lägre arbetskraftskostnad. Detta är någonting som skulle gynna näringslivet i stort, och inte minst näringslivet i det regionalpolitiska området.

Folkpartiet föreslår tillsammans med Centern och Kristdemokraterna en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel. En sådan är god på många håll. Vi har fått detta till livs både genom utskottsbesök och på annat sätt. Vi vill att man nu går vidare, och inte bara passivt avvaktar. Detta har vi påtalat i reservation 123.

Onödig och tung byråkrati behöver tuktas både i vårt land och inom EU. Hanteringen av bl.a. jordbruksstöd förskräcker.

Sammantaget finns det anledning att uppmärksamma regeringen på en rad brister i den nu aktuella regionalpolitiken. Den proposition som har hastats fram utan föregående parlamentarisk beredning visar just de brister man kunde befara. Dröjsmålet med propositionen har säkerligen sin grund i den beslutsvända som regeringen ofta brottas med. Den regionala obalansen har närmast accelererat under det halvår som propositionen har dröjt. Därför är det viktigt att regionalpolitiken får en sådan utformning att regionala skillnader kan utjämnas.

Herr talman! Regionalpolitik är svårt. Det säger jag än en gång. Men det hindrar inte att vi måste ha en förändringsberedskap som tar hänsyn till förändrade förhållanden. Vi får inte sitta fast i gamla förlegade tanke-sätt. Nyttänkande måste ges konstruktivt utrymme, så att de förutsättningar som behövs i näringslivet, särskilt i regionalpolitiskt utsatta områden, får sin möjlighet att utvecklas och växa.

Herr talman! Med det som jag nu har sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 3, 7, 8, 25, 62, 68 och 119.

Anf. 4 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Regionalpolitik är svårt, sade Elver Jonsson. Det kan jag hålla med om. Det borde vara särskilt svårt för Elver Jonsson, som skall driva mer och bättre regionalpolitik med mindre pengar. Jag återkommer litet grand till det sedan.

Herr talman! Låt mig från början säga att jag står bakom samtliga reservationer som Vänsterpartiet har undertecknat, men också reservation 45, där Vänsterpartiet ramlade bort i den allmänna hanteringen i utskottet. Reservationen handlar om möjlighet att avskryva studiemedelsskulder, och i den bifalles ett motionsyrkande från Vänsterpartiet.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 13, 67, 107 och 124. Jag nöjer mig med dem.

Låt mig först konstatera att utflyttningsmönstret, de regionala obalanserna och arbetslöshetens fördelning är katastrofala ur regional synpunkt. Jag tror att alla är medvetna om detta – var man än bor och vilket parti man än tillhör. För Vänsterpartiets del är detta en fråga om långsiktiga strukturella misstag. Vi har tidigare pekat på att saneringspolitiken entydigt har slagit mot regionalt utsatta områden. Vi har pekat på att avreglering av statliga myndigheters verksamhet kan ha medfört vissa fördelar i vissa delar av landet, men entydigt har inneburit nackdelar för regionalt utsatta områden.

Marknadsutsättning på flera områden, avreglering inom post och tele, EU-anpassning på många områden, omläggning av skatteutjämningen kommuner emellan och statsbidragssystemets konstruktion när det gäller kommuner och landsting – allt missgynnar områden med svag befolkningsutveckling och hög arbetslöshet.

Man kan ju fundera över vad det innebär med ett betänkande som har 130 reservationer. Innebär det att det finns så kolossalt många förslag från regeringen, så att det finns många andra alternativa uppfattningar om hur man skulle kunna lägga ut förslagen? Nej, det gör det inte. Det finns väldigt få förslag. På många områden finns det inga förslag alls – det gäller t.ex. landsbygds- och glesbygdsområdena – trots att statens egna myndigheter har väckt utomordentligt bra förslag och gjort välgrundade analyser som har kommit politikerna till del. Det är på det sättet beklämmande. Men å andra sidan kan man säga att 130 reservationer inte är något vidare gott betyg för det politiska systemet. Hur kan det bli så?

Jag tror att det beror på att detta är ett svårt område, som Elver Jonsen sade. Det är dels ett eget sakområde med egna anslag, dels också ett perspektiv på politiken – hur helhetspolitiken klarar att fördela resurser, skapa utvecklingskraft och skaffa infrastruktur, som är en förutsättning för utveckling. Det gör att det finns en tråkig egenskap i den regionalpolitiska diskussionen, nämligen att det blir allmänna önskelistor. Det finns mycket i denna proposition som innebär att man helt enkelt bara går in på t.ex. kommunikationsområdet, tidigarelägger något beslut som redan är fattat eller rycker ut någon detalj. Sedan kommer en störtsjö med motioner inom det området, men någon seriös och saklig behandling av kommunikationsfrågorna sker naturligtvis inte med anledning av den regionalpolitiska propositionen.

Vänsterpartiets huvuduppfattning är att staten har ett övergripande ansvar när det gäller att fördela utvecklingsresurser. Staten har ett övergripande ansvar när det gäller att se till att samhällsservice finns i hela landet på likvärdiga villkor. Och statens ansvar är mycket stort när det gäller att skaffa förutsättningar för utvecklingskraft i olika delar av landet. Vi har sedan länge velat ha en omläggning av regionalpolitiken som hade inneburit mer beslutskraft och mer resurser ut i regionerna, länen och kommunerna och låtit färre beslut fattas på statlig nivå. Vi hade velat ha mindre av passivt driftstöd i olika regionalpolitiska stödformer och mer av stöd till infrastrukturella förutsättningar för regional utvecklingskraft. Och vi står kvar vid den uppfattningen. Det är en grundbult i våra synpunkter när det gäller mål och inriktning.

Låt mig först slå fast att den utredning som aldrig kom till, vilket jag verkligen beklagar, ser jag fram emot, eftersom jag förutsätter att den kommer som den parlamentariska utredning som Vänsterpartiet har krävt i flera år och som finns fastnaglad som förstayrkande i vår partimotion. Jag gläder mig åt att utskottet på s. 18 har tagit flera av våra formuleringar i vilka det talas om att nuvarande regionalpolitiska problem framstår som oförändrade. En betydande befolkningsminskning har ägt rum i de prioriterade regionerna. Vi behöver en strategi för regional balans som bör utarbetas vidare. Vi måste ha en bred inriktning. Jag menar att vad utskottet i klartext säger är att propositionen inte räckte till. Propositionen var för tunnsådd på förslag. Det krävs ett rejält grepp, och för det behövs det en samlad parlamentarisk utredning. Jag är glad att vi till slut har landat vid den ståndpunkten, men det är ju litet bedrövligt att det kommer efter det att regeringen har lagt fram sitt förslag.

En viktig punkt för oss har handlat om jämställdheten. Frågor om resurscentrum – nationella och sådana som finns ute i regionerna – tycker jag inte har blivit bra lösta i propositionen. Vi kräver nu som tidigare mer

resurser på central nivå – 10 miljoner kronor. Och vi kräver att man öronmärker en del av de regionalpolitiska medlen ut till länen för regionala resurscentrum. Det är en för liten kraftsamling på kvinnors deltagande i regionalpolitiken, trots att kvinnorna ofta är motorerna ute i bygderna. Det är ofta kvinnor som man möter med de framåtsyftande idéerna och med det verkliga engagemanget i deltagandet när man är ute i regionalt utsatta områden.

Jämställdhetsexperterna på många länsstyrelser har det kämpigt. I några fall har de fått halvera sina insatser på sitt eget område och dela det med andra områden. Vi menar att jämställdhetsexperter skall finnas i varje län. Vi tycker inte att det är övermaga av riksdagen att slå fast detta. Vi ser att det finns stora olikheter länen emellan när det gäller kvinnors deltagande, både i myndigheter och i regionalt projektarbete. Jämtland tillhör i vanlig ordning de bästa när det gäller kvinnor och regionalpolitik, och det gläder mig. Men många andra län ligger mycket sämre till. Jag tror att Blekinge hör till de sämre.

Vi anser att man skall använda de regionala stöden som en hävstång för att öka jämställdhetsarbetet och kvinnors deltagande. Det kan man göra genom att kräva godkända jämställdhetsplaner och strategier för att få in ett jämställt tänkande när man fördelar pengar. Jag återkommer till det. Det är en metod som jag tycker att man också bör använda när det gäller miljösynpunkter och kvalitetstänkande i företagens arbete.

Vi har i reservation 4 om mål och inriktning också betonat vikten av att det finns resurser. Vi har föreslagit 800 miljoner kronor under de närmaste åren och om tre år ytterligare 1 miljard kronor för regionala utvecklingsinsatser för att i första hand förstärka den infrastruktur som är grunden för en god företagsutveckling. Det handlar alltså om näringspolitiska insatser som innebär utvecklingskraft snarare än passivt bidragsstöd till industrier som i dag finns inom området.

Låt mig på denna punkt rikta frågan till både Moderaterna och Folkpartiet: Hur har ni tänkt driva denna aktiva regionala politik, när er politik i själva verket innebär sänkta anslag för den regionalpolitik som specifikt skulle stödja utarmade regioner? Ni vill sänka skatten generellt, och Moderaterna säger att det är särskilt viktigt att sänka den för låg- och medelinkomsttagare, för att i nästa mening säga att all värnskatt skall avskaffas. Men det är ju trots allt en skatt som drabbar höginkomsttagarna. Detta är ju något som avlövar det offentliga systemet – kommuner och landsting men även det statliga systemet. Att tala om att man vill ha mer insatser och bättre resurser för att i nästa andetag föreslå minskad resurstilldelning till regionalpolitik, tycker jag är hyckleri och dubbelmoral.

Vänsterpartiet menar att regionalt kapital är avgörande. I dag finns det för stora resurser i storstäderna som om de skulle vara intresserade kan fördelas över landet. Vi menar att det är oerhört viktigt att regionalt kapital finns i utsatta regioner. Norrlandsfonden har gjort god nytta. Vi menar, för att ta några exempel, att man till skogslänen bör återföra en del av vattenkraftsvinsterna. I fråga om detta har vi en gemensam reservation med Centerpartiet.

Ett exempel på att utvidga det regionala kapitalet är att skapa regionala börser för småföretagsutveckling. NUTEK har kommit med flera förslag åt det hållet. Men regeringen har inte nappat. Vi har själva före-

slagit en bergslagsfond. Bergslagen är som näringspolitiskt område ett oerhört utsatt område och omfattar sex län. Och det finns ett starkt behov av att öka riskkapitalet för att förnya näringslivet i den del av landet som var industrins vagga, men som i dag naturligtvis är industriellt ganska ålderdomligt. Utvecklingen av befintlig industri i detta område innebär normalt färre sysselsättningstillfällen. 200 miljoner kronor till en bergslagsfond är ett av våra förslag.

Vi är positiva till tillväxtavtalen. Själva idén att man samordnat kan utnyttja mer av statliga resurser och lägga besluten på den nivå där besluten bör ligga i regionerna, tycker vi är bra. Vi föreslog detta redan 1994 när vi väckte vår motion med anledning av Börje Hörnlunds regionalpolitiska proposition. Vi föreslog försöksverksamhet. Vi är mycket positiva till att i enlighet med regionala strategier utveckla en möjlighet att samordna statligt kapital och fatta regionala beslut. Men om det skall vara möjligt måste det också ha demokratisk legitimitet, därav förslaget som finns i en av våra reservationer angående länsparlament.

Vi måste skapa demokratiska institutioner ute i landet som kan backa upp de regionala besluten om utvecklingskapital.

Friare arbetsmarknadspolitiska medel är något som vi har krävt under lång tid. Jag kan inte begripa, och jag skulle vilja fråga Berit Andnor vad det är som gör att fyra av skogslänen skall få tillgång till en litet friare form när samtliga skogslän och i stort sett samtliga län i Sverige har bitt om det. Det viktiga är ju att upprätthålla de arbetsmarknadspolitiska målsättningarna och kriterierna och att sedan låta friheten vara så stor som möjligt när det gäller att utnyttja de resurser som ställs till arbetsmarknadsmyndigheternas förfogande.

Glesbygds- och landsbygdsutveckling är kanske den största besvikelsen. Det har kommit en räkna av förslag från Folkhälsoinstitutet och inte minst från Glesbygdsverket i en utomordentlig underlagsrapport, ihop med Konsumentverket när det handlar om servicefrågor. Varför finns det då inga konkreta förslag i regeringens proposition? Vi har i vår motion lämnat en lång lista. Vi fick ju också vara någorlunda realistiska när regeringen var passiv, så vi sade: Okej, låt oss nu få till stånd den utredning vi har begärt. Och så har vi lagt fram ett 30-tal förslag på vad det kan innebära. Låt mig säga att vi har haft en hel del nytta av Glesbygdsverkets utredning.

Lägsta stödformer för samhällsservice är en mycket viktig fråga. Det gäller att hitta former för det. Ökat lokalt inflytande och initiativrätt när det gäller planfrågor för byar och kommundelar är också mycket viktigt. En fråga som vi tog upp förra gången och som vi har tagit upp i år igen är möjligheten att få en del av sina studielån avskrivna. Det är oerhört viktigt.

När det gäller kommunikationsfrågor har vi lyft fram en serie frågor som handlar om ost–västförbindelser. Vi har tagit upp Sälensbanan till Malung–Sälen, som är ett stort turistområde. Vi har tagit upp frågor om Barentsregionens kommunikationsplanering. Vi har tagit upp Gotland. Vi har tagit upp frågor om bil–tågkombinationer. Vi har tagit upp frågor om Norrlandsvägar och grusvägar.

När det gäller utbildningssidan vill vi återigen lyfta fram – vilket vi har gjort så ofta – de små och medelstora högskolornas behov av fasta forskningsresurser. Vi anser att det som regeringen säger är mycket bra,

men det är på för låg nivå. Vi har talat om en fördubbling när det gäller volymen av platser. Vi ifrågasätter också att redan i det här skedet tala om att Härnösand bör vara centrum.

När det handlar om EU och stödområdesreglerna vill vi bibehålla så mycket inflytande som möjligt på riksdagens bord. Vi vägrar att erkänna att EU skall få hindra oss att ge regionalpolitiskt stöd till de områden som vi här i Sverige anser behöver det. Det finns nu ett flertal sådana beslut där regeringen har tvingats till förordningsändringar som t.ex. drabbar industriella omställningsområden på flera håll i landet.

När det gäller frågan om socialavgifter är vår inställning att den bör utredas. Det är delvis fråga om ett passivt driftstöd vars effekter kan ifrågasättas. Regeringen vill analysera frågan nu. Det är mycket bra. Men varför då gå före och särskilt skjuta på de branscher som har stora lönsamhetsproblem och skjuta på de riktigt små personerna i glesbygden?

Låt mig till sist säga att frågan om regionalt utvecklingsstöd bör användas mer offensivt. Kräv kvalitetssäkrade program inom företagen. Kräv miljösäkrade program inom företagen. Kräv jämställdhetsplaner när man delar ut pengar för att understödja en framtida utveckling. På det sättet kan vi få en offensiv näringsutveckling. Jag menar också att vi bör öppna en bredare möjlighet för att stödja tjänsteföretagen.

Fru talman! Jag har redan yrkat bifall till reservationerna 4, 13, 67, 107 och 124. Jag står naturligtvis bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer.

Anf. 5 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! När Hans Andersson frågar Elver Jonsson och mig om hur vi vill driva aktiv näringspolitik känns det nog litet grälsjukt från Hans Anderssons sida. Han känner så väl till vår politik och vad vi står för. Han vet väl att vi anser att de regionalpolitiska stöden inte fyller någon större funktion. Han har själv varit inne på det.

Vi vill växla dem mot sänkta skatter och skapa betydligt bättre förutsättningar för näringslivet. De medel som finns inom det regionalpolitiska anslaget är relativt små anslag. Det är de som Hans Andersson har hängt upp sig på. De fyller ingen större funktion. Vi har sett hur företag som får stöd sedan flyttar till ett annat stödområde och får nya stöd där. Det ger ingen långsiktig sysselsättningseffekt.

Den politik vi står för är i stället att skapa bra förutsättningar för företagen. Vi vill se till att vi inte får någon förtida kärnkraftsavveckling, något som är speciellt viktigt för skogslänen. Elproduktion och elkostnader är något av det viktigaste för att hålla i gång den tunga industri och den sysselsättning som finns där.

Vi skapar också bättre förutsättningar på andra områden. Vi sänker bensin- och dieselskatter, vilket gynnar skogslänen. Det här känner Hans Andersson mycket väl till.

Anf. 6 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Dessvärre känner jag mycket väl till den moderata ekonomiska politiken och den moderata näringspolitiken. Den innebär, precis som Patrik Norinder säger, att man inte skall ha någon selektiv inriktning på politiken.

Vår uppfattning är precis tvärtom. Vi skall ha bra infrastruktur i stort för företagandet. Men vi måste ur regional synpunkt vara väldigt selektiva för att släcka ut avståndsproblem, för att ha riktade insatser för de regioner som av tradition släpar efter utbildningsmässigt och för att förnya näringslivet i de regioner där det har varit helt baserat på skogsråvara eller mineraler.

Då räcker det inte med att sänka skatten tvärs över. Det är ju en politik som gör att vi får mindre resurser för att driva en selektiv politik. Följdriktigt minskar också moderaterna i sina förslag anslagen till regionalpolitik med 0,6, med 0,8 och med 1,1 miljarder kronor under de närmaste tre åren. Det går väl inte att säga att det blir bättre resurser till regionerna med en sådan politik. Det blir ju sämre resurser, Patrik Norinder!

Anf. 7 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Att vår syn skiljer sig åt är kanske inte så konstigt. Vi står för olika värderingar. Vi moderater står på företagarnas sida. Jag vet inte om Hans Andersson anser att det är viktigt för att ha en bra privat företagsamhet här i Sverige.

De selektiva sänkningar vi gör använder vi till att generellt sänka skatter och förbättra företagets villkor. Speciellt i de svaga regionerna är det viktigt att det är bra förutsättningar för företagsamheten. Där har man det marginellt svårast.

Generella insatser ger en större effekt än om man selektivt går in och ger stöd till vissa företag. Då får man konkurrenssnedvridning, och man får ingen långsiktig effekt. Det är det vi har reagerat mot. Därför har vi tagit bort de selektiva bidragen ur det regionalpolitiska stödet.

Vår politik kommer att ge en mycket bättre effekt över hela landet, inte bara i storstadsregionerna utan framför allt i de svaga regionerna. Vi skapar bättre förutsättningar för människor att bo kvar i de regionerna. Det skapar naturligtvis också ett bättre underlag för att hålla en välfärd och en service i svaga regioner.

Anf. 8 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Det var inte mycket att svara på. Jag gratulerar Patrik Norinder för att han tror på sin politik. Men det han säger gör att han egentligen borde tänka efter.

Den generella politiken vore mycket bättre för de utsatta områdena. Det är ju ett alldeles orimligt ställningstagande. Den generella politiken spär ju ut resursanvändningen fullständigt. Om jag vill stödja områden med svaga tillväxtförutsättningar, låg befolkningstäthet, stora avstånd och ensidigt näringsliv måste jag göra mycket välriktade insatser. Annars blir det ju nästan ingenting, utan det mesta av pengarna går till Stockholm, Göteborg och Malmö.

Även om moderaterna tror på sin egen allmänna moderata politik, måste de vara klara över att om man särskilt vill gynna de områden som

har mycket stora svårigheter – av många olika skäl: geografiska, klimatmässiga, befolkningsmässiga, historiska och näringsstrukturella – måste man också vara beredd att föra en selektiv politik.

Det slår mig att moderaterna ständigt har varit väldigt passiva när det gäller att bygga ut regionala högskolor. Man har fått dra dem fram till att över huvud taget acceptera detta. Jag tycker att ni är väldigt njugga när det gäller att stödja det som jag talade varmt för, nämligen jämställdhet och resurscentrum för kvinnor. Ni har över huvud taget varit väldigt njugga när det gäller att göra särskilda insatser för utsatta regioner.

Därför är jag inte förvånad över att finna att ni i det tabellverk där ni redovisar er politik satsar mindre pengar till utsatta regioner. Det var egentligen bara det som jag kort ville konstatera, och jag får det bekräftat av Patrik Norinder.

Anf. 9 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Totalt sett är det stora pengar som strömmar genom de regionalpolitiska kanalerna, ofta oklart hur. Det sägs i dag t.o.m. att frågan hur detta faller ut är så känslig att regeringen har valt att inte redovisa det.

Också när det gäller den lilla regionalpolitiken handlar det om pengar. Totalt sett berör regionalpolitiken kanske var tionde budgetkrona.

Nu ropar Hans Andersson förskräckt ut i kammaren: Men ni från Folkpartiet vill ju ha mindre pengar! Ja, det gäller på ett visst anslag, men vi vill framför allt ha andra pengar. Det som vi vill undvika är pålagor och tyngande insatser. Vi vill, som jag sade i mitt anförande, behålla de nedsatta socialavgifterna i Norrland för jord- och skogsbruk, trädgårds-skötsel, jakt och fiske samt annan personlig serviceverksamhet. Det är för övrigt en tanke som Hans Andersson har anslutit sig till, och det skall han hållas räkning för.

Men därtill kommer att vi tycker att det är viktigt med en utbyggd tjänstesektor, som får nedsatta arbetsgivaravgifter, lägre arbetskraftskostnader och en faktiskt bättre chans till riskvilligt kapital, och att vi allmänt underlättar för företagandet. Det gäller i hög grad också för det kvinnliga företagandet. Statliga myndigheter bör ta ett större regionalpolitiskt ansvar.

Detta är viktiga och rent av bärande inslag i Folkpartiets regionalpolitik.

Anf. 10 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jo, det låter sig sägas, men låt mig ställa två frågor till Elver Jonsson och därmed bereda Elver Jonsson taletid för att utveckla Folkpartiets politik.

För det första: Vilka pengar är det som försvinner? De flesta av oss som intresserar oss för regionalpolitik finner att kostymen är för liten. Några av partierna har också lagt på mera pengar. Det är ändå fråga om väldigt litet pengar för att ge regional utvecklingskraft ute i länen. Vi har väl lagt på mest. Centerpartiet har lagt på en hel del och de andra partierna litet grand. Vad är det för något som skall bort för att ge den aktuella miljarden? Det är ju ungefär 30 % av anslaget som försvinner.

För det andra: När vi nu har lagt fram en serie av förslag som handlar om regionalt riskkapital dels i form av en Bergslagsfond, dels i form av småföretagarbörser – ett flertal förslag som ligger mycket nära sådant som NUTEK flera gånger har fört fram – varför får vi då inget stöd från Folkpartiet, om nu intresset är så stort för att skaffa fram regionalt riskkapital till näringslivet?

Anf. 11 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Hans Andersson och jag är helt överens om att regeringen har misslyckats med att reda ut regionalpolitiken. Det är det som gör att hela utskottet enligt säger att regionalpolitiken måste genomlysas och ses över.

Men Hans Andersson är fixerad vid ett, som jag menar, socialistiskt tänkesätt, som ofta stannar vid höga skatter, anslag och bidrag. Ett svar till Hans Andersson är att jag pekade på sju viktiga k:n för att få en fungerande regionalpolitik. I flera av de avseendena driver ju Hans Andersson samma tankar, och det är att hälsa med tillfredsställelse.

Det är också viktigt att vi får ett annat mönster i regionalpolitiken, där hinder undanröjs och där det sätts in stimulanser för att främja företagande, inte minst småföretagande. I många av de berörda områdena kan det inte bli något annat än just småföretag, men varje arbetsplats är oerhörd viktig i en utsatt bygd. Jag är, fru talman, rätt övertygad om att den utredning om de regionalpolitiska insatserna som nu skall sättas i gång kommer att finna ett nytt och mera konstruktivt mönster. Vi är från Folkpartiets sida beredda att backa upp ett sådant.

Anf. 12 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skall fatta mig kort. Det som Elver Jonsson nu sade var, välvilligt tolkat, att Folkpartiet är berett att stödja positiva förslag till regional tillväxt, dvs. egentligen Vänsterpartiets politik i regionala frågor. Men då måste det få kosta litet grand. Annars blir det en dyster stämning i den utredning där några representanter för våra partier tillsammans kommer att sitta.

Jag har ingenting att invända mot det som Elver Jonsson sade sist, om de sju k:na etc. Det är bara det att dessa k:n inte är gratis. Det finns inga gratismåltider. Skall vi höja kompetensen får vi en kostnad för investeringar i högskolor och distansundervisning. Skall vi ha bättre kommunikationer – och det är dyrt, Elver Jonsson, om det är fråga om långa avstånd – kostar också de investeringar som görs i järnvägar, vägar eller vad det nu handlar om.

Därför är det viktigt att man vågar ta ansvar för sin politik, så att det inte bara blir munväder. Det måste också kunna bli siffror i ett tabellverk som uttrycker hur partierna vill fördela budgetmedlen. Jag är då tillbaka vid det som jag inledde mitt anförande med, nämligen att regional politik inte bara handlar om den lilla bäck av regionalpolitiska medel som skall fördelas utan också om det grundläggande perspektiv i vilket vi är beredda att fördela resurser.

Folkpartiet är berett att fördela ungefär 30 % lägre resurser i det regionala perspektivet än vad regeringen är. Vi är beredda att fördela ytterligare ungefär 30 % resurser, av omsorg om de sju k:na och av omsorg om

Sveriges utsatta regioner. Men efter en utredning skall vi nog ha klarat ut den här frågan även för Elver Jonsson.

Anf. 13 BARBRO JOHANSSON (mp):

Fru talman! Efter det att regeringen nu äntligen har presenterat en regionalpolitisk proposition, som vi länge har väntat på, har vi fått ett betänkande till vilket det har fogats 130 reservationer. Man kan undra varför det har blivit så att oppositionen på detta sätt lägger fram alla sina yrkanden. Är det kanske i besvikelse över att regeringen inte nådde ända fram, något som vi i oppositionen och med oss många människor ute i landet hade önskat och som Glesbygdsverket skriver i sin rapport om förnyelsens landskap?

I DN redovisas i dag en lista över hur de regionalpolitiska stöden har fördelats. Man hade kanske också i propositionen tänkt skriva att det skall beslutas mer regionalt och inte så mycket centralt, men det finns inte med i propositionen.

Fru talman! Sverige har under de senaste åren i flera avseenden blivit mer ojämnt. Regionalpolitiskt har många skillnader förstärkts. Arbetslösheten har slagit avsevärt hårdare mot vissa regioner än mot andra. Skillnaden i arbetslöshetsnivå mellan den norra delen och de sydligare delarna av Sverige är minst lika stor som när regionalpolitiken en gång infördes.

Fru talman! Det är oftast de mest produktiva och exportinriktade delarna av landet som är i behov av en aktiv och stark regionalpolitik. En viktig orsak här till är att de enorma vinster som skapas exempelvis i Norrlands inland återinvesteras inom regionerna utan i stället förs till statskassan och till huvudkontor i andra delar av landet. 20 % av vattenkraften produceras t.ex. i Jämtland. Vi i Miljöpartiet vill att en del av vinsterna från vattenkraften återförs till de regioner där kraftverken finns. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 14 vid betänkandet.

Glesbygden betraktas ofta som improduktiv och som en kostsam börda för de glesbefolkade delarna av landet. Detta stämmer inte. Miljöpartiet de gröna anser att landsbygd och glesbygd är en betydelsefull resurs bl.a. i utvecklingen mot ett långsiktigt hållbart samhälle enligt Agenda 21.

Fru talman! Den regionalisering som nu pågår med stark koncentration till vissa områden kan öka klyftorna ytterligare på grund av att andra områden är svagare och saknar egen kraft och dynamik för att åstadkomma en egen slagkraftig region i Europa. Sverige har tidigare haft mindre regionala klyftor än t.ex. länder i Sydeuropa genom sin generösa socialpolitik och den generella välfärdspolitiken. Men den införda skatteutjämnningen har nu slagit hårdare mot norra Sverige.

Miljöpartiet vill ha en levande landsbygd. Men det är också viktigt att tala om den gröna staden när det gäller regionalpolitiken. Vi vill också se stad och land som kommunicerande kärn. Staden kan inte ensam bli bärkraftig. Landsbygden måste leverera bioenergi, mat och kanske även rekreation till storstaden. Men flödet av resurser in till staden måste också resultera i ett flöde tillbaka till landsbygden. Annars fungerar inte kretsloppet som det måste göra i ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Fru talman! Propositionen saknar skrivningar om hur en omställning till ett ekologiskt och uthålligt samhälle skall ske. Självklart borde den

regionalpolitiska propositionen innehålla en diskussion om betydelsen av en levande landsbygd för att kunna förverkliga målet om ett samhälle baserat på förnyelsebara naturresurser. De miljömässiga målen biologisk mångfald, beten som hävdar våra öppna landskap, ängs- och hagmarker kan inte klaras utan att man sammanväver regionalpolitik och miljöpolitik. I propositionen säger man nu att dessa frågor skall studeras speciellt.

Vi i Miljöpartiet vill ha en ekonomisk och ekologisk balans i varje region. Vi vill att regionerna skall bli allt mindre beroende av regional-ekonomiskt stöd, vilket skall vara baserat på principen hjälp till självhjälp. Vi vill föra ned beslutsfattandet till det lokala planet och stärka den sociala ekonomin bl.a. genom byautvecklingsgrupper och glesbygdsinitiativ. Vi vill att miljöaspekterna skall vävas in så att regionalpolitiken bidrar till målet om en ekologiskt hållbar ekonomi.

Vi vill ha en förbättrad infrastruktur genom att satsa på ett upprustat järnvägsnät i kombination med bättre småvägar och införa en landsomfattande enhetstaxa för telefon och IT. Vi vill så långt som möjligt tillämpa principen om samband mellan boende och brukande. Regionens invånare skall kunna äga sina egna naturresurser eller produktionstillgångar. Vid avreglering måste de regionalpolitiska aspekterna beaktas genom lagstiftning så att en tillfredsställande försörjning kan upprätthållas i alla delar av landet. En stark offentlig verksamhet är också av betydelse för befolkningssvaga delar av landet.

När det gäller lokalisering av statlig verksamhet måste man ta regionalpolitiska aspekter i beaktande. Staten drar ibland sin egen hand från landsbygden genom att flytta statlig verksamhet och låter inte ens kontoren vara kvar. Det kan man bl.a. se i fallet med fiskforskningsanläggningen i Kålarne i Jämtland. Man lägger ned verksamheten, och det betyder minskat antal arbetstillfällen. Vi vill ha en grundtrygghet som skall vara likadan i hela landet. Härmed vill jag yrka bifall till reservation nr 5 till betänkandet.

Fru talman! Det pågår nu under 90-talet en stor avfolkning i stora delar av landet, som många har talat om. Under 1997 fanns det ändå fem kommuner i de nordliga sju skogslänen som ökade sin befolkning med sammanlagt 1 000 invånare. Hela 80 kommuner minskade sin befolkning med nästan 15 000 personer. Nästan samtliga kommuner i Sverige utanför residensorterna och förortskommunerna förlorade i skattekraft och befolkning. Samtidigt flyttade 52 000 personer till Stockholms län. Detta är den högsta siffran sedan 1970-talet.

Sammanlagt har fler människor än hela Malmöhus befolkning flyttat till huvudstadsregionen sedan arbetsmarknadskrisen slog till för sju år sedan. I stort sett är det unga människor som flyttar till Stockholm. Storstäderna lockar. Men man måste också betona att storstadsregionerna har hårda villkor. Det leder ofta till ökade problem med hälsa, miljö och buller. Glesbygdens sociala skyddsnät finns ofta inte i storstäderna. Anonymitet, trängsel och stressproblem uppstår.

Den viktigaste åtgärden för att förhindra detta är att öka möjligheterna till utbildning utanför storstadsregionen. Här sker satsningar på regionala högskolor. Det har gett bra resultat, och det är väldigt viktigt. Utbildning över grundskolan betyder ofta att man måste flytta till storstäderna. Det är viktigt att utbildningen utvecklas i större delen av landet.

Om denna utveckling får fortsätta kommer de sociala, miljömässiga och samhällsekonomiska kostnaderna av stora folkmflyttningar att bli mycket stora och belasta samtliga medborgare på ett negativt sätt. Miljöpartiet anser att människor i hela Sverige måste ha möjligheter att leva och försörja sig. Det ställer krav på aktiva insatser inom många politikområden. Staten har ett viktigt ansvar. Men det är också viktigt att politiken formas så nära människorna som möjligt. Om självtilliten skall öka krävs en ökad decentralisering av besluten till regionala organ.

Fru talman! För att rädda sin hembygd och för att gemensamt skapa jobb har byautvecklingsrörelsen bildats. Miljöpartiet anser att det är mycket viktigt att en nedifrån-rörelse får verka för att människor skall kunna bo kvar i sin bygd och hejda avfolkningen. Byautvecklingsrörelsen växer mycket starkt. Det är då viktigt att insatser görs för att underlätta och stärka rörelsen. Vi i Miljöpartiet föreslår i vårt svar på regeringens vårbudget, i vår s.k. gröna lunta, mer pengar till byautvecklingsrörelsen. En annan betydelsefull satsning är att ägandet av företagen skall få en ökad lokal anknytning. En möjlighet att nå detta är att stimulera framväxten av regionala börser som skall göra det möjligt att styra pengarna så att de gör nytta på lokal basis.

Fru talman! Nedskränningarna inom den offentliga sektorn har under 90-talet drabbat landsbygd och glesbygd väldigt hårt. I vår budget satsar därför vi i Miljöpartiet en och en halv miljard mer än regeringen 1998. De berörda kommunerna dras ofta med växande bostadsöverskott och ett mindre utnyttjande av infrastrukturen. Det leder till stora ekonomiska problem för kommunerna.

En faktor som Miljöpartiet vill peka på som viktig för att människor skall kunna bo kvar i sin by är möjligheterna att leva på en liten skogsfastighet. De möjligheterna har beskrivits. Marklagstiftningen, jordförvärvslagen, är inriktad på att få stora bärande enheter vilket öppnar för spekulationsförvärv. Härvid sker ofta en hänsynslös avverkning. Möjligheterna att förädla på sin egen fastighet tas bort vid en omarrondering.

I norr är ofta fastigheterna små. De möjligheter som förr fanns att t.ex. reparera sin egen fastighet med eget virke har tagits bort. Detta kanske var den enda ekonomiska möjligheten för dessa småbrukande enheter att klara sig. Här tycker vi att lagen måste ses över så att inte de möjligheter som finns att försörja sig i glesbygden försvinner. Här vill jag yrka bifall till reservation nr 53 till betänkandet. Även Glesbygdverket har i sin rapport tagit upp att jordförvärvslagen behöver ses över.

Fru talman! Miljöpartiet säger nej till nedsättning av sociala avgifter bl.a. inom jordbruk och skogsbruk. Här har Folkpartiet, Vänstern, Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet enats i en gemensam reservation. Vi säger också nej till transportbidraget för oförädlade råvaror. Därav också en gemensam reservation. Vi stöder reservation nr 68 och 69 i betänkandet. Vi vill dock inte att transportbidraget i transportzon 1 upphör. Det omfattar kommuner med mycket stor arbetslöshet och stor utflyttning. Det förvånar att regeringen vill slopa det bidraget.

Jag vill påpeka att Ewa Larsson kommer att tala om de kulturfrågor som vi har med i vår motion. Eva Goës kommer att ta upp frågan om mikrostödet, resurscentrum för kvinnor och kvinnouniversitet.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 125 i betänkandet. Den handlar om en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel. Mil-

jöpartiet tycker att alla län som vill ta del av möjligheterna att använda arbetsmarknadspolitiken medel friare bör få göra det. Vi vet också att många kommuner i landet står i kö för att få utnyttja den möjligheten. Bl.a. har man i Göteborgsregionen ansökt om detta.

Vidare vill vi att det skall bli möjligt att över hela Sverige genomföra friårsprojekt. Detta har vi lagt fram i flera motioner.

Genom en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel kan det bli möjligt att i hela landet genomföra den typ av friårsprojekt som inleddes år 1996 i Trelleborg. Men då förutsätter vi att regelverket ändras. En arbetslös som går in i stället för en tjänstledig skall kunna göra det med avtalsenlig lön. Vi har sett att detta ger riktiga jobb – många bl.a. i Trelleborg inom det privata näringslivet. Många av de ungdomar som på det sättet gått in och fått arbete, i stället för att en arbetslös fått jobb, har kunnat få fortsatt anställning. Den här åtgärden ger dessutom inga undanträngningseffekter och innebär inte heller några inläsningsmekanismer.

I korthet innebär detta att en person kan ta tjänstledigt med 85 % ersättning från a-kassan, medan en arbetslös övertar jobbet med avtalsenlig lön. Vi yrkar att detta skall bli möjligt i hela landet. I våra grannländer Danmark och Finland har man detta system, och man menar att detta är ett mycket stort och bra projekt.

Fru talman! Riksdagens revisorer har lämnat förslag angående EG:s strukturfonder. Vi tycker att deras analys är bra men vill att Sverige bör få möjlighet att värdera behoven efter en nationell måttstock.

Vi i Miljöpartiet tycker att regeringen bör verka för ett enklare ansökningsförfarande. Små organisationer och föreningar har inte samma möjligheter att söka stöd som större offentliga aktörer har.

Dessutom tycker vi att våra nationella särdrag måste behållas. Därför bör våra nationella regionalpolitiska insatser få vara kvar. Således bör inte en samordning komma till stånd där EU bestämmer villkoren för de geografiska områdena.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 100 i betänkandet men vill påpeka att jag givetvis står bakom alla Miljöpartiets reservationer i betänkandet.

Anf. 14 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Regionalpolitikens uppgift är att bidra till livsviktiga och livskraftiga regioner i hela landet. Det kräver en aktiv generell regionalpolitik där näringsliv och offentlig sektor i glesbygd kompenseras för långa avstånd, små lokala marknader, brist på utbildad personal, sämre kringsservice etc. En medveten och effektiv regionalpolitik måste utformas som kan stoppa flyttlassen och hindra de negativa följderna för olika landsdelar som avfolkning medför och därmed lägga en bättre grund för en positiv utveckling i hela landet.

Tyvär har regionalpolitiska frågor under senare år alltmer kommit i skymundan i den politiska debatten; detta trots en kraftig omvälvning då flyttlassen gått allt tätare från glesbygdsområden till storstäder. Flyttlassen fortsätter att rulla. Bara i mitt hemlän Dalarna har antalet masar och kullor minskat med omkring 6 000 personer under de senaste tre åren och med drygt 500 under första kvartalet i år. Avsaknaden av regionalpolitiska hänsynstaganden har varit tydlig när den socialdemokratiska rege-

ringen tillsammans med Centerpartiet genomfört en hårdhänt besparingspolitik.

Vi kristdemokrater har konsekvent avvisat dessa besparingar. Det gäller även de besparingar som fått oönskade effekter på det jordbrukspolitiska området.

Med dessa senare års dystra resultat som utgångsläge var det med spänning som vi, alltför länge, tvingades invänta den regionalpolitiska proposition som vi nu har på bordet. De vackra proklamationerna från arbetsmarknadsminister Anders Sundström och Centerns Per-Ola Eriksson, bl.a. på landsbygdsriksdagen i Avesta 1996, blev det inte mycket av. Inte heller finns det så mycket nytt att hämta i den här propositionen trots att ytterligare en landsbygdsriksdag har passerat. Förhoppningen var ju att man nu verkligen skulle ta radikala tag när det gäller de regionalpolitiska frågorna.

Utan att en parlamentarisk utredning gavs möjlighet att genomlysas hela det regionalpolitiska fältet kommer så propositionen med den ambitiösa titeln *Regional tillväxt – för arbete och välfärd*. Redan i arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken hösten 1996 stod följande att läsa:

”Sammanfattningsvis anser utskottet det vara naturligt med en översyn för det fall att stora förändringar av den nationella regionalpolitiken är påkallade. Det kan likaledes vara lämpligt att en sådan genomförs inom ramen för en parlamentarisk utredning.” Av detta blev intet!

Propositionen lades fram utan att denna tydliga markering från utskottet följdes. Vilket resultat kan man då förvänta sig av ett sådant agerande? I dag vet vi svaret. Något nytt måste nu fram. Ingen är enligt betänkandet riktigt nöjd med propositionen. Inte mindre än 360 motionsyrkanden och 130 reservationer har fogats till betänkandet. Det blev ett misslyckande.

I ett tillkännagivande till regeringen anser nu utskottet att en utredning med parlamentariskt inflytande bör tillsättas för att studera effekterna av dagens regionalpolitik och för att utarbeta en strategi för regional balans. Utredningsarbetet skall ha en bred inriktning och innefatta glesbygds- och landsbygdsfrågor. Äntligen!

Fru talman! Centerpartiet har hittills i stor utsträckning varit parhäst till Socialdemokraterna. Man har talat vackert men handlat litet otydligt. Nu märks det att man ser framåt med nya självständigare ögon. Efter att tidigare ha sparat på regionalpolitikens område satsas det nu betydligt mer än tidigare utöver regeringens satsningar.

Välkommen tillbaka i gänget, Kjell Ericsson! Gemensamt kan vi kämpa för en ljusare framtid för landsbygdens folk. Tillsammans har vi dessutom ett antal reservationer i det här betänkandet. För övrigt är det intressant att notera att de tre mittenpartierna står för ett stort antal gemensamma reservationer. Ibland finns också Miljöpartiet med.

Socialdemokraterna måste, för att ge några exempel, ta hjälp av Moderaterna för att lyckas få bort de nedsatta socialavgifterna på 8 % inom jord- och skogsbruket i stödområdena. Likaså hjälper Moderaterna regeringen med att plocka bort transportstödet zonen 1-bidrag från företag i stödområdena. Detta är ingenting annat än att gå på tvärs mot företagande i glesbygden, att inte acceptera att någorlunda lika villkor skall gälla i hela landet. Man tycks vara förblindad i en sorts storstadstänkande. Vi

går med skärpa emot detta feltänkande. Det gör vi i fempartireservationen nr 68 och i trepartireservationen nr 69.

Trots att antalet jordbruk dramatiskt har minskat under de senaste decennierna utgör just jord- och skogsbruken en betydande del av småföretagen i glesbygd och på landsbygden. Basen för sysselsättning och boende på landsbygden är fortfarande konkurrenskraftiga jordbruks- och livsmedelsföretag. Skatter, som ur konkurrenssynvinkel slår hårt mot dessa företag, måste bort. Ett exempel på detta är den orättfärdiga el- och dieselskatten, som är högre än i våra konkurrentländer. Detta tar vi tillsammans med Folkpartiet upp i reservation nr 114.

Vi kristdemokrater kommer också att verka för att förslagen i betänkandet *En livsmedelsstrategi för Sverige* omsätts i politiska beslut.

Ur regionalpolitisk synvinkel utgör också en livskraftig fiskenäring en viktig förutsättning för en levande skärgård och glesbygd. Vi behöver formulera en nationell skärgårdspolitik genom en vidareutveckling av det strategiska handlingsprogram som utarbetats av Glesbygdsverket. Det bör även inrymma en vidgning av skärgårdsbegreppet inom EU så att kommande strukturprogram kan omfatta hela skärgården. Skärgårdspolitiken tar vi tillsammans med Centerpartiet upp i reservation nr 83.

Den statliga sektorspolitiken måste ta regionalpolitiska hänsyn. Det måste finnas med i de statliga instruktionerna till de olika sektorernas verksamheter att man skall sträva efter en helhetssyn där de regionala faktorerna vägs in i beslutsfattandet. För att underlätta detta beslutsfattande bör regionalpolitiska konsekvensanalyser upprättas innan beslut tas som påtagligt kan komma att förändra förutsättningarna i områden som är beroende av en aktiv regionalpolitik.

När det gäller stödområdesfrågorna anser vi att riksdagen även fortsättningsvis måste avgöra vilka områden som skall ingå i långsiktiga stödområden. Den frågan är av så stor vikt att det inte är rimligt att riksdagen överlämnar den att avgöras i förhandling mellan regeringen och EU-organ. Detta trycker vi på i reservation nr 62 tillsammans med Folkpartiet, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centern. Glädjande är att också Moderaterna nu vill vara med.

En framgångsrik ekonomisk politik för hela landet får positiva konsekvenser även för den regionala utvecklingen. Nya arbetstillfällen på landsbygd och i glesbygd måste i huvudsak tillkomma inom småföretagen. Det är viktigt att villkoren för ny- och småföretagande är gynnsamma. Helt nödvändigt är nu – och det var också budskapet från årets landsbygdsriksdag – att förenkla regelverket för nyföretagande.

Mycket talar för att turismen är en av de viktigaste framtida näringarna för landsbygd och glesbygd. Landsbygdsturismen bygger på ett lokalt engagemang. Naturen, kulturen och människorna är de främsta resurserna för en utvecklad turism.

För att möjliggöra en positiv utveckling är också fungerande transporter helt avgörande. Vägarnas standard betyder mycket. De små turistanläggningarna ligger ofta vid sidan av de stora vägarna. Tjälskador kan ställa till med stora problem för dem som skall färdas på vägen.

Järnvägstransporter är det klart miljövänligaste alternativet. De behöver byggas ut. Det finns mycket som talar för att järnvägskapaciteten måste anpassas till variationer i säsongerna. Kombinationer med utökade

godstransporter på järnväg skapar ofta också goda förutsättningar för person- och turisttrafik.

Dessutom är det viktigt att påpeka att resan i sig kan utgöra en lika viktig upplevelse som själva resmålet. En resa längs Inlandsbanan är ett sådant exempel. En satsning på förmånliga resepaket av olika konstruktion till ett rimligt pris kan underlätta för turistnäringen i vårt lands glesbygder.

Fru talman! Nyligen erhöll Inlandskommunernas ekonomiska förening, IEF, Turistrådets och turistjournalisternas pris för bästa turistbroshyr i samband med TUR 98-mässan i Göteborg. Att IEF fått detta pris flera år i rad visar på ett mycket unikt och positivt samarbete som etablerats mellan kommunerna ända från Vänern i söder till Gällivare i norr med Inlandsbanan och Inlandsvägen som sammanhållande band. Det är viktigt att riksdag och regering uppmuntrar denna typ av samarbete som så tydligt bidrar till att skapa nya möjligheter och ny framtidstro i det svenska inlandet.

Ett särskilt regionalpolitiskt stöd för utveckling av Inlandsbanans turistiska potential borde ligga helt i linje med en policy för att stödja utvecklingsbara projekt i ett typiskt landsbygds- och glesbygdsområde. Likaså skulle en satsning på en vidareutbyggnad av Västerdalsbanan fram till Sälenfjällen, Skandinavians största vintersportområde, vara en positiv injektion för hela näringslivet i Västerdalarna.

När vi talar om den yttersta glesbygden vill vi också uppmärksamma samernas betydelse för en levande glesbygd. Rennäringen och andra samiska näringsgrenar behöver stärkas och utvecklas. Ett utvecklat samiskt näringsliv innebär de facto att nya arbetstillfällen kan skapas i den yttersta glesbygden med större social trygghet och förbättrad möjlighet för samebyarna att överleva som följd.

Vidare anser vi att det är önskvärt att kommunerna får ökat ansvar och inflytande över det regionalpolitiska stödet i samarbete med länsstyrelserna och Glesbygdsverket, som har det övergripande ansvaret för samordning av insatserna för glesbygdens utveckling. En viktig förutsättning är att kommuner och regioner har väl utvecklade landsbygdsprogram utformade nedifrån och upp. Det är viktigt med grupper som på ett positivt sätt arbetar med att formulera mål och program för sin bygd på olika platser runt om i landet.

Det gäller att satsa på småföretagande i människors hembygd med ett enkelt regelsystem utan onödigt krångel. Det kan handla om småskalig teknik med kombinationssysselsättningar inom jord- och skogsbruk och kanske inom det lokala fisket. Det kan också handla om små, effektiva sågar, snickerier för vidareförädling, slakterier, mejerier, kvarnar och bagerier. Tjänstesamhället måste få en ny chans – inte minst på landsbygden. Kanske behöver vi också hitta möjligheter till en ny egnahemsrörelse på landsbygden.

Tätorter och större städer behöver lands- och glesbygden. De behöver en glesbygd där människor bygger sin existens på mångfald och förser tätortsbefolkningen med upplevelser i alla former; från traditionell turism till att kanske tillhandahålla plats och tillfälle för tystnad, ro och eftertanke.

På sikt kan förhoppningsvis resultaten mätas i minskad tillförsel av material och energi utifrån, i minskad arbetslöshet, bättre hälsa, bättre

ekonomi och ökad livskvalitet med en känsla av gemenskap, mål och mening i livet, med tillit och framtidstro.

Fru talman! Vi kristdemokrater ser fram mot den parlamentariska utredning som nu skall tillsättas för att bli startskott till en ny, positiv, långsiktig och uthållig regionalpolitik och utveckling av landsbygden. Vi vill att hela Sverige skall leva.

Naturligtvis står vi bakom alla våra yrkanden och reservationer, men jag nöjer mig här med att yrka bifall till reservationerna nr 6, 8, 62, 68, 83 och 114.

Anf. 15 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Förutsättningarna för att bedriva en effektiv närings- och regionalpolitik har förändrats. Konkurrensen hårdnar till följd av en tilltagande internationell ekonomisk integration. Den tekniska utvecklingen går allt snabbare. Avstånden krymper och vi har en allt större rörlighet av varor, tjänster, kapital och arbetskraft.

Vi ser också att nya verksamhetsområden växer fram och ger förändrade behov av forskning, utbildning, kompetensutveckling, nätverk, kommunikationer, stöd och utvecklingsinsatser. Dessa förändrade förutsättningar för produktion av varor och tjänster gör att vi hela tiden måste utveckla och anpassa de insatser som vi gör från samhällets sida för att stimulera förutsättningarna för tillväxt och arbete.

När de nya arbetstillfällena nu växer fram och tillväxten kommer, skall detta komma hela landet till godo med de nya förutsättningar som växer fram då möjligheterna att leva och bo i hela landet förbättras. Men det förutsätter ett väl fungerande välfärdssamhälle, en god service och en väl utbyggd infrastruktur.

Den regionalpolitiska propositionen, som vi behandlar här i dag i vårt betänkande, ger enligt min uppfattning en god grund för oss att ta ytterligare steg framåt för att förbättra den regionala balansen i landet.

Sverige har under 90-talet genomgått oerhört dramatiska förändringar. Arbetslösheten steg till nivåer som vi inte haft sedan 30-talet. Vi hade stora budgetunderskott som i sin tur också ökade statsskulden år efter år. Våra investeringar var på rekordlåga nivåer. Det fanns inget förtroende för vår ekonomi, och det resulterade som vi vet i att räntorna rakade i höjden. Vi hade under några år en negativ tillväxt i vårt land.

När övriga länder inom OECD hade en tillväxt på i snitt 5,7 % under åren 1992–94 minskade tillväxten i Sverige med 0,4 %. Jämfört med dessa andra OECD-länder tappade vi 6,2 % i vår BNP-tillväxt. Under de senaste åren ser vi däremot att tillväxten ökar. Den har ökat med 10 %. Det innebär att vi nu långsamt tar igen den eftersläpning gentemot andra OECD-länder som skedde under början av 90-talet.

Välfärdssystemet och möjligheterna att ha en regional utjämning förutsätter att vi har en ekonomisk tillväxt. Den skada som Sverige åsamkades under åren i början på 90-talet, då vi inte hade någon tillväxt, kan aldrig överskattas. Den här negativa utvecklingen slog naturligtvis särskilt hårt mot regioner som redan tidigare hade det tufft.

Efter en mycket framgångsrik budgetsanering har ekonomin stabiliserats. Vi har gynnsamma villkor för tillväxt och sysselsättning. Vi har låg inflation, låg ränta och en stabil valuta. Detta gynnar investeringar och bidrar till att stärka företagens konkurrenskraft i hela landet.

Utbyggnaden av våra välfärdssystem har bidragit till att minska regionala skillnader. Genom den omfattning som den offentliga sektorn kommit att få har vi kunnat skapa arbetstillfällen i hela landet. Likaså har transfereringarna till hushållen bidragit till att upprätthålla konsumtionen. Offentliga tjänster kan efterfrågas efter behov och oberoende av inkomster. Sammantaget bidrar den offentliga sektorn inte bara till att skapa ett jämlikt samhälle utan också till att minska skillnader mellan olika regioner när det gäller sysselsättning, arbetslöshetssiffror och inkomstnivåer.

Det mycket framgångsrika och mycket nödvändiga saneringsarbete som genomförts de senaste åren har visat hur viktigt det är att ha ordning på ekonomin och hur viktigt det är att vi har en ekonomi i balans för att också kunna upprätthålla en regional balans.

Det övergripande målet för regionalpolitiken är att skapa uthållig tillväxt, rättvisa och välfärd så att likvärdiga levnadsvillkor kan skapas för medborgare i hela landet. Regionalpolitiken bidrar till att vi får ett effektivare utnyttjande av det samhällskapital som vi har. Vi får en jämnare fördelning av välfärden och ökad valfrihet för enskilda individer när det gäller arbete och boende.

De regionalpolitiska insatserna behöver förstärkas, framför allt inom det som vi kallar den stora regionalpolitiken. Det syftar till att skapa goda förutsättningar i hela landet för att vi skall få ett långsiktigt väl fungerande näringsliv. Det kräver också särskilda insatser i de mest utsatta regionerna av vårt land för att underlätta expansion och nyetablering och också för att underlätta en nödvändig strukturomvandling.

Utöver tillväxt och sund ekonomi, som ju är en av de viktigaste grunderna för en framgångsrik politik för regional balans, är det också viktigt att skapa en helhetssyn och en förbättrad samordning mellan de olika politikområdena. De resurser som finns måste samordnas på ett bättre sätt. Det regionalpolitiska perspektivet måste genomsyra allt beslutsfattande på ett bättre sätt. Därför hälsar jag med stor tillfredsställelse att regeringen nu kommer att precisera kraven på regionalpolitiska hänsyn i myndigheternas arbete.

Eftersom de olika politikområdena påverkar varandra, går in i varandra och samverkar med varandra måste det ske en bättre sektorsamordning på alla nivåer, såväl på central och regional som på lokal nivå.

De nya krav som utvecklingen ställer, och som jag refererade till inledningsvis, ställer också krav på att vi får en bättre dialog mellan de olika nivåerna i samhället. Det räcker inte med en sektorsamordning, utan vi måste också se till att de olika beslutsnivåerna samverkar. Den nya regionala näringspolitiken har sin grund i detta förhållningssätt. De regionala tillväxtavtalen, som länen och regionerna nu erbjuder att sluta, ger stora möjligheter att använda de mycket betydande resurser som varje län eller region tilldelas varje år på ett bättre sätt för regionerna. Det gör det möjligt att stimulera tillväxt och sysselsättning på ett mer effektivt sätt än tidigare.

Genom ett partnerskap skall man arbeta fram utvecklingsstrategier. Där kan det växa fram åtgärder som är bättre anpassade efter varje regions specifika förutsättningar. Jag tror att vi därmed också får ett både bättre och effektivare resursutnyttjande. I det sammanhanget finns det också möjligheter för de olika länen att komma med förslag till de olika

förbättringar och förenklingar i regelsystem och medelsanvändning som man skulle önska. Det är ju en fantastisk möjlighet som våra län och regioner nu erbjuds. Jag tror att det kommer att bli oerhört positivt och att vi kommer att få se bättre förutsättningar för fler och växande företag och fler jobb.

Det innebär också att vi samtidigt stärker det lokala och regionala inflytandet och att vi får ett bättre underifrånperspektiv i beslutsfattandet. Ett sådant planerings sätt och arbetssätt ger oss också bättre möjlighet att stärka kvinnors ställning och integrera ett jämställdhetsperspektiv även inom regionalpolitiken och i de tillväxtavtal som växer fram.

I det här sammanhanget är det också viktigt att poängtera det lokala mobiliseringsarbete som pågår över hela landet. Det är ju en oerhört viktig resurs i det regionala arbetet. Den lokala initiativkraft som finns inom byautvecklingsrörelsen och inom nykooperationen är oerhört viktig och måste tas till vara och stöttas. Jag tror också att detta kan komma att spela en oerhört viktig roll i utarbetandet av de regionala utvecklingsstrategierna.

Folkkrörelserådet Hela Sverige skall leva kommer att ges större resurser så att de kan utveckla sin verksamhet och stötta det lokala arbete som pågår. Likaså kommer Skärgårdarnas riksförbund att få resurser för att fördjupa samverkan mellan organisationer i skärgården.

Småföretagens utveckling är viktig för att skapa ny sysselsättning i glesbygd och landsbygd. Det finns en rad förslag som redovisas i det här betänkande. Jag skall bara nämna några.

Det gäller ALMI:s ökade möjligheter att ge lånegarantier och möjligheten att erbjuda lån med fördelaktiga villkor till unga företagare. Norrlandsfonden får ett kapitaltillskott på 200 miljoner. Utbudet av riskkapital stärks genom att länsstyrelserna får möjlighet att använda en del av de regionalpolitiska anslagen till s.k. såddkapital. I den nyligen presenterade vårbudgeten finns det också en rad förslag som syftar till att stimulera småföretagens arbete. Jag vill särskilt nämna Småföretagsdelegationens arbete. Det pågår en beredning av de här förslagen i Regeringskansliet, och man kommer att återkomma till riksdagen.

En annan mycket viktig faktor för den regionala utvecklingen är att vi har en väl utbyggd infrastruktur i hela landet. Grundläggande service i form av vägar, järnvägar, flyg, post och telekommunikationer skall finnas i hela landet på likvärdiga villkor. Det är också viktigt att vi vid prioritering mellan olika infrastrukturprojekt väger in de regionalpolitiska aspekterna.

I den regionalpolitiska propositionen och i betänkandet redogörs för en rad olika förslag som står att finna i en del särpropositioner. De har också en stor betydelse för näringslivets utveckling och den regionala utvecklingen. Det innebär att det finns redovisat en rad åtgärder som tidigareläggs. Det gäller snabbtågsanpassning mellan Stockholm och Östersund, som har nämnts här tidigare. Det gäller förbättringar av underhåll och bärighetssatsningar på vägnätet, riksväg 45, stöd till kommunala flygplatser och särskilda insatser i Norrbotten när det gäller flyget på Kallax och en ny flygplats i Pajala. Det finns också redovisat insatser inom kulturområdet.

Som jag varit inne på tidigare kommer morgondagens arbetsmarknad att kräva mer kunskap och kompetens. Återkommande utbildning, många gånger på mycket kvalificerad nivå, kommer att få ökad betydelse.

Om några år minskar ungdomskullarna, och det blir färre ungdomar på arbetsmarknaden. De äldre blir fler. De som har en utbildning som ligger långt tillbaka i tiden och som själva är ganska gamla blir fler på arbetsmarknaden.

Samtidigt ser vi att den tekniska utvecklingen går allt snabbare. Den teknik vi har är integrerad i vårt arbete på ett helt annat sätt än tidigare. Det spelar egentligen ingen roll vilken typ av arbete vi har. Tekniken är integrerad och byts ut allt snabbare.

Tillgängligheten till utbildning på alla nivåer i hela landet är en viktig faktor för att stimulera tillväxt, fler företag och fler jobb. De stora regionala olikheter som finns i utbildningsnivå måste motverkas.

Det är detta som är bakgrunden till den stora satsning som vi just nu är mitt uppe i med kunskapslyftet men som också gäller satsningen på våra högskolor, där det sker en kraftig utbyggnad. I den här propositionen redovisas att 1 500 platser avsätts särskilt för distansutbildning och för decentraliserad utbildning framför allt inom stödområde 1. Medel satsas också särskilt för att bygga upp ett distansutbildningscentrum i Härnösand, just för att utveckla pedagogiken, tekniken och läromedel för distansutbildning.

Som nämnts tidigare spelar naturligtvis EG:s strukturfonder en stor roll för regionalpolitiken. Fonderna har inneburit ett betydande tillskott för utvecklingen av de regionalpolitiskt prioriterade områdena. Just nu pågår förhandlingar om hur detta kommer att se ut för nästa period.

Vi delar den uppfattning som regeringen ger uttryck för, dvs. att det bör ske en koncentration av insatserna till de ekonomiskt och socialt sett mest eftersatta regionerna. Strävan bör vara att inom en minskad totalbudget öka återflödet till Sverige. Det är också viktigt med en effektivisering, en förenkling och en decentralisering i samband med att vi går in i en ny programperiod och får möjlighet att bygga upp ett nytt system. Det är också viktigt att förbättra sambandet mellan den nationella regionalpolitiken och EG:s regional- och strukturpolitik.

Riksdagens revisorer har tagit upp en del synpunkter som också förs fram och är väl tillgodosedda i propositionen. Vi hänvisar till dem i utskottets betänkande.

De regionala obalanser som vi ser gör att behovet av regionalpolitiska insatser är fortsatt stort. De åtgärder som vi ser vidtas inom den s.k. lilla regionalpolitiken och syftar till att underlätta för näringslivet inom regionalpolitiskt prioriterade områden. De har bidragit till ökad sysselsättning och tillväxt. Det är ett begränsat anslag, och det kan enbart vara ett stöd på marginalen. Men det är ändå ett oerhört viktigt stöd.

De regionalpolitiska resurserna skall koncentreras till de mest utsatta regionerna. Vi måste ha ett system som innebär att vi har stödområden som vi inte förändrar för ofta utan som är stabila.

Vi föreslår att stödområdenas avgränsning skall beslutas av regeringen. Men vi anser också att det är viktigt att riksdagen fastslår de principer som skall ligga till grund för denna avgränsning.

Det föreslås också vissa förändringar i den lilla regionalpolitiken när det gäller nedsatta socialavgifter och transportstödet.

Som också har sagts tidigare görs det ett tillkännagivande om en utredning med ett parlamentariskt inflytande. Det är viktigt att se över de effekter som dagens regionalpolitik ger. Det är också viktigt att titta framåt och fundera kring hur en strategi för regional balans skall utarbetas. Det skall vara en bred inriktning på utredningen. Den skall också omfatta gles- och landsbygdsfrågor.

Jag vill slutligen kommentera den s.k. hemliga listan som DN i dag tar upp. Det finns ingen hemlig lista. Det redovisas klart och tydligt i det uppdrag som NUTEK har fått av regeringen. Det är naturligt att statens insatser per invånare är litet högre i de delar av landet som är glesare befolkade. Vi lever i ett stort land där de norra delarna är glest befolkade. Kostnaderna för en väg eller järnväg blir betydligt mycket högre per invånare i ett glesbefolkat län än i ett tätbefolkat län. Ett annat exempel är t.ex. Botniabanan. Kostnaderna för den per invånare i Västenorrlands län blir naturligtvis mycket högre än för kostnaderna för Mälardalsbanorna utslagna på befolkningen i Mälardalen. Det är ett barockt sätt att mäta på. Det ger felaktig information. Jag är bekymrad över att en seriös tidning som Dagens Nyheter ägnar sig åt att sprida s.k. nyheter som inte har någon som helst relevans. Det är oerhört bekymmersamt. Det är inte till gagn för en bra debatt om de mycket allvarliga frågor som avser den regionala balansen i vårt land.

Sedan några kommentarer kring reservationerna. Det är många reservationer fogade till betänkandet. Enligt min uppfattning speglar de egentligen inte någon större kritik gentemot majoritetens förslag. Trots att det går att få det intrycket, finns det inte någon uppsjö av goda idéer och uppslag som vi säger nej till.

Två partier skiljer ut sig på oppositionens sida, nämligen Moderaterna och Folkpartiet. Deras förslag till åtgärder för regional utjämning innebär omfattande nedskärningar av anslagen inom regionalpolitikens område. Det visade man i höstas när det gällde budgetpropositionen, och man återkommer nu i samband med vårpropositionen.

Med ord som modernisering, använt av Moderaterna, och mobiliseringspolitik, använt av Folkpartiet, döljer sig förslag om nedskärningar som skulle vara förödande för Norrlands inland. Det hjälper inte med nyspråk. Det går inte att dölja den politik som ligger bakom dessa ord.

De ökade regionala obalanserna som vi har sett de senaste åren kräver kraftfulla insatser inom en rad olika områden. Den regionalpolitiska propositionen och detta betänkande gör inte anspråk på att vara ett slutligt steg i det som kommer att krävas framöver. Det är ett steg. Det är ett viktigt steg. Det är ett avgörande steg.

Vi kan konstatera att det mycket framgångsrika arbetet med att sanera landets ekonomi har varit oerhört verkningsfullt. Det finns en ökad tillväxt, och sysselsättningen går uppåt. Detta är så oerhört viktigt och har avgörande betydelse för förutsättningarna att bedriva ett effektivt arbete för en regionalt balanserad utveckling.

De förslag vi har att behandla i dag är ett av de viktiga steg som måste tas för att skapa bättre regional balans och rättvisa och för att hela landet skall få del av tillväxten och utvecklingen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkande AU11 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Berit Andnor står här och säger att den socialdemokratiska politiken har varit så framgångsrik. Jag måste då fråga Berit Andnor vad hon anser om politiken t.ex. i Norrbottens eller Gävleborgs län, där befolkningen fortfarande minskar och där sysselsättningen under det första kvartalet har minskat ytterligare. Är det en framgångsrik politik? Under 1997 minskade befolkningen i skogslänen med 13 700 personer. Är det vad Berit Andnor menar med en framgångsrik regionalpolitik?

Jämför vi Sverige med andra länder, vilket görs i t.ex. OECD:s lista, har Sverige halkat efter ytterligare i välståndsligan. Vi har under den socialdemokratiska perioden gått ned från 17:e till 18:e plats. Är det vad Berit Andnor menar med en framgångsrik politik?

Vi har haft den här regionalpolitiken under många år. Vi har haft stödsystemen och bidragssystemen, och de har visat sig vara helt verkningslösa. Fortfarande har sysselsättningen minskat i de svaga regionerna. Någonting måste göras för att förändra den här situationen. De pengar som finns i de regionalpolitiska stöden hjälper inte de utsatta länen att få en bättre sysselsättningsutveckling. Det är bara bättre villkor för företagsamheten som kan lösa problemen. Sänkta skatter skapar bättre villkor för människor att bo i de här områdena. Det är inte stöd och bidrag som gör att sysselsättningen och befolkningstillväxten kommer att vända.

Anf. 17 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Ja, det har i verklig mening varit en framgångsrik politik som vi har fört under åren sedan vi kom tillbaka till makten, från 1994 till 1997. Det vi har sett under de år som har gått är konsekvenserna av den politik som fördes av den borgerliga regeringen i början av 90-talet. Det var oerhört dramatiska förändringar som vårt land gick igenom, med den oerhört höga arbetslösheten, det stora budgetunderskottet och den ökade statsskulden. Detta fick naturligtvis konsekvenser för hela landet, men framför allt för de delar av vårt land som är mest känsliga för dessa stora förändringar. Det är de konsekvenserna som vi har sett resultatet av under de år som har gått.

Det vi har gjort nu är att lägga en god grund för att bedriva en framgångsrik regionalpolitik. Vi har nu sanerat ekonomin. Det finns goda förutsättningar för företagen att växa i hela vårt land, men framför allt i våra mest utsatta delar.

Till skillnad från Patrik Norinder vill vi satsa på en framgångsrik regionalpolitik. Det alternativ som Patrik Norinder pratar om är att halvera de regionalpolitiska anslagen. Hur kan det bli bättre förutsättningar för företag att utvecklas och att skapa fler jobb om man halverar det mycket lilla anslag som finns just för riktade insatser för att förbättra förutsättningarna för näringslivet i de mest utsatta delarna i vårt land?

Vad leder skattesänkningar till, Patrik Norinder? Jo, de förslag som Moderaterna nu lägger fram är exakt samma förslag som man lade fram inför valet 1991, som man så oturligt vann. Det handlar ju om ofinansierade skattesänkningar, som leder till ökade budgetunderskott och ger oerhört stora och dramatiska försämringar för de utsatta delarna av landet.

Anf. 18 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Berit Andnor har dåligt minne eller är dåligt påläst på historien. Berit Andnors tidräkning börjar 1991, och allt innan dess är tydligen bara ett svart hål. Jag kan då påminna Berit Andnor om att de problem vi hade i början av 90-talet grundlades redan under 70- och 80-talet, med den politik som Socialdemokraterna varit med om att genomföra. Det var där problemen uppstod. Under mitten på 90-talet, 1994 och 1995, vände kurvorna igen efter att den borgerliga regeringen kommit till makten. Sysselsättningen ökade, och även befolkningen ökade, i t.ex. Norrbotten och mitt hemlän Gävleborgs län. Nu har befolkningen minskat igen, och jag kan inte få det till att det här är en god politik, som Berit Andnor säger.

Berit Andnor försöker göra en stor sak av att vi halverar de regionalpolitiska stöden. Det är ju en försvinnande liten del som går till regionalpolitiska medel. Vi anser att man får en bättre effekt av att använda de här pengarna genom att sänka skatter och skapa bättre företagsvillkor. Det ger en större och bredare effekt för framför allt, som jag har sagt, de svaga regionerna, för de regioner där företagen har de sämsta marginalerna. Det är där vi måste se till att det är bra villkor, så att vi får företag som kan skapa jobb och ger underlag för en god välfärd.

Er politik har misslyckats. Erkänn det!

Anf. 19 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag undrar vem det är som lider av minnesförlust. Det är nog Patrik Norinder, enligt min uppfattning.

Det som hände i början på 90-talet var en följd av mycket allvarliga och svåra missgrepp från den borgerliga regeringen, som inte klarade av att regera det här landet på ett för landet bra sätt. Det var idel felgrepp. Det ledde till ökade budgetunderskott, till att statsskulden ökade dramatiskt och till att arbetslösheten ökade dramatiskt. Detta fick naturligtvis konsekvenser för hela landet, men speciellt för de mest utsatta delarna av vårt land.

Det som är viktigt för att få ett fungerande näringsliv och företag som växer och skapar fler jobb är att vi har en ekonomi som är i balans, att vi har en stabilitet, att vi har en låg inflation och låga räntor, som kan stimulera till investeringar och till framväxten av nya företag och nya jobb. Detta är oerhört viktigt.

Ni klarade inte av det. Erkänn det, Patrik Norinder! Försök komma ihåg hur det var i början på 90-talet. Vi lyckas göra det. Vi skapar goda allmänna, generella förutsättningar.

Det är också viktigt att slå fast att de skattesänkningar som Patrik Norinder pratar om icke går att finansiera med en halvering av det lilla anslaget till regionalpolitiska insatser. Det är fråga om helt andra resurser när det gäller att finansiera en skattesänkning. Det krävs särskilda insatser, därför att det är skillnad på att driva företag i Norrlands inland och att göra det i Stockholms innerstad.

Det är detta som Moderaterna inte inser. Moderaterna vill inte ha en regionalpolitik. Säg det rakt ut! Det är ju det era förslag syftar till, dvs. att avskaffa en fungerande regionalpolitik. Er politik i övrigt syftar ju inte till att utjämna skillnader vare sig mellan människor eller mellan regioner.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 20 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hålla med Berit Andnor om vikten av att ha en ekonomi i balans. Det är väsentligt.

Jag håller också med om kritiken mot sättet att räkna fram den s.k. hemliga listan. Den stämmer inte med verkligheten. Det är också viktigt att man ser på hur den totala statsbudgetens fördelning är för att få andra siffror och ett annat läge.

När det gäller att vi skall ha en uthållig tillväxt i hela landet rimmar det illa med de förslag som finns i detta betänkande. Ett sådant förslag är att man vill höja socialavgifterna för jord- och skogsbruk och trädgårdsnäring i Norrlands inland. Jag förstår inte vitsen med att göra detta. Om man vill att Norrlands inland skall överleva måste det väl gälla alla näringsgrenar. Eller skall man slå ut en viss näringsgren? Det blir ju följderna. De har en mycket svår situation i dag, och det här kan bli det som välter lasset för dem och innebär att de måste upphöra med sin verksamhet. Jag tror att det skulle vara en stor förlust för Norrlands inland om jordbruket där slår igen. Om det växer igen är det inte heller så roligt för andra näringar att komma dit. Jag förstår inte varför man gör på detta sätt.

En annan väldigt viktig fråga är de regionala högskolorna. Det har poängterats här i dag. De kan fungera som turbomotorer ute i sina regioner. Jag är personligen glad över att Högskolan i Karlstad nu så småningom kommer att bli universitet. Jag hoppas att fler högskolor blir det, så att de fungerar som de turbomotorer som de kan vara.

Distansundervisningen är då otroligt viktig, och att det går att få ut den till alla kommuner. De 1 500 platserna är i och för sig en bra början, men det är alldeles för litet. Vi har nu 15 000 platser som ännu icke är fördelade, och jag tycker att det vore rätt att fördela huvudparten av dem till distansundervisning och att hjälpa till att utlokalisera utbildning till olika kommuner, så att man får den kompetens som behövs. Det finns alltså många saker att göra här.

När det gäller de statliga verksamheterna vet vi från den utredning som Lars Eric Ericsson gjorde, REKO-STAT, att de stora förlusterna har skett ute i periferin. Det var 24 % där, och bara 6 % i de stora tillväxtcentrumen. Det gör att man måste göra mycket mer där. Vad har ni för svar på det?

Anf. 21 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag noterar också att vi är överens om vikten av att ha en ekonomi som är stabil och i balans och att det är förutsättningen – grunden – för att över huvud taget kunna diskutera goda förutsättningar för näringslivets utveckling, och också för välfärdssamhällets möjligheter att fungera på ett bra och utjämnande sätt. Det är oerhört viktigt att slå fast att det finns en god överensstämmelse mellan de flesta partier i denna riksdag om detta.

Kjell Ericsson tar upp jord- och skogsbruket. Det är viktigt att sätta de nedsatta socialavgifterna i relation till det mycket betydande stöd som faktiskt utgår till denna bransch genom vårt EU-medlemskap, men också genom betydande nationella insatser. Jag tycker att det är viktigt att vi ser det ur den synvinkeln också.

Det är ju på det sättet, som Kjell Ericsson mycket väl vet, att det gjordes en förändring för några år sedan. Syftet bakom de nedsatta socialav-

gifterna var att stimulera den typ av företagande som kan vara lokaliserat precis var som helst i landet att dra sig till dessa mer prioriterade områden.

När det gäller de branscher som Kjell Ericsson nu pratar om är förhållandena inte desamma. Denna typ av stöd kan ha starka konserverande inslag i sig. Det är en av anledningarna till förslaget till förändringar. En annan är att det helt enkelt finns anledning att se till att vi klarar att hålla oss till de ramar som finns när det gäller anslaget.

Högskolorna är naturligtvis oerhört viktiga. Där går det att göra mer, men det är vad vi orkar med och klarar av rent ekonomiskt i detta skede. Jag förutsätter att det kommer att ske en fortlöpande utveckling. Högskolorna kommer att decentralisera sin utbildning i större utsträckning. Det gäller också distansutbildning.

Anf. 22 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att vi inte är överens när det gäller socialavgifterna. Jag tycker att det är helt fel att man misskrediterar en bransch som är så oerhört viktig för att Norrlands inland skall kunna hållas levande i framtiden.

När det gäller statlig verksamhet vill jag säga att det i ett antal betänkanden har stått att vi nu verkligen skall se till så att man tar sitt regionalpolitiska ansvar. Det gjorde det 1990 och 1994. Men ändock har man inte gjort det. Nu skall vi ställa större krav och precisera dem. Men hur tänker ni precisera dem, så att man verkligen tar det ansvaret? Dessa arbetstillfällen är mycket viktiga ute i glesbygden.

Jag vill också ta upp frågan om kommunikationer. Det finns mycket att säga om det. En viktig del som jag tror att vi är överens om är att vi satsar på IT, tele och datorer över hela landet. Hela landet måste få tillgång till den nya tekniken.

Det som i dag varierar är anslutningskostnaderna, som är mycket stora och som skiljer sig åt betydligt mellan olika ställen. Vad kan vi göra åt det? Har socialdemokraterna ett förslag till hur man skall kunna få samma kostnad var än man bor i landet? I annat fall har man inte samma förutsättningar. Skall man kunna bruka den nya tekniken måste man också få möjlighet att göra det.

Jag vill också beröra frågan om friare användning av arbetsmarknadsmedel. Jag tycker att det är bra att de fyra länen kommer med, men jag förstår inte varför man inte kan få göra så på flera ställen. Egentligen skulle det gälla i hela landet, eller i varje fall i alla skogslän. Jag tror att man kan bruka pengarna mycket mera effektivt om man kan bruka den kreativitet och uppfinningsrikedom som finns ute i varje kommun och i varje region. Då hade man själv fått fatta beslut om pengarna. Varför kan vi inte utvidga verksamheten från att bara gälla fyra län?

Anf. 23 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Vi är helt överens när det gäller vikten av att vi har en fungerande statlig verksamhet över hela landet. Vi är också överens om de konsekvenser som vi har sett av de organisatoriska förändringar som har skett under senare år. Jag vill bara påminna om att dessa naturligtvis

är en konsekvens av behovet av att rationalisera verksamheten även på den statliga sidan.

Som vi har sagt tidigare är det oerhört viktigt att det görs regionalpolitiska analyser innan man gör sådana här förändringar. Jag tycker ändå att det är viktigt att slå fast att regeringen i det förslag som vi behandlar nu klart uttalar att man kommer att ändra de föreskrifter – regleringsbrev eller förordningar – som finns för våra myndigheter, så att vi den vägen kan tvinga in dem i detta regionalpolitiska hänsynstagande. Då kommer vi ifrån sektorstänkandet. Vi måste se på helheten och på vilka konsekvenser åtgärder kan få på andra viktiga områden i samhället.

Det är inte lätt. Det känner Kjell Ericsson till. Det kan vara en av förklaringarna till att trollformeln – medlet som tvingar fram samverkanslösningar – inte är så enkel att få fram.

När det gäller kommunikationer och IT är det bara att instämma i det som Kjell Ericsson säger. Det är oerhört viktigt att vi har väl fungerande infrastruktur i hela landet, särskilt när det gäller den nya teknik som växer fram. Det får inte vara stora olikheter och ojämlikheter mellan olika delar av vårt land.

När det gäller de kostnader som är relaterade till detta vill jag säga att det såvitt jag vet pågår ett arbete i syfte att försöka hitta lösningar så att vi kan utjämna kostnaderna mellan olika delar av vårt land.

När det gäller den friare användningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen vill jag säga att jag tror att det är viktigt att vi nu låter försöksverksamheten ha sin gång, så att vi kan dra rätt slutsatser av det arbete som pågår.

Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! När det gäller de specifika anslag som Berit Andnor tar upp hänvisar jag till det svar som jag gav till Hans Andersson. När man ser på ett regionalpolitiskt saldo är det inte bara enskilda anslagsposter det handlar om. Det gäller också att undvika pålagor.

Sedan var Berit Andnor bekymrad över att inte bara Folkpartiet utan också Moderaterna föreslår reducering av ett anslag. Eftersom Berit Andnor så hårt kritiserar det vill jag fråga varför hon, i detta fall tillsammans med moderaterna, inte vill behålla de nedsatta socialavgifterna för jordbrukare där uppe. De gäller skogsbrukare, de som odlar vinbär i trädgårdsskötselnäringen i Norrbotten, jägarna eller fiskarna. Vad är det som gör att socialdemokraterna tycker att dessa skall få en faktisk skattehöjning? Det tycker jag skulle vara intressant att få besked om.

Sedan skall Berit Andnor hållas räkning för att hon ändå säger att ekonomisk tillväxt är viktigt inte bara för välfärdssystemens säkring utan också för att regionala skillnader skall kunna utjämnas. Det är viktigt att det sägs. Men jag tycker kanske att det är litet onödigt att nostalgiskt se i backspegeln och tala om hur förskräckligt det var under förra mandatperioden. Man får inte helt glömma bort att vi då hade den värsta lågkonjunkturen i modern tid efter ett ekonomiskt vildsint 80-tal. Industrinedgången var den största i modern tid. Socialdemokraterna sade nej till varje besparing när den regeringen försökte restaurera ekonomin.

Nu säger Berit Andnor att vi långsamt tar tag i situationen igen och bygger upp landet, med den skillnaden att man nu i allt väsentligt har oppositionens stöd. Jag tror att vi skall göra en riktig beskrivning. Sedan

får vi ledsamt nog konstatera att vi har en sämre sysselsättning i dag i skogslänen än för bara ett par tre år sedan.

Prot. 1997/98:102
6 maj

Anf. 25 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Vi kan inte bortse, Elver Jonsson, ifrån den historia som påverkar förutsättningar för människors möjligheter att leva och bo i hela landet. Jag skulle göra mig skyldig till en stor felaktighet. Jag tycker att Elver Jonsson gör det när han så tydligt vill bortse ifrån vad som hände under åren i början på 90-talet. Det är ju konsekvenserna av den politiken och det som hände då som vi ser i dag.

Vi skall nu vända utvecklingen. Vi har gjort det genom att sanera ekonomin och skapa bättre förutsättningar för företagande och fler jobb i detta land. Det tar naturligtvis litet tid att rätta till situationen. Men det stora raset i OECD:s s.k. välståndsliga skedde i början på 90-talet, när den regering som Elver Jonsson då stödde satt vid makten. Det är ett faktum. Det kan vi inte bortse ifrån.

Folkpartiet skriver nu i sin motion om mobiliseringspolitik och står samtidigt för en politik som innebär att man halverar de anslag som riktas direkt till de mest utsatta regionerna i vårt land. Det rimmar litet illa och litet falskt, Elver Jonsson. Hur kan det bli en bättre mobiliseringspolitik? Vem är det som skall bedriva den, och med vilka resurser skall det ske i sådana fall? Det är ett oerhört litet anslag för de här riktade åtgärderna.

Det är det jag vill ta upp, Elver Jonsson. Det hjälper inte att stå här och prata om mobiliseringspolitik om man sedan i handling står för en helt annan politik, som direkt motverkar en positiv regional utveckling.

Anf. 26 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag ber bara att få svar på den fråga jag reste och som Berit Andnor inte berör. Vad är det som gör att man vill genomföra en faktisk skattechöjning för småjordbrukare i Norrlands inland, för fiskare, för trädgårdsskötare och för jägare och kombinationssysselsatta? Jag vet inte om det rättfärdigas av att man gör detta med moderatstöd, men det får Berit Andnor förklara.

Berit Andnor säger också att man inte kan bortse från vad som hände. Nej, fru talman, det är helt riktigt, men då gäller det också att beskrivningen är riktig. Vi hade den värsta lågkonjunkturen i modern tid. Det är riktigt att industrisysselsättningen gick ned, och den nedgången startade hösten 1990, då socialdemokraterna satt vid styret. Den nedgången fortsatte sedan flera år framåt.

Det tragiska, både för landet i stort och för skogslän och regionalpolitiskt utsatta områden, är att sysselsättningen nu är lägre än någonsin. Den har rutschat utför särskilt i de regionalpolitiskt svaga områdena. Befolkningsutvecklingen går åt fel håll. Flyttlassen rullar fortare än någonsin. Detta måste vi få hejd på. Låt oss hoppas att den utredning vi ändå är överens om snabbt tar tag i det här. Det behövs en regionalpolitisk vändning.

Anf. 27 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Elver Jonsson blir mig svaret skyldig på den fråga jag ställde, nämligen hur det blir en bra mobiliseringspolitik

*Fel! Okänt
växelargument.*

med mindre resurser. Den ekvationen går inte riktigt ihop. Det hjälper inte att här hålla väldigt vidlyftiga tal om vikten av en regional balans, när man sedan i handling står för en helt annan politik.

Jag tror sedan att det är viktigt att komma ihåg vad syftet med de nedsatta socialavgifterna var, nämligen att stimulera företagarna i de regionalpolitiskt prioriterade områdena i fråga om företagande som i stort sett kan bedrivas precis var som helst i detta land. Det handlade inte om sådana branscher som jord- och skogsbruk. Det är också viktigt att se helheten i dessa stöd, nämligen att betydande anslag går till utvecklingen av just jord- och skogsbruket, framför allt i Norrlands inland. Man måste se helheten.

Det är, Elver Jonsson, viktigt att ha historien och de slutsatser man kan dra av den med sig när vi nu diskuterar framtiden. Det som förvånar mig mest är att moderater och folkpartister fortfarande argumenterar på i stort sett samma sätt som man gjorde i början av 90-talet, en argumentation som också låg till grund för den politik som fördes. Det handlar om att fortsätta med ofinansierade skattesänkningar, samtidigt som man ägnar sig åt stora utgiftsökningar. Det går liksom inte ihop, Elver Jonsson. På den punkten återstår det en del att förklara.

Anf. 28 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Låt mig först med beklagande konstatera att näringsministern inte är här. Det här var utannonserat som en stor regionalpolitisk proposition, men det är med förlov sagt inte mycket till riksdagsbeslut. Det tror jag att också Berit Andnor håller med mig om.

Det finns i propositionen en filosofi som vi uppskattar, ett underifrånperspektiv, idén om tillväxtavtal. Det finns en utvecklingsidé. Detta är något vi har krävt tidigare, och vi tycker att det är bra. Men det är inte mycket till en regionalpolitisk proposition i ett läge då sysselsättningen har minskat, klyftorna ökar och vi har en stark avflyttning från regionalpolitiskt utsatta områden. Min uppfattning är att texten kring utredningsuppdraget visar på att Berit Andnor, liksom hela utskottet, menar att det finns väldigt mycket övrigt att önska. Låt mig bara väcka några frågor.

Först frågan om friare arbetsmarknadspolitiska resurser. Enligt vår uppfattning, som vi också har framfört i motionen, borde man ta bort volymkravet, häva en del detaljregleringar och ge alla län samma förutsättningar att bedriva en effektiv arbetsmarknadspolitik grundad på de av riksdagen uppsatta målen. Min fråga är: Varför väljer man ut fyra av alla de län som har önskat få en friare användning?

En annan fråga, som vi har utvecklat i reservation 67, är varför man inte försöker baka in mycket mer av miljöstyrning, jämställdhetsstyrning och kvalitetsstyrning i de bidragsregler man ger till näringslivet för att få en framåtsyftande och offensiv näringspolitik med hjälp av de här stödformerna.

Anf. 29 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande finns det inom regionalpolitikens område, om vi ser det i ett litet större perspektiv, en rad olika politikområden som är oerhört viktiga och avgörande för att vi skall ha möjlighet att bedriva en politik som är regionalt utjämnande. Det

gör att det kan vara svårt att i en proposition behandla alla de förslag som är viktiga för en positiv regional utveckling. Det är en förklaring. Det som finns redovisat i propositionen är en rad olika förslag inom andra politikområden, en rad olika åtgärder där beslut kommer att fattas i annan ordning.

Det som är viktigt ändå, och som slås fast i propositionen, är att vi, med början i de regionala tillväxtavtalen, försöker att utveckla samordning och samverkan mellan de olika sektorerna. Det handlar om att det, med ett underifrånperspektiv, lokalt och regionalt långsamt växer fram utvecklingsstrategier som innebär att man ser till helheten och också försöker titta på de starka och kanske också svaga sidor som finns i de olika regionerna. Utifrån det försöker man sedan skaffa sig en strategi för vilka insatser som är viktiga i de olika länen. Jag tror att det här är oerhört viktigt, kanske den viktigaste delen i propositionen.

Hans Anderson tar också upp arbetsmarknadspolitiken och de s.k. frizonerna. Det är oerhört viktigt att arbetsmarknadspolitiken över huvud taget utvecklas och kanske går mot ytterligare förenkling och effektivisering. Samtidigt är det viktigt att verksamheten kan pågå i de här försöksområdena, för att vi skall kunna dra rätt slutsatser och besluta om åtgärder framöver.

Anf. 30 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Det är en dåraktig politik att ha kvar ett rigitt arbetsmarknadspolitiskt system som är centralstyrt och sedan godkänna godtyckliga frizoner, frilän och frikommuner. Det kan inte vara rätt metod. Här borde man i stället ha tagit ett systematiskt grepp. Det finns också förslag på detta.

I övrigt kommer Berit Andnor med mer allmänt filosofiska synpunkter, som jag till en del kan instämma i. Men det är så oerhört litet konkretion i propositionen.

Jag vill gärna ta upp en annan synpunkt, som handlar om inflytande. Det finns reservationer där man för fram att vi från riksdagen inte bör lämna ifrån oss besluten om stödområdena. Vi har framfört väldigt stark kritik av den beslutskraft som EU har över oss när det gäller vilka områden vi får göra regionalpolitiska satsningar på.

I kap. 10, ett litet avslutande kapitel i propositionen, pratar man om ett program för regional näringspolitik. Även där är det som att man har lyft beslutskraften från länen och riksdagen till regeringen. Man talar just om det bemyndigande om 500 miljoner kronor som man skaffade sig för att kunna genomföra ett program för regional näringspolitik. Nu finns det en särskild ledningsgrupp på departementet för att planera detta program. Man redovisar så att 100 miljoner nu har förbrukats på flygplatsen i Kal-lax, på kulturvisionen och litet annat.

Det här är en väldigt farlig utveckling. Man lyfter bort det regionalpolitiska jobbet från dem som, också i enlighet med regeringens synsätt, borde göra det, nämligen regionerna. I övrigt borde det väl göras här, i riksdagen, där vi har att göra de avgörande prioriteringarna. Det finns en tendens hos regeringen – jag skulle vilja att Berit Andnor kommenterade detta – att vilja frigöra medel för att ändå ha ett handlingsutrymme som regering, eftersom man inte anser sig kunna genomföra större anslag för

*Fel! Okänt
växelargument.*

regionalpolitiken. Jag menar att detta sker på bekostnad av riksdagen och de berörda länen.

Anf. 31 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att de försök med friare användning av de arbetsmarknadspolitiska medlen som nu föreslås, och som det tidigare har beslutats om när det gäller Skåne, på intet sätt står i motsatsställning till att utveckla arbetsmarknadspolitiken efter de lokala och regionala förhållandena. Jag tror att också Hans Andersson är mycket väl medveten om att det pågår en process mot ett ökat beslutsfattande på lokal och regional nivå. Detta är en process som är på gång och kommer att fortsätta.

Det som jag tycker är viktigt är att vi strävar efter en förenkling av de regler som omger arbetsmarknadspolitiken, samtidigt – och här tror jag också att vi är överens – som vi bevarar ett nationellt bestämmande när det gäller utformningen av arbetsmarknadspolitiken. Detta är oerhört viktigt.

När det i övrigt gäller regeringens respektive riksdagens inflytande i fråga om stödområden tycker jag att det också är viktigt att se att det förslag som vi nu diskuterar, dvs. förändringen av beslutanderätten i fråga om stödområdenas avgränsning, egentligen handlar om sådant som Hans Andersson mycket väl vet att vi har haft diskussioner om, nämligen huruvida den och den kommunen skall ligga här eller där. Det tycker jag är ett felaktigt sätt att diskutera, och det tror jag att Hans Andersson också tycker. Det som är viktigare, och som vi också slår fast i betänkandet, är att vi i riksdagen lägger fast de principer som skall ligga till grund för indelningen i stödområden.

Sedan är det också viktigt, vilket också poängteras, att vi har en stabilitet i stödområdena, att det inte sker förändringar för ofta utan att de ligger fast under längre tid.

Jag tycker alltså att det är viktigt att vi lägger fast principerna i riksdagen, men sedan skall vi enligt min uppfattning överlåta till regeringen att fastställa de exakta gränserna, dvs. vilken församling som skall ligga på den ena eller den andra sidan gränsen.

Anf. 32 BARBRO JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill också ta upp de friare arbetsmarknadspolitiska medlen. Berit Andnor talar om att det gäller att skapa arbetstillfällen i hela landet. Jag tycker att det är viktigt att det här blir verklighet, och då kan man ta vara på den möjlighet som bl.a. vi för fram i vår motion, nämligen att den friare användningen skall kunna ges i hela landet. Vi vet att en mängd kommuner står och väntar på det här. T.ex. står nu Göteborgsregionen sist i raden av dem som har begärt detta. Jag vet inte om Berit Andnors svar till Hans Andersson är tillfyllest här.

Vidare när det gäller den friare användningen för vi fram att vi vill att man skall kunna genomföra ett friår. Det försök som gjorts i Trelleborg, vilket har förts fram vid många tillfällen, har i utvärderingar bara fått positiva omdömen. Alla är nöjda med försöket. Detta har också visat sig i Danmark och Finland. I båda dessa länder förlängs de här perioderna.

Om regeringen skall genomföra friåret måste man dock ändra på regelverket.

Anser Berit Andnor att det här är ett bra sätt att få fram fler arbetstillfällen? Vi kanske t.o.m. kan halvera arbetslösheten så småningom om vi genomför detta.

Prot. 1997/98:102

6 maj

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 33 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! När det gäller den s.k. friare användningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen tycker jag att det är viktigt att slå fast att vi behöver mer erfarenhet och kunskap om hur arbetet kommer att ske ute i de olika länen och regionerna. De regioner som nu är utsedda att vara försöksområden ser litet olika ut, och jag tror att vi kommer att få värdefulla erfarenheter från dessa olika län och regioner. Dessa erfarenheter är viktiga att ta med sig när vi eventuellt skall gå vidare i fråga om hur vi skall använda de arbetsmarknadspolitiska medlen.

Som jag sade till Hans Andersson är det dock enligt min uppfattning inte någon motsatsställning mellan de frizons- eller frilänsförsök som nu skall pågå och strävan efter att utveckla arbetsmarknadspolitiken i dess helhet när det gäller att hitta system för att få en förenkling och en effektivisering av användningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen. Vad det handlar om är att hitta skärningspunkten mellan att öka det lokala och regionala inflytandet och att ha en nationell arbetsmarknadspolitik, något som jag tror att både jag och Barbro Johansson tycker är viktigt.

När det gäller Trelleborgsmodellen och det förslag som Miljöpartiet nu kommer med och också tidigare har kommit med är vi just nu inte beredda att tillstyrka den typen av försöksverksamhet.

Anf. 34 BARBRO JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är väldigt synd att Berit Andnor säger att man inte kan tillstyrka en sådan här försöksverksamhet.

Jag tycker inte att det behövs några nya försök med olika län. Jag tycker att man nu har så pass mycket erfarenhet att det som verkligen behövs är handling för att arbetslösheten skall gå ned i hela landet, vilket är viktigt.

Jag vill också passa på att åter ta upp en fråga som jag känner väldigt mycket för, nämligen att det behövs en översyn av marklagstiftningen för att folk skall kunna behålla sina arbeten ute i landsbygden. Människor som har små skogsfastigheter norröver, t.ex. i Dalarna, är väldigt upprörda och oroliga för att de inte skall kunna försörja sig på sin lilla fastighet. Om man har ett hot om omarrondering över sig vågar man inte fortsätta med sin verksamhet. Man kanske t.ex. har en träförädling av något slag. Om vi skall få i gång ekonomin där uppe är det viktigt att man kan förädla sina trävaror inom den region där man bor. Vi har ju pratat om det här med strukturfonder, och projektidéer som har med förädling att göra ligger i träda därför att den nationella lagstiftningen hindrar en från att genomföra detta. Man vågar inte genomföra de projektidéer man har, eftersom man är rädd att skogsfastigheten skall omarronderas till större enheter.

Anf. 35 BERIT ANDNOR (s) replik:

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! När det gäller utformningen av arbetsmarknadspolitiken är det oerhört viktigt att den förändras och utvecklas i riktning mot större förenkling och effektivisering. Vi ser också att regeringen, i och med det beslut som fattades före jul, har gjort en betydande omläggning i fråga om arbetsmarknadspolitikens inriktning. Det sker nu en betydande satsning när det gäller arbetsmarknadsutbildningen och en betydande neddragning när det gäller ALU- och API-verksamheten. Det sker alltså en fortlöpande utveckling, och jag är ganska övertygad om att vi kommer att få se en rad förslag till förändringar i samband med budgetpropositionen.

När det gäller jordförvärvslagstiftningen, som Barbro Johansson tar upp, följs tillämpningen av denna kontinuerligt av Jordbruksdepartementet. Detta är en fråga som har varit uppe till behandling tidigare i riksdagen, och den har också behandlats av jordbruksutskottet. Vi har gott förtroende för att Jordbruksdepartementet följer upp den här frågan och att man återkommer till riksdagen i den mån det skulle finnas behov av förändringar när det gäller den här lagstiftningen.

Anf. 36 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Det är ingen tillfällighet att rubriken på den regionalpolitiska propositionen är just *Regional tillväxt – för arbete och välfärd*. Det är arbete och arbetstillfällen som skapar förutsättningar för välfärd i hela vårt land.

Den ”lilla” regionalpolitiken är ett viktigt instrument, men det råder numera bred enighet om att statens åtgärder på en rad andra områden, den ”stora” regionalpolitiken, många gånger är viktigare. Och allra viktigast är naturligtvis vilken politik för arbete och företagande som förs. Om den går fel kan regionalpolitiken bara putsa i kanten.

Och ingenstans är det i dag så tydligt att den återställarpolitik som regeringen med Vänsterns stöd genomförde efter valet 1994 och därefter har förvaltat tillsammans med Centern slagit så fel som just i de delar av landet som berörs av den traditionella regionalpolitiken. Där har vi färre människor i jobb än när socialdemokraterna tog över makten för fyra år sedan. Då är facit inte mer välfärd utan mindre välfärd.

Herr talman! Det röda Gävleborg blöder. Det är inte bara så att jag kan mitt eget hemlän bättre, utan Gävleborg är faktiskt det mest tydliga exemplet. Och jag tänker i dag tala om hur det är i verkligheten och inte i allmänna termer. Trots långvarigt socialdemokratiskt maktinnehav i kommuner och landsting hör Gävleborg alltjämt till de största förlorarna vad gäller arbetslöshet och befolkningsminskning, särskilt när socialdemokraterna styr landet.

Utvecklingen är mycket klar sedan valet 1994. Redan 1990, mer än ett år innan den borgerliga regeringen, Berit Andnor, började utvecklingen vända allt kraftigare nedåt i Gävleborg med alltfler konkurser och alltfler arbetslösa. Gävleborg låg tidigt i botten. Hösten 1994 var förvisso arbetslösheten alltjämt hög, men den hade börjat sjunka på allvar, och Gävleborg låg inte längre i botten. I dag, fyra år senare, är färre gävleborgare i jobb, och länet ligger åter i botten. Inte ens med två socialdemokratiska statsråd – finansministern och biträdande arbetsmarknadsministern – i topp på riksdagsvalsedeln för Gävleborg i höst tycks denna utveckling kunna vända.

I SCB:s senaste kvartalsredovisning ligger Gävleborg också i botten, förstås. Jämfört med när regeringen tog över i oktober 1994 är nästan 15 000 färre gävleborgare i arbete. Här kan varken den lilla eller den stora regionalpolitiken kompensera vad en företagarfientlig politik ställt till. Av dem är det nästan 10 000 färre kvinnor i arbete i Gävleborg än när socialdemokraterna tog över för fyra år sedan. Ingenstans i landet är det lika illa. Och så är det i Gävleborg, där biträdande arbetsmarknadsministern, tillika jämställdhetsministern, står på årets valsedel. Det är vare sig mer välfärd eller mer jämställdhet – det är mindre, mycket mindre.

Gävleborg ligger sämst till också i regeringens egna tillväxtprognoser för den framtida sysselsättningen i landet, de prognoser som regeringen själv redovisar i sin proposition.

Det är bara i regeringens mest optimistiska sysselsättningsprognos, dvs. om Sverige de kommande 20 åren får en ekonomisk tillväxt klart högre än jämförbara OECD-länder, som Gävleborg klarar sig något så när jämfört med andra län. Och de senaste 20 åren har Sverige legat klart under genomsnittet. I alla andra tillväxtprognoser, även de där tillväxten jämfört med senare år stigit till genomsnittet för OECD-länderna, hamnar Gävleborg sist i den socialdemokratiska regeringens prognos.

I sin proposition försöker regeringen ge sken av handlingskraft också vad gäller Gävleborg. Vad som döljer sig bakom retoriken är fortfarande höljt i dunkel. Näringsministern tycks såvitt jag ser, eller snarare inte ser, vara höljt i samma dunkel i dag. Några nya ekonomiska resurser redovisas inte – de finns nog inte. Det räcker därför inte att regeringen vill låta länet på försök få använda de traditionella arbetsmarknadspolitiska medlen friare. Nu krävs rejäla lättnader för främst de små företagen när det gäller att anställa framför allt ungdomar på nya jobb.

En ny regering i valet i höst, som sänker skatten på företagande och moderniserar arbetsliv och arbetsrätt, kan ge småföretagare – gamla och nya – framtidstro att våga anställa nya människor i nya jobb. Så som de började göra 1994, som en följd av det förbättrade företagarklimat som den borgerliga regeringen under stort motstånd från socialdemokraterna lade grunden för. Dessa reformer revs snabbt upp av den nya regeringen, och arbetslösheten rakade åter i skyn – allra mest i Gävleborg.

Herr talman! Jag vet inte hur många gånger jag har stått här i talarstolen den här mandatperioden och sagt samma sak. När massarbetslösheten växer fast måste varje sten vändas i strävan att hitta åtgärder som kan bryta utvecklingen och skapa nya jobb och arbetstillfällen. Då står all ideologisk dogmatism och byråkratisk stelbenthet i vägen för nya möjligheter. Då finns inte *en* åtgärd, utan ett batteri av åtgärder som var och en kan ge sin pusselbit när det gäller att lösa sysselsättningsproblemet. Var finns det socialdemokratiska omtänkandet?

Våren 1997 gick Folkpartiet i Gävleborg ut i en enkät till småföretagare i länet. I enkäten ställdes frågan om hur de såg på möjligheten att anställa nya människor, särskilt ungdomar. Svaren var nedslående. Man hänvisade bl.a. till de direkt småföretagarfientliga följderna av de sjuklöneförändringar som drivits igenom i riksdagen.

På samma sätt ansågs återställaren inom arbetsrätten slå hårt mot just småföretagare. Av enkäten framgick dock klart att nya möjligheter att anställa exempelvis ungdomar skulle öppnas om t.ex. arbetsgivaravgiften slopades.

För att pröva effekterna av en sådan åtgärd, och i avvaktan på generellt sänkta arbetsgivaravgifter inom tjänstesektorn vid en borgerlig regering, föreslog jag i en motion i höstas att en försöksverksamhet med avskaffad arbetsgivaravgift för ungdomar skulle prövas i ett hårt arbetslöshetsdrabbat län, t.ex. Gävleborg. Arbetsgivaravgiften skulle avskaffas för ungdom mellan 18 och 24 år som nyanställs.

I utskottets betänkande sade sig utskottet inte vara främmande för geografiska och tidsmässiga försök, men var då inte berett att tillstyrka motionen. Mot bakgrund av den fortsatt höga ungdomsarbetslösheten bl.a. i Gävleborg tycker jag att det vore hög tid att nu pröva det här förslaget. Arbetslösa ungdomar har inte råd med att det inte prövas. Varför inte göra t.ex. Gävleborgs län till ett frilän för nya jobb för ungdomar?

Herr talman! Gävleborgs län är en region med en förhållandevis svag företagstradition. Trösklarna för en nyföretagaravgift är därför högre än på många andra håll. Det handlar väldigt mycket om de signaler som statsmakterna ger människor.

Det är därför helt fel signal när regeringen föreslår att man skall ta bort de nedsatta sociala avgifterna i Norrlands inland. Det är inte politikerna som avgör var nya jobb kommer att skapas i Norrlands inland. Nya jobb är lika välkomna inom varje sektor.

Likaså bör riksdagen även fortsättningsvis bestämma vilka områden som skall ingå i de regionalpolitiska stödområdena. Det är däremot sedan länge dags att se över den nuvarande stödområdesindelningen bl.a. mot bakgrund av de strukturellt långsiktiga problem som inte minst flera av kommunerna i mitt län med åtskilliga år av tillfällig inplacering i stödområdet har.

Herr talman! I måndags ordnades en hearing om tågets framtid i Ljusdal. Snabba och tillgängliga kommunikationer – järnvägar, vägar, flyg – är av största betydelse för att stödja näringslivsutvecklingen i södra Norrland och särskilt dess inland. För länets långsiktiga utveckling är snabba och tillgängliga kommunikationer med Uppsala, Arlanda och Stockholmsregionen vitala. Kortare restider till Syd-, Väst- och Mellansverige minskar nackdelarna med det fysiska avståndet till landets centralare regioner.

En tidigareläggning av snabbtågsanpassningen hela vägen mellan Stockholm och Östersund vore därför ytterst välkommen. Kortare restider innebär ett viktigt stöd, särskilt till näringslivet i kommunerna längs Norra stambanan. Men snabbtåg, som bara i ilfart kör fjällturister från Stockholmsområdet till Storlien, utan att stanna på vägen genom södra Norrlands inland, är inget regionalpolitiskt stöd, även om det står så i en regionalpolitisk proposition. Det ger inte fler jobb i Gävleborg, förmodligen ännu färre.

Det är därför viktigt att regeringen ger SJ entydigt och långsiktigt besked om att snabbtåg skall köras på sträckan och att tågen skall stanna t.ex. i Gävle, Bollnäs, Ljusdal och Ånge, liksom också att tågen längs Norra stambanan skall trafikera Arlandabanan. Här finns Gävleborgsmotioner från nästan alla partier. Här finns en utskottsreservation från Folkpartiet och Centerpartiet. Det vore intressant att höra om övriga debatt-deltagare från länet – och de är ju många i dag – känner sig lugnade över de bristande beskeden från kommunikationsministern här i kammaren de senaste veckorna.

Persontrafik på tåg med god tillgänglighet är en viktig förutsättning för många kommuners och deras invånares framtid – inte minst där flyg inte finns som alternativ. Förändringar av tidtabell och turtäthet är därför en viktig uppgift, där det krävs ett nära samråd mellan SJ och berörda kommuner. Tilltron till SJ i det avseendet påverkas av ständiga förändringar som sker utan tillräckligt samråd med berörda kommuner.

Vid tidtabellsomläggningen den 5 januari i år hade t.ex. nattågsförbindelsen till Göteborg/Malmö upphört för Bollnäs och Ljusdal, trots att nattåget fortsatte att passera de här stationerna.

Vid ett tillfälligt sammanträffande mellan ett kommunalråd och SJ:s generaldirektör ändrade denne, alltså generaldirektören, den nya ordningen på stående fot. Vilket beslut som var mest genomtänkt, den nya tidtabellen eller stundens ingivelse hos generaldirektören, är fortfarande inte känt.

Herr talman! Detta är bara ett exempel på att riksdagen måste ge mer tydliga riktlinjer för hur den statliga servicen i landet skall organiseras. Fortsatt centralisering av statliga myndigheter är inte det enda svaret på kraven på effektivitet i verksamheten – det är bara lösningen sedd i ett perspektiv uppifrån. Riksdagen måste klargöra att det handlar om att också se det i ett perspektiv underifrån. Då kan tingsrätter, skatte- och kronofogdemyndigheter och andra statliga myndigheter, liksom polisen, få fortsätta att finnas nära människorna.

Slutligen – kultur är också regionalpolitik. Ett levande och kreativt kulturliv har på många håll i landets glesare befolkade delar visat sig vara ett viktigt inslag i den lokala mobiliseringen. Regionalpolitiska stödmedel måste därför kunna användas till att stödja också den kulturella infrastrukturen, t.ex. länsmusiken.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer från Folkpartiet men begränsar mig till att yrka bifall till reservationerna 20, 55 och 127.

Anf. 37 SIRI DANNAEUS (fp):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att ta upp tre vitt skilda problem i regionalpolitiken. Det ena är finansieringsproblem för kvinnor som vill starta eget. Det andra handlar om snabbtågstrafiken. Det tredje handlar om regionala problem i ett län som inte borde ha den sortens problem.

Regionalpolitikens huvuduppgift är att ge alla i Sverige samma möjlighet till utveckling oberoende av var man bor. Målet för politiken borde vara att satsa på den enskilda människan och hennes förmåga att själv skapa sin tillvaro. Den viktigaste politiska insatsen är naturligtvis då att ge företagande och företagare bättre villkor. Lägre arbetsgivaravgifter, slopad dubbelbeskattning på riskkapital och enklare regler är några exempel på det.

Att skaffa fram kapital för att starta ett nytt företag eller expandera är problematiskt, kanske inte så mycket för de stora företagen som för de små. Kvinnor, som ofta visar sig vara mer försiktiga än män, har svårare att få ett mindre lån på kanske några tiotals tusen kronor än män som vill låna en miljon. NUTEK:s s.k. såddfinansiering är ett sätt att stödja och stimulera etablering av små företag i teknikbranschen. Tyvärr har NUTEK:s anslag till den verksamheten skurits ned, och bättre möjlighet-

**Fel! Okänt
växelargument.**

er till den sortens finansiering vore önskvärt och nödvändigt. Vi i Folkpartiet tycker att kvinnor som är företagare eller som vill starta företag och är i behov av kapital särskilt skall uppmärksammas vid s.k. såddfinansiering.

Herr talman! Min andra fråga gäller snabbtågen X 2000. Nog är det märkligt att hela Sveriges järnväg inte längre står till medborgarnas förfogande fullt ut! I mellersta Sörmland, Flen och Katrineholm, stannar visserligen en del tåg, men många rusar snabbt förbi. Man kan kanske förstå att tågen inte kan stanna överallt – då skulle de ju inte vara snabbtåg längre.

Men nu till det märkliga: En del snabbtåg stannar men utan att det står i tidtabellen. På frågan varför svarar SJ att man inte vill ha pendlare ombord. Man vill inte att de skall ta dessa tåg. En annan märklig sak är att det går ett sent kvällståg helt tomt från Stockholm förbi Flen och Katrineholm. Det går tomt till Norrköping för att starta därifrån på morgonen, med resenärer.

Jag vet naturligtvis att riksdagen inte skall lägga sig i hur SJ konstruerar sina tidtabeller. Men å andra sidan är svenska folket ägare och måste få sina synpunkter framförda. Jag har nu talat för sörmlänningarnas räkning, som trots att de inte bor i glesbygd har problem med kommunikationerna. Jag vet att liknande problem finns på fler ställen i vårt land.

Herr talman! Den tredje frågan gäller en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska medlen. Vi i Folkpartiet tycker att de län som så önskar skall få bli s.k. frilän. Sörmland, som ligger mitt i en av de mest expansiva regionerna i landet, borde rimligtvis ha en stor utvecklingspotential. Tyvärr visar NUTEK:s tre olika tillväxtscenarier för framtiden det motsatta. Sörmland ligger längst ned på skalan i samtliga tre scenarion. Orsakerna är naturligtvis främst den dåliga sysselsättningsutvecklingen.

Därför behövs det krafttag av okonventionell art. Varje region har sina unika möjligheter, och de kan bäst tas till vara genom lokala initiativ. Styrning skall inte komma från centralt håll utan lämnas över till de lokala aktörerna.

Det som vi sörmlänningar länge anat och påstått har vi i dag också kunnat läsa om i tidningen. Vi kan se att vi får alltför litet resurser till länet för att kunna klara av den låga sysselsättningen och höja den i Sörmland väldigt låga utbildningsnivån.

Trots att Sörmland sedan länge är styrt av socialdemokrater och trots att vår statsminister kommer från Vingåker, har man inte lyckats föra fram Sörmlands besvärliga läge eller fått någon ändring till stånd. Men vi jobbar oförtrutet vidare i länet och hoppas att vi till sist skall få förståelse.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom alla Folkpartiets reservationer och yrkar dessutom bifall till reservation 117 och 123.

Anf. 38 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Socialdemokraterna har de senaste åren vidtagit en rad åtgärder som försämrat glesbygdens möjligheter och som driver på utflyttningen från landsbygd och mindre städer. Man har bedrivit en ren flyttlasspolitik. I mitt län förlorar alla kommuner utom två invånare.

Höjningen av bensinskatten fördyrar pendling, liksom höjningen av gränsen för reseavdrag. Den förtida avvecklingen av kärnkraften äventy-

rar många jobb i redan utsatta delar av Sverige, t.ex. Bergslagen. Slaget mot försvarsindustrin drabbar företrädesvis mindre orter som Karlskoga, som dessutom drabbas dubbelt i och med kärnkraftsavvecklingen. Redan höga skatter till stat och kommun har höjts, vilket fördyrar boende och företagande.

De ekonomiska problem som en gång började ses i glesbygden har efter hand flyttat in till större städer och t.o.m. till residensstäder. Vi ser också begynnande tecken i Stockholm, där vart femte tillfrågat företag räknar med att flytta utomlands under de kommande fem åren. Det är en femdubbling sedan 1993.

Den gamla devisen ”Hela Sverige skall leva” måste kompletteras med en annan, nämligen: Sverige skall leva. När företags staber och huvudkontor – och för den delen också myndigheter – lämnar länen, försvinner köpare av privata tjänster. Därmed minskar skattekraften och den kommunala ekonomin urholkas. Det gör att beskattningen av dem som bor kvar ökar. Det blir en ond cirkel. Kvar av storföretagen blir i många fall bara rena produktionsanläggningar. De är självfallet viktiga, då de ger många människor arbete, men de är inte samma tillväxtmotorer som de mer kunskapsdrivande funktionerna. Utan fler jobb med stort kunskapsinnehåll kan inte den lokala skattekraften hållas uppe, och de kommunala ekonomierna kommer därmed att fortsätta att urholkas.

Socialdemokraterna har skapat ett Sverige som befinner sig i strukturell kris. Det sägs ofta i debatterna att vi genomgår en strukturomvandling, men det stämmer inte. Kanske kan man säga att vi snarare ser en halv strukturomvandling. Vi förlorar de gamla arbetsplatserna, men alltför få nya kan komma i stället.

Herr talman! Regeringens regionalpolitiska proposition kommer inte ens i närheten av att kompensera de direkta försämringar för glesbygden som regeringen tagit initiativ till de senaste åren. Regionalpolitiken måste därför fortsättningsvis inriktas på att *dels* undanröja de socialdemokratiska slagen mot glesbygden, *dels* stärka skattekraften lokalt genom bästa tänkbara förutsättningar för företagande.

Bristerna i förutsättningarna för företagande drabbar glesbygden i särskilt hög grad, där sten läggs på en redan tung börda. Inga regionalpolitiska åtgärder i världen kan kompensera ett bristfälligt näringsklimat. Framför allt är det de små företagens förutsättningar som är eftersatta. Fram till 1995 ökade antalet egenföretagare i landet, för att sedan börja minska. Enligt ekonomen Stefan Fölster minskade antalet företagare med 39 000 mellan 1995 och 1997.

Konkurrenskraften styrs av förvärvade komparativa fördelar. Förr var konkurrenskraften styrd av var skogen och gruvorna fanns. I dag styrs den av var kunskapen och den rätta attityden finns. Detta gäller för länder, regioner och städer. Sverige som land fortsätter att förlora i konkurrenskraft. Sedan 1993 har Sverige rasat från 9:e till 17:e plats i det ansedda institutet IMD:s konkurrenskraftsundersökningar. I år har vi passerats av Taiwan och halkat ned från 16:e till 17:e plats.

Internationaliseringen gör att världsekonomin som helhet fungerar effektivare. Genom informationstekniken är vi för första gången någonsin på väg att se en teoretiskt fullt fungerande marknadsekonomi. Hindren för information om varor och produktionsförutsättningar minskar, och rörligheten för kapital är total.

Om en viss stad eller del av Sveriges land vinner eller förlorar på internationalisering beror på hur väl man lyckas förvärva och bibehålla konkurrensfördelar. Ingen region eller inget land är på förhand vinnare eller förlorare. Ingenting är givet, utan det ligger i våra egna händer. Det är nödvändigt för varje region och stad att finna och förvärva specifika komparativa fördelar. Det finns inte ett och samma näringsklimat i hela landet, utan det finns över 280 olika. Det finns inte en enda nivå på Sveriges konkurrenskraft. Den varierar från kommun till kommun.

Därför måste kommunpolitiken inriktas på att stärka den lokala skattekraften genom bästa tänkbara förutsättningar för företagande och kunskapsutveckling. Därigenom kan flyttlasspolitiken på sikt stoppas.

Många av de faktorer som påverkar kommunernas långsiktiga konkurrenskraft och därmed också framtidsmöjligheter bestäms lokalt. Den kommunala skattesatsen, skolans kvalitet och samarbete med näringslivet, kommunikationer, förekomsten av snedvridande offentlig konkurrens med privata företag och inte minst de lokala politikernas och tjänstemännens förståelse för företagandets villkor är exempel på detta. Det paradoxala i de senaste årens internationalisering i ekonomin är alltså att den lokala politiken vuxit i betydelse.

Att byta namn på bidrag eller skapa nya regionala delegationer, tillväxtavtal eller att fördela pengar enligt annorlunda modeller än tidigare ger ingen växtkraft alls för framtiden. Det leder tvärtom tanken fel – till slutsatsen att staten kan reglera fram tillväxt där staten så önskar och planerar.

Herr talman! Informationstekniken kan kompensera för avstånd och ge bättre förutsättningar för företagande och kunskapsinhämtning på mindre orter. Den regionala ekonomiska tillväxten i de regioner som har en stor infokomsektor är dubbelt så hög som i de delar av landet som har minst infokomsektor. Det har en direkt bäring på kommunernas skattekraft.

Det finns ett tydligt samband mellan investeringarna i informationsteknik och tillväxt i ekonomi och i sysselsättning. USA ligger i topp vad gäller investeringar i informationsteknik – 12 % av de totala investeringarna – och ligger också i topp i sysselsättningstillväxt, som uppgår till nära 3 ½ %. USA som är så kritiserat av regeringen för så mycket är det land i världen som har bäst fungerande ekonomi, störst ekonomisk frihet och bäst förmåga att producera nya arbetstillfällen. Informationsteknik och kommunikation är numera den starkaste motorn för tillväxt och sysselsättning i ekonomin. Den fysiska infrastrukturen är fortfarande viktig, men inte längre viktigast. Det är oerhört viktigt att politiker på alla nivåer lär sig att förstå den nya ekonomins villkor och agera utefter dessa nya villkor. IT har passerat den fysiska infrastrukturen som en tillväxtfaktor nummer ett.

År 1995 kom 25 % av de nya jobben i Sverige i företag inom det samlade IT-området. Året före stod branschen för 16 % av de nya arbetstillfällena. Tre gånger fler svenskar arbetar i dag inom infokomsektorn än i fordonsindustrin. De anställda i infokombranschen är nära en kvarts miljon, vilket motsvarar hälften av de anställda i pappers-, stål- och verkstadsindustriföretagen. De berörda företagen inom infokomsektorn omsätter motsvarande hälften av vad de gamla basnäringarna omsätter. Det

är en ny spelplan. Jag skriver mer om detta i min motion A19, som behandlas i dagens betänkande.

När Sverige måste ta steget in i IT-samhället blir regeringens svar statlig styrning, ungefär som om uppgiften handlade om att bygga ett visst antal mil ny väg. Regeringens IT-satsningar riskerar att bli ett informationsteknikens svar på Stålverk 80. I stället är statens uppgift att tillse att hela landet får tillgång till bredbandsteknik genom att upphandla tjänsten bredband i de delar där underlaget är för svagt för kommersiella satsningar, om det visar sig finnas sådana. Alltså gäller det att ge förutsättningar för lokal utveckling, inte att styra hur den skall se ut.

Utmaningen för att hela Sverige skall leva är att skapa bästa möjliga förutsättningar för företagande i landet som helhet och i samtliga dess delar. Det är tråkigt att behöva konstatera att Sverige står svagare nu än när socialdemokraterna tog över. Man bär ansvaret. I riksdagen är man i majoritetsställning ihop med samarbetspartner, i landstingen utom i ett och i en stor del av landets kommuner. Det är dags för socialdemokraterna att ta företagarnas förutsättningar på allvar. Det är bara det som kan vara en livskraftig regionalpolitik för framtiden.

Anf. 39 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Först och främst vill jag instämma i Kjell Ericssons anförande tidigare i dag. Han redogjorde på ett föredömligt sätt för Centerpartiets syn på de regionala utvecklingsfrågorna. Jag instämmer också i Kjell Ericssons yrkande om bifall till ett antal av de reservationer som Centern står bakom i detta betänkande.

Sverige koncentreras. Så kan man kortfattat säga om den utveckling som pågått under en lång följd av år i Sverige. Om man roar sig med att titta tillbaka och titta på statistik och utveckling finner man att befolkningen i Sverige sedan 1975 fram till i fjol ökade med 640 000 människor. Men hur är ökningen fördelad över landet? Ett antal län och regioner har i dag lägre befolkningstal än för drygt 20 år sedan. Enbart i Stockholms län har befolkningsökningen uppgått sedan 1975 till drygt 270 000 personer eller 42 % av hela den befolkningsökning som vi har fått i Sverige. Om man lägger därtill de två övriga tidigare storstadslänen, Göteborgs och gamla Malmöhus län, finner man att tre län under tiden från 1975 till 1997 fått 68 % av Sveriges totala folkökning, medan andra regioner har fått stå tillbaka.

Det här är inte bra vare sig för storstäderna eller för de områden som har drabbats. Jag tycker att frågorna om regional utveckling måste engagera hela Sverige, såväl människor som bor i storstadsområden som de som bor i mera glesbefolkade områden. Det är ganska betecknande för den här debatten om regional utveckling i kammaren att det är förvånansvärt glest på Stockholmbänken. Man visar då att de frågorna inte är särskilt angelägna. Jag tycker det är synd. Vi borde se ett engagemang kring de regionala utvecklingsfrågorna även från människor som företräder storstäderna, för det är till gagn för hela landet att vi får en bättre regional balans.

Landsbygden blir glesare och åldersstrukturen blir alltmer ogynnsam. Jag tvekar inte att säga att i de mest utsatta områdena i Sverige präglas många byar av de äldre. Det bor mest äldre människor där. För att inte dessa byar och samhället skall dö ut krävs det en befolkningsökning,

befolkningsinflyttning och en ökad ekonomisk aktivitet så att dessa byar, samhällen och regioner kan utvecklas. För det behövs det en mer kraftfull politik som inte bara blir ett konto på Näringsdepartementet som kallas Regionalpolitik. Det måste också på sektor efter sektor tas regionalpolitiska hänsyn. Bara det att man får en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel – ett krav som Centerpartiet m.fl. har drivit – vore ett sätt att flytta makten från de centrala verken ut till regionerna. Jag beklagar att de län – t.ex. det län som jag representerar, Norrbottens län – inte har hörsammats i sin vädjan om att få använda de arbetsmarknadspolitiska medlen något friare.

Det behövs också långsiktiga beslut, inte kortsiktiga lösningar. Ett sådant långsiktigt beslut har varit det beslut som riksdagen fattade i början av 90-talet om lägre arbetsgivaravgifter i Norrlands inland. Det var från början tänkt att gälla i en tioårsperiod. Nu har inte denna tioårsperiod gått till ända, men nu skall beslutet ändras. Beslutet från början av 90-talet var ett tydligt uttryck för den långsiktighet som måste prägla regionalpolitiska stöd och reformer av skilda slag.

I början av 90-talet visste företagen vad som skulle gälla under de närmaste tio åren. Det är en styrka för näringslivet, för enskilda företag, för enskilda företagare och berörda regioner att veta vad som gäller, inte bara i dag, i morgon eller nästa vecka utan ett antal år framåt i tiden.

Jordbruk, skogsbruk, fiske och företag inriktade på personlig service är viktigt för Norrlands inland. Marknaden i den delen av landet är mycket begränsad på grund av det låga antalet invånare som bor där. Men nu föreslår socialdemokraterna med stöd av moderaterna att detta tioåriga beslut skall upphävas. För vissa näringar – som är något av ryggraden i den här delen av landet – skall man höja arbetsgivaravgifterna med åtta procentenheter. Jag tycker, herr talman, att det är förvånansvärt. Och motiveringen i utskottets betänkande är minst sagt anmärkningsvärd. Jag skulle kunna använda kraftfullare ord, men jag nöjer mig så långt.

Man uttalar: "Nedsättning av socialavgifter bör koncentreras till de delar av näringslivet som kan förväntas expandera, som industri och tjänsteföretag med vidareförädling av varor och tjänster". Med den motiveringen har vi i ett utskottsbetänkande fått en av de mest cyniska motiveringar för ett riksdagsbeslut som jag under mina snart 16 år i riksdagen har sett. Man lyfter ut den del av näringslivet i Norrlands inland som är så viktig för att människorna skall kunna bo kvar där.

Jag vill ställa en rak fråga till dem som ställt sig bakom detta: Vet ni vad det betyder? Vet ni vad det kommer att få för konsekvenser för berörda regioner? Det kan hända att ni vet det, men ni bryr er kanske inte om de sämst ställda regionerna. Jag har många gånger haft anledning att rikta beröm till olika partier för deras agerande vid olika svåra beslut. Men när socialdemokraterna tillsammans med moderaterna är med om att höja arbetsgivaravgifterna med åtta procentenheter finns det anledning att rikta stark kritik. Ert agerande är cyniskt och vittnar om ett totalt ointresse för den verkliga glesbygden.

Sedan säger ni att det skall satsas på expanderande näringar, att det är dessa som man skall prioritera. Men de expanderande näringarna klarar sig kanske utan sänkta arbetsgivaravgifter. Det är de näringar och bygder som har det svårt som man skall stötta – det är inte de som skall beskattas ytterligare.

Jag vill också ha ett svar på frågan: Vad är det som skall expandera i dessa bygder, om inte basnäringarna? Jordbruket, skogsbruket och en del annan lokal serviceverksamhet kommer att ha framtiden för sig. Vad ni gör med ert uttalande är att ni sätter en stämpel: Denna bygd hör inte framtiden till. Jag tycker att ni borde skämmas.

Jag har statsministerord på att lantbruk är en framtidsnäring. Jag måste då fråga: Gäller icke denna högtidliga deklaration för hela landet eller skall den bara omfatta vissa delar? Hur är det på den punkten, Berit Andnor? Eller är den stolta deklarationen om att lantbruket är en framtidsnäring förbehållen södra Sverige? För att klara sysselsättningen, lantbruket i Norrlands inland, livsmedelsindustrin och livsmedelsarbetarnas framtid behöver vi också en levande primärnäring.

När det sedan gäller sysselsättningen undrar jag hur man bedömer att detta riksdagsbeslut om att höja arbetsgivaravgifterna – om det nu blir riksdagens beslut, än så länge är det bara ett förslag i ett betänkande från arbetsmarknadsutskottet – kommer att leda till att arbetslösheten kommer att öka i Norrlands inland. Har man gjort någon uppskattning? Har vi för liten arbetslöshet i den delen av landet? Står det för få människor i kö för ett arbete? Eller känns det angeläget att ytterligare beskatta den delen av landet så att fler människor får stå i kö för ett arbete? Berit Andnor kanske kan svara på frågan hur hon bedömer att arbetslösheten kommer att öka.

Detta kommer också att drabba kvinnorna. Många kvinnor i Norrlands inland har startat företag med inriktning på personlig service. Många kvinnor har också startat företag baserade på produkter som kommer från de areella näringarna. Nu vänder ni dessa glesbygdens kvinnor och företagare ryggen.

Moderater brukar vanligtvis tala om skattesänkningar, kanske mer än något annat parti. Men här medverkar man aktivt till att höja skatten. Patrik Norinder, Olle Lindström, Ulla Löfgren och Ola Sundell på Norrlandsbanken brukar vanligtvis skriva artiklar och göra ett och annat uttalande om vikten av att ha låga arbetsgivaravgifter. Jag har förstått det och läst dessa artiklar. Då måste jag ställa frågan: Gäller inte detta den mest utpräglade glesbygden? Eller är det så att man där skall ha höga arbetsgivaravgifter? Är det dessa människor som skall beskattas? Nej, Patrik Norinder m.fl., ni talar i en sak, men i konkret handling går ni motsatt väg. Ni är avslöjade. Ni vill att man skall sänka skatten för högavlönade, för stora aktieägare och för dem som har det bäst ställt, men för glesbygdens företag – jord- och skogsbruket, fisket och den typen av verksamhet i Norrlands inland – vill ni nu ha högre arbetsgivaravgifter.

Herr talman! Jag vill rikta en uppmaning till dem som hade för avsikt att stödja majoriteten. Tänk om, innan det är för sent! Tänk om, innan ni trycker på ja-knappen i dag! Om ni fullföljer detta skapar ni en stor besvikelse i denna del av landet, men det är inte bara där som det kommer att bli högre arbetsgivaravgifter. Det kan också få återverkningar på andra områden. Ta inte den risken!

Anf. 40 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Låt mig först notera att socialdemokraternas företrädare Berit Andnor inte har begärt replik på ett sådant hårt angrepp som Per-Ola Eriksson gjorde. Jag vet inte riktigt vad det innebär.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 41 TREDJE VICE TALMANNEN:
Repliken gäller enbart Per-Ola Eriksson.

Anf. 42 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Per-Ola Eriksson vet mycket väl att vi försöker att se till helheten i vår politik, att vi har en sammanhållen politik. Under årens lopp har vi alltid hävdad att skatter och avgifter skall sänkas så att människor kan leva på sin lön. Vi vill komma ifrån bidragsberoendet.

Att socialdemokraterna nu tar detta initiativ till att ta bort ett företagsstöd ligger i linje med vår politik. Men skillnaden mellan socialdemokraternas och vår politik är att vi samtidigt förbättrar villkoren för jord- och skogsbruket. Vi stöder den Björkska utredningen, och vi sänker avgifter för jordbruket.

Jag vet inte varför Per-Ola Eriksson gick så hårt fram här. En orsak kan vara att han har litet dåligt samvete för alla de beslut som han har deltagit i tillsammans med socialdemokraterna. Han har varit med och höjt skatt på diesel för traktorer och skogsmaskiner med i storleksordningen 500 miljoner kronor. Han har höjt avdragsgränsen för eldragnings, han har höjt bensinskatten och arbetsgivaravgifterna. Han har varit med på en riktig skattehöjningsfest. Är det därför Per-Ola Eriksson nu går så hårt åt de 88 miljoner som detta rör sig om?

Vi har, som sagt, i vår politik en sammanhållen syn på detta och ser till att företagarna får bättre villkor. Det är inte stöd och bidrag som jord- och skogsbruket och företagarna i de svaga regionerna behöver, utan de behöver bättre villkor för företagsamhet, Per-Ola Eriksson.

Anf. 43 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att Patrik Norinder blandar bort korten, och det kanske jag också skulle göra om jag vore i hans kläder. Jag tror inte att Patrik Norinder har det så lätt i dag, när han skall vara med och höja arbetsgivaravgifterna. Han blandar in saneringsprogrammet, som har varit nödvändigt för att få Sverige på fötter. I saneringsprogrammet har ingått ett antal skattehöjningar men framför allt besparingar.

Patrik Norinder säger att han ser till helheten i politiken. Men nog haltar väl den där helheten ganska betydligt? Vad ni tänker göra är ju att höja arbetsgivaravgifterna i den del av landet som har den högsta arbetslösheten, de längsta avstånden, det kallaste klimatet, den lägsta befolkningsandelen och ett fåtal företag.

Sedan säger Patrik Norinder att det inte är bidragsberoende han vill ha utan ett sparande. Men ni har ju lagt fram förslag om sänkta arbetsgivaravgifter i andra sammanhang. Jag vill då fråga: Är det att räkna som bidrag att ha lägre arbetsgivaravgifter? När ni har föreslagit lägre arbetsgivaravgifter i andra verksamheter, har det då varit fråga om att skapa ett bidragsberoende? Menar Patrik Norinder på fullt allvar att lägre arbetsgivaravgifter är att skapa ett bidragsberoende? I så fall är det en helt ny definition av lägre skatt på arbete. Patrik Norinder sitter trångt till i dag. Jag avundas honom inte.

Anf. 44 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Per Ola Eriksson, jag vet inte vem som sitter trängst till av oss två här.

När det gäller definitionen av sänkningen av socialavgifterna säger Riksdagens revisorer – och dem skall vi kunna lita på – att sänkning av socialavgifter är ett företagsstöd. När vi tar bort en del företagsstöd, ligger det i linje med vår politik. Det är ju för mycket speciella områden och verksamheter som stöden har införts. Den politik som vi har förordat ser till att jord- och skogsbrukarna och företagarna över huvud taget i de svagare regionerna får bättre villkor. De får bättre ekonomiska förutsättningar. De får möjligheter att klara sina företag – möjligheter som Per-Ola Eriksson har varit med om att försämra för företagsamheten.

Jag var uppe i Norrbotten för någon vecka sedan. Där har befolkningmängden och sysselsättningsgraden minskat, trots stora bidrag från staten och trots att det har förts en politik som Per-Ola Eriksson har stött under lång tid.

Vi vill ha en helt annan politik, en politik för företagare och företagsamhet. Utan företagare har vi inga företag, och utan företag har vi heller inga arbetstagare. Tänk på det, Per-Ola Eriksson!

Anf. 45 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Patrik Norinder har svårt att förklara sig, därför att det som var rätt hösten 1991 när det gällde att sänka arbetsgivaravgifterna i Norrlands inland har 1998 blivit fel. Vad är det som har inträffat? Ni var ju med på detta 1991. Dessutom var ni ute i bygderna och försökte ta åt er äran av att arbetsgivaravgifterna sänktes. Men det var då det. Nu skall ni höja dem.

Ni har råd med stora skattesänkningar, som ni nyligen har presenterat i en budgetmotion, för de grupper i samhället som har de högsta inkomsterna, de bästa villkoren och som kanske bor något mer centralt. Men ni har inte råd med 90 miljoner i lägre arbetsgivaravgifter till företag i Norrlands inland.

Ni skulle ha varit konsekventa, men ni väljer ut vissa företag som inte skall få sänkningarna. Sedan talar ni om, också tillsammans med regeringspartiet, att lantbruket skall vara en framtidsnäring. Patrik Norinder, det här håller inte.

En röst på Moderaterna, herr talman, är en röst på högre arbetsgivaravgifter i Norrlands inland. Det är ett mycket tydligt besked.

(forts. 6 §)

JoU26 Vissa miljöfrågor

Mom. 1 (miljöpolitikens inriktning m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (c)

Förberedande votering:

74 för res. 2

20 för res. 3

192 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

155 för utskottet

77 för res. 2

61 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 1 c, 14 fp, 1 v

För res. 2: 70 m, 7 fp

Avstod: 1 s, 19 c, 16 v, 16 mp, 9 kd

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 5 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 5 (Agenda 21-forum m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

244 för utskottet

33 för res. 7

18 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 70 m, 2 c, 23 fp, 9 kd

För res. 7: 17 v, 16 mp

Avstod: 18 c

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 9 (klimatfrågor)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 11 (c, v, mp)

3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Jo757 yrk. 1 och 2 (kd)

Förberedande votering:

53 för res. 11

9 för mot.

233 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:

137 för utskottet

62 för res. 11

95 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s

För res. 11: 20 c, 17 v, 16 mp, 9 kd

Avstod: 2 s, 70 m, 23 fp

Frånvarande: 22 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Prot. 1997/98:102

6 maj

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 12 (Östersjöns miljö)

1. utskottet

2. res. 14 (mp)

Votering:

238 för utskottet

16 för res. 14

40 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 69 m, 7 c, 23 fp

För res. 14: 16 mp

Avstod: 1 m, 13 c, 17 v, 9 kd

Frånvarande: 22 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 13 (oljeledning i Skagerrak m.m.)

1. utskottet

2. res. 15 (mp)

Votering:

262 för utskottet

17 för res. 15

16 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 70 m, 20 c, 23 fp, 9 kd
För res. 15: 1 v, 16 mp
Avstod: 16 v
Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 25 (Esbjergdeklarationen)

1. utskottet
2. res. 24 (v, mp)
Votering:
262 för utskottet
33 för res. 24
54 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 70 m, 20 c, 23 fp, 9 kd
För res. 24: 17 v, 16 mp
Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 31 (gränsöverskridande transporter av avfall m.m.)

1. utskottet
2. res. 27 (mp)
Votering:
268 för utskottet
16 för res. 27
9 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 69 m, 20 c, 22 fp, 17 v
För res. 27: 16 mp
Avstod: 9 kd
Frånvarande: 21 s, 11 m, 7 c, 4 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 39 (majoritetsbeslut inom EU)

Yrkanden:
1. utskottet
2. mot. K715 yrk. 5 (kd)
Votering:
230 för utskottet
29 för mot.
33 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 68 m, 19 c, 3 fp
För mot.: 20 fp, 9 kd
Avstod: 17 v, 16 mp
Frånvarande: 21 s, 12 m, 8 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 40 (kemikaliestrategi i EU)

1. utskottet

2. res. 34 (v, mp)

Votering:

261 för utskottet

33 för res. 34

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 70 m, 20 c, 23 fp, 9 kd

För res. 34: 17 v, 16 mp

Frånvarande: 22 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 55 (biologisk mångfald i jordbruket m.m.)

1. utskottet

2. res. 41 (v, mp)

Votering:

259 för utskottet

34 för res. 41

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 68 m, 19 c, 23 fp, 9 kd

För res. 41: 1 m, 17 v, 16 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 21 s, 11 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Lennart Hedquist (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU22 Ändringar i foderlagen, m.m.

Mom. 3 (förslaget om ändring av 4 § lagen [1985:295] om foder)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

261 för utskottet

33 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 70 m, 20 c, 22 fp, 9 kd

För res. 1: 17 v, 16 mp

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 4 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 4 (förslaget om ändring av 13 § lagen [1985:295] om foder)

Kammaren hade att ta ställning till utskottets förslag om ändring av 13 § lagen om foder. Ändringsförslaget innefattade överlåtelse av myndighetsutövning till EG:s insitutioner.

För bifall härtill krävdes att riksdagens beslut fattades antingen med tre fjärdedels majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Av förslaget framgick att lagen önskades bli antagen i *ett enda beslut*. För bifall härtill krävdes således att *minst tre fjärdedelar* av de röstande förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

260 för bifall

31 för avslag

1 avstod

57 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdelar av de röstande hade röstat *ja* och kammaren hade bifallit utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 140 s, 70 m, 18 c, 22 fp, 1 v, 9 kd

För avslag: 2 c, 14 v, 15 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 4 fp, 6 v, 3 mp, 6 kd

Ragnhild Pohanka (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 7 (avgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (c, v)

Votering:

192 för utskottet

47 för res. 4

54 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 15 m, 2 c, 23 fp, 12 mp

För res. 4: 18 c, 17 v, 3 mp, 9 kd

Avstod: 54 m

Frånvarande: 21 s, 11 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 3 mp, 6 kd

Lennart Hedquist (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Per-Ola Eriksson (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU17 Avveckling av allemanssparreglerna*Mom. 1*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 2 (reglering av förbud mot uttagsavgifter)

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

278 för utskottet

17 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 70 m, 20 c, 23 fp, 16 mp, 9 kd

För res.: 17 v

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

FiU18 Riksdagens revisorers årsredovisning för 1997

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU19 Riksbankens förvaltning år 1997

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU21 Förstärkt tillsyn över börser*Mom. 1* (börsmedlemskap)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

196 för utskottet

70 för res. 1

29 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 20 c, 2 fp, 17 v, 16 mp, 1 kd

För res. 1: 70 m

Avstod: 21 fp, 8 kd

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Göran Hägglund (kd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (förbud att inregistrera eller notera börsens egna aktier)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

276 för utskottet

17 för res. 3

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:102

6 maj

Fel! Okänt***växelargument.***

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 70 m, 20 c, 22 fp, 15 mp, 9 kd
För res. 3: 17 v
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 c, 4 fp, 5 v, 2 mp, 6 kd

Mom. 3

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Regional tillväxt –
för arbete och välfärd*

6 § (forts. från 4 §) **Regional tillväxt – för arbete och välfärd** (forts. AU11)

Anf. 46 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Det är roligt att få tala inför en så här stor publik. Det var det inte under debatten.

Jag välkomnar naturligtvis att åtminstone en av de två norrbottningar som har hört till arkitekterna bakom de gångna årens politik när det gäller arbete och tillväxt deltar i dagens debatt. Det hade varit ännu bättre om det hade varit två, men det är ju inte Per-Ola Erikssons fel.

Den politiken tror jag att Per-Ola Eriksson i dag hade tillfälle att höra regeringspartiets talesman, Berit Andnor, lovsjunga som en stor framgång.

Jag vill då fråga Per-Ola Eriksson om han också ser det som en stor framgång för den förda politiken att – som jag sade i mitt anförande – det i dag faktiskt är 10 000 färre kvinnor som har jobb i jämställdhetsministerns hemlän än när Börje Hörnlund för fyra år sedan lämnade över ansvaret för arbetsmarknads- och regionalpolitiken.

Anf. 47 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill till Lennart Rohdin säga att jag beklagar att jag inte hade möjlighet att höra hans anförande. Jag var upptagen av andra aktiviteter här i huset. Men jag skall med stort intresse läsa protokollet.

Det är bra att Lennart Rohdin kämpar för sitt län. Jag kan inte de exakta siffrorna för olika län vad gäller sysselsättningsutvecklingen. Jag vet inte hur det är i Gävleborgs län i detalj. Men under de senaste åren har Sverige gått från en ekonomi i svår obalans till en ekonomi i balans och numera överskott i de offentliga finanserna. Det är förstås en mycket stor framgång. Det har krävts uppoffringar av många. Jag beklagar att det parti som Lennart Rohdin representerar inte har varit med och tagit det ansvaret för att få Sverige på grön kvist igen.

Sedan kan det vara så att många av de besparingar som vi har varit tvingade till har slagit hårt mot olika grupper. Det vet vi. Det kan ju tänkas att kvinnors sysselsättning i Gävleborgs län har varit mindre god. Jag skall läsa på statistiken, men jag har inte något exakt svar. Säkert kan Lennart Rohdin bättre redogöra för hur det är med hemmasiffrorna.

Sammantaget vill jag ändå säga att utan budgetsanering och utan en politik för lägre räntor, låg inflation och fasthet i ekonomin skulle nog Gävleborgs län ha stått sig väldigt mycket sämre i dag än vad länet nu

gör. Länet har nu goda möjligheter tack vare att finanserna är sundare. Det kommer också långsiktigt kvinnorna i Lennart Rohdins län till del.

Prot. 1997/98:102
6 maj

Anf. 48 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! I mitt anförande pekade jag på att SCB:s kvartalsrapport från första kvartalet 1998 visar att över praktiskt taget hela landet och framför allt i samtliga Norrlandslän är i dag betydligt färre människor sysselsatta än för fyra år sedan när Börje Hörnlund lämnade över ansvaret för den förda politiken när det gäller arbete och regional utveckling.

Allra mest påtagligt är detta när det gäller kvinnorna. I mitt anförande pekade jag på att i Gävleborgs län, där jämställdhetsministern står överst på riksdagslistan i höst, är läget allra sämst för kvinnorna.

Jag tycker därför att det är litet konstigt att man kan se det som en stor framgång för den förda politiken att det är färre jobb nu än det var när Centerpartiet och Folkpartiet tillsammans verkade för fler jobb i det här landet.

Jag tror i och för sig att Per-Ola Eriksson innerst inne håller med mig om detta. Jag tror kanske t.o.m. att han är mer bekymrad än vad regeringspartiets företrädare var över hur illa de gångna fyra åren har slagit mot kvinnors sysselsättning i hela Norrland.

Anf. 49 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Jag börjar förstå att Lennart Rohdin är ute efter att jag skall sätta betyg på honom och Ulrica Messing. Jag tänker inte gå i den fällan. Jag skall inte betygsätta vare sig den ena eller den andra. Om Lennart Rohdin känner behov av att föra debatt med den minister som har ansvar för jämställdhetsfrågor finns det rikliga möjligheter i andra sammanhang. Får jag bara säga att jag har mycket stort förtroende för Ulrica Messing som person och som politiker.

Sedan skall vi komma ihåg att 90-talet har inneburit betydande besparingar i ekonomin. I vissa delar av landet har det kanske slagit hårt beroende på att kommuner och landsting har tvingats spara. Det har varit obalans i kommunernas ekonomi. Besparingarna har självfallet slagit hårt mot skolan, vården och omsorgen, där väldigt många kvinnor också arbetar.

Det är just mot den bakgrunden, när vi ser att det finns pengar, som vi har satsat kraftiga resurser sedan 1997. Vi fortsätter under 1998 och bygger vidare under 1999 och 2000. Och det är bra.

Jag är också glad över att konstatera att Folkpartiet till sist hamnade rätt i frågan och gav Centern och Socialdemokraterna stöd för de satsningar som görs på kommuner och landsting.

Jag läste ett uttalande för en tid sedan från ledaren för det parti som Lennart Rohdin representerar.

När vi gick ut och sade att vi ville ge mera pengar till vården, skolan och omsorgen var Lars Leijonborg tveksam till om det behövdes mera pengar. Man har nu kommit på bättre tankar och biträder dessa medel. Jag tycker att det är bra. Om Lennart Rohdin inte tror mig, kan han läsa en tidning som varje vecka kommer i våra fack, Nu, som har partibeteckningen m. Där finns ett uttalande från Lars Leijonborg om att han har

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommit på bättre tankar. Det gör att vi nu också kan värna om kvinnornas sysselsättning.

Anf. 50 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Under de senaste åren har skogslänen förlorat ungefär 31 000 invånare. Under det föregående året rörde det sig om ungefär 13 000 invånare. Det är klart att det här är en kris för regionalpolitiken. Jag tycker inte heller att den på något sätt är förvånande. I början av 90-talet gjordes rätt stora satsningar på storstadsområdena för att dessa skulle bli starka regioner i konkurrens med Europeiska unionens motsvarande regioner. Det satsades på E 4, E 6 och E 3, på Öresundsbro, Dennispaket, Adelsonpaket, snabbtåg, forskning, högskolor, kultur osv. I stort sett rörde det sig om ungefär 100 miljarder kronor.

Det är klart att detta har gett bättre förutsättningar för dessa storstadsområden, som man har hoppats skulle bli drivkrafter för en tillväxt som skulle komma också andra landsdelar till godo. Så har dock inte blivit fallet, utan det har i stället gått bakåt.

Om vi ser på de regionala obalanserna i delar av Europa där man inte har satsat på regionalpolitik på det sätt som de nordiska länderna gjort sedan början av 60-talet, finner vi att de regionala obalanserna där är ofantligt mycket större. Om vi delar upp Europa i regioner om ungefär en miljon invånare, visar det sig att de svagaste regionerna har en BNP per capita som är ungefär en tredjedel eller en fjärdedel av de rikaste regionernas. I Sverige är motsvarande skillnad 10–15 %.

Mot den bakgrunden kan man säga att satsningarna på offentlig verksamhet och regionalpolitik har varit relativt framgångsrika, även om det nu har förekommit bakslag.

Inför folkomröstningen 1994 om EU-medlemskapet basunerades det i Riksskatteverkets broschyr ut att vi skulle fortsätta med vår egen regionalpolitik och att Sverige dessutom skulle få 13 miljarder kronor extra i regionalstöd under den första perioden. När vi nu läser vad som står på s. 62–63 i betänkandet låter det annorlunda. Nu bestäms stödområdesindelningen av EG-kommissionens regler, och det framhålls att riksdag och regering har mycket begränsade möjligheter att påverka detta.

Dessutom har, på grund av olika trögheter, det verkliga återflödet av pengar blivit långt mindre än vad man lovade det svenska folket före folkomröstningen. Enligt den redovisning som vi har fått i EU-nämnden rör det sig om totalt 15–16 miljarder lägre återflöde än vad man hade utlovat från början.

Kommissionen bestämmer inte bara stödområden utan också vilken typ av stöd som kan godkännas och vilka stödnivåer som är acceptabla. Trots att Sverige före EU-medlemskapet i EU-anpassningens anda krympte regionalpolitiken, tycks det nu inte räcka. Jag har därför svårt att förstå utskottsmajoritetens flata accepterande av denna strävan att detaljreglera den nationella regionalpolitiken. Självfallet måste Sverige under hänvisning till subsidiaritetsprincipen kunna föreslå att beslutsmakten blir mer nationell. Inte är det väl tänkt att EU:s lagstiftning skall vara oförändrad i evighet?

Vi bör också beakta att kritiken från EU:s egen revisionsrätt och Riksdagens revisorer av strukturfondsverksamheten är tämligen hård.

När det gäller yrkandena från flera motionärer om återföring av en del av avkastningen från vattenkraftsvinster är utskottsmajoritetens huvudargument att förslagen tidigare avvisats. Någon sakargumentation förs inte. Resurserna till regionalpolitiken skall tas ur de samlade resurserna, heter det.

De bygdemedel som tillför Norrbottens län ca 50 miljoner kronor per år regleras sedan lång tid tillbaka av vattenlagen. Staten har accepterat principen att man har rätt till viss ersättning för de förluster som vattenkraftsutbyggnaden har medfört i vissa områden. Det är länge sedan reglerna för bygdemedel senast sågs över, och riksdagen kunde här ha tagit ett initiativ, men utskottet väljer att inte ens argumentera.

Enligt rapporterna från skogsvårdsstyrelserna och den särskilda utvärdering som gjorts av skogspolitiken är det uppenbart att skogsvårdsåtgärder som röjning och förstagallring kraftigt har minskat i privatskogsbruket. Också skogsodling och upprustning av restskogsarealer har minskat. Detta beror på att sådana åtgärders lönsamhet faller ut kanske först efter flera generationer. Det innebär också att man i framtiden kommer att ha en låg timmerandel, glesa skogar och dålig lönsamhet. Därmed kan också miljömålen drabbas.

Jag föreslår därför i motion A45 att arbetsmarknadsmedel skulle kunna användas i större utsträckning inom skogsvården i samfinansiering med privata intressen för att få upp skogsvården till en rimlig nivå. Utskottet avfärdar detta bara med att sådant redan kan förekomma, men det går ju inte på grund av de volymmål som anges i dagens arbetsmarknadspolitik.

Eftersom Norrbottens län inte haft nog med arbetsplatser för att nå upp till dessa volymmål, har man i själva verket fått skicka tillbaka ca 350 miljoner kronor av arbetsmarknadsmedel som skulle ha kunnat användas till sysselsättningsbidrag inom skogsvården. Också här hade det funnits utrymme för ett ställningstagande från utskottet för att markera att man måste få till stånd en effektivare användning av dessa medel.

Det är alldeles uppenbart att en öppen marknadsekonomi som den som vi nu genom den inre marknaden är en del av skapar ett tryck som kan ge ökade regionala obalanser. År 1985, när beslutet om den inre marknaden fattades, konstaterade den regionalpolitiskt ansvarige i EU, Peter Schmidhuber, följande:

”Skapandet av den inre marknaden med borttagande av fysiska, tekniska och skattemässiga barriärer som ännu existerar mellan länderna kommer tveklöst att ge upphov till dynamiska effekter som stimulerar tillväxt, men också hotar regioner som inte kan svara med tillräcklig kraft.”

Jag tycker att detta är en utmärkt formulering, som innebär att regionalpolitiken måste intensifieras. Det bästa med propositionen och betänkandet är kanske att vi förhoppningsvis får en ordentlig utredning om den framtida regionalpolitiken.

Anf. 51 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 48 under mom. 27.

Per-Ola Eriksson efterlyste människor från storstäderna här i debatten, och jag kan tala om att det nu står en stockholmare i talarstolen och pratar

om regionalpolitik. Tidigare har vi haft ett huvudanförande av en göteborgare, och efter mig kommer en norrländska.

Fru talman! I propositionen *Regional tillväxt – för arbete och välfärd* ges en vision om kulturell utveckling och ökad tillgänglighet. Bra! Äntligen ett erkännande av att kultur är en betydelsefull faktor för regional utveckling. Som Miljöpartiet ser det är också kulturpolitik en del av arbetet för ett bättre samhälle. Det gäller utbildning, fritid, vård, boende och arbete. Kulturpolitik inverkar självfallet även på planering och utformning av den fysiska miljön, landskapsvård, miljövård och kulturvård. Nu betonar regeringen att en rik och stimulerande kulturmiljö och ett rikt kulturutbud är viktiga konkurrensmedel för en regions attraktion. Detta är, fru talman, musik i våra öron.

Många småföretag har direkt anknytning till kultursektorn. Exempelvis skulle en kraftfull satsning inom byggnadsvården innebära arbete för projektörer, byggnadsarbetare, antikvarier, bygghem och entreprenörer. Kunskap om ett miljöriktigt förhållningssätt inom byggsektorn skulle få en chans att utvecklas.

Områden att prioritera där en satsning kan få avgörande betydelse för ett samhälles fortlevnad är fåbodar, samisk bebyggelse, vissa gamla industrimiljöer, fiskelägen och jordbruksbyggnader som t.ex. gamla smedjor och lador. Men det finns så mycket mer. Gammal kunskap behöver integreras med vårt nya sätt att leva med miljöriktiga och estetiskt förankrade nya och gamla former.

Fru talman! Var finns då förslaget till sysselsättningsfrämjande åtgärder inom detta område? Vi kan inte se det. 1 miljon av utskottets 50 miljoner skulle ge arbete med ett fantastiskt mervärde i kringeffekter, ökad kunskap, skönhet och glädje över hela landet. Riksantikvarieämbetet har ett program som kostar omkring 700 miljoner. Satsa åtminstone den summan. Vackra ord bör följas av kronor och ören.

I propositionen lyfter regeringen fram lokala och regionala utvecklingsprojekt för teater, dans, musik, litteratur och bildkonstnärer. Regeringen lyfter också fram museiområdet som ett exempel på att stärka den regionala utvecklingen. Dessa projekt skall skapa förutsättningar för en bärkraftig kulturell infrastruktur. Det är bra! säger Miljöpartiet. Men vi vill också i sammanhanget påpeka det olämpliga i att förändra bidragssystemet så att statligt stöd dras in till förmån för projekt som beslutas på central nivå. Det kallar vi centralisering.

Kunskaper om konstnärer och konstutövandet finns främst lokalt i län och region. Det är också lokalt som samarbetsprojekt skall utvecklas. Vi vill också påtala det klart olämpliga i att dra in pengar från landets länsmusik. Det leder också till centralisering och tvingar frilansande musiker till huvudstaden, Göteborg och Malmö. Det är en tvärtompolitik mot stipulerad intention.

Fru talman! Miljöpartiet vill tilldela skolan dess rättmätiga roll som vår i särklass största kulturinstitution. Kommunala musikskolor och kulturskolor har en avgörande betydelse för om barn får möjlighet att spela ett instrument, spela teater, dansa, m.m. Denna möjlighet måste ges oavsett var de bor i landet. Då vi i dag talar om integration i samhället vill Miljöpartiet framhålla att sång, musik och dans inte bara är gränsöverskridande i vårt inre utan även bär med sig ett överskridande av gränser när det gäller vår etniska bakgrund, ålder och kön.

Den som nu inte förstår vad jag menar tycker jag skall besöka Berwaldhallen i kväll där det är premiär på ett unikt folkmusiksamarbete. En del säger, fru talman, att de arbetar för fred med ett EU-projekt som försvaras med polis och taggtråd. Folket tycks vara dess fiende. En del arbetar med fred tillsammans med folket och de olika folkens musiktraditioner. De skapar tillsammans delaktighet i honnörsord. Gissa vilket projekt jag tror har bestående värde för framtiden! Folkmusikfesten drar sedan vidare till Skarpnäck, Tensta, Falun, Siljan och på en mängd ställen över hela landet under sommaren. Det går bara inte att missa.

Fru talman! I dag anses musik vara den konstform som når flest människor. Som nummer två kommer film. Miljöpartiet vill framhålla vikten av att vi i Sverige utvidgar möjligheterna för fler att göra egen film. Genom att göra det möjligt för oberoende filmare att utvecklas kan vi öka grunden för en produktion av svensk kvalitetsfilm. Miljöpartiet föreslår också att en oberoende utvecklingsfond bildas i syfte att öka kompetens och filmtradition i hela landet.

Anf. 52 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! För ett tiotal år sedan myntades begreppet: Hela Sverige skall leva! För mig som kommer från ett län som drabbats hårt av bl.a. strukturrationalisering inom den tunga basindustrin, vilken lett till arbetslöshet och utflyttning, känns det därför mycket tillfredsställande att konstatera att regeringen i sin proposition understryker att regionalpolitiken i fortsättningen måste bedrivas med än större kraft för att stödja utvecklingen i de regioner som är särskilt utsatta och ge dem förutsättningar för utveckling och tillväxt som är mer likvärdig de i andra regioner.

Det handlar med andra ord om att verkligen satsa på att hela Sverige skall leva. Jag hoppas naturligtvis att det skall leda till att de ungdomar som i dag växer upp i mitt hemlän skall kunna resa ut i Sverige och Europa och även till andra delar av världen för att utbilda sig och skaffa sig erfarenheter, men att de sedan om de så önskar skall kunna återvända till hemorten för att arbeta på samma sätt som vi i min generation hade möjlighet att göra.

Satsningar på infrastrukturområdet har alltid haft stor betydelse för regionalpolitiken. De satsningar som görs från regeringens sida är positiva liksom satsningarna på utbildningsområdet och glesbygds- och landsbygdspolitiken. Det är dessutom med stor tillfredsställelse jag kan konstatera att bl.a. vårt län ges möjlighet att bedriva försöksverksamhet med friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel.

Infrastruktursatsningar på vägar och järnvägar är positiva för oss som bor i de glesare befolkade delarna av landet. E 4:an, som går längs kusten genom vårt län, är pulsådern för trafiken till Norrland. På några ställen finns mycket besvärliga flaskhalsar som leder till köbildning, farliga omkörningar och alltför ofta svåra trafikolyckor med dödsfall som följd.

En mycket besvärlig sträcka har varit förbifarten i vårt nordliga grannlän Västernorrland. Det är därför positivt att regeringen tidigarelägger förberedelsearbetet för en ny förbifart vid Sundsvall. För närvarande pågår ombyggnad av sträckan Söderhamn–Enånger vilken beräknas bli klar år 1999 eller tidigt under år 2000.

Kvar att åtgärda blir då sträckan Enånger–Hudiksvall där ombyggnaden i Vägverkets nationella plan beräknas påbörjas år 2002. Vi anser att även detta projekt borde tidigareläggas så att det startar år 2000, vilket skulle innebära att hela sträckan åtgärdades i ett sammanhang. En i sin helhet ny- och ombyggd E 4 utefter södra Norrlandskusten har stor betydelse både för regional balans och för trafiksäkerheten. Den nya förbifarten vid Sundsvall skulle på ett naturligt sätt falla in och fullständiga E 4:ans nödvändiga standardhöjning.

Andra flaskhalsar längs E 4:an finns på sträckan Hedeby–Uppsala. De innebär ökad miljöbelastning, minskad trafiksäkerhet och förlängda transporttider. Ombyggnaden av sträckan bör ha hög prioritet liksom utbyggnaden av dubbelspår på Ostkustbanan mellan Gamla Uppsala och Gävle. Gävleborg, som är ett mellanlän, behöver alla möjliga infrastrukturåtgärder för att trafiken norröver skall flyta på ett bra sätt. En bra infrastruktur kommer också att innebära att den tillgängliga arbetsmarknaden ökar för människorna i vårt län.

Regeringen aviserar även en tidigareläggning av snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Östersund. Det är ett utmärkt och efterlängtat förslag vad gäller vårt län, men på en punkt råder det oklarhet. Det handlar då om vilken sträckning som snabbtågsförbindelsen mellan Gävle och Östersund skall ha. När vi studerat Banverkets förslag till snabbtågsanpassning på sträckan Stockholm–Östersund har vi tolkat det så, att det är sträckningen Stockholm–Gävle–Bollnäs–Ljusdal–Ånge–Östersund som avses.

När SJ yttrade sig till Banverket betonades angelägenheten av att snabbtågsanpassningen sker över Bollnäs och Ljusdal. Men senare har SJ aviserat att man vill köra snabbtåget på sträckan Stockholm–Östersund via Sundsvall. En sådan sträckning skulle gå stick i stäv med andan i propositionen. Det handlar ju där om en regional tillväxt för inlandskommunerna och för utsatta delar av vårt land. Den förbättring av utvecklingsmöjligheterna för våra inlandskommuner Bollnäs och Ljusdal som skulle bli följden av snabbtågsutbyggnaden – om denna beslutas enligt Banverkets förslag – raseras om avsikten är att köra tåget via Sundsvall. Vi menar därför att riksdagen tydligt bör markera att snabbtågsförbindelsen på sträckan Stockholm–Östersund skall gå via Norra stambanan.

Vidare är det mycket positivt att regeringen avser att avsätta 1 500 högskoleplatser för distansutbildning och decentraliserad utbildning, främst inom stödområde 1 och på långt avstånd från universitet och högskola. Det gäller då också IT-baserad distansundervisning inom områden som är särskilt angelägna ur regionalpolitisk synvinkel och där utbildningen inte kan väntas komma till stånd på annat sätt. Decentraliserad utbildning och distansutbildning är av mycket stor betydelse för ett län som vårt.

Fru talman! Regeringens satsning på kunskapslyftet har varit mycket framgångsrik och har bl.a. lett till att kvinnor som friställts i kommuner och landsting har påbörjat en vidareutbildning för att ha möjlighet att konkurrera på den framtida arbetsmarknaden. Problemet för dessa kvinnor är att de, efter att ha läst in gymnasiekompetens på hemorten, inte har möjlighet att fortsätta med högskolestudier eftersom deras familjeförhållanden ofta gör det omöjligt att flytta. T.o.m. den traditionella distansut-

bildningen kan vara problematisk att genomföra. Med dagens teknik är det nu möjligt, för att nå de stora grupperna ortsbundna vuxna i framför allt glesbygd, att flytta högskolan till studenterna – inte tvärtom.

I början av 1990-talet inleddes ett försök bland kommunerna i Hälsingland för att ge utbildning via videokonferenser. I dag ingår ett femtiotal kommuner – det gäller då i stort sett hela landet – i samarbetet. Vi har kunnat konstatera att distansutbildningar förlagda till lokala studiemiljöer når nya målgrupper som traditionellt inte påbörjar högskolestudier. För två tredjedelar av de studerande har studiecentrum varit inkörsporten till högre studier. Det har, som jag tidigare sagt, gällt ortsbundna vuxna, yrkesarbetande som behövt höja sin kompetens, kvinnor och unga människor som kommer från hem som saknar högskoletradition och som det i allmänhet varit svårt att rekrytera till traditionell högskoleutbildning.

Vi förutsätter att ytterligare resurser, i form av högskoleplatser avsatta för distansutbildning, på sikt också kommer vårt län till del så att vi i samverkan med Delegationen för IT-baserad distansutbildning och Utvecklingscentrum i Härnösand kan vidareutveckla modeller för behovsanpassad distansutbildning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande och till regeringens förslag om regionalpolitiska satsningar som kommer att innebära att näringslivet i alla delar av Sverige får möjlighet till en positiv utveckling.

I detta anförande instämde Axel Andersson (s).

Anf. 53 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Agneta Brendt tog bl.a. upp frågan om den påskyndade snabbtågsförbindelsen Stockholm–Östersund. Jag konstaterar att vi är rörande överens i den frågan. Två, kanske rent av tre, av oss här på länsbänken har i olika debatter med kommunikationsministern försökt att få ett entydigt besked från regeringen i den frågan, men det har inte gått att få ett sådant besked. På t.ex. frågan om detta med att snabbtåget skall stanna i Gävleborgs län fick vi för någon vecka sedan svaret: Ett snabbtåg som stannar för ofta är inget snabbtåg. Detta är väl något illavarslande.

Nu säger Agneta Brendt, i likhet med många andra motionärer på Gävleborgsbänken, att det är önskvärt att få ett klart uttalande från riksdagens sida om att den här snabbtågsförbindelsen skall gå längs Norra stambanan och att snabbtågen skall stanna på lämpliga ställen, bl.a. i Gävleborgs län. På den punkten säger utskottsbetänkandet ingenting. Däremot finns det i utskottets betänkande en reservation från Kjell Ericsson och Elver Jonsson som är väldigt tydlig på den punkten. Jag inbjuder därför Agneta Brendt och övriga på Gävleborgsbänken att senare i dag när det blir dags för votering ansluta sig till nämnda reservation.

Anf. 54 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Först några kommentarer.

Det är alldeles uppenbart att ingen i denna kammare har läst Storstadsutredningen. Då hade man nämligen vetat att de allra största problemen, den allra största utsattheten och den allra största arbetslösheten,

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

inte finns i Norrlands inland, utan i Stockholms, Göteborgs och Malmös utsatta förorter. Detta ger debatten en viss relief.

Man går också ifrån själva grundproblemet, nämligen att vi befinner oss i det nya Fattigsverige. I EU är det bara Spanien, Portugal och Grekland som har ett lägre välstånd än vi i Sverige. Vi har ramlat ned till artonde plats i OECD:s välfärdsliga. Sådant sker naturligtvis inte utan att det får konsekvenser.

Sedan 1970 har Sverige halkat efter rejält när det gäller spetskompetensen. Svenska produkter har i dagens situation ett alldeles för lågt kompetensinnehåll och för lågt förädlingsvärde. På världsmarknaden konkurrerar vi med låga priser och därmed med låga löner och, i slutändan, med arbetslöshet.

Det var emellertid inte för att säga detta som jag begärde ordet. I stället ville jag ta upp en annan form av regionalpolitik som av utskottet har lagts in i det här betänkandet. I reservation 108 tas nämligen frågan om Öresundsregionen upp. Öresundsregionen är en sammanhängande region delad av en nationsgräns, vilket skapar påtagliga problem.

De olika delarna av Öresundsregionen sammanvävs alltmer. Om två år står bron mellan Malmö och Köpenhamn färdig, och planeringen för en tågtunnel mellan Helsingborg och Helsingör har redan börjat. I den här regionen bor sammantaget över nationsgränsen 3,2 miljoner människor. Här växer nu fram ett Öresundsuniversitet med tre, snart fyra, lokalisationer, 130 000 studenter och en utveckling som blir alltmer virtuell. Vi håller på att få en gemensam storflygplats och vi håller på att skapa nya industriområden på ömse sidor om fästena på Köpenhamn-Malmöbron. Vi skapar en integrerad kollektivtrafik där tågen går från Simrishamn till Helsingör och från Helsingborg till Köge.

Här kommer det naturligtvis att uppstå helt nya möjligheter att skapa Europas femte K-region, vilket vore bra för hela landet. Men här finns det också behov av möjligheter att skapa planeringsorgan som med kraft kan ta fatt i den fysiska planeringen för hela regionen och för trafikplaneringen för regionen och som kan ordna med exempelvis fritt sökande till skolor, förskolor och sjukvård tvärs över nationsgränsen.

Jag har inga färdiga lösningar, fru talman. Jag har därför inte heller något yrkande. Men jag tycker ändå att det är viktigt att den här frågan väcks. Den kommer att bli alltmer aktuell under de kommande åren.

Anf. 55 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det går snabbt undan här på eftermiddagen.

Dagens debatt om regionalpolitiken handlar ju i grunden om huruvida Sveriges riksdag och regering skall förmå leva upp till de stolta deklARATIONER som företrädare för alla partier i passande sammanhang använder sig av om att hela Sverige skall leva och utvecklas.

Från Centerpartiets sida har Kjell Ericsson och Per-Ola Eriksson utvecklat argumentationen för partiets synpunkt i de här frågorna. Jag vill börja med att instämma i deras tidigare anföranden.

Flera andra talare i dagens debatt har tagit upp den mycket allvarliga situation som stora delar av vårt land befinner sig i när det gäller arbetslöshet och utflyttning. Det är ett fåtal län som under senare år har tagit hand om befolkningsökningen medan stora delar av Sverige blöder.

När Bertil Persson nu som moderatföreträdare talade om att storstäder också har problem, noterade jag att moderaterna försöker att sitta på alla stolar samtidigt. Tidigare i dag hade vi ju lyssnat på Patrik Norinder som talade väl om regionalpolitiken och om behovet av att samhället tar ansvar för att hela Sverige skall kunna leva – inklusive Norrlands inland.

Det är naturligtvis alltid roligare och lättare att tala om framtiden, om vad man vill göra, om vilka visioner man har för att utveckla samhället. Men det är tyvärr också nödvändigt att först ta till sig den sanna, om än aldrig så smärtsamma, bilden av hur verkligheten och utvecklingstendenserna ser ut. Då är det dessvärre så att många län och landsdelar nu har en situation som är likartad med, för att inte säga värre än, de mest dystra åren på 60-talet. Det var då AMS i Norrland uppfattades som en förkortning av uttrycket ”Alla måste söderut”.

Det här har belysts av många talare i dag. I årets första nummer av Norrländsk Tidskrift belysts det här på ett väldigt tydligt sätt. Man konstaterar där att Norrlandsläna är de län som främst har drabbats av den utflyttningsvåg som vi har sett under 90-talet på samma sätt som under 60-talet.

Norrländsk Tidskrift konstaterar att det på fem år har blivit nästan 20 000 färre norrlänningar. Det är, som någon tidigare konstaterat, två tre storstadsområden som tagit hand om befolkningsökningen.

Därmed inte sagt att det inte också finns problem i storstadsområdena. Det finns det självklart. Det skall vi ta till oss. Men det är inte samma typ av undersysselsättning. Det är mer av sociala svårigheter, social misär, som finns i förortsområdena.

Det är fel, tycker jag, att ställa upp en motsättning mellan storstadsutveckling och landsbygdsutveckling. Det är egentligen två sidor av samma mynt. En stark befolkningskoncentration i storstäderna ger ju problem i miljön. Det behövs nya vägar. Det kommer till nya, stora, snabbt uppbyggda förortsområden som inte förmår att ta hand om människor på ett sätt som är acceptabelt.

Sedan har vi den andra sidan av myntet i de delar av landet som dräneras på människor och företag. Där har vi outnyttjade resurser. Det är egentligen en enorm kapitalförstörelse som de landsdelarna utsätts för. Det drabbar naturligtvis hela folkhushållet. Det är skolor som inte används, affärer som inte används och det är vägar och annan infrastruktur som inte kommer till användning. Alla borde ändå tycka att detta är angelägna frågor.

Jag skulle vilja anknyta till det som Patrik Norinder sade som företrädare för Moderaterna. Jag tror inte att det finns en enda moderat kvar i kammaren som kan svara. De kanske inte är så intresserade av frågan när det kommer till kritan. Men det är betecknande att Moderaterna nu när det gäller just möjligheterna att stötta upp företagsamheten i Norrlands inland, går armkrok med Socialdemokraterna för att ta bort den reducering av arbetsgivaravgiften som har gällt i Norrlands inland tidigare.

Moderaterna är alltså beredda att höja arbetsgivaravgifterna – det parti som annars talar om vikten av att sänka skatter och avgifter. Nu ger man Socialdemokraterna stöd för att höja arbetsgivaravgifterna. Det drabbar Norrlands inland och företagsamheten där.

Det vore intressant att höra litet mer utvecklat från Moderaternas sida, och gärna från Patrik Norinder – han är ju partiföreträdare i den här frå-

gan – hur man kan motivera denna skattechöjning när man höjer arbetsgivaravgifterna igen på det här sättet.

Detta med Gävleborgs situation har en del talare tidigare här i dag tagit upp. Lennart Rohdin från Folkpartiet hade många goda exempel på hur Gävleborgs län är väldigt hårt drabbat av arbetslöshet och befolkningsutflyttning. Bara under det senaste året minskade befolkningen i Gävleborgs län med mer än 2 000 personer.

Då är det självklart viktigt att vidta motåtgärder. Det som jag och många andra har lyft fram i motioner och interpellationer här i kammaren, är t.ex. bra infrastruktur. Det handlar om vägar – länsvägar, enskilda vägar, järnvägar och annat – som måste hålla god standard. Det är många här i kammaren som tidigare i dag har berört de här frågorna. Men jag tar upp dem i alla fall. Det finns en del oklarheter som står kvar.

De gäller t.ex. E 4:an som nu byggs ut längs Norrlandskusten. Det vore naturligtvis väldigt klokt att göra det här sammanhållet på ett bra sätt så att det inte blir flaskhalsar kvar. Därför har jag och flera med mig motionerat om att fullfölja E 4-bygget i de delar där det finns flaskhalsar kvar, t.ex. genom Hälsingland och på sträckan Enånger–Hudiksvall, som riskerar att bli kvar några år till som en flaskhals på E 4:an.

När det gäller järnvägen har vi den bit som Agneta Brendt som den senaste av talarna här var inne på. Det gäller sträckan mellan Uppsala och Gävle. Där är det angeläget att snarast möjligt få till dubbelspår. Annars blir det en flaskhals både för Ostkustbanan och för Norra stambanan.

Det som jag ändå skulle vilja understryka särskilt är den ambition att få i gång snabbtågstrafiken på Norra stambanan, som flera talare har varit inne på. Det har vi vid ett flertal tillfällen haft interpellationsdebatter med kommunikationsminister Ines Uusmann om här i kammaren utan att få några rejäla besked. Det vore väldigt värdefullt att få det i dag när vi pratar om regionalpolitiken här i kammaren.

Det vore ju oerhört förödmande – provocerande – mot Gävleborgs län och befolkningen i länet om man rustar banan och sätter i gång snabbtågstrafiken inom några år men inte stannar på de stora stationer man passerar – typ Bollnäs och Ljusdal – som är belägna längs Norra stambanan.

Det vore värdefullt att få ett besked av någon företrädare för Socialdemokraterna, åtminstone någon länsföreträdare. Agneta Brendt talade ju t.ex. väl om detta. Hur kommer man att rösta i dag? Det finns en reservation nr 20 från Centerpartiet och Folkpartiet där vi tar fasta på det här. Det finns naturligtvis alla möjligheter att rösta på den motionen för Agneta Brendt och andra som talar väl i de här frågorna.

Men jag är rädd för att man när sanningens minut kommer – och det är sanningens minut i dag när kammaren tar upp de här frågorna – ändå inte röstar för de här frågorna.

Slutligen, fru talman, vill jag säga några ord om vikten av ett bra företagsklimat. Företagarna i länet, Gävleborgs län, har på ett positivt sätt försökt att penetrera den här frågan och komma med konkreta förslag om hur man kan skapa ett bättre företagsklimat för att säkra arbete och utveckling i Gävleborgs län.

Regeringen går nu *ett* litet steg på vägen i den proposition som man har lagt fram. Man talar om möjligheter till s.k. frizonsförsök eller försöksområden. Jag tycker att det finns skäl, och det har jag utvecklat i en

motion till riksdagen, att gå betydligt längre för att avreglera och ta bort onödig byråkrati och bestämmelser som hämmar företagarnas utveckling.

Det vore värdefullt, tycker jag, om riksdagen kunde samla sig till att gå några steg ytterligare på den här vägen för att stödja ett bra företagsklimat, kanske i synnerhet i de områden av landet som är hårdast drabbade av arbetslöshet.

Jag ser att min taletid rinner i väg. Jag skulle ha sagt några ord om distansutbildningen också – där har Centerpartiet i sin motion krävt att flera distansutbildningsmöjligheter skall komma till stånd – men för tids vinnande gör jag inte det nu.

Fru talman! Slutligen yrkar jag bifall till reservation nr 20 om Norra stambanan och tågförbindelsen Stockholm–Östersund.

Anf. 56 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i Vänsterpartiets företrädare Hans Anderssons och Bengt Hurtigs tidigare anföranden. Jag har gått upp i debatten därför att jag har skrivit en motion som i första hand handlar om utvecklingen av Västerbottens län med utgångspunkt i regeringens proposition.

Jag skulle vilja börja med att litet grand kommentera de uppgifter som DN har redovisat i dag. Där ser det ut som om Västerbottens län skulle gynnas av det regionalpolitiska stödet.

För det första kan man tycka att det är märkligt att Stockholm över huvud taget nämns som ett län som får del av regionala satsningar. Det är ju den mest centrala regionen i Sverige. Det visar ju att de siffror som redovisas i tidningsartikeln bara säger en liten del av sanningen, dessutom en missvisande och inte särskilt relevant del, eftersom siffrorna redovisar alla resurser som satsas som har regional betydelse. På så sätt har anslaget till Umeå universitet kommit att redovisas som ett regionalpolitiskt stöd, och det är ju litet märkligt.

Som jag har redovisat i min motion är Västerbottens län mycket komplext med mycket stora inomregionala skillnader. Vi utgör 13 % av Sveriges yta men har knappt 3 % av befolkningen. Av de 15 kommuner som vi har i länet har 5 kommuner mindre än 4 000 invånare. Vi har en kommun, Sorsele kommun, som i länsstyrelsens befolkningsstatistik redovisas ha noll invånare per kvadratkilometer eftersom det är så få som bor där. Samtidigt expanderar Umeåregionen väldigt mycket. Umeå kommun har över 100 000 invånare. Den är störst i Norrland. Samtidigt har vi landets minsta kommun, Bjurholm, med 2 820 invånare vid det senaste årsskiftet. Det säger sig självt att varje investering blir stor i kronor räknat per invånare om man skall slå ut det i en sådan kommun eller i ett sådant län.

För det andra saknar man i tidningsartikeln en redovisning av EU-medlemskapets regionala kostnader. Detta är litet intressant eftersom EU-parlamentarikern Sören Wibe just i dag har presenterat en rapport där han har gått igenom konsekvenserna och effekterna ur regional synvinkel. Han konstaterar att typiska glesbygdslän har hamnat i botten av listan över hur det regionalpolitiska stödet och de andra stöden från EU slår.

För Västerbottens del betyder det att vi har förlorat en miljard kronor under de senaste tre åren. Det är ju ganska stora siffror.

I sitt material har han inte heller tagit med den delfinansiering av stöden som krävs. Kommuner och landsting måste satsa pengar för att få del av de regionala medlen.

Detta betyder att den s.k. stora regionalpolitiken, dvs. satsningarna inom offentlig verksamhet, urholkas. Det har vi sett flera exempel på. Jag kan dra många paralleller och exempel från min egen kommun, Vännäs, som har förlorat väldigt mycket på grund av EU-medlemskapet. Det är närmare bestämt 27 miljoner. Det är ganska mycket för en liten kommun.

För det tredje tar man inte heller upp de nationalinkomster som genereras i Norrlandslänen. Sven Bergström var inne litet grand på vad Norrlandsförbundet har tagit upp. Jag kan bara komplettera och säga att den här synen på Norrlandslänen eller glesbygden som stödberoende bottnar i en felsyn. Den kan möjligen bero på okunskap, men den kan också vara avsiktlig. Årtionden av exploatering har genererat miljardinkomster till landet. Jag har några exempel som kan belysa det.

Västerbottens län svarar för 20 % av landets totala vattenkraftsproduktion – ca 10 % av den totala elproduktionen. Det har vi bl.a. tagit upp i reservation nr 13 som handlar om återföring av vinster från vattenkraften. När det gäller gruvdrift och mineralhantering svarar Västerbottens län tillsammans med Norrbotten för 99 % av svensk mineralproduktion till ett värde av ca 15 miljarder kronor. Om man tar ett ännu vidare grepp sker drygt 45 % av produktionen av massa och papper i de sju Norrlandslänen. Det som man ibland litet föraktfullt kallar stöd, dvs. regionalpolitik, är ju egentligen en återbetalning till regionen för de värden som har skapats där.

Fru talman! Sammantaget har de andra Norrlandslänen och även Västerbottens län, som jag har tagit upp i min motion, mycket bra förutsättningar bara man har en helhetsyn på politiken och ser till att man kompenserar för de värden som skapas så att man får en rättvis fördelning inom Sverige och inom olika regioner.

Anf. 57 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det är en rad åtgärder som diskuteras i anslutning till frågan om att stimulera en regional och lokal utveckling. Det berör de flesta politikområden. Det är väl uppenbart att för att samhället i olika skepnader med framgång skall kunna möta strukturomvandlingen krävs en genomarbetad strategi. Det krävs flexibilitet, hög åtgärdsberedskap och samarbete över sektorsgränser.

Jag skall något beröra situationen för kommunerna på det småländska höglandet, dvs. Aneby, Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås och Vetlanda kommuner. De befinner sig i en situation där de har utvecklat ett nära samarbete. Bakgrunden till samarbetet är den strukturomvandling som höglandet genomgår. Den omvandlingen har i sin tur fått arbetslöshet och befolkningsminskning liksom en föråldring av befolkningen som följd.

Jönköpings län som helhet är ur sysselsättningssynpunkt ett framgångsrikt län. Samtidigt är det ett delat län i den meningen att till följd av strukturomvandlingen på det småländska höglandet är problemen i den delen av länet betydligt större.

Nu arbetar kommunerna utifrån en gemensam vision där man försöker få fram styrmedel för att nå uppställda mål inom sex olika områden. Det

gäller kommunikation, näringsliv och marknadsföring, kultur, utbildning, miljö och en intern kommunal samverkan.

Det område som jag annars sysslar mest med är ju kulturfrågorna. Jag vill i det sammanhanget understryka att det faktiskt är viktigt att arbeta för att stödja kultur i hela landet. Arbetet med Hela Sverige skall leva är oerhört väsentligt och bärs upp av åtskilliga tusentals eldsjälare. Dessa betyder oerhört mycket för att glesbygder och områden med vikande befolkningsunderlag skall kunna stå emot en negativ utveckling.

Trots detta minskade exempelvis befolkningen på det småländska höglandet förra året med ungefär 1 000 personer. Utbildningsnivån är i förhållande till riket i övrigt låg när det gäller såväl gymnasieutbildade personer som personer som har genomgått en eftergymnasial utbildning. Under namnet Högskolan på höglandet sker ett metodiskt arbete för att komma till rätta med detta. Man arbetar med att få till stånd en virtuell högskola som bygger på distansutbildning med modern kommunikationsteknik. Det innebär att man kan befinna sig på sin bostadsort och arbetsplats även under den tid som högskoleutbildningen genomförs. Det är en angelägen uppgift för kommunerna att finna effektiva former för denna utbildning.

Artikeln i Dagens Nyheter har ju diskuterats mycket. Bl.a. tog Berit Andnor upp den i debatten tidigare i dag.

Hon konstaterade att det är naturligt att siffrorna är olika, särskilt som Sverige är ett stort land och är glesbefolkat i den norra delen. Jag kan instämma i den utgångspunkten. Men samtidigt har vi t.ex. Jönköpings län. Länet har drygt 300 000 invånare och får per capita lägst belopp. Men länet är inte så glesbefolkat. Per invånare blir det 5 900 kr. Stockholm – som ingen kan beskylla för att vara en av de mest glesbefolkade områdena i landet – får enligt samma beräkning 5 300 kr per invånare – eller 9,3 miljarder mot 1,8 miljarder för Jönköpings län.

Jag är inte en av dem som tycker att det är viktigt att diskutera om detta har varit hemligt eller inte. Jag tror inte att det är så. Dessa siffror finns säkert tillgängliga på olika håll. Berit Andnor hänvisar bl.a. till NUTEK:s arbete. Men det är viktigt att diskutera hur balansen ser ut totalt sett mellan de olika delarna av landet i fråga om de regionalt nedbrytningsbara medlen. Dessa siffror bör vara en alarmklocka för riksdagen.

Jag tror inte att Norrlandsläna får för mycket. Men jag tror att vi skall diskutera hur vi skall ha det med de satsningar som sker i Stockholmsområdet i relation till de satsningar som sker t.ex. i Jönköpings län. Jag tror inte att de regionalpolitiska problemen är större i Stockholm än vad de är i Jönköpings län och definitivt inte på det småländska höglandet.

Jag har i en motion föreslagit att det småländska höglandet bör kunna tas med i försöksverksamheten. Det skall bli en mer flexibel användning av arbetsmarknadsmedel. Jag har gjort det med hänvisning till vad arbetsmarknadsutskottet så sent som i höstas sade i ett uttalande om vidgad flexibilitet. Det vore också en poäng att en del av ett län skulle kunna arbeta så. Då skulle det gå att mäta effekterna för verksamheten i länet i övrigt. Jag beklagar att arbetsmarknadsutskottet inte *nu* har valt att tillstyrka de utmärkta förslagen i motionen.

Anf. 58 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Sverige fick nyligen två nya storlän. I västra Götaland och Skåne har det varit naturligt med de speciella förutsättningar som finns där. Men det är samtidigt viktigt med en analys av erfarenheter på gott och ont som sker med de nya länsbildningarna. Samtidigt sker det en regionalisering av myndigheter och statliga bolag. Det är en utveckling som bottnar i behovet av samarbete över större områden än det enskilda länet. Det beror också på behovet av expertkompetens hos varje enskild myndighet eller statligt bolag.

I mycket är regionaliseringen av statliga myndigheter både nödvändig och bra. Men det är allvarligt att den har skett utan att en ordentlig analys har gjorts över hur den kommer att påverka den regionala utvecklingen i hela landet.

Tidigare var det självklart att statliga myndigheter och bolag skulle ha gemensamma områden där det var lätt att samverka. Länet var bas. I dag har varje myndighet självt tagit ansvar för sin indelning. Tullen har en indelning. Skattemyndigheterna har en annan. Åklagarmyndigheten har en tredje som går på tvärsen mot de andra två. Vad betyder det för samarbetet mellan myndigheter som har gemensamma uppgifter och gemensamt ansvar på många områden?

Det är likadant på kommunikationsområdet. Banverkets regionindelning stämmer t.ex. inte med Vägverkets. Vilken helhetssyn på samspel mellan vägar, järnvägar, flyg och andra transportmedel leder det till?

I den motion som vi från de mellansvenska länen har väckt kräver vi en analys av konsekvenserna av regionindelningen. Det är viktigt. Det behövs för en tydligare helhetssyn på den statliga verksamheten. Då behövs ett förhållningssätt som bygger på regional balans. Det är viktigt att inte fördelningen av t.ex. regionhuvudcentrum bli slumpvis utan att den verkligen är del av en helhetssyn, där staten har som ambition att fördela regioncentrum på ett rättvist sätt som bidrar till tillväxt och stabilitet i hela landet.

Vi kräver därför en analys av effekterna av regionaliseringen av myndigheterna och bolagen. Utskottet är nu inte berett att ställa sig bakom en analys. Det är synd. Ändå är jag övertygad om att en översyn måste göras snart. Det är därför jag vill ta tillfället i akt att använda talarstolen för att argumentera för detta och peka på den synnerligen anarkistiska utvecklingen av myndigheternas organisation.

På sikt kan Sverige inte ha en statlig organisation som inte ger de bästa förutsättningarna för samarbete och utveckling av olika regioner. Varje enskild myndighet, varje statligt bolag, måste ingå i ett sammanhang som bidrar till starkast möjliga utveckling för hela landet och bästa tänkbara möjlighet till samarbete mellan myndigheterna. Det har vi inte i dag. Det måste också vara överblickbart och enkelt för både enskilda företag och organisationer som vänder sig till den statliga verksamheten.

Det andra kravet vi ställer i motionen är ett stöd för regional samverkan där storlän inte behöver vara slutmålet för hela landet. Där har utskottet gjort en positiv skrivning. Det är bra. Vi vill slå vakt om länen i Mellansverige. Sverige behöver en decentraliserad organisation. Starka residensstäder är viktiga motkrafter mot de tendenser till koncentration som pågår i näringslivet. En rejäl tillväxt i Västmanland, i Örebro, i Sörmland och i Östergötland måste backas upp av kvalificerad statlig

verksamhet på länsnivå. Samtidigt behövs det i dag samarbete mellan länen.

Det är mycket som har förändrats. För vissa uppgifter är länet för litet. Det gäller den kvalificerade sjukvården. Det gäller samarbete med andra regioner inom EU. Det kan också gälla områden som turism och kultur. Därför är det viktigt att storlandet inte blir den enda vägen för att bygga och samverka mellan län och mindre regioner.

Fru talman! Sverige måste hitta en modell för samverkan mellan län i en region som förenar det fina i självständiga län och en decentraliserad organisation med regionalt och lokalt självbestämmande och ansvar. Det krävs därtill, fru talman, en insikt hos samtliga statliga myndigheter och bolag om att den statliga verksamheten är viktig inte bara för regioncentrum men också för de mindre städerna och samhällen som t.ex. Lindesberg, Karlskoga.

Om vi urholkar statlig verksamhet på sådana orter finns det en risk att det inte bara drabbar den statliga verksamheten utan att det också för med sig olika typer av privat verksamhet, t.ex. revisionsbyråer, advokatbyråer eller andra former av kvalificerade näringar. Utskottet gör här viktiga markeringar. Det är angeläget att samtliga statliga myndigheter och bolag lyssnar, och staten har faktiskt en viktig roll att spela för den regionala utvecklingen. Inte minst den statliga basverksamheten kan vara avgörande för stora delar av landets möjligheter att växa och leva vidare.

Anf. 59 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Den regionalpolitiska proposition som vi debatterar i dag innehåller många bra förslag som är nödvändiga och viktiga för att få en positiv utveckling i alla landets regioner. Tyvärr finns det också i propositionen ett förslag om ändrade regler för transportbidraget, som faktiskt riskerar att få negativa konsekvenser för vissa sågverksföretag i inlandet.

Den gräns som nu införs på 30 000 kubikmeter per år för oförädlade trävaror i transportbidragsson 2 och 4 innebär att vissa sågverk i inlandet får kraftigt minskat transportbidrag om produktionen bedöms som oförädlad. Det är, som alla vet, NUTEK som sedan skall göra bedömningen om produktionen bedöms som förädlad eller oförädlad.

Vi tycker att regeringens förslag till zonindelning är i stort sett bra, men det riskerar att få svåra oförutsedda konsekvenser för vissa inlands-sågverk. Därför har vi i motion A51 föreslagit vissa justeringar av reglerna – detta för att eliminera de här effekterna för de företag som har råkat hamna på fel sida av gränsen.

Regeringen och utskottet föreslår också förändringar i zonindelningen genom att man tillför zon 5 ett antal nya församlingar. I vår motion föreslår vi att ytterligare förändringar görs så att även Burträsk, Jörn, Kalvträsk och Fällfors församlingar i Skellefteå kommun tillförs zon 5, att Vännäs kommun också tillförs zon 5 samt att Ånge kommun tillförs zon 3.

De här förändringarna är marginella i förhållande till den totala kostnaden för transportstödet. Vi föreslår dessa förändringar för att rätta till den, som vi anser, totalt felaktiga fördelningen i förslaget.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion A51.

Anf. 60 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Närings- och regionalpolitikens uppgift är bl.a. att ge alla regioner möjligheter att utvecklas på bästa sätt utifrån de egna förutsättningarna. Därför är det viktigt att stödet från samhället anpassas så att det förstärker de resurser och de krafter som finns lokalt och regionalt. Men det är också viktigt att på ett positivt sätt nyttja de möjligheter som finns i regionernas närområden.

Situationen i Värmland är fortfarande bekymmersam. Länets befolkning minskar, och basindustrierna fortsätter att strukturrationalisera, med minskad sysselsättning som följd. Karlstadsregionen är länets kraftcentrum, med ca 44 % av länets befolkning. Utvecklingen i den här regionen har emellertid inte vägt upp den negativa utvecklingen i övriga länet, och arbetslösheten är fortfarande för hög. Kraven på ett aktivt förnyelse- och utvecklingsarbete är därför alltför mycket stora.

Positivt är att det finns en stark vilja att ta tag i situationen och en insikt om att länet självt måste driva utvecklingsfrågor. I detta arbete har sedan lång tid utvecklats ett mycket gott samarbetsklimat, en "Värmlandsanda". Från Värmlands sida är vi mycket nöjda med att vi får möjligheter att ingå i försöksverksamheten med friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel. Genom ett aktivt arbete med samordning av olika insatser och ett gott samarbetsklimat skall vi använda denna möjlighet på bästa sätt för att skapa tillväxt, få fler arbetstillfällen och framtidstro i vårt län.

Några av de möjligheter som Värmland har kunnat dra nytta av är den starka expansion som sker på andra sidan gränsen, och det finns sedan ett flertal år ett gränsregionalt samarbetsområde, ARKO, som har tagit sitt namn från de två städerna i gränsområdet – Arvika och Kongsvinger. I detta samarbete deltar fyra svenska kommuner och sju norska. I regionen bor ca 120 000 människor. ARKO-samarbetet har kontor i Morokulien, mitt på riksgränsen mellan Norge och Sverige, och har såväl norsk som svensk adress och telefon. Där finns numera också ett gemensamt svensk-norskt arbetsförmedlingskontor.

Det finns problem inom området i form av arbetslöshet och utflyttning, men det finns också en styrka, som främst ligger i en gemensam kulturell och historisk bakgrund och samhörighet. Det finns en utvecklingsbar industristruktur – trä, gjuteri, plast och glas. Det finns också tillgång till stabil arbetskraft, gemensam arbetsmarknad, utvecklad vidareförädling av jordbruksprodukter och stor genomfartstrafik. Det finns också stora möjligheter att utveckla turismen.

För att bättre kunna ta till vara den tillväxtpotential som finns i Värmland och med tanke på ett närmare samarbete med bl.a. Norge anser vi att det finns ett behov av ett nordiskt transportstödssystem som möjliggör integration mellan öst-västliga marknader. I avvaktan på ett sådant nordiskt transportstödssystem anser vi att det är viktigt att det nuvarande transportbidraget behålls. Under 1997 utbetalades transportbidrag med nästan 7 miljoner kronor i Värmland – pengar som är mycket viktiga för vårt läns utveckling.

Fru talman! I reservation nr 69 tas frågan om bevarande av nuvarande transportbidrag upp. Då detta ligger i linje med vad vi har motionerat om kommer vi socialdemokrater på Värmlandsbanken vid en votering att rösta för denna reservation.

Anf. 61 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag vill bara ge ett litet tips till Hans Stenberg och den senaste talaren. Det finns en reservation nr 69 som de som har synpunkter på transportbidraget lätt kan rösta på när det blir votering här i kammaren.

Anf. 62 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Gävleborgs län är, som bekant, ett län som officiellt tillhör Norrland. Men tittar man i backspegeln och ser hur de statliga insatserna på olika områden har fördelats kan man konstatera att det sydligaste Norrlandslänet ständigt har varit det som har blivit styvmoderligt behandlat.

Detta kan tyckas litet underligt, med tanke på att just Gävleborgs län under en mansålder har dominerats av Socialdemokraterna i såväl kommuner som landsting och länsstyrelser. Det är få län där Socialdemokraterna är så starka som i Gävleborgs län. Men när det har gällt att tillvarata länets intressen i olika sammanhang har man alltså inte lyckats så bra.

Under 1990-talet har länet förlorat bägge sina stora militära anläggningar, regementet I 14 i Gävle och F 15 i Söderhamn. Det är två exempel på hur ett och samma län hårt har drabbats av beslut som har fattats i riksdag och regering.

Gävleborgs län är sedan gammalt ett län som domineras av tung basindustri. Som vi alla vet är basindustriernas utveckling från arbetsplats-synpunkt inte speciellt bra. Man rationaliserar, men man får inte fram nya arbetstillfällen.

Vad länet behöver är ett stort antal nya små och medelstora företag inom olika branscher som kan ge jobb till unga och kanske framför allt kvinnor.

När det gäller kommunikationerna inom länet har Patrik Norinder och jag i en motion pekat på ett par viktiga åtgärder som borde komma till stånd snabbare än vad regeringen föreslår. Det gäller först E 4:an. E 4:an norr om Uppsala är som vi bedömer det egentligen en undermålig viktig trafikled. Sträckan mellan Uppsala och Älvkarleby måste snabbare än vad regeringen hittills har tänkt sig byggas om så att den får den standard som man där kan begära. Det skulle betyda mycket för vårt län, som har mycket kontakter söderut.

Inom länet har vi nu en ombyggnation mellan Söderhamn och Enånger, och den är efterlängtd. Men då sparar man den sista biten från Enånger fram till Hudiksvall och tänker avbryta byggandet när man kommer till Enånger. Man skall återkomma om ytterligare några år. Detta tycker vi inte är acceptabelt. Det är orationellt, och det måste också vara fördyrande att göra på det sättet. Den sträckan bör, tycker vi, byggas i ett sammanhang.

När det gäller tågförbindelserna har vi noterat att vi skall få snabbtågsanpassad trafik senast 2002. Men det har kommit synpunkter från SJ om att man eventuellt tänker lägga sträckan Gävle-Östersund via Sundsvall. Vi kan säga att man på det viset utarmar vårt län från Gävle och upp till Ljusdal på järnvägstrafik. Det anser vi är fel. Snabbtågstrafiken Gävle-Östersund skall gå över den s.k. Atlantbanan. Det har vi velat ge regeringen till känna i motionen.

Likaså anser vi att man snabbt bör se till att dubbelspåret på den korta biten från Älvkarleby till Bomansberget söder om Gävle byggs ett par år tidigare än vad som har angivits i planerna.

Slutligen, fru talman, vill jag påpeka att högskolan i Gävle är oerhört viktig för regionen. Regeringen har, tycker vi, varit njugg och snål när det har gällt att tilldela högskolan nya platser. Nu skall regeringen bereda förslaget om att ta fram 15 000 nya platser som skall tillsättas år 2000. Vi anser att det är oerhört viktigt att Gävle högskola då får en större andel av de platserna än vad man fick 1997 och 1998.

Vi kan konstatera att behovet av högskoleutbildning i länet är större än på de flesta andra håll i landet. Vi har en liten andel högskoleutbildade. Vi har också en låg övergångsfrekvens från gymnasium till högskola. Därför är det viktigt att det kommer platser på högskolan i Gävle när nya platser nu skall fördelas.

Fru talman! Jag har inget yrkande utöver det som Patrik Norinder tidigare har framfört, som jag också ställer mig bakom.

Anf. 63 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är lätt att instämma i allt det som Rolf Dahlberg sade om vikten av att få en bättre infrastruktur och förbättra utbildning och företagsklimat och annat i Gävleborg. Men bekymret är att Rolf Dahlberg är en av många här i kammaren som talar väl, men inte kommer att rösta för allt det han talar för.

Han berörde bl.a. en motion av Patrik Norinder och Rolf Dahlberg där man just förordar att Norra stambanan skall användas, att snabbtågs-trafiken skall gå där och att tågen skall stanna där. Det finns en konkret reservation i utskottsbetänkandet – nr 20 av Elver Jonsson och Kjell Ericsson – där det understryks just att det bör klarläggas att tågtrafiken mellan Stockholm och Östersund skall ske längs Norra stambanan via bl.a. Ljusdal och Bollnäs.

När man talar varmt för detta är det rimligt att faktiskt yrka bifall till det i utskottet och inte bara låta det vara en läpparnas bekännelse i retoriken.

Anf. 64 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Fru talman! I betänkandet behandlas en oerhörd mängd motionsyrkanden av olika slag. Jag kan här konstatera att vi i den motion som Patrik Norinder och jag har skrivit och som behandlas i betänkandet ger regeringen till känna de synpunkter som vi har framfört. Jag utgår från att regeringen i sina överväganden tar hänsyn även till de motionsyrkanden som nu mera formellt blir avslagna av kammaren, vilket praktiskt taget alla motionsyrkanden blir. Jag hoppas att Sven Bergström och jag har framgång i våra gemensamma strävanden.

Anf. 65 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är klart att jag tror att signalen till regeringen blir tydligare om var och en av oss röstar på de förslag som vi faktiskt tycker är rimliga, som vi själva har fört fram i motioner och på andra sätt och som vi talar för från riksdagens talarstol. Om man säger en sak i retoriken men i praktiken röstar helt annorlunda när det kommer till avgörande i kam-

maren blir det inte riktigt trovärdigt. Därför inbjuder jag Rolf Dahlberg och Patrik Norinder och alla andra på Gävleborgsbänken att faktiskt rösta så som de säger från talarstolen och på andra sätt. De kan rösta bl.a. på reservation nr 20 av Elver Jonsson och Kjell Ericsson i utskottets betänkande.

Prot. 1997/98:102
6 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 66 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Hela Sverige skall leva, säger riksdagen till och från i käcka uttalanden, men verkligheten talar ett annat språk. 90-talet har inneburit kraftiga försämringar av offentlig service och nedskärningar i offentlig sektor. Flyttlassen är lika stora som på 60-talet. Bara fem län hade befolkningstillväxt 1997, och resten går mer eller mindre kräftgång.

Den kraftiga befolkningsomflyttningen gynnar egentligen ingen. Den skapar problem både hos tillväxtregionerna runt våra storstäder, med ökade klassklyftor och en ökad segregation, och i utflyttningslänen, med tomma lägenheter och en ökad belastning på de skattebetalare som blir kvar för kostnader inom framför allt äldreården. Det är ett resursslöseri med byggda bostäder och annan infrastruktur.

Trots detta är statsbidragen till kommuner och landsting generellt per invånare lika för alla oavsett regionala förutsättningar. Detta måste utredas och ändras på.

Nu skall riksdagen komma med förslag för att vända utvecklingen – en rad förslag som vid närmare betraktelse mest innehåller ord och mindre handling. Tillskottet av medel är marginellt, samtidigt som mångmiljardbelopp i vårbudgeten utfästs för satsningar på motorvägsbyggen i Stockholm och Göteborg. Detta rimmar illa med tankarna på att hela Sverige skall leva.

Infrastruktursatsningar som regionalpolitiskt instrument är betydligt viktigare på annat håll för utvecklingen av det regionala näringslivet. I mitt län, Gävleborg, är det av yttersta vikt att få till dubbelspårsutbyggnaden mellan Gävle och Uppsala. Nu fattas delen Älvkarleby–Bomansberget. Denna del är gemensam för Ostkustbanan och stambanan och skapar ett flaskhalsproblem för trafiken på dessa båda banor.

Snabbtåg, vanliga tåg och dessutom en nödvändig utbyggnad av regionaltrafiken mellan Gävle och Uppsala, som de båda länen vill starta redan år 2000, går inte utan denna dubbelspårsutbyggnad. Det försvårar pendlandet och gör det svårare att behålla invånare i Gävleborgs län.

Varför skall satsningar i Stockholm och Göteborg få företräde genom speciella överenskommelser, medan andra väntar och står i kö?

Utbyggnaden av snabbtågsförbindelsen mellan Stockholm och Östersund via Bollnäs och Ljusdal skall tidigareläggas. Banverket satsar 140 miljoner på anpassningen, men problemet är att SJ inte ger några som helst garantier för att de tänker köra på denna sträcka när den blir klar. Detta måste vara rent vansinne. Det visar vilken dålig styrning staten har av sina affärsdrivande verk. Visserligen har SJ lönsamhetskrav på sig, men en samordning mellan statliga investeringar och användningen av dem måste vara ett krav för att sådana här projekt skall få genomföras. Det måste här till garantier från regering och riksdag om att snabbtågsbanan skall trafikeras av SJ när den är utbyggd.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 20 och 21 i enlighet med min motion A44.

Utbildningsfrågorna är mycket viktiga för Gävleborgs län, ett av länen med låg utbildningsnivå. Stora avstånd gör att många drar sig för utbildning. Därför har en satsning gjorts på distansutbildning, med lyckat resultat. Flera av länets kommuner finns med i nätverket NITUS. Regeringen vill satsa ytterligare på distansutbildning, men endast till stödområde 1 och under speciella förutsättningar. Högskolan i Gävleborg kan utöka antalet distansutbildningsplatser med 300 per år de närmaste åren, vilket nu inte kommer att ske. Det är också viktigt att de medel som ställs till förfogande för distansutbildning hamnar hos beställarna i berörda kommuner. Det ger ett underifrånperspektiv och tillgodoser de behov som finns i regionen.

Till sist, fru talman, några ord om de s.k. regionala tillväxtavtalen och kompetensråden. Regional tillväxt måste ske med ett underifrånperspektiv som ledstjärna. I de län som inte är försökslän måste en knytning ske till kommuner och landsting i den process som länsstyrelsen förutsätts vara samordnare för. Utan folklig eller politisk förankring är risken stor att genomförandet av tillväxtavtalen misslyckas. Man måste få alla berörda att dra åt samma håll. Kommuner och landsting måste därför vara med på vagnen och delaktiga i processen. Det kräver också att de politiska företrädarna har en stark ställning vid utarbetandet av tillväxtavtalen.

Förslaget om kompetensråd har ett ovanifrånperspektiv, som bör ifrågasättas. Hur detta skall organiseras bör i stället bestämmas regionalt.

Tack, fru talman!

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

AU11 Regional tillväxt för arbete och välfärd

Mom. 1 (mål och riktlinjer för regionalpolitiken)

1. utskottet
 2. res. 1 (m)
 3. res. 2 (c)
 4. res. 3 (fp)
 5. res. 4 (v)
 6. res. 5 (mp)
 7. res. 6 (kd)
- Förberedande votering 1
- 14 för res. 5
9 för res. 6
260 avstod
66 frånvarande
- Kammaren biträdde res. 5
- Förberedande votering 2:
- 18 för res. 4
14 för res. 5
251 avstod
66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 3:

19 för res. 3

16 för res. 4

248 avstod

66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 4:

20 för res. 2

21 för res. 3

242 avstod

66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 5:

67 för res. 1

20 för res. 3

195 avstod

67 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

137 för utskottet

67 för res. 1

78 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s

För res. 1: 67 m

Avstod: 20 c, 20 fp, 15 v, 14 mp, 9 kd

Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 6 fp, 7 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 3 (mål och riktlinjer för den regionala näringspolitiken)

1. utskottet

2. res. 7 (m, fp, kd)

Votering:

187 för utskottet

98 för res. 7

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 20 c, 16 v, 14 mp

För res. 7: 68 m, 21 fp, 9 kd

Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Prot. 1997/98:102
6 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 4 (regelförenkling)

1. utskottet
2. res. 8 (m, fp, kd)

Votering:

167 för utskottet

95 för res. 8

22 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 16 v, 14 mp

För res. 8: 65 m, 21 fp, 9 kd

Avstod: 2 m, 20 c

Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 7 (återförande av vinster från vattenkraftsproduktion, m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (c, v)

3. res. 14 (mp)

Förberedande votering:

36 för res. 13

15 för res. 14

232 avstod

66 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

225 för utskottet

36 för res. 13

24 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 67 m, 20 fp, 1 v

För res. 13: 1 m, 20 c, 15 v

Avstod: 1 fp, 14 mp, 9 kd

Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 11 (tågförbindelsen Stockholm–Östersund)

1. utskottet

2. res. 20 (c, fp)

Votering:

226 för utskottet

52 för res. 20

3 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 66 m, 11 v, 11 mp, 7 kd

För res. 20: 5 s, 2 m, 20 c, 20 fp, 4 v, 1 mp

Avstod: 1 s, 1 fp, 1 kd

Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 7 v, 6 mp, 7 kd

Thomas Julin (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha rösta ja.

Mom. 12 (dubbelspår)

1. utskottet

2. res. 21 (v)

Votering:

257 för utskottet

26 för res. 21

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 67 m, 19 c, 19 fp, 12 mp, 9 kd

För res. 21: 6 s, 1 c, 1 fp, 16 v, 2 mp

Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 6 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 14 (vägar m.m.)

1. utskottet

2. res. 24 (c, v)

3. res. 25 (fp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 24 genom acklamation.

Huvudvotering:

206 för utskottet

37 för res. 24

38 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 61 m, 9 kd

För res. 24: 20 c, 1 fp, 16 v

Avstod: 4 m, 20 fp, 14 mp

Frånvarande: 25 s, 15 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Carl G Nilsson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 27 (kulturfrågor)

1. utskottet

2. res. 48 (mp)

Votering:

241 för utskottet

14 för res. 48

30 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:102
6 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 68 m, 20 c, 16 v
För res. 48: 14 mp
Avstod: 21 fp, 9 kd
Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 30 (jordförvärvslagstiftning m.m.)

1. utskottet
2. res. 53 (mp)
Votering:
248 för utskottet
14 för res. 53
21 avstod
66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 66 m, 21 fp, 15 v, 9 kd
För res. 53: 14 mp
Avstod: 20 c, 1 v
Frånvarande: 24 s, 14 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 31 (organisatoriska förändringar i statlig verksamhet)

1. utskottet
2. res. 54 (kd, c)
3. res. 55 (fp)
Förberedande votering:
Kammaren biträdde res. 54 med acklamation.

Huvudvotering:
220 för utskottet
29 för res. 54
35 avstod
65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 67 m, 16 v
För res. 54: 20 c, 9 kd
Avstod: 21 fp, 14 mp
Frånvarande: 24 s, 13 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 34 (beslutanderätten om långsiktiga stödområden)

1. utskottet
2. res. 62 (c, fp, v, mp, kd)
Votering:
136 för utskottet
148 för res. 62
1 avstod
64 frånvarande
Kammaren biföll res. 62.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s

För res. 62: 1 s, 67 m, 20 c, 21 fp, 16 v, 14 mp, 9 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 24 s, 12 m, 7 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Tom Heyman (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 38 (utveckling av det regionala utvecklingsstödet m.m.)

1. utskottet

2. res. 67 (v)

Votering:

233 för utskottet

29 för res. 67

18 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 67 m, 1 c, 21 fp, 9 kd

För res. 67: 15 v, 14 mp

Avstod: 18 c

Frånvarande: 26 s, 13 m, 8 c, 5 fp, 7 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 41 (nedsatta socialavgifter i jord- och skogsbruk m.m.)

1. utskottet

2. res. 68 (c, fp, v, mp, kd)

Votering:

196 för utskottet

81 för res. 68

2 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 59 m

För res. 68: 4 m, 18 c, 21 fp, 16 v, 14 mp, 8 kd

Avstod: 2 m

Frånvarande: 24 s, 15 m, 9 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 7 kd

Henrik Landerholm (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 44 (ytterligare förändringar i zonindelningen)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. A51 (s)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 52 (skärgårdspolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 83 (kd, c)

Votering:

164 för utskottet

30 för res. 83

80 avstod

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 3 m, 16 v, 12 mp

För res. 83: 19 c, 2 mp, 9 kd

Avstod: 60 m, 20 fp

Frånvarande: 28 s, 17 m, 8 c, 6 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 60 (nuvarande mål 2 och 5b)

1. utskottet

2. res. 96 (kd, c)

Votering:

253 för utskottet

28 för res. 96

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 67 m, 21 fp, 16 v, 14 mp

För res. 96: 19 c, 9 kd

Frånvarande: 26 s, 13 m, 8 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 62 (samordning av målområden m.m.)

1. utskottet

2. res. 100 (mp)

Votering:

172 för utskottet

16 för res. 100

92 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 1 m, 16 c, 16 v, 2 kd

För res. 100: 2 c, 13 mp, 1 kd

Avstod: 66 m, 21 fp, 5 kd

Frånvarande: 24 s, 13 m, 9 c, 5 fp, 6 v, 5 mp, 7 kd

Gullan Lindblad (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Eva Thede (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Ingrid Näslund (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 67 (satsningar i Bergslagen)

1. utskottet

2. res. 107 (v)

Votering:

265 för utskottet

17 för res. 107

1 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 67 m, 19 c, 21 fp, 13 mp, 8 kd

För res. 107: 16 v, 1 kd

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 13 m, 8 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 71 (livsmedelsindustri och jordbruk)

1. utskottet

2. res. 114 (fp, kd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 72 (såddfinansiering)

1. utskottet

2. res. 117 (fp, mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 73 (riskkapitalförsörjning)

1. utskottet

2. res. 119 (m, fp, kd)

Votering:

142 för utskottet

99 för res. 119

41 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 137 s, 5 c

För res. 119: 68 m, 21 fp, 1 v, 9 kd

Avstod: 14 c, 14 v, 13 mp

Frånvarande: 24 s, 12 m, 8 c, 5 fp, 7 v, 5 mp, 6 kd

Ingrid Burman (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Prot. 1997/98:102

6 maj

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1997/98:102
6 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 74 (friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel m.m.)

1. utskottet
2. res. 123 (c, fp, kd)
3. res. 124 (v)
4. res. 125 (mp)
Förberedande votering 1:
21 för res. 124
14 för res. 125
248 avstod
66 frånvarande
Kammaren biträdde res. 124.
Förberedande votering 2:
Kammaren biträdde res. 123 genom uppresning.
Huvudvotering:
139 för utskottet
61 för res. 123
83 avstod
66 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 137 s, 1 m, 1 c
För res. 123: 18 c, 20 fp, 14 v, 9 kd
Avstod: 67 m, 2 v, 14 mp
Frånvarande: 24 s, 12 m, 8 c, 6 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Mom. 75 (frizonsförsök m.m.)

1. utskottet
2. res. 127 (fp)
Votering:
163 för utskottet
21 för res. 127
98 avstod
67 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 18 c, 9 kd
För res. 127: 21 fp
Avstod: 68 m, 16 v, 14 mp
Frånvarande: 25 s, 12 m, 9 c, 5 fp, 6 v, 4 mp, 6 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

Kammaren beslutade på förslag av andre vice talmannen att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenum torsdagen den 7 maj.

Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU13

Föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige (prop. 1997/98:81)

*Föräldraledighets-
direktivets genomför-
ande i Sverige*

Anf. 67 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Vi går nu över till att debattera föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige. Det gäller införandet av en ny lag i vilken arbetstagare medges rätt till ledighet från arbetet av trängande familjeskäl, som sjukdom eller olycksfall, som gör arbetstagarens omedelbara närvaro nödvändig.

I stort sett tycker också vi kristdemokrater att detta är ett mycket bra förslag, men vi har – som det kan tyckas – marginella men ändå viktiga förslag, som utskottsmajoriteten inte har beaktat och som jag därför vill fästa kammarens uppmärksamhet på.

Vad avser föräldraledighet gör regeringen och utskottsmajoriteten bedömningen att Sverige uppfyller direktivets krav på föräldraledighet i föräldraledighetslagen. För närvarande har föräldrar rätt till ledighet för vård av barn till dess att barnet är 18 månader.

Vi kristdemokrater menar dock att Sverige borde lagfästa en rätt till föräldraledighet i tre år. Under de allra första levnadsåren är barnets behov av trygghet och närhet störst. Då sker identifikationen med omvärlden, och då grundläggs i bästa fall tilliten till och respekten för andra människor. Då grundläggs den etik och moral som kommer att prägla individen. För att den processen skall fungera bra behöver barnet i första hand omges av ett fåtal personer dessa första viktiga år. Föräldrarna och familjen blir den viktigaste och mest självklara och naturliga lilla gemenskapen för barnet.

Det är oerhört angeläget att de föräldrar som så önskar skall ha rätt att vara hemma under dessa första år. Vidare är det viktigt att barnen får en väl fungerande vardagskontakt med båda föräldrarna. Vi kristdemokrater menar därför att det är eftersträvansvärt att föräldrarna utnyttjar möjligheten att dela på föräldraledigheten, så att också pappan tidigt får en chans till en nära relation med sitt barn. Det är bra för barnen, för föräldrarna och för jämställdheten i föräldrarnas relation. När barnen sedan växer upp och kommer i tonåren har man grundlagt en god kontakt också mellan pappan och barnet, något som då betalar sig.

I propositionen och i betänkandet föreslås bl.a. att rätt till ledighet av trängande familjeskäl skall lagfästas. Lagen föreskriver att en arbetstagare har rätt till ledighet av trängande familjeskäl som har samband med sjukdom eller olycksfall. Vi kristdemokrater har tidigare motionerat i denna fråga om rätt till ledighet för vård av anhörig, och vi anser sålunda att detta är ett välkommet förslag. En anhörigs roll i en svår situation kan aldrig överskattas. Den anhörige kan skapa trygghet och närhet.

När svårare situationer uppstår, som vid sjukdom eller olycksfall i familjen, blir allt annat mindre viktigt. För den som drabbas är möjligheten till vård och omsorg och en nära kontakt med anhöriga en huvudfråga. Även för den anhörige är det av stor vikt att få vara delaktig, men för att kunna vara närvarande och utgöra den stora trygghetsfaktor som en närstående kan vara krävs det rätt till ledighet. Vi kristdemokrater menar

därför att det är ett viktigt förslag som regeringen nu har tagit åt sig och lagt fram.

Under senare år har det blivit möjligt för alltför många svårt sjuka som så önskar att vårdas i sin egen hemmiljö. Det är mycket positivt. Strukturförändringarna har också skett i sjukvården, vilket bl.a. inneburit att antalet vårdplatser reducerats kraftigt. Det betyder att allt större vårdinsatser måste utföras i hemmet av vårdpersonal.

Nu vet jag att anhöriga har en stor vilja att hjälpa till i vården, och den insats som utförs av anhöriga är i verkligheten en förutsättning för att den sjuke skall kunna vara hemma. Därför menar vi att en viss ersättning bör utgå. Rätten till tjänstledighet innebär också att samhället ger ett erkännande av rollen som anhörig, och det är viktigt.

Vi kristdemokrater anser att det skall finnas möjlighet till ledighet på deltid, om den enskilde så önskar. Många upplever att det är viktigt både att hålla kontakt med arbetsplatsen och att delta aktivt i en närståendes svåra situation. Då måste det också finnas möjlighet till en sådan lösning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 68 LAILA BJURLING (s):

Fru talman! Som framgår av rubriken på regeringens proposition handlar det här ärendet om att i Sverige införa ett direktiv om föräldraledighet. Det är ett direktiv som syftar till att underlätta för föräldrarna att kunna förena arbetsliv och familjeliv. Direktivet innehåller två delar.

Den första delen innebär att en arbetstagare skall ha en individuell rätt till minst tre månaders ledighet från sitt arbete med anledning av ett barns födelse eller vid adoption. Den delen uppfyller Sverige med råge eftersom vi har en föräldraledighetslag som ger varje förälder rätt till 18 månaders ledighet för vård av barn.

Den andra delen i direktivet handlar om rätt till ledighet från arbetet av trängande familjeskäl när arbetstagarens omedelbara närvaro är absolut nödvändig. Ytterst handlar det naturligtvis om en tolkningsfråga när närvaron är absolut nödvändig. Regeringen har tolkat ordalydelsen så, att det är fråga om en akut situation där familjemedlemmens närvaro behövs omedelbart i ett akut skede men inte för att vårda den sjuke under en längre tid. Utskottet delar regeringens uppfattning i den frågan.

I Sverige har vi sedan länge en lag som ger föräldrar rätt till ledighet för tillfällig vård av barn under 12 års ålder. Den lagen gäller vid barnets sjukdom men också under ordinarie vårdares sjukdom och ett antal andra situationer där förälderns närvaro kan behövas. Vi har dessutom en lag som ger rätt till ledighet för vård av svårt sjuk närstående. Meningen med den lagen är att ge möjlighet till vård av en närstående t.ex. vid livets slutskede men också vid en hastigt uppkommen svår sjukdom som hjärtinfarkt, hjärninfarkt eller liknande.

Regeringen gör ändå den bedömningen att det finns ett glapp mellan den svenska lagstiftningen och direktivet framför allt när det gäller barn över 12 år och anhöriga som inte är svårt sjuka. Det kan kanske handla om att min man råkar ut för en trafikolycka och hamnar på sjukhus utan att för den skull vara svårt sjuk eller kanske att min tonåring behöver stöd av mamma eller pappa inför en enklare operation. Det glappet vill regeringen täppa till genom att införa en ny lag om rätt till ledighet just på grund av trängande familjeskäl vid sjukdom eller olycksfall som gör

arbetstagarens omedelbara närvaro absolut nödvändig. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

I det här sammanhanget vill jag understryka att direktivet inte handlar om ersättning under ledigheten. Det handlar endast om rätten till ledighet från arbetet. Det är samma sak med förslaget till ny lag. Den reglerar endast rätten till ledighet. Den ger ingen rätt till ekonomisk ersättning.

Kristdemokraterna har avlämnat en reservation där de yrkar på rätt till ledighet på hel- eller deltid för vård av anhörig i hemmet. Utskottet konstaterar att den rätten redan finns i den lagstiftning som vi har – i de flesta fall enligt närståendevårdslagen – och att en utökningen utöver vad den nu föreslagna lagen innebär inte är aktuell. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Anf. 69 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att jag och Laila Bjurling är överens om huvudinriktningen vartåt lagstiftningen utvecklas, och jag välkomnar den utvecklingen. För att spara kammarens tid, eftersom behandlingen av det föregående ärendet var så långvarig, vill jag inrikta mig på en av de frågor som vår reservation och vår motion tar upp.

Det gäller den utveckling som vi kristdemokrater önskar och som innebär att man skall få vara föräldraledig i så mycket som tre år och inte i ett och ett halvt år som i dag. Jag skulle vara glad om Laila Bjurling ville säga att det är en riktning som också hon skulle välkomna när de resurser som regeringen avsätter medger det. I så fall skulle jag tycka att det var ett fall framåt i frågan.

Anf. 70 LAILA BJURLING (s):

Fru talman! Den lagstiftning som vi talar om i dag hänför sig helt till det föräldradirektiv som antagits av EU. I det direktivet talar man om tre månaders föräldraledighet. Det är det vi har att ta ställning till, och det är vad utskottet har tagit ställning till. Frågan är: Behöver vi göra någonting för att ändra i vår lagstiftning utifrån de tre månaders föräldraledighet som direktivet talar om? Vi har gjort den bedömningen att vi inte behöver det eftersom vi redan nu har en 18 månaders ledighet i Sverige.

Den andra lagstiftningen vill inte Tuve Skånberg tala om i dag. Men vi kan konstatera att det vid förra tillfället vi diskuterade ledighetslagstiftning handlade om ledighet för att starta eget. Då var man mycket bekymrad från Kristdemokraterna över de konsekvenser det kan få på en arbetsmarknad när människor får vara lediga för länge från sina jobb. Gäller inte det också i föräldraledighetsfallet? Nu vill ni utöka ledigheten utöver de 18 månader vi har till tre år för varje förälder, om jag förstod Tuve Skånberg rätt.

Anf. 71 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Vi tror att det skulle vara mycket viktigt för föräldrar att ha möjlighet att vara tillsammans med sina barn. Det gäller mannen eller kvinnan, eller för den delen någon annan som de själva väljer. Man skall ha möjligheten att välja under de tre första åren. Den moderna barnpsykologin visar hur oerhört formbara barnen är under dessa år. Vi vill därför ge föräldrarna en större möjlighet att välja.

Jag fick inget svar av Laila Bjurling om det var en önskvärd utveckling när resurserna så medgav. Skall jag tolka det uteblivna svaret som att hon inte håller med om att detta är en positiv utveckling?

Anf. 72 LAILA BJURLING (s):

Fru talman! I Sverige har vi valt en linje där föräldrarna kan kombinera att vara småbarnsförälder och att ändå behålla sin plats på arbetsmarknaden. Är man borta för länge från arbetsmarknaden kan det leda till komplikationer. Vi har ingen som helst avsikt att i nuläget utöka den tid som föräldraledigheten varar. Däremot kan det finnas andra önskemål om förlängd ersättningstid eller liknande om det skulle visa sig möjligt i framtiden. Det har vi ett principönskemål om.

De bestämmelser som finns i dag reglerar båda föräldrarnas rätt att vara ledig i 18 månader. Dessutom kan man efter den tiden välja att lägga all den tid man har föräldrapenning. Det kan bli en ganska lång tid sammanlagt. Det är inte aktuellt för oss att utöka den tiden. Det är ett klart besked, Tuve Skånberg.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

Närradion m.m.

8 § Närradion m.m.

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU28
Närradion m.m. (prop. 1997/98:77)

Anf. 73 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! KU:s betänkande 28 om närradio m.m. är ett glädjande undantag från en regel som nu har gällt under ganska många år. Det är en regel som har sagt att det bara är borgerliga regeringar som har stått för liberaliseringar och avregleringar av etermedierna medan socialdemokratiska regeringar och utskottsmajoriteter har stått för en stopp-och-förbudspolitik i etern.

Denna proposition innehåller faktiskt förslag om avregleringar och förenklingar, och den kommer från en socialdemokratisk regering, även om förslaget bottnar i den lokalradiokommitté som var satt för några år sedan och behandlade både privat lokalradio och närradiofrågor. Här sker nu i enlighet med kommitténs förslag ett antal förbättringar och förenklingar för närradiosändarna.

Tillståndshavarkretsen utökas. För att få sända närradio var man tidigare tvungen att ha en förening som var bildad för ett annat ändamål än att sända radio. Nu öppnas möjligheten att bilda en förening enbart med syftet att sända radio och att en sådan förening kan få tillstånd, och det är positivt.

Det blir en avsevärt mycket enklare hantering av sändningstider där handläggningen överläts i första hand på de enskilda föreningarna och sändarna som får komma överens sinsemellan och där Radio- och TV-verket bara fattar beslut när man är oense inom sändningsområdet. Avgif-

terna tas också bort, vilket leder till kraftigt minskad administration och gör att närradioföreningarna kan koncentrera sig på det de vill göra, att sända radio, och ägna mindre tid åt byråkrati och papper.

Regeringen och utskottet kunde dock ha gett större möjligheter till undantag från det riksförbud som innebär att ett program inte får sändas i mer än ett sändningsområde. Det skulle ha ökat möjligheterna att sända ett material som är av regionalt och lokalt intresse i fler än ett område, t.ex. sådant material som den mycket framgångsrika närradiostationen i Karlstad sänder och sysslar med.

Med detta yrkar jag bifall till den reservation som är fogad till betänkandet och som innebär att det skulle bli större möjligheter att sända regionalt och lokalt material i fler än ett område.

Anf. 74 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Fru talman! En lakonisk sammanfattning av närradions försöksverksamhet visar att närradion startade 1979 och att hela verksamheten stabiliserades i januari 1986.

Intentionen var att närradion skulle bli ett språkrör för de lokala föreningarna. Föreningarna i varje kommun skulle kunna ha denna möjlighet, om de ville ha den. För närvarande sänder ca 1 100 tillståndshavare ljudradioprogram. Under de senaste åren har antalet tillståndshavare kraftigt minskat. Denna minskning beror bl.a. på att flera tillståndshavare har övergått till att sända kommersiellt. Det finns sändningar på ca 150 platser i Sverige.

Den 28 september 1995 överlämnade regeringen direktiven till en kommitté med syftet att kommittén skulle lämna ett förslag till ändrade regler om lokala radiosändningar. Kommittén skulle undersöka och finna vägar för att förverkliga närradions mångfald och lokala förankring samt utveckla närradion till en livskraftig radio med lokal anknytning och demokratisk förankring.

Lokal- och närradiokommittén avlämnade sitt betänkande i november 1996. Betänkandet har remissbehandlats, och regeringens förslag till förändringar i reglerna om närradion bygger på Lokal- och närradiokommitténs förslag.

Fru talman! I två motioner från den allmänna motionstiden tar man upp frågan om ”bestämmelserna om sändningstider”. Dessa motioner är K704 av Håkan Holmberg (fp), och K331 – yrkande 3 – av Eva Flyborg m.fl. (fp). I båda motionerna tar man som ett exempel upp hur Radio Islam i Stockholm under en lång tid har kunnat utöka sin sändningstid; detta på grund av de andra föreningarnas passivitet att använda sina tider. På så sätt har Radio Islam kunnat sprida sin nazistiska propaganda under flera timmar per vecka.

Som motionärerna mycket riktigt påpekar överensstämmer inte Radio Islams sändningar med närradions intentioner. Med det nya förslaget har risken eliminerats att rasistiska budskap kan sändas genom närradion eller utnyttjas på andras sändningstider. Enligt propositionen måste tillståndshavarna lämna upplysningar om sändningstider när de blir tillfrågade.

I motionerna K30 av Fanny Rizell m.fl. (kd), och K32 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c), betonas att det måste bli enklare att få tillgång till flera sändningsmöjligheter för närradion. Motionärernas förslag kan inte genomföras i dag av följande enkla skäl: ”Någon större efterfrågan på flera

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

sändningsmöjligheter i en kommun har hittills inte visats.” Finns det synnerliga skäl skall man dock kunna tillåta sändningar till sändningsområden som är större än en kommun.

Fru talman! I motion K615 av Marianne Andersson och Kjell Ericsson (c), som väcktes under den allmänna motionstiden, föreslås att en försöksverksamhet inleds med regionala närradiosändningar i Värmland med beteckningen kunskapsradio. Detta jämförs med Radio Solsta i Karlstad, vars syfte är att fler människor skall få tillgång till kulturell, politisk och ekonomiskt intressant information. Därför kan man säga att programmet har karaktären av folkbildning och är ett led i både kunskapslyft och livslångt lärande. Så sägs det i motionen.

Ett motsvarande förslag framförs i motion K29 av Isa Halvarsson (fp), i motion K28 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m), i motion K31 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s) samt i motion K32 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c). I alla motioner föreslås att dispens skall kunna ges för ett större antal timmar per månad för att sända närradio inom ett län med samma motivering.

Regeringens förslag om förbud mot sändning av centralproducerat programmaterial i närradion behålls i princip. Det nuvarande undantaget från förbudet utvidgas till att gälla tio timmar per månad för sändningar som främjar kunskap och bildning eller som utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar.

Detta förslag kommer att utvärderas efter två år. Utvärderingen kan visa hur sändningsinnehavarna använder de nya reglerna och de tillåtna tio timmarna för rikssändningar.

Fru talman! På grundval av detta yrkar jag avslag på samtliga motioner samt bifall till regeringens proposition.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

*Fri- och
rättighetsfrågor*

9 § Fri- och rättighetsfrågor

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU32
Fri- och rättighetsfrågor

Anf. 75 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vi skall nu diskutera ett antal motioner som har anknytning till fri- och rättighetsområdet. Utskottet har avstyrkt samtliga motioner. När vi senast diskuterade ett KU-betänkande, vilket bl.a. handlade om kommunal demokrati, kunde jag göra samma konstaterande, dvs. att utskottet hade avstyrkt samtliga motioner. Jag dristade mig då att också påminna om att socialdemokraterna hade instämt i alla avstyrkandena och att man uppenbarligen ansåg att det stod väl till på området eftersom inga motioner behövde tillstyrkas. Flera av de socialdemokratiska talarna uppfattade det som att jag raljerade med socialdemokraternas inställning till samhällsfrågor. Jag löper förstås en viss risk när jag nu påminner om

att det även i det här ärendet tycks vara så att det är väl beställt på områdena i fråga, men jag tar risken att bli beskylld för att raljera.

Jag yrkar bifall till två av de reservationer som finns fogade till betänkandet och som vi i Folkpartiet står bakom – dock står jag förstås bakom alla reservationer som vi i Folkpartiet har undertecknat. Det gäller reservation 4, som handlar om hets mot homosexuella och som Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har avlämnat. Vidare gäller det reservation 6, som handlar om åsiktsregistrering och som nyss nämnda partier står bakom.

Fri- och rättighetsfrågorna har diskuterats under en lång tid i vårt land och kanske allra häftigast under 1970-talet, då det under en lång fas fördes en debatt om huruvida det behövdes ytterligare ett skydd i grundlagen, utöver det allmänna skydd mot övergrepp som, förstås, demokratin kan anses utgöra. Den diskussionen, får man väl ändå säga, landade i att vi fick en bred enighet, inte minst i anslutning till Rättighetskyddsutredningen, om att se till att det blev en skärpning av de regler i grundlagen som hade att göra med hur vi begränsar fri- och rättigheter. Lagprövningens roll reglerades för första gången. Ett visst skydd mot retroaktiv skattelagstiftning infördes, och sättet att stifta grundlag ändrades så att det skulle bli svårare att ändra i grundlagarna m.m.

Det har även skett förändringar under 90-talet i samband med den fri- och rättighetskommitté som 1993 avlämnade ett betänkande under ledning av Petri. Vi har också beslutat att i svensk lagstiftning inkorporera den Europarådskonvention om de mänskliga rättigheterna som Sverige sedan länge har stått bakom och skrivit på. Då är frågan om det finns anledning att gå vidare. Några av de frågor som det finns anledning att gå vidare med behandlas i dagens betänkande.

Jag tänkte, fru talman, i all korthet nämna de fyra huvudområden som berörs i dagens betänkande. Jag tänkte börja med frågan om åsiktsregistreringen. Det finns ett par motioner som tar upp just den frågan och yrkar på att vi skall få till stånd en kommission. Den skulle få i uppdrag att på ungefär samma vis som har skett i Norge gå igenom hur vi i Sverige har hanterat den här svåra frågan. Det handlar om hur man i en demokrati skall skydda sig mot dem som vill omstörta demokratin med våld utan att träda grundlagsförbud mot att registrera människor enbart på grund av politisk åsikt förnär.

Tyvärr har det gått som det har gjort hittills under det gångna riksdagsåret vad gäller det här förslaget. Det har inte gått att få någon majoritet i riksdagen. Regeringen kommer var och varannan månad med nya förslag och nya grupper som skall utreda den här frågan. Det gör man i akt och mening att komma bort från frågan om att få en sammanhängande genomlysning i form av en kommission som sysslar med detta och som får speciella befogenheter att lyfta tystnadsplikter och höra personer som har något att redovisa på ett mer effektivt sätt.

Sedan har man fortsatt att sprida ut det här på ett antal områden, och tyvärr har en majoritet i konstitutionsutskottet instämt i detta. Jag vill som jag nämnde, fru talman, yrka bifall till den reservation som har att göra med de här två motionerna, alltså reservation nr 6. Enligt den skall det uttalas att vi bör få till stånd en sådan här kommission. Jag får väl erkänna att jag inte har så stor förhoppning om att just under denna debatt omvända exempelvis socialdemokrater och moderater till insikten om

behovet av en sådan här kommission. Vi kommer att återkomma till frågan i andra sammanhang om det blir så illa att vi förlorar i dag.

Ett annat ämnesområde som är uppe i betänkandet och som har diskuterats många gånger genom årens lopp är frågan om huruvida vi skall ha ett skydd för den negativa föreningsfriheten, dvs. rätten att *inte* behöva tillhöra en förening. Vi har förstås sedan länge ett skydd i vår demokrati för att man har rätt att sluta sig samman i olika organisationer för att främja intressen. Det kan vara politiska, religiösa, kulturella eller fackliga intressen. Men vi har egentligen aldrig på riktigt haft ett lagskydd mot tvånget att tillhöra en organisation.

Frågan har som sagt var diskuterats ett antal gånger. Det som nu, tycker jag, sedan några år tillbaka gör att saken hamnat i ett delvis annat läge, är att den europeiska domstolen tolkar Europarådskonventionens bestämmelser om föreningsfrihet som att den även gäller den negativa föreningsfriheten. Då är frågan om vi skall fortsätta med ett läge där utslaget från domstolen om tolkningen av Europarådskonventionen, som ju som sagt numera är en del av svensk lagstiftning, skall vara det som reglerar frågan i Sverige eller om vi skall ta itu med det här och klargöra vilka förhållanden som gäller i vårt land.

Vi har för vår del anslutit oss till en motion som har lagts fram från moderat håll. Det betyder inte att vi ansluter oss till varje ord och varje resonemang i texten. Men vi har anslutit oss till yrkandet om att det bör ske en grundlagsreglering av frågan om den negativa föreningsfriheten.

En tredje fråga som belyses i betänkandet och i olika motionsförslag är frågan om organisationers brottslighet. Där har vi ju i Sverige gång på gång gjort den bedömningen att vi inte skall hantera problem som har att göra med organisationers brottslighet av olika slag genom att i huvudsak förbjuda organisationerna som sådana. Det är beteenden av olika slag som kan förbjudas. Framför allt hade vi för några år sedan debatten om rasistiska organisationer och om det var rimligt att förbjuda dessa.

Denna fråga är nu uppe bl.a. på grund av diskussioner på europeisk nivå. Det finns olika rekommendationer i fråga om rent kriminella organisationer och om hur det är med aktiv medverkan i dessa organisationer, hur det skall hanteras juridiskt. Där har man från svenskt håll i samband med de europeiska diskussionerna markerat att en sådan kriminalisering måste ta sin utgångspunkt i hur vi brukar hantera frågorna i vårt land. Hittills har man från svenskt juridiskt håll bedömt att den senaste gemensamma ståndpunkten i frågan är sådan att det går att hantera det här med vanlig svensk teknik på området.

Jag tycker för min del, och utskottet har väl också gjort den bedömningen, att det här är relativt väl avvägt. Vi ser fram emot de förslag som kan komma för att uppfylla dessa kriterier.

Den fjärde och sista fråga som jag tänkte ta upp i dag är frågan om hur vi skall kunna använda lagstiftningsmakten för att skydda homosexuella mot hets och diskriminering. Även den frågan har diskuterats länge, bl.a. utförligt i förra årets debatt med anknytning till fri- och rättighetsfrågorna. Tyvärr gick det då inte att få gehör för att vi borde ändra i lagstiftningen så att också de homosexuella skyddas mot de grupper – ofta nazistiska eller fascistiska – som ger sig på dem på samma vis som de ger sig på människor som är judar eller som är misshagliga för dem på något annat vis.

Vi tycker från Folkpartiets sida att det finns alla skäl i världen att se till att frågan regleras i samband med hets mot folkgrupp. Vi har också ställt oss bakom en annan reservation, men jag nöjer mig i den här debatten med att peka på möjligheten för alla som vill att ansluta sig till den reservation som innebär att vi i lagen om hets mot folkgrupp skulle kunna ta in även de homosexuella.

Jag hoppas att vi kan få en debatt, och gärna en anslutning, från socialdemokratiskt håll. Jag ser fram emot att höra hur Catarina Rönning skall argumentera för att man inte skall göra det här ställningstagandet i dag och skicka med det till den utredning som är på gång.

Fru talman! Jag yrkar som sagt bifall till två av reservationerna, men jag står också bakom de övriga som vi har lagt fram.

Anf. 76 BIRGER HAGÅRD (m):

Fru talman! Fri- och rättighetsfrågorna är, det kan man utan vidare konstatera, något av en demokratis livsnerv. De rör de allra väsentligaste förutsättningarna för att en demokrati över huvud taget skall kunna fungera.

För en konstitutionell demokrati är det alldeles givet att det är nödvändigt att sätta upp gränser för makten. Makt kan missbrukas. Det har vi en rad exempel på från historien. Vi skulle i det sammanhanget också kunna visa exempel från vårt eget land. Det finns alltid en risk för att olika gruppintressen kan göra sig breda. För den sakens skull är det nödvändigt att i förväg staka ut gränserna för hur man skall agera i olika situationer.

Vi kan konstatera att det finns två olika områden som man lägger tyngdpunkten på. Vi drar upp våra ställningstaganden från litet olika synvinklar. Jag skulle vilja säga att det för socialdemokratien alltid har varit angeläget att slå vakt om kollektivet, om staten. Det har fått gå före hänsynen till den enskilda människan. För oss på den andra kanten har det däremot varit angeläget att slå vakt om individens rättigheter. Man kan säga att det är det som konstituerar en rättsstat.

Vi inom Moderata samlingspartiet har oförtrutet arbetat, och arbetar fortfarande, för att slå vakt om vad vi anser vara några av fundamenten, nämligen demokratin, rättsstaten och vår författning.

Det finns något som är genomgående här. Bo Könberg tog upp det. Han sade att vid tidigare tillfällen har socialdemokraterna avslagit alla motioner. Han trodde inte särskilt mycket på framgång i dag heller.

Detta är inget nytt. Det är så det alltid har varit. Socialdemokraterna har alltid varit tröga när det har gällt att anamma nya idéer. De är alltid negativa till en början. Det blir fråga om utdragna kompromisser och sedan ett starkt opinionstryck. Men då får vi så småningom också med oss socialdemokraterna i en del av de här sammanhangen.

Vi kan se att fri- och rättighetskatalogen inte är något som har gamla anor i vårt land. I vår gamla författning, 1809 års författning, var det egentligen bara den gamla 16 § i 1809 års regeringsform. Den kunde i sin tur sägas ha sina anor tillbaka till medeltiden, till de medeltida kungaför säkringarna. Det var egentligen det enda som fanns av garanti för fri- och rättigheter.

Initiativet togs sedan från moderat sida till det som så småningom blev fri- och rättighetsreformen 1976. Därefter kunde vi driva på och få

igenom nya landvinningar. Lagprövningsrätten är inskriven i regeringsformen sedan 1980. Vi uppnådde en förlängd valperiod och också i alla fall början till ett personval. Yttrandefrihetsgrundlagen har sett dagens ljus. Vi kunde också glädja oss åt att mediemonopolet avskaffades 1993.

Ett annat stort mål som vi hade satt upp var att få Europakonventionen för de mänskliga fri- och rättigheterna inkorporerad med den svenska lagstiftningen. Så har skett. Vi kan också se att rätten till ersättningar vid expropriationer preciserades vid de senaste grundlagsändringarna.

Det har alltså hänt en hel del. Stegvis har vi kunnat bygga upp ett allt säkrare skydd för den enskilda medborgaren. Men det betyder inte att det är bra som det är. Det är mycket som återstår att göra. Det gäller att än starkare förhindra kränkningar av den enskildes rätt från statens sida.

Under senare tid har vi kunnat se hur vi i flera olika fall har haft en lagstiftning som har varit tveksam från grundlagssynpunkt och från rättsynpunkt. Låt mig ta några exempel. Stiftelselagen mot de fria forskningsstiftelserna var ganska skandalös i hela sin uppläggningsavvecklingen av kärnkraftverket i Barsebäck är inte heller ett arbete som kan sägas leva upp till de krav som man har rätt att ställa i de här sammanhangen. Det dråpslag som drabbade landets änkor i och med att folkpensionsdelen skulle räknas av mot annan inkomst var ett avtalsbrott. Socialdemokraterna och Centern svek också en överenskommelse med de andra partierna som hade tio år på nacken.

Vi kan naturligtvis också säga att fastighetsskatten i sin nuvarande otillständiga utformning har blivit ett exempel som påminner om en retroaktiv skattelagstiftning. Ågarna till de fastigheter som nu drabbas kunde på intet sätt förutse att de så småningom kanske t.o.m. skulle tvingas bort från gård och grund till följd av denna skattebelastning.

Det gäller alltså att skydda minoriteter på olika sätt. Hur skall man göra det? Det finns två klassiska exempel som brukar användas. Det ena är skydd genom folkomröstningar, dvs. möjligheter till folkomröstningar i olika sammanhang. Vi har den danska modellen. Det har vi diskuterat tidigare i år i kammaren. Också det finns med i vår stora partimotion om medborgarrätt och demokrati.

Ett annat sätt att gå till väga är att använda sig av kvalificerade majoriteter, i synnerhet när det gäller begränsningar av fri- och rättigheter för de enskilda medborgarna. Ett av de krav som vi ställer i dag är att man närmare bör utreda kravet på en kvalificerad majoritet vid just begränsningar av fri- och rättigheter. I dag har vi en möjlighet för tio ledamöter att kräva att en sådan begränsning skall vila i tolv månader. Men detta är enligt vårt förmenande inte tillräckligt. Här skulle man kunna resa krav just på kvalificerad majoritet. Om den sedan skall vara två tredjedelar, tre fjärdedelar eller hur man nu vill ha det tål att diskutera. Men det är en sak som borde utredas närmare.

Bo Könberg har redan talat om kraven på ett grundlagsskydd för den negativa föreningsfriheten. Det behöver jag alltså inte gå närmare in på.

Men det finns naturligtvis andra områden där det behöver göras insatser, där vi behöver en grundlagstiftning för att kunna garantera medborgarna vad som brukar kallas för fasta spelregler i det vardagliga livet. Här gäller det att värna om avtalsfriheten. Det är en av de mekanismer som är utslagsgivande för att vår demokrati skall kunna fungera. Det gäller att få ett skydd mot generalklausuler och annan lagstiftning som man inte kan

förtutse i förväg. Det gäller att förstärka skyddet mot en retroaktiv skattelagstiftning. Över huvud taget handlar det om att åstadkomma ett starkare skydd för de enskilda medborgarnas rättssäkerhet.

Fru talman! Detta är något som vi inte kommer ifrån. Vi finns nu också med i Europeiska unionen som har hunnit längre än Sverige när det gäller skyddet för de enskilda medborgarna. Där kan vi haka på, men vi skall kanske inte nöja oss med att hänvisa till Europakonventionens regler. I många av de här fallen skall vi också kunna införliva detta med 2 kap. i vår regeringsform.

Fru talman! Mot den här bakgrunden yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 5. Reservation 5 handlar framför allt om kravet på ett skydd för den negativa föreningsfriheten. I reservation 2 tar vi upp kontentan av de krav som finns i vår partimotion om medborgarrätt och demokrati i de moment som behandlas i det här betänkandet.

Anf. 77 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Kampen för demokrati har gjort många framsteg i vårt land. Men kampen för demokrati måste ständigt leva vidare. De demokratiska fri- och rättigheterna är inte vunna en gång för alla. De är inte vunna för alla grupper. De utsätts för hot och påverkas av samhällsutvecklingen. En tid av ökade sociala klyftor betyder också ökade demokratiska klyftor. När ekonomisk maktskillnad växer i samhället ökar också politisk maktskillnad.

De demokratiska fri- och rättigheterna gäller formellt lika för alla men huruvida man kan utnyttja sina rättigheter och fylla dem med ett innehåll beror i många fall på ens sociala ställning och ekonomiska styrka. Det finns flera exempel på det i vårt fri- och rättighetskapitel. Man har t.ex. stärkt skyddet för den privata äganderätten. Då avses inte ägandet av personliga tillhörigheter utan framför allt kapitaltillgångar. Men ägandet av kapitaltillgångar ger ju samtidigt makt över andra. Det ger makt över arbetsplatser och samhällslivets utveckling och därmed makt över andra. Det betyder ju att man med ett starkt skydd för äganderätten i grundlagen också cementerar en demokratisk ojämlikhet.

Lockouträtten har t.ex. snarare ett starkare skydd i vår regeringsform än vad strejkrätten har. Det är något som många länder med en samhällsstruktur som vår har observerat. De har inget grundlagsskydd för lockouträtten eftersom de som har strejkrätt, dvs. de arbetande, socialt sett har en betydligt svagare ställning i samhället än ägarna av kapitalet.

Låt oss sedan gå över till bestämda grupper i samhället. De är ju också utsatta. Det finns fortfarande diskriminerande lagstiftning mot t.ex. homosexuella. Vi menar att det är hög tid att se över hela det här fri- och rättighetskapitlet. Det har reviderats några gånger. Det har byggts ut. I vissa avseenden har det förbättrats, och i vissa avseenden har det försämrats.

Man bör tillsätta en ny utredning som bör vidga, skriva om och ta hänsyn till de sociala aspekter jag har redogjort för. Därmed kan det bli ett vidgat rättighetskapitel som t.ex. tar hänsyn till de anställdas situation på arbetsplatserna. Invändningen är att grundlagen bara skall reglera förhållandet mellan det offentliga och privata. Nu är inte grundlagen begränsad bara till det. Till följd av de ökade sociala klyftorna vågar många anställda inte utnyttja sin grundlagsenliga yttrandefrihet. De är

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

rädda att mista jobb, rädda att förlora förväntade anställningar osv. Det finns, enligt vår mening, påtagliga skäl att förstärka grundlagsskyddet. Därmed yrkar jag bifall till reservation 1. Vi i Vänsterpartiet yrkar om en utredning för att förstärka grundlagsskyddet för fri- och rättigheter.

Frågan om diskriminering av homosexuella har diskuterats många gånger. Sakta ger regeringen efter. Vi menar att regeringen nu har en möjlighet att utomordentligt tydligt markera mot de inskränkta fördomsfulla och kriminella element som angriper homosexuella människor och deras rätt till kärleksliv på deras sätt.

Det är gott om det kommer ett regeringsförslag om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning. Det vore bra om regeringen tog chansen att fullt ut föreslå ett sådant förbud i regeringsformen. Därmed kan vi utmönstra all homosexfientlig lagstiftning en gång för alla. Alla människor har samma rättigheter och skyldigheter oavsett läggning i det avseendet.

Vi menar att den utredning som skall tillsättas bör ges uppgiften att lägga fram ett konkret lagförslag om att de homosexuella skall skyddas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Detta är otvetydigt. Det har Bo Könberg redan argumenterat för.

Fru talman! Birger Hagård talade om individens rättigheter. Men samtidigt slår han och hans parti vakt om den åsiktsregistrering som säkerhetspolisen har utsatt många svenska medborgare för. Vi kommer att få diskutera denna fråga ytterligare när konstitutionsutskottet har sin granskningsdebatt. Vi har granskat en del av denna verksamhet och det delvis hemliga regelverk som regeringen har lagt till grund för detta.

Jag vill inte föregripa denna debatt. Men när man granskar dessa frågor, ser man på vilka lösa boliner människor hamnar i register. Sedan används dessa register i enlighet med personalkontrollkungörelsen för att människor inte skall få söka anställningar eller mister anställningar.

Vi vet att människor har varit utsatta för åsiktsregistrering tidigare utan att de har haft några som helst konspiratoriska avsikter mot det svenska samhället. Men de har kanske burit fram obekväma åsikter. Vi vet att det är många människor som borde få upprättelse på grund av en hantering som måste betecknas som en skamfläck. Det nödvändiggör en ordentlig, oberoende genomlysning av åsiktsregistreringen av svenska medborgare i hela dess vidd.

Därför är det utomordentligt bra att Miljöpartiet har väckt en motion och ställt kravet om att en oberoende kommission liknande den s.k. Lundkommissionen i Norge skall tillsättas. Jag menar att det är nödvändigt. De delvisa utredningar eller forskaranslag för att titta på delar av verksamheten som har föreslagits av regeringen döljer grundfakta.

Låt oss se på fallet Leander. Det var snickaren i Karlskrona som inte fick ett arbete på ett museum inom ett militärt område. Vad är det som läggs honom till last? Beställandet av ett antal flygblad, ansökan om medlemskap i organisation och efterhörande om hur man kan få tag på en viss tidning. Detta skulle vara tillräcklig grund för åsiktsregistrering och att nekas ett sökt jobb. Därmed stämplas han som landets fiende.

Den svenska statens försvar är att detta har med Karlskrona och en sovjetisk ubåt att göra. Man har inte ens begripit att den organisation som Leander sökte medlemskap i, nämligen KFML, var i högsta grad antisov-

jetisk därför att den var så prokinesisk. Men inte ens nyansen upptäcktes i detta sammanhang.

Ni kan förstå vilket slarv, vilken inkompetens och rättsosäkerhet som har präglat denna verksamhet. Med denna begränsade politiska aktivitet kan man bli ett fall för åsiktsregistrering, för personalkontrollkungörelsen, och får inte en sökt tjänst på grund av att man är en säkerhetsrisk. Hur många tusentals andra med högre politisk aktivitet finns i dessa register på lika dåliga grunder?

Därför är det ett demokratiskt anständighetskrav att detta vädras ut ordentligt en gång för alla. Tillsätt en s.k. Lundkommission. Jag gläder mig åt att Folkpartiet instämmer på den punkten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3 samt instämmer i Bo Könsbergs bifallsyrkande för reservationerna 4 och 6.

Anf. 78 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Fru talman! Kenneth Kvists anförande gav anledning till några reflexioner.

Det är naturligtvis riktigt att demokratins fri- och rättigheter inte är bundna en gång för alltid. Det tillkommer varje generation att finna dem på nytt – som Gunnar Heckscher brukade säga. Demokrati måste vinnas av varje generation.

Sedan kommer Kenneth Kvist in på frågan om de ökande sociala klyftorna. Visst finns det sådana. Om man garanterar individen fri- och rättigheter och ger ett utgångsläge för alla, kan man därigenom undvika att hamna i en situation med dessa sociala klyftor – framför allt om skattestrycket kan reduceras till rimliga proportioner. Detta är världens högst beskattade land, där i snitt två tredjedelar av en människas inkomster tas i anspråk av det allmänna. Kan man reducera detta och ge ett större utrymme för den enskilda människan är det klart att det i stället kommer att leda till att man minskar de sociala klyftorna.

Kenneth Kvist tog också upp några andra problem, som resone-mangen om grundlagsskydd för de homosexuella. Vi har motsatt oss detta, därför att vi kan inte gå in och grundlagsskydda varje kategori. Jag fick häromdagen E-post där man krävde grundlagsskydd för handikappade. Det kanske ni andra också har fått. Vi kan säkert räkna upp den ena kategorin efter den andra. Däremot är det uppenbart att vi inte kan tolerera någon form av diskriminering.

Registrernämnden har nu fått i uppgift att titta på åsiktsregistreringen. HSF, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, skall också se om man kan stimulera forskning, och Försvarets underrättelsenämnd skall analysera förutsättningarna.

Jag måste allra sist säga att jag inte var förvånad över att man under det varma krigets och sedan det kalla krigets dagar registrerade stalinister, nazister och kommunister av olika schatteringar. Jag tror att det var välbehövligt att göra det, för att kunna garantera demokratin för framtiden. Jag är inte särskilt imponerad av dem som nu i efterhand försöker göra gällande att de på något sätt skulle ha utsatts för slarv eller inkompetens i sammanhanget.

Anf. 79 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det är bra att Birger Hagård har talat om ökade sociala skillnader. Men de sänkta skatternas politik för de rika, som Moderaterna företräder, är verkligen inte linjen för att jämna ut de klyftorna. Vi behöver skatter och en fungerande offentlig sektor för att jämna ut bl.a. de ekonomiska klyftorna.

När det gäller de homosexuella och de handikappade bör de kategorierna ha ett grundlagsskydd, enligt vår motion om förstärkning av fri- och rättigheter. Varför? Jo, därför att det är just mot de grupperna som fördomsfullheten och reaktionen, de åsikter som är diskriminatoriska, just slår. Man anser att de homosexuella och de handikappade, utöver vissa etniska grupper, är mindervärdiga. Därför är det av utomordentlig vikt att samhället kraftigt markerar och att det framgår av regeringsformen att ingen, inte heller homosexuella och handikappade, får diskrimineras. All sådan lagstiftning skall bort.

När det gäller säpos åsiktsregistrering kan jag säga så mycket som att den inte har varit förenlig med rättstrygghet. Djupsinnigheten när man har betraktat olika s.k. kommunistiska grupper har väl varit ungefär som på skämtbilden där en polis slår en batong i huvudet på en åskådare till en demonstration som säger: "Jag är antikommunist." "Mig kvittar det vilken typ av kommunist du är", säger polisen och fortsätter att slå.

Anf. 80 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Fru talman! Det senare kan jag väl förstå, av det enkla skälet att det nog inte var så stor skillnad på kineskommunister och rysskommunister. Det var samma andas barn i många sammanhang. Jag tror att vi kan lämna det.

I skattefrågan är det inte sänkningen för de högsta inkomsttagarna, miljardärerna, som vi i första hand månar om, utan det får Socialdemokraterna stå för. Det är de utländska experterna och grupper av privilegierade som man gärna slår vakt om från regeringens sida. Däremot är det låginkomsttagarna och medelinkomsttagarna som drabbas hårt nu, och det är de som utsätts för ökande sociala klyftor. Det är där som insatserna framför allt behöver sättas in, om det här landet inte skall ramla utför ännu mycket mer än vad det redan har gjort.

Anf. 81 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vi diskuterar egentligen inte socialdemokratisk skattepolitik nu. Det är missriktat att anmärka på mig i det ämnet, eftersom jag är kritisk mot dessa skattesänkningar för överklassen som finns i Socialdemokraternas politik. Men framställ inte den moderata politiken, med skattesänkningar som leder till ökade sociala nedskärningar, som om den hade någonting med jämlikhet att göra! Det är bara hyckleri och ett tomt röstfiske.

Anf. 82 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Man kan fråga sig vilka åsikter människor får ha i en demokratisk rättsstat utan att bli förföljda av staten. Det finns i nästan alla länder någonstans gränser för vilka åsikter som kan accepteras och också föras till torgs. Men i väldigt många länder som kallar sig demokratiska

rättsstater finns det också blinda fläckar, som har med den här saken att göra. Det visar sig att demokratiska stater har förföljt grupper inom landet på ett sätt som är helt oacceptabelt. Det har skett också i Sverige.

Det senaste året har vi haft en ganska intensiv debatt i det här landet kring just åsiktsregistrering. Det har kommit fram på flera sätt att den åsiktsregistrering som har bedrivits i Sverige knappast kan ha varit förenlig med de stadganden som finns i grundlagen om förbud mot just åsiktsregistrering. Den svenska regeringen har t.o.m. erkänt det i ett fall, i Torsten Leander-fallet, att man har gått för långt och också varit villig att betala någon form av skadestånd.

Redan tidigt under den här debatten framgick det att Norge visade vägen. I Norge fanns det en majoritet i Stortinget som vågade ta beslut om att försöka göra rent hus i den här frågan, att försöka gräva fram de mörkerrester som fanns kvar från kalla kriget och varma kriget, ända sedan andra världskriget, i det som kan rubriceras som olika former av åsiktsregistrering eller förföljelse av medborgarna utifrån vilka åsikter som de har haft och drivit.

Det är bakgrunden till att vi i Miljöpartiet bestämde oss för att skriva en motion om att också i Sverige genomföra en sådan här s.k. Lundkommission, för att få fram sanningen, för att få människor att under ed berättat vad som har hänt, för att vi skall kunna ta ställning till alla de historier som går och alla rykten som sprids, för att vi skall kunna veta vad som verkligen har hänt, för att få slut på ryktesspridningen, kunna gå vidare och få bort den blinda fläcken från den rättsstat som vi ändå påstår att Sverige är.

Tyvärr har behandlingen av den här motionen i konstitutionsutskottet inte blivit så välvillig som jag hade hoppats. Majoriteten av framför allt socialdemokrater och moderater men också centerpartister vill fortsätta att mörka och gömma undan sanningen. Det är uppenbart att de rykten och historier som går ändå är bättre än att hela sanningen kommer fram. Det är den bedömning som man uppenbarligen gör. Jag tycker att den bedömningen är förskräckande.

Samtidigt med behandlingen av vår motion i konstitutionsutskottet har vi påbörjat en granskning som gäller åtminstone delar av den svenska åsiktsregistrering och förföljelse av oliktankande som har skett utifrån statliga direktiv. Vi har börjat en sådan granskning i KU. Det har handlat om de hemliga direktiv som regeringen har utfärdat till säpo och som ger säpo rätt att registrera, kontrollera och förfölja medborgare i Sverige.

Jag skall inte, vilket inte heller tidigare talare gjort, gå in på några detaljer om vad detta har lett till. Vi skall alldeles snart justera det betänkandet i konstitutionsutskottet. Jag kan bara säga att jag tycker att den granskning vi har haft hittills har varit väldigt begränsad. Det har rört sig om åren från mitten på 70-talet fram till i dag. Den har rört en liten del av den åsiktsregistrering som vi har behandlat. Jag tycker ändå att det är uppenbart att den svenska grundlagen inte har räckt till för att stoppa en omfattande åsiktsregistrering. Det har skett en åsiktsregistrering i strid med svensk grundlag i stor omfattning.

Det är väldigt tragiskt att konstatera, men det lägger ännu större kraft bakom kravet på att vi faktiskt skall göra en ordentlig heltäckande undersökning av vad som har hänt under efterkrigstiden på detta område. Vi

*Fel! Okänt
växelargument.*

skall gräva fram allting, och vi skall göra det genom en parlamentarisk oberoende kommission som får mycket stora befogenheter.

Den skamfläck som finns på detta område måste någon gång granskas. Vi måste försöka komma vidare. Jag har så svårt att förstå hur särskilt den svenska socialdemokratin kan fortsätta att förhålla och förhindra insyn och stoppa en ordentlig granskning av detta område. De som rimligtvis drabbas mest politiskt av att frågan aldrig läggs åt sidan är ju socialdemokraterna själva.

Det gäller alltså en motion från Miljöpartiet som vi har skrivit en reservation kring. Det är reservation nr 6. Också Folkpartiet och Vänstern har stött den reservationen, eller snarare kravet på en s.k. Lundkommission.

Det finns också en annan stor fråga i detta betänkande. Det gäller skyddet för homosexuella. Homosexuella är en grupp som har varit förföljd under århundraden. Det är en grupp som mycket tydligt pekats ut av vissa som onaturlig, oacceptabel och vidrig. Man har sagt att det är människor som inte hör hemma hos oss. Den attityden får vi inte understödja. Den systematiska hets som finns mot homosexuella måste vi reagera mot i Sveriges riksdag.

Hetsen leder till våld. Om vi inte ger klart besked om att hetsen är oacceptabel stöder vi indirekt också våldet, därför att det är svårt att komma åt när det sker i mörkret och människor springer undan. Vi måste försöka alla vägar för att förhindra den förföljelse av homosexuella som pågår än i dag här i Sverige av framför allt nazistiska grupper.

Jag tycker att de argument som har anvisats för att vi skall vänta och se och låta bli att genomföra en utvidgning av lagen om hets mot folkgrupp har varit väldigt tunna i ganska många år. Det är svårt att se var den sakliga grunden för att förhindra en förändring egentligen finns.

Jag tycker också att det är dags att införa ett förbud mot diskriminering av homosexuella i grundlagen, och en lag mot diskriminering av homosexuella i arbetslivet. Dessa förändringar skulle sammantaget vara en rejäl markering för att få en förändring och ett starkare skydd för de homosexuella.

Jag vill bara påminna om att en enhällig utredning redan 1984, alltså för 14 år sedan, sade att det är dags att införa ett lagskydd för de homosexuella när det gäller lagen om hets mot folkgrupp. Ännu har ingenting hänt. Det är pinsamt och svagt att det parlamentariska systemet inte vågar eller orkar göra någonting här.

Fru talman! Jag vill därför yrka bifall till reservationerna 3, 4 och 6.

Anf. 83 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att belysa de homosexuellas situation. KU gör i detta betänkande två vägledande uttalanden. Vi säger följande: "Det är enligt utskottet viktigt att samhället på olika sätt söker motverka att homosexuella personer i olika sammanhang diskrimineras." Vi säger också att de homosexuella trots en ökad tolerans och vidsynthet alltjämt är en utsatt grupp. Det finns alltså goda skäl att i lagstiftningen ge de homosexuella ett särskilt skydd.

Riksdagen – normgivaren – är, vill jag påstå, opinionsbildare och föregångare när det gäller att jämställa homosexuella med befolkningen i

övrigt. Jag vågar påstå att människor i allmänhet har en mycket mer fördomsfull inställning.

På en avgörande punkt diskrimineras fortfarande homosexuella, och det gäller rätten att adoptera barn. Inga vetenskapligt hållbara bevis finns om att barn till homosexuella föräldrar får en sämre start i livet. De blivande föräldrarnas sexuella läggning borde inte utgöra en grund för generellt adoptionsförbud om uppväxtförhållandena i övrigt är bra.

Detta ansåg den socialdemokratiska kongressen. Detta är min åsikt. Riksdagen har nyligen beslutat att utreda frågan. Regeringen har kallat en utredare som lagt fram förslag om att en ny lag stiftas med förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning, och regeringen bereder nu förslaget.

Förolämpningar, förtal, hot och mycket grovt fysiskt våld mot homosexuella har ökat väsentligt i och med att nynazistiska organisationer vuxit fram.

Den 1 juli 1994 trädde en bestämmelse i kraft som innebär att det skall vara en försvårande omständighet vid straffmätningen av alla typer av brott om motivet för brottet varit att kränka någon på grund av hans sexuella läggning.

Justitiedepartementet avser att under våren tillsätta en utredning som skall se över lagstiftningen om hets även mot homosexuella. I detta avseende, Bo Könberg, tycker jag att er reservation är överflödigt.

Aktivt deltagande i sammanslutningar som sysslar med organiserad brottslighet kan också komma att kriminaliseras enligt utredningsförslaget. Frågan utreds. Vi får se var riksdagen hamnar i denna fråga.

Utskottet, och det är riktigt, har fram till nu ställt sig avvaktande till att göra inskränkningar i TF och YGL eftersom tryck- och yttrandefrihet har ett mycket starkt grundlagsskydd i vårt land.

Om de unga våldsbenäigna nynazister som ser homosexuella som sina naturliga fiender blir en bestående företeelse i vårt för övrigt demokratiska samhälle blir läget ett annat och allvarligare. Hittills har man kunnat hoppas på att nynazismen skulle vara en övergående modenyck, kanske kopplad till viss musik. Men så är måhända inte fallet.

Däremot är vi mot att i regeringsformen göra tillägget att en medborgare i lag eller annan föreskrift inte skall missgynnas på grund av sexuell läggning. Det vore en överloppsåtgärd eftersom regeringsformen talar om för riksdagen vilken ram den skall agera inom. Portalparagrafen, att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet, är tillräcklig.

Som hela mitt anförande hittills velat visa har riksdagens arbete de senaste åren gått ut på att stärka de homosexuellas situation från partnerskap, som var ett socialdemokratiskt initiativ – detta med tanke på att vi i debatten fått höra att det är vi som är bakåtsträvare – till vad som med säkerhet blir följderna av framtida riksdagsbeslut, förbud mot diskriminering i arbetslivet och alla slag av hets och tillåtelse att adoptera barn.

Carl Bildts motion om grundlagsskydd för avtalsfrihet, stärkt minoritetsskydd vid begränsningar av medborgerliga rättigheter och en grundlagsfäst tolkningsregel att den enskildes rätt går före statens vid tillämpning av generalklausuler är motionskrav som likt galten Särinner slaktas varje år och som återuppstår under följande allmänna motionstid, för att åter gå till slakt.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Starka skäl talar emot att en riksdagsminoritet kan göra anspråk på att kontrollera det grundlagsenliga i en majoritets handlande. Tolkningstviser och procedurfrågor, som vi nu är förskonade ifrån i Sveriges riksdag, skulle bli följderna. De positiva opinionsfriheterna, yttrandefrihet, mötesfrihet osv., kan inskränkas genom vanlig lag, men det krävs att fem sjättedelar av riksdagen förenas om beslutet. Detta är väl om något kvalificerad majoritet. Lagförslaget kan skjutas på i tolv månader om minst tio ledamöter yrkar på detta. En utökad lagrådsgranskning och en grundlagsfäst lagprövningsrätt är ytterligare garantier för att viktiga friheter inte inskränks utan tungt vägande skäl.

Europakonventionen om skydd för mänskliga rättigheter, där rätten att tillhöra en fackförening är inskriven, är sedan 1995 svensk lag. Europadomstolen har i en dom slagit fast rätten att inte tillhöra någon organisation. Till grund för nyligen gjorda grundlagsändringar och införlivande av Europakonventionen i svensk lag låg en överenskommelse mellan parterna. Vänstern anser att äganderätten på bekostnad av miljö och de anställdas rättigheter fått ett för starkt skydd. Utskottet är inte nu berett att föreslå en ny utredning, men grundlagarna ses regelbundet över. Vänstern har givetvis möjlighet att återkomma. Jag håller med Kenneth Kvist om att kampen för demokratin aldrig får avstanna.

Enligt regeringsformens 2 kapitel 3 § får inte medborgare registreras endast på grund av politisk åskådning utan eget samtycke. Regeringen har tillsatt utredningar för att klarlägga om och hur sådan registrering har ägt rum av civila och militära underrättelsetjänster. Registernämnden skall undersöka hanteringen av personuppgifter i samband med personalkontroll och om personuppgifterna i Säpos register har hanterats på ett rimligt sätt när det gäller anställningsförhållanden – detta apropå bl.a. fallet Leander.

Felaktigheter kan naturligtvis förekomma och bör komma upp i ljuset. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet skulle under en femårsperiod grundligt belysa hur den militära underrättelsetjänsten och säkerhetstjänsten skött sig under en längre tidsperiod bakåt och hur de har uppträtt gentemot både organisationer och enskilda. Försvarets underrättelsenämnd skall studera tillgången på källmaterial, och personer verkamma inom underrättelseområdet skall få lämna uppgifter. Det är tre avgörande moment för att komma sanningen på spåren och för att få de felaktigheter och övertramp som måhända har begåtts att komma upp i ljuset. Jag är den första att tillstå att detta är behövligt i en rättsstat.

Utskottet slutar med att säga att man bör avvakta vad dessa utredningar kommit fram till. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 84 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det sägs att den största seger man kan vinna är segern i motståndarnas hjärtan. Då man lyssnar på Catarina Rönnung, som nu lyfter fram allt det som socialdemokraterna bekämpade på 70-talet när vi hade den förra stora författningsdiskussionen, känns det bra att de tagit till sig detta, inte bara gjort det som en kompromiss utan känner starkt för det. Vi får väl hoppas att det inte tar lika lång tid innan dagens förslag till ändringar tränger igenom och accepteras av socialdemokraterna.

När det gäller den negativa föreningsfriheten har Catarina Rönnung och jag samma verklighetsbild. I fråga om den konvention som Sverige anslutit sig till och som inkorporerats i svensk lagstiftning, alltså den europeiska konventionen om fri- och rättigheter, har Europadomstolen nu sagt att den omfattar negativ föreningsfrihet. Då är min fråga till Catarina Rönnung närmast: Varför inte se till att det finns med tydligt och klart i svensk lag i stället för på denna väg där man får hänvisa till domstolens tolkning av en paragraf som faktiskt inte ens nämner den negativa föreningsfriheten?

Vad gäller hets mot folkgrupp är svaret från socialdemokraternas sida att det skall utredas. Det vi har sagt i reservation 4 är att riksdagen skall skicka med en hälsning till den utredningen, nämligen att vi vill ha ett lagförslag som gör att även homosexuella skyddas av bestämmelser om hets mot folkgrupp.

Till sist frågan om åsiktsregistrering. Där vi fick en fyllig redovisning för alla de ställen där det nu skall utredas. Min enda och enkla fråga är: Var är det för fel med att ha det på ett ställe i en utredning med god kompetens och goda befogenheter?

Anf. 85 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Jag anser att domstolsutslaget är tillräckligt för den negativa föreningsrätten. Det är väl egentligen ingen som har ifrågasatt att det skulle vara något konstigt med detta trots att det inte är inskrivet i grundlagen.

Alltså skall hets mot folkgrupp utredas. Det kan innebära att man får ändra i både tryckfrihets- och yttrandefrihetsgrundlagen. Det är ett stort steg att ta men kan vara behövt med tanke på att nynazismen har smugit sig in i vårt land där nynazisterna agerar på ett helt oförsvarligt sätt.

Jag skulle vilja ställa en motfråga till Bo Könberg: Vad är det för fel att man i tre av varandra oberoende instanser utreder hur säkerhets- och underrättelsetjänsterna har arbetat under en längre tid? Vi får väl se vad resultatet av utredningarna blir innan vi fördömer det som är regeringens linje i denna fråga.

Anf. 86 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är inte ovanligt i politiska debatter att frågor möts av motfrågor, men det var ovanligt tydligt i det här fallet.

Felet med att välja den uppläggning man har gjort från regeringens sida, att sprida ut det på en mängd olika håll, är att det inte blir någon heltäckande redovisning. Det blir inte heller möjligt för forskarna annat än på mycket långa omvägar att höra de människor som har någonting att berätta om den historia som det är fråga om. Det är nog snarare den som har valt att sprida ut det som har svarsbördan än de som tycker att det borde finnas på ett ställe och där befogenheter både vad gäller att häva tystnadsplikter och vad gäller att kräva ed skulle kunna finnas.

Jag noterar med viss tillfredsställelse att Catarina Rönnung nu ändå säger att den negativa föreningsfriheten i Sverige gäller fullt ut. Det är bra. Vi andra, vi och moderaterna, har den enkla uppfattningen att man bör se till att detta syns tydligt i svensk lagstiftning. Jag tycker att det är

*Fel! Okänt
växelargument.*

en rimlig princip, som vi liberaler har hävdad på en mängd andra punkter, att den svenska grundlagen skall vara så tydlig som möjligt.

Anf. 87 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! När utredningarna är klara angående underrättelsetjänsternas verksamhet och de övertramp som jag antar har förekommit där är det regeringens uppgift att sammanställa och för riksdagen lägga fram en rapport om den sammanlagda bilden. Även om Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet skall ta tid på sig kan det ju alltid komma med delrapporter.

Anf. 88 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! När det gäller att skriva in ett skydd mot diskriminering för de homosexuella i regeringsformen anför Catarina Rönnung en portalparagraf om att alla skall behandlas lika. Med det sättet att argumentera skulle mycket av det som redan de facto står i grundlagen inte behövas där, eftersom vi har denna portalparagraf. Likväl står sådana saker som religionsfrihet och annat inskrivet. Därför tycker jag att det argumentet är otillräckligt. Det behövs uttryckliga och preciserade beslut. Portal- eller målsättningsparagrafer i grundlagen har inte samma juridiska bäringhet som mera preciserade stadganden har.

När det gäller frågan om åsiktsregistrering är det egentligen likadant: Sakta, steg för steg, pressas socialdemokraterna åt rätt håll. Men också här måste det vara en ordentligt oberoende kommission. Registernämnden, där den politiska representationen består av just de två partier som är för politisk åsiktsregistrering, är knappast en instans som väcker förtroende om att vara så oberoende, objektiv och kritisk att den vill dra upp den här verksamheten med rötterna.

Anf. 89 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Jag försökte i mitt första inlägg att tala om vad grundlagarna och regeringsformen skall vara till för. De skall ge normgivaren, riksdagen, spelregler att verka efter. Här har nu riksdagen under ett antal år dels sett till att vi har fått en lag om partnerskap, dels sett till att tre väldigt viktiga utredningar har kommit till – en om rätten att adoptera barn, en om diskriminering i arbetslivet och en om diskriminering av och hets mot homosexuella. Riksdagen har alltså uppfyllt vad regeringsformen skulle innehålla om man skrev in att de homosexuella skulle ha ett särskilt skydd. Detta behövs nu inte, eftersom riksdagen har gått före med exempel på att man faktiskt vill agera för de homosexuellas situation.

Riksdagen är absolut opinionsbildare på den här punkten. Det ställe i samhället där opinionsbildningen behövs är ute bland vanliga människor, där fördomarna fortfarande är många och kan vara tröga att få bort. Detta skulle kunna vara en viktig sak för oss riksdagsledamöter att vara ute och agitera för, i stället för att vilja ha in en ändring i regeringsformen som jag bedömer skulle vara ett slag i luften i den här situationen.

Anf. 90 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag delar inte Catarina Rönnungs något begränsade syn på grundlagarnas och regeringsformens uppgifter. De är nog inte bara till för att sätta gränser för normgivaren utan behandlar även hur andra myndigheter skall fungera i samhället, för det första rent tydligt och materiellt: regeringsmakten, domstolarna osv. Men de är också i sig normgivande och påverkande i fråga om de attityder som finns i samhället. Det som står i grundlagarna får därigenom en särskild tyngd, och därför är det av utomordentlig vikt att de homosexuellas lika rättigheter också blir grundlagsfästa.

Det är gott och väl att ni i delfrågor, om än under ett visst motstånd, har retirerat och kommit till något klokare ståndpunkter. Men den här frågan kommer inte att vara färdig förrän den har fått sin definitiva lösning.

När det sedan gäller Säkerhetspolisens åsiktsregistrering, fru talman, får vi återkomma till den saken när vi har KU:s granskningsdebatt. Men jag tycker att argumentationen för att ha den här splittrade utredningsbilderna och därmed fortsätta att dölja delar av sanningen är utomordentligt svag och egentligen ovärdig en stark parlamentariker som fru Rönnung.

Anf. 91 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi skall underskatta vårt eget arbete, vad riksdagen uttalar och vad konstitutionsutskottet säger i sina motivuttalanden. Vi säger att det är viktigt att samhället på alla sätt motverkar att homosexuella personer diskrimineras. Det är väl en vägledning för underlydande myndigheter att ta åt sig. Vi säger att de homosexuella alljämt är en utsatt grupp, trots att toleransen har ökat i samhället, och att det därför finns goda skäl att ge de homosexuella ett bättre lagskydd. Det är riksdagen som står bakom de här motivuttalandena, som jag tycker är starka och tillräckliga.

När det sedan gäller Säkerhetspolisens göranden och låtanden behöver det naturligtvis inte vara en svaghet att de utreds med litet olika vinklingar på tre olika ställen. Jag är väldigt benägen att tro att man i en rättsstat aldrig i längden kan dölja sanningen om missförhållanden som har ägt rum. Missförhållandena kan ha sina skäl – de kan ha ägt rum under olika faser av det kalla kriget. Därför är den historiska belysningen av det här skeendet ytterligt intressant. Även om man i nutid kan fördöma vad som har skett är en historisk nyansering här på sin plats.

Anf. 92 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! I slutet av det förra replikskiftet sade Catarina Rönnung att hon inte tror att det går att stoppa sanningen i längden. Det håller jag verkligen med om. Jag tror inte att det går. Men socialdemokraterna gör verkligen allt de kan för att stoppa sanningen så länge som möjligt. Det är i alla fall mitt intryck.

När vi började den här debatten för över ett år sedan sade socialdemokraterna att det inte finns något som helst behov av någon som helst utredning. Allting är utrett och färdiggranskat. Sanningen finns redan ute. Den attityden höll man på ganska länge med. Men det visade sig snart att det inte gick att hålla den. Det var alltför uppenbart att det var alltför

mycket som var outrett. Sanningen fanns kvar i det fördolda, mycket har inte kommit ut.

I nästa steg väljer socialdemokraterna att göra delar av den granskning och utredning som alla kritiker pekar på måste göras. Man tar några splittrade delar som man vill utreda. De ligger som helt isolerade öar. De olika utredningarna skall inte ha kontakt med varandra, utan sedan skall regeringen själv, visar det sig, kunna kontrollera och bestämma vad som skall komma ut och sippra ned till de sanningstörstande medborgarna.

Det här är ju åt fanders. Det är inte trovärdigt att regeringen skall göra detta. Regeringen är själv insyltad i det som har hänt. Det är därför som det behövs en utredning som i stället utgår från riksdagen. Det ger inte heller någon helhetsbild som människor kan lita på i efterhand.

Anf. 93 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Vi måste naturligtvis avvakta resultatet av de här utredningarna innan vi kan fördöma dem, som Peter Eriksson gör. Bara för att en kommission av Miljöpartiets modell inte har vunnit majoritetens gehör behöver inte det alternativ som regeringen har lagt fram vara av det undermåliga slag som Peter Eriksson vill göra gällande.

Jag tror faktiskt bättre om regeringen än att den vill dölja egna felsteg. Men när man genomlyser en militär underrättelsetjänst och en säkerhetspolitisk tjänst måste man vara aningen försiktig så att underrättelsetjänsten, som har kontakter med andra underrättelsetjänster, inte blir totalt genomlyst. Då kan man lika gärna lägga ned underrättelsetjänsten i det här landet.

Anf. 94 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Det vi kräver är inte någon kommission av miljöpartistisk modell, utan av norsk modell. Det är ett krav som inte bara Miljöpartiet, Folkpartiet och Vänstern ställer. Just det kravet ställer väldigt många människor runt om i Sverige.

Det är än så länge här i riksdagen tre partier som inte ställer upp på detta. Jag tror att Kristdemokraterna också ställer upp mycket starkt på det. Men regeringen kämpar emot allt vad den kan för att inte låta sanningen komma fram. Det är det som är förödande, menar jag, för människors syn på politiken och på trovärdigheten för det politiska systemet i Sverige, att man fortsätter att försöka gömma undan sanningen.

Sedan vill jag kort också beröra en punkt i diskussionen om de homosexuella, diskrimineringen och hetsen mot homosexuella. Där har Catarina Rönnung två gånger i dag tagit som intäkt för att inte göra någonting att det finns starka fördomar bland människor i Sverige mot homosexuella. Det är möjligt att det är så. Men jag skulle vilja att hon visade att hon har belägg för att det finns starkare fördomar bland människorna ute i Sverige än det gör här i riksdagen, t.ex. bland socialdemokraterna. Finns det någon undersökning som visar att det verkliga är så?

Anf. 95 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Peter Eriksson faller in i vanlig sluggerstil i den sista debattomgången: Regeringen gör allt vad den kan för att dölja sanningen osv. Detta när man har tillsatt tre olika former av utredningar. Det är faktiskt inte ett bra sätt att argumentera på, anser jag.

Man kan bara se på vad riksdagen har beslutat de senaste åren när det gäller de homosexuellas situation för att begripa att regeringen har varit opinionsbildare och föregångare i det här fallet. Man behöver inte gå till några undersökningar för att veta att människor i gemen är mycket tveksamma till adoption av barn i partnerskap osv. Sådant är tyvärr läget.

Men alla goda opinionsbildare i riksdagen kan ju i stället för att slugga mot varandra gå ut och tala för de homosexuellas situation. Det kanske är att använda tiden litet bättre.

Anf. 96 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt, Catarina Rönnung, att 1976 års fri- och rättighetsreform, lagprövningsrättens införande i regeringsformen, förlängd valperiod, inslag av personval, yttrandefrihetsgrundlagen, avskaffandet av radio- och TV-monopolet och Europakonventionens inkorporering är sådant som lett till förbättringar av vår svenska regeringsform. Vad har de annars gemensamt? Jo, de har kommit till på moderat initiativ och har motarbetats av socialdemokraterna i början. Men så småningom har socialdemokraterna gett med sig.

Nu har vi nya bra förslag som vi för fram. De kommer naturligtvis att föras fram även i framtiden, om än kanske i delvis förändrad form. Detta tycker jag inte har så mycket med galten Särinner att göra. Det föranleder mig snarare att tänka på den gamla latinska sentensen: *Gutta cavat lapidem, non vi sed saepe cadendo* – droppen urholkar stenen, ej genom sin kraft, utan genom att falla ofta.

Anf. 97 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Fru talman! Det är fantastiskt att det är moderaterna i denna kammare som åstadkommer allt vad gott heter när det gäller att ändra i grundlagarna. Jag trodde att det skedde efter en utredning där man var ense, att man hade en partiöverenskommelse och gjorde upp.

Jag blev litet full i skratt när jag hörde Birger Hagårds första inlägg, där han sade att det var moderaterna som var pådrivare. Han gick igenom en hel allmänpolitisk debatt. Det var socialdemokraterna som tövade och inte gjorde så mycket.

Jag trodde att själva essensen i moderaternas politiska uppfattning var att skynda långsamt, att ha genomtänkta och noggranna lagändringar. Men nu är ni någon sorts ny modern *pusher* på oss andra. Det är en ny konservativ inriktning. Jag vet inte riktigt om den är med sanningen överensstämmande, fru talman.

Anf. 98 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Fru talman! Jag skall inte ta upp tiden med att gå igenom alla de här frågorna. Men jag kan inte minnas att man har jublat på socialdemokratisk sida t.ex. över tanken på en förlängd valperiod. Inte heller var man från början särskilt förtjust i personvalet. Inte var man förtjust i lagpröv-

ningsrätten. Inte var man särskilt förtjust i de andra förslagen heller. Men sedan, det är riktigt, går ni med på utredning. Okej, vi utreder tillsammans. Vi kommer fram till kompromisser, och så småningom resulterar det också i en ändring av den grundlagsstiftning som vi har. Javisst, men ni är litet tröga med att räcka ut handen. Jag hoppas att det skall bättra sig.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

9 § (forts.) Fri- och rättighetsfrågor (forts. KU32)

Anf. 99 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp ett krav som vi har i motion K306. Jag vill yrka bifall till det kravet på en utredning om rätten till liv. Det förekommer ett liknande krav också i en annan motion, men där är det mer direkt. Så jag håller mig till att yrka bifall till denna motion.

Sedan vill jag också säga att vi stöder reservation 6 om åsiktsregistrering. Det skall jag däremot inte dröja kvar vid eftersom många redan utförligt har talat om det.

Regeringsformen 1 kap. 2 § innehåller en rad målsättningsstadganden. De är inte till sin karaktär rättsligt bindande föreskrifter som man kan använda som utgångspunkt för rättsliga krav gentemot det allmänna.

Detta betyder inte att de är mindre viktiga. Det väsentliga med de här skrivningarna är att ålägga det allmänna att positivt verka för att den ifrågavarande rättigheten skyddas, främjas och i största möjliga utsträckning förverkligas. Man kan alltså säga att de här stadgandena är utformade som ett slags värdeorientering och att de anger regeringsformens människosyn även om de inte har direkt rättsliga effekter. De anger den ram som utgör grunden för samhällsbildningen. På så sätt bidrar regeringsformen i etiköverföringen till medborgarna.

Rätten till mänskligt liv är av den karaktären att det borde åligga det allmänna att positivt verka för att den rättigheten skall skyddas, främjas och i största möjliga utsträckning förverkligas.

Fri- och rättighetskommittén konstaterade i sitt betänkande SOU 1993:40 att ”den mest grundläggande av de mänskliga rättigheterna är rätten till liv”. Det kan förefalla litet underligt att kommittén trots detta avvisade tanken på att införa ett stadgande om detta i den svenska grundlagen. Det skulle alltså inte finnas utrymme i svensk grundlag för den viktigaste mänskliga rättigheten.

Kommittén angav som enda skäl mot ett grundlagsstadgande att befintlig lagstiftning väl motsvarar de krav som kan ställas i en rättsstat. Det kan man kanske säga är ett intressant konstaterande, och man kan fråga vilken lagstiftning det är som åsyftas.

Enligt kristdemokratiskt synsätt är inte de här ståndpunkterna helt logiskt förenliga. Vi menar att en direkt lagstiftning om rätten till liv rent allmänt inte finns. Nu har vi införlivat konventioner där den är uttryckt, men den finns inte direkt i den svenska grundlagen. Vi menar att det vore väldigt viktigt att rätten till liv, som är den mest grundläggande mänskliga rättigheten, också finns med där.

Nu har ju också Europakonventionen införlivats, och där framstår detta som en mycket viktig rättighet. Det gör det också i FN:s universella förklaring om de mänskliga rättigheterna, såväl som i FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Det var faktiskt ett antal tunga remissinstanser som stödde en grundlagsfäst rätt till liv. Det var några remissinstanser som direkt tillstyrkte något av den kristdemokratiska reservantens två alternativ. Det var t.ex. Sveriges advokatsamfund, ärkebiskopen, Sveriges Kristna Råd och Sveriges Frikyrkosamråd, Katolska Biskopsämbetet och Justitia et Pax. Även andra, Svea hovrätt, Länsrätten i Stockholms län och Kammarrätten, ville ha en utredning om hur man skulle kunna utforma en sådan rättighet i grundlagen. Men regeringens behandling av betänkandet ledde inte till någon åtgärd på det här området.

Vi kristdemokrater menar ändå att den mest grundläggande mänskliga rättigheten, nämligen rätten till liv, bör ingå i regeringsformens värdeorientering. Därför föreslår vi ett tillägg till regeringsformens 1 kap. 2 §. Där står nu:

”Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.”

Där vill vi föra in: ”Den offentliga makten skall utövas med respekt för människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.”

Därför yrkar jag bifall till den här motionens krav.

Anf. 100 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag skall be att få yrka avslag på motionen av den anledningen att Europakonventionen sedan den 1 januari 1995 är svensk lag. Enligt konventionens artikel 2 punkt 1 skall envars rätt till liv skyddas enligt lag. Det som skall göras är redan gjort.

Dessutom säger 2 kap. 4 § i regeringsformen att dödsstraff inte får förekomma. Vi har skrivit på internationella konventioner där det också står att varje människa har rätt till liv.

Det innebär alltså att det starkaste argumentet till varför motionen skall avslås är att problemet är löst. Europakonventionen är svensk lag sedan 1995.

Anf. 101 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag vill påpeka att vi kristdemokrater inte är de enda som anser att vi inte har löst problemet. Det var, som jag påpekade förut,

*Fel! Okänt
växelargument.*

flera tunga remissinstanser som också ansåg att man borde utreda detta ytterligare för att se hur man skall komma fram.

Sedan vill jag också påpeka att både Birger Hagård och Bo Könberg också har velat införa saker i vår grundlag som även finns i Europakonventionen.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att denna rätt blir oerhört stark. Jag vill nämna Holland där eutanasi används. Det är något som jag tycker är mycket allvarligt.

Det gäller alltså inte bara dödsstraff. Det gäller också frågan om vi har en skyldighet att skydda enskildas liv. Jag vill att konstitutionsutskottet i fortsättningen skall tänka över det här.

Anf. 102 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Aktiv dödshjälp är förbjuden enligt svensk lag. Det är litet orättvist att jämföra Holland och eutanasi med vår svenska syn på detta.

Vad som är reglerat i regeringsformen är att dödsstraff inte får förekomma. Jag har haft förmånen att här i kammaren få rösta för att dödsstraff skall förbjudas även i krigstid. Det vore ytterligare ett steg framåt.

Anf. 103 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! När det gäller dödsstraff tror jag inte att vi har olika åsikter. Vi är alla överens om att detta är väldigt viktigt. Men jag tycker även där att det skulle vara starkare om man i grundlagen tog upp den absoluta rätten till liv.

Jag kan hålla med om att det är bra att dödsstraff inte får förekomma, men vi vet att en opinion kan svänga inom loppet av ett par år. Därför menar jag att vi skall ta varning av vad som händer i andra länder som har detta problem. Dock vill jag säga att det nog är ganska svårt att svänga opinionen på denna punkt i Sverige.

Jag anser att det är viktigt att vi värnar om livet. Det är viktigt med tanke på hur orättvist det är med rätten till livet.

Anf. 104 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag ansluter mig till Catarina Rönnungs yrkande om avslag på den kristdemokratiska motionen. Skälet till att jag begärde ordet var att mitt namn nämndes i samband med ett annat ärende som vi har diskuterat i dagens debatt. Jag tycker dock inte att parallellen är fullständig, i den meningen att jag själv i det föregående ärendet, som gällde den negativa föreningsfriheten, pekade på att det handlar om en konvention på europeisk nivå som numera är inkorporerad och att det nya var domstolens tolkning av paragrafen i fråga.

Det som har hänt är alltså att en artikel där den negativa föreningsrätten inte nämns relativt nyligen har tolkats som att den även avser denna. Jag tyckte alltså att mycket i detta fall talade för att klargöra detta i svensk lagstiftning. Jag har inte förespråkade att allting som redan är inkorporerat också måste finnas i den vanliga lagstiftningen.

Anf. 105 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag kan helt hålla med om att parallellen inte är fullständig, men många av de saker som vi redan har uttryckt i vår grundlag förekommer i de konventioner som vi har kompletterat med. Det är alltså inte omöjligt att ha samma skrivning både i grundlagen och i konventionerna.

Anf. 106 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Också jag ansluter mig till Catarina Rönnungs yrkande om avslag på motionen. Det är riktigt att den här skrivningen finns i de internationella konventioner som vi har anslutit oss till, men man anar under kristdemokraternas argumentation faktiskt att abortmotståndarnas bockfot sticker fram dold under detta krav.

Ingen kan hävda att svensk lagstiftning eller svensk grundlag inte värnar livet. Det gör den. Vad ett sådant stadgande om en absolut rätt till liv som man talar om egentligen innebär är ett införande av en helt ny syn på den rätt till abort som finns i samhället.

Anf. 107 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Vi har som en tänkbar lydelse föreslagit ”människolivets okränkbarhet”. Det är precis samma formulering som vi har när vi vänder oss till lärarna och skolan och som de enligt läroplanen skall tillämpa. Jag tror att vi allesammans måste ställa oss bakom begreppet människolivets okränkbarhet.

Vad gäller konsekvenserna tycker jag att vi har tagit upp abortfrågan på ett sådant sätt att Kenneth Kvist inte behöver ha farhågor för hur vi skall driva den. Vi har i motionen också mycket noga påpekat att den aktuella målsättningen inte kan användas för att ställa krav på rättssamhället. Jag har nämnt flera olika exempel. Även när vi kommer till abortfrågan är det väldigt viktigt att vi har klart för oss att det rör sig om ett människoliv, men däremot är det ibland så svåra omständigheter att nöd bryter lag. Det är en annan fråga.

Det är här fråga om människolivets okränkbarhet, och något annat har vi inte föreslagit. Vi har föreslagit en utredning om detta, där alla har möjlighet att säga sitt.

Anf. 108 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Det är ju bra om det inte finns några sådana bitankar, men jag fick när Ingrid Näslund gick vidare den misstanke som jag framförde i mitt förra korta inlägg. Jag är inte helt lugnad om kd:s avsikter på den här punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

10 § Behandlingen av långtidsdömda, m.m.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU19

Behandlingen av långtidsdömda, m.m. (prop. 1997/98:95)

Anf. 109 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande JuU19 gäller behandlingen av långtidsdömda, m.m. I betänkandet finns i sedvanlig ordning en förteckning över motioner. Vi moderater står för två partimotioner, som alltså är undertecknade av Carl Bildt m.fl. Vi har också en kommittémotion från vår justitiekommitté med Gun Hellsvik som första namn. Det finns också enskilda moderata motionärer som Maud Ekendahl, Jeppe Johnsson, Elizabeth Nyström och Ola Karlsson.

På s. 26–34 i betänkandet finns det tolv moderata reservationer. Det vore frestande att yrka bifall till samtliga, men det gör jag inte, av tidskäl, som vi moderater mycket noga tar hänsyn till. Vi begränsar oss till att yrka bifall till reservation nr 1 i betänkandet på s. 26, rubricerad ”En ny lag om verkställighet av fängelsestraff”.

Vi har, herr talman, upprepade gånger föreslagit att Fängelseutredningens förslag, som redovisas i betänkandet SOU 1993:76, borde ersätta nuvarande lag om kriminalvård. Så har dock inte skett, eftersom denna vår framställan inte har bifallits av regeringspartiet och en majoritet i riksdagen. Vi känner oss därför åtminstone i dagsläget tvingade att begränsa våra förslag till delreformer i den nuvarande lagstiftningen beträffande kriminalvården och dess anstalter.

Vi anser att regeringen snarast äntligen bör ta ett samlat grepp om den viktiga frågan hur en ny verkställighetslagstiftning bör utformas för att kunna möta framtidens krav på kriminalvården. Mot den bakgrunden är det trots allt glädjande att regeringen nu föreslår att det skall införas en särskild bestämmelse om att kvinnor som avtjänar fängelsestraff normalt skall placeras i anstalter eller på avdelningar för enbart kvinnor. Detta förslag överensstämmer väl med de krav som vi moderater har framfört bl.a. i en motion av Gun Hellsvik.

Vi moderater delar däremot inte regeringens uppfattning vad gäller förslaget om att begränsa kriminalvårdens skyldigheter att underrätta målsägande om att gärningsmännen vistas utanför anstalt. Förslaget från regeringen innebär att underrättelsen skall fylla ett verkligt behov, dvs. man skall inte meddela dem som känner sig hotade med mindre än att man i anstalten har gjort någon slags bedömning och kommit fram till att det finns ett särskilt behov av det.

Vi moderater anser att den nuvarande underrättelseskyldigheten från kriminalvårdsanstalten till den eller dem som kan känna sig hotade skall bestå. Vi vill inte luckra upp kravet på att de som känner sig hotade också skall känna den trygghet det innebär att ha fått veta att vederbörande som utgör ett hot finns ute i mer eller mindre frihet.

Vidare konstaterar vi moderater att regeringen inte med ett ord berör det alltmer tilltagande våldet på anstalterna och detta vålds bakomliggande orsaker, vilket är förvånande. Av en färsk rapport från Kriminalvårdsstyrelsen framgår det allt hårdare anstaltsklimat som hänger samman med narkotikans utbredda användning på anstalterna. Jag konstaterar åter

att bruket av narkotika har fått en allt större omfattning på kriminalvårdsanstalter. Detta är naturligtvis mycket alarmerande och oroande.

För att förbättra de intagnas möjligheter att verkligen utnyttja verkställighetstiden i anstalter på ett meningsfullt sätt upprepar vi moderater våra förslag om hur fängelserna kan och skall göras drogfria. Vi anser att tiden nu är mogen för att överväga intensivövervakning med elektronisk kontroll även vid permissioner och frigång.

Vi moderater anser vidare att regeringen snarast bör ta initiativ till en ny verkställighetslagstiftning. I detta avseende vill jag hänvisa till den utförliga motion som vi väckt med anledning av den proposition som nu ligger. Vi har också tidigare med hänvisning bl.a. till den stora utredningen som jag har nämnt och som kom 1993 framhållit betydelsen av en ny verkställighetslagstiftning. Det var flera remissinstanser som tillstyrkte förslaget från den statliga utredningen.

Vi reagerar naturligtvis mot den senfärdighet som uppstår när man inte tar vara på den möjlighet som föreligger och som regeringen sannskyldigt tycks vilja glida förbi, dvs. den möjlighet man har att samla en majoritet för att åstadkomma en lagstiftning som ligger i tiden och som är av behovet påkallad. Vi moderater finner det angeläget att regeringen snarast tar ett samlat grepp om den här frågan. Inte minst torde utvecklingen i riktning mot flera alternativa påföljdsformer ställa nya krav på verkställighetsreglerna.

Inriktningen på ett sådant reformarbete bör bl.a. vara att de grundläggande principerna angående straffverkställigheten som Fängelseutredningen lade fast även beträffande verkställighet av ungdomsstraff är en angelägenhet av stor vikt. Vi anser att lagstiftningen om ungdomsstraff bör utformas i anslutning till arbetet med en ny verkställighetslag. Vi moderater har också den uppfattningen att det är en stor pedagogisk poäng med att benämna en ny straffverkställighetslagstiftning med ett namn som överensstämmer med lagstiftningens syfte, nämligen att anvisa reglerna för hur verkställigheten av fängelsestraff skall genomföras. Självfallet anser vi att regeringen skyndsamt bör ta de initiativ som behövs.

Vi har i bl.a. den motion som väcktes med anledning av propositionen ett betydande avsnitt som disciplinåtgärder även för livstidsdömda. Det borde vara naturligt att också den livstidsdömda brottslingen på något sätt skall avhållas från nya straffbara handlingar. Det skall inte vara som i dag att vederbörande inte behöver riskera någonting även om han – och det är som regel endast män – har gjort något som innebär brott enligt den lagstiftning som gäller för alla andra, även inne i fängelser.

Vi har i denna vår motion med anledning av propositionen också ett avsnitt om kriminalvårdens underrättelseskyldighet gentemot brottsoffer och att denna underrättelseskyldighet inte får begränsas.

Herr talman! Vi har också noga understrukt kravet att drogfria anstalter blir ett faktum i större utsträckning. Det är alltför få platser tillgängliga för dem som är drogfria. För den sakens skull upprepar vi våra krav på att möjligheterna till provtagning måste användas i fortsatt stor utsträckning. Personalen på anstalternas olika avdelningar skall göra narkotikavisitationer så ofta som möjligt, och dessa skall givetvis inte ske på regelbundna tider. Urinprov skall vara ofta förekommande.

Vidare skall besök kunna kontrolleras så att varken den intagne eller besökaren kan överlämna föremål till den andre eller ha fysisk kontakt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Har upprepar vi kravet på någon form av glasruta eller annat genomskinnligt material som kan appliceras där den intagne får besök och det finns en risk för att besökaren överlämnar narkotika.

Vidare kräver vi välutbildade narkotikahundar. Sådana måste i större utsträckning anskaffas till våra anstalter. Häromdagen fick jag i riksdagens justitieutskott av våra norska gäster som tillhör motsvarande utskott i norska Stortinget veta, och det har säkert flera andra också noterat, att Kriminalvårdsstyrelsens generaldirektör Bertel Österdahl aviserat om fler narkotikahundar till den svenska kriminalvården.

Dessutom bör regeringen kontinuerligt för riksdagen redovisa narkotikasituationen på landets fängelser. Detta sistnämnda är ett krav från oss moderater.

Slutligen, herr talman, hoppas vi att Kriminalvårdsstyrelsens rapportering skall innebära att vi får praktiskt taget löpande information, bl.a. om narkotikaläget på fängelserna. Jag är övertygad om att med de insatser som vi moderater föreslår kommer situationen att bli bättre. Man skall inte behöva riskera att bli narkoman om man har gjort sig straffskyldig och hamnar på ett fängelse där det inte finns utrymme för icke-narkomaner.

Anf. 110 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Detta betänkande handlar om en hel del saker som berör intagna på våra kriminalvårdsanstalter men jag skall ägna mig åt en speciell sak. I och för sig kan jag instämma med föregående talare; det är nödvändigt t.ex. med narkotikafria anstalter. Vi i Centerpartiet står bakom flera reservationer, bl.a. en reservation på nämnda område. Vi har också en del motionsyrkanden.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 15 under mom. 17. Det gäller barn med föräldrar i anstalt. Det är den saken som jag tänker ägna några minuter åt.

I dag när propositioner läggs fram och när förslag presenteras ute i samhället, liksom när det gäller statistik och beskrivningar av hur samhället ser ut, är barnen ofta osynliga. De finns inte med. De lyfts inte fram och man fokuserar inte på barnens situation under olika förhållanden. Man är i stället mycket koncentrerad på den vuxnes speciella situation. Ju mera jag har satt mig in i frågan om fängarnas barn – om man får kalla dem så – desto mera har jag insett vilka ofantliga tragedier som ligger bakom varje fånge, varje intagen, som har barn. Det är tragedier som är speciellt kopplade till barnet men naturligtvis också till andra anhöriga, och många gånger även till den intagne själv.

I betänkandet hänvisas till att utredning pågår, vilket är helt rätt. Utredningen skall vara avslutad den 1 december i år. Samtidigt vet vi att många barn under tiden far illa. Varje år tas det in ganska många på anstalt. Det är ungefär 14 000 personer som årligen tas in på anstalt eller som hamnar i fängelse. Många av dem har barn, ibland flera barn.

På något sätt måste vi lyfta den diskussionen. Även om utredning pågår tror jag att det är viktigt att göra det, eftersom de här barnen går i skola t.ex. Det finns ingen beredskap i skolan för att möta barn till fängslade personer och för att ta tag i den här problematiken i syfte att stötta också barnen. Barnen har ju inte begått någon kriminell handling. De måste få de allra bästa möjligheter att växa upp till personer som *inte*

bryter mot lagen. Många gånger uppstår, både i samband med arresteringen och under fängelsetiden, situationer som är sådana att barnet aldrig kan hämta sig. I stället hamnar barnet i samma spår och känner sig sviket av samhället.

Jag fick i dag tag på en bok, *Fångarnas barn*, som journalisten Mie Melin har skrivit. Hon har varit i kontakt med intagna pappor – det är väldigt mycket det som det handlar om – som har berättat att även de kan sakna sina barn och relationen till dessa. Men kanske är det så att barnen ännu mera saknar en förälder.

En arrestering kan gå till på följande vis, som en mamma berättar: Det var fruktansvärt. Jag var höggravid när polisen stormade in tidigt en morgon. Mina två äldsta pojkar låg och sov. De tog allt; alla saker, alla barnens kläder – allt. Jag fick inte behålla någonting, inte ens mitt ofödda barns kläder.

Hos de barn som låg och sov och som vaknade och upplevde detta sätter sådant här mycket djupa spår. I vårt samhälle har vi ännu inte lärt oss att ta särskild hänsyn till barn och att se hur vi kan undvika den här sortens traumatiska upplevelser. Även väldigt små barn kan fara oerhört illa av att pappan helt plötsligt försvinner ur deras liv. Detta finns beskrivet i boken. En flicka som är fyra år satt i sängen om kvällarna och skrek och grät: Var är min pappa? Var är min pappa? Det första året efter pappans försvinnande upprepades detta varenda kväll.

Det är klart att den flickan är oerhört påverkad av att en relation, som för henne var betydelsefull, avbröts. Ett barn kan inte förstå den typen av händelser. Därför tycker jag att det är viktigt att vi ibland, även om utredningar avvaktas, uttalar vissa saker väldigt tydligt i våra beslut här i riksdagen och går före med värderingar. Det handlar då om hur vi ser på hur samhället bör uppföra sig t.ex. gentemot barn.

Det gäller exempelvis permissioner. Då ställs vi inför en konflikt när det gäller detta med att vara restriktiv med permissioner så att det inte blir återfall och så att det inte sker otäcka saker igen. Samtidigt är de barn som inte får träffa en förälder väldigt utsatta. En permission kan ju innebära att barnet kan träffa föräldern under ganska normala betingelser.

Det pågår försök ute på anstalterna. Försöken gäller att skapa andra sorters miljöer än de små utrymmen där man skall vistas i flera timmar och där man skall trycka på en knapp när man skall gå på toaletten. För ett barn är sådant kanske en väldigt negativ upplevelse. Till slut vill inte barnet komma till anstalten.

Hela tiden måste vi göra avvägningar i vårt samhälle. Det kan vara fråga om nog så svåra avvägningar men vi måste vara medvetna om saker och ting när avvägningarna skall göras. Jag tycker att det är bra att det utreds. Det är alldeles klart så. Det finns ett stort behov av att frågan lyfts fram och att den diskuteras ute i samhället eftersom det trots allt är så många barn som berörs av detta. Dessutom är det viktigt att skapa en beredskap för att möta de här barnen så att de inte blir isolerade och fullständigt hamnar vid sidan av ett vanligt liv. Annars kommer vi nämligen framgent att möta de här barnen på ett annat sätt, i negativa former.

Mot den bakgrunden kände jag ett behov av att lyfta fram just den här speciella frågan. Sett in i framtiden tror jag att detta med hur vi gör med våra barn väldigt mycket är avgörande för hur framtiden kommer att te sig. Vi måste *våga* diskutera saker på ett helt annat sätt. Det gäller också

**Fel! Okänt
växelargument.**

vuxna emellan. I dag är vi i vårt samhälle rädda för att prata om döden. Ja, vi är rädda för en mängd saker som faktiskt måste diskuteras, också tillsammans med barn. Det gör att det blir svåra situationer i skolan där vuxna inte vågar prata med varandra och än mindre med de unga människorna eller med barnen.

Vi har ett ledarskap att utöva härifrån riksdagen, oavsett vad det gäller. Därför är våra signaler väldigt betydelsefulla. Jag anser att man kan signalera om saker även om utredningar pågår. Värderingar och synsätt skall vi stå fast vid och väldigt tydligt deklarerat härifrån, även om vi åberopar att vi kanske får vänta på detaljerade förslag till dess att en utredning har lagts fram, varit ute på remiss osv. och vi får en proposition.

Anf. 111 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag skall inleda med att instämma i precis vartenda ord som föregående talare sade. Det är oerhört viktigt att de här barnens situation uppmärksammas. Det är också därför mitt namn står med på den reservationen. Varje dag är det nya barn som blir utsatta. Det är oerhört viktigt att vi som politiker, vi som har det här som vårt ansvarsområde, är de som lyfter fram det här och ser de här barnens situation.

Herr talman! Jag vill annars börja med att säga att det här är ett väldigt positivt betänkande från justitieutskottet – även om vi från Vänsterpartiet har en del reservationer. De flesta av reservationerna kanske handlar om att vi skulle vilja gå ett litet steg längre. Men de förslag som majoriteten står för i betänkandet är positiva. De innebär ett steg i rätt riktning.

Herr talman! En av de viktigare förändringarna i det här betänkandet är förändringen för de långtidsdömda. Det gäller att man skall fatta ett särskilt beslut i varje enskilt fall. Detta beslut skall ange de särskilda villkor som skall gälla för verkställigheten. Det blir en individuell bedömning när det gäller anstaltsplacering och permission.

Herr talman! I det system som finns i dag med 7 § tredje stycket har man bara gjort bedömningen utifrån strafftidens längd, alltså vilka inskränkningar den dömda kommer att ha under strafftiden. Därför är det oerhört positivt att man nu förändrar sin syn, att man gör den individuella prövningen och inte bara kopplar det här till strafftiden.

Det är oerhört viktigt att varje intern får den rätta anstaltsplaceringen och de rätta restriktionerna – både ur samhällsskyddsperspektiv och utifrån den enskilda internens perspektiv och rättssäkerhetsperspektivet. Vi från Vänsterpartiet ser det alltså som väldigt positivt att regeringen nu har kommit med en sådan förändring.

Ytterligare en positiv förändring är den förstärkning som man gör när det gäller kvinnors möjligheter att bli placerade i en anstalt med bara kvinnor. FN-konventionen stadgar att män och kvinnor skall hållas åtskilda. Sverige har inte tidigare kunnat följa den. Nu går man ett steg längre. Man säger att kvinnor inte skall bli placerade i blandade anstalter. Det gör man bl.a. utifrån att man vet att kvinnor i de här kategorierna och de här miljöerna oftast är utsatta för ett förtryck. Detta förtryck är mycket större än det som kvinnor råkar ut för i det vanliga samhället. Kvinnorna har ofta själva varit utsatta för brott. De har levt i miljöer där man blir misshandlad. De har själva varit prostituerade, utnyttjade. Samtidigt har de begått brott som man blir dömd för.

Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen borde ha gått ett steg längre. I dag säger regeringen äntligen att kvinnor *blir* utsatta för det här förtrycket, och att de därför skall bli placerade på anstalter för kvinnor – om kvinnan inte medger något annat. Men från Vänsterpartiets sida anser vi att det borde vara en omöjlighet att säga att om en kvinna medger det själv kan hon få bli placerad på blandad anstalt *även* om vi vet att hon blir utsatt för förtryck och *även* om vi vet att det inte är en positiv situation för de här kvinnorna.

Det är att lägga ett oerhört stort ansvar på de här kvinnorna att de själva får fatta detta beslut när vi vet att det är en nedbrytande miljö och att det inte är positivt för deras utveckling. Då anser vi i Vänsterpartiet att lagstiftningen i stället borde ha utgått från att män och kvinnor inte skall placeras på samma anstalt. Bara om det finns mycket särskilda skäl – när kvinnan begär det själv och lämnar särskilda skäl som kan prövas – skall man i undantagsfall kunna placera kvinnor i blandad anstalt.

Ett exempel på sådana skäl kan vara något som har med barnsituationen att göra. Kvinnor på anstalter har nämligen oftast också ansvar för barn. Där kan det finnas skäl att i vissa fall göra undantag för att underlätta kontakten med barnen osv. Men man hade behövt gå ett steg längre.

Sedan, herr talman, är det också oerhört viktigt att man ute på anstalterna får ett mer anpassat behandlingsinnehåll för kvinnorna. Det underlättas också av att ju mer renodlade anstalter vi har, desto mer kan vi utveckla de behandlingsmetoder som behövs. Även om den här utvecklingen pågår skulle det vara lättare, och också driva på utvecklingen mycket fortare, om man hade de enskilda anstalterna.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 4.

Sedan, herr talman, vill jag också ta upp en fråga som finns i det här betänkandet och som handlar om vaktbolag inom kriminalvården. Det har tidigare skett inom kriminalvården att man har använt sig av privata vaktbolag. Det har även skett inom polisen vid något tillfälle. Men justitieministern har sagt att det här inte är i överensstämmelse med vår lagstiftning. Därför kommer nu regeringen med en lagstiftning som gör det möjligt att i vissa fall ta in privata vaktbolag till bevakningsuppdrag inom kriminalvården.

Vi i Vänsterpartiet ser det som en mycket oroande utveckling att man släpper in privata vinstintressen på ett så viktigt område som den repressiva delen av staten. Även om de privata vaktbolagen inte skall vara inkopplade direkt i behandlingsarbetet utan bara ha övervakningsuppdrag handlar det om att man ändå öppnar för den möjligheten. Vi i Vänsterpartiet anser att om man inom kriminalvården har problem att med befintlig personal klara av den typ av övervakningsuppdrag och transportuppdrag som kan förekomma, så är man nog underbemannad.

Vi yrkar avslag på förslaget om att öppna för den här möjligheten. Med det yrkar jag bifall till reservation 10.

Vi i Vänsterpartiet har också en del andra reservationer som vi givetvis står bakom. Vi kommer dock inte att yrka bifall till dessa för tidsvinnande och för att kammaren inte skall behöva bli så pressad.

Jag vill bara avslutningsvis litet kort ta upp frågan om narkotika inne på anstalterna. Precis som Moderaterna – och även alla övriga partier i utskottet – anser vi att det är oerhört viktigt att våra anstalter hålls narko-

tikafria. Men vi känner också till de stora svårigheter som finns med att genomföra detta.

Från Moderaternas sida lyfter man hela tiden fram de repressiva bitarna. Det gäller hur man kan öka repressiviteten, hur man kan skärpa besökskontrollen, visitationerna och sådana bitar. Det *kan* vara viktiga instrument. Men vi från Vänsterpartiet anser också att det är oerhört viktigt att man arbetar vidare med behandlingsmetoder för dem som är missbrukare inne på anstalterna. Man måste också arbeta utifrån ett positivt synsätt.

Ibland måste jag säga att jag kan tycka att det är ganska starkt att så många, med tanke på hur otroligt många av dem som döms till fängelsestraff i dag som är narkomaner, faktiskt under en så pressad situation som strafftiden är lyckas hålla sig drogfria.

Det vore mer intressant om vi någon gång i utskottet och i den här debatten också kunde diskutera vad det är för effekter som gör att vissa människor klarar av att hålla sig undan. Vad var det för insatser? Vad var det för metoder man använde för att lyckas med detta?

Det handlar om att utveckla de positiva metoderna och inte bara stirra sig blind på de repressiva delarna. Samtidigt måste vi ändå se till att vi har anstalter med rättssäkerhet för internerna. Vi måste ha anstalter där man inte har ett klimat som omöjliggör ett samarbete mellan personalen och de intagna.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i resten av betänkandet.

Anf. 112 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Jag begärde replik med anledning av det Alice Åström sade på slutet i sitt inlägg om narkotikafria anstalter. Det är inte så att vi moderater inte vill medverka till genomförandet av sådana åtgärder som Alice Åström föreslår. När vi talar om behandlingsprogram bör det ju rimligen också inrymma den här farsoten som drabbar de intagna på anstalterna där det bokstavligen flyter omkring narkotika. Det är en fruktansvärd situation, framför allt för dem som vill komma undan detta hemska nedbrytande gift.

Jag kan inte ett ögonblick tänka mig att vi i Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp skulle vilja frångå de kriminalvården de möjligheter som kan ges den intagne att bli befriad från det som det är oerhört svårt att skilja sig ifrån.

Eftersom Alice Åström nämnde rökningen vill jag säga att där har vi politiker varit väldigt tafatta. Vi hade ju en diskussion här i kammaren om rökning och rökavvänjning för några veckor sedan. Jag tror faktiskt att vi har bättre förutsättningar att göra insatser av bestående värde på anstalterna i kriminalvården.

Anf. 113 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att invända mot Göthe Knutsons beskrivning av det oerhörda flödet av narkotika inne på anstalterna, där det kommer som vågor och där man inte kan värja sig. Situationen på väldigt många av våra anstalter är faktiskt mycket bra i just det hänseendet att det finns litet narkotika. Däremot vet vi att vi periodvis och på olika anstalter

ibland har fått uppgångar i narkotikamissbruket. Det är allvarligt, men jag tycker att det är viktigt att man håller sig till en relativt sann verklighetsbeskrivning.

Jag är helt övertygad om att Moderaterna, precis som vi i Vänsterpartiet, tycker att behandlingsinsatserna inne på anstalterna är oerhört viktiga. Men det jag sade om Moderaterna var att ni i den här debatten bara talade om urinprovstagnning, narkotikahundar, plexiglasskivor, kroppsvitsitering och liknande. Jag tror att det finns en fara i att ha en övertro på dessa mycket repressiva metoder.

På Österåkeranstalten är det litet annorlunda eftersom folk har sökt sig dit frivilligt. Där använder man sig av den frivilliga urinprovstagningen. Det är villkoret för att man skall få vara där. Man får mycket goda resultat där genom att man samarbetar och har möjlighet att arbeta på ett annat sätt. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi lyfter fram de positiva exemplen och att vi ser att man lyckas med en stor grupp som kommer in på anstalten som missbrukare och faktiskt kommer ut drogfria. Vi skulle behöva analysera vad dessa framsteg beror på i stället för att bara titta på det som vi misslyckas med.

Anf. 114 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Tack för uppmärksamheten på det här området, Alice Åström! Det är oerhört viktigt för den intagne att få all tänkbar vettig hjälp för att komma undan narkotikabruket. Antingen det kallas last eller någonting annat är det ett elände för envar. Jag tror inte att det är så många – jag säger att jag tror för jag kan inte veta det – narkomaner som inte skulle vilja slita sig ur detta. Som många andra som sitter i kammaren här har jag talat åtskilliga gånger med dem som har skaffat sig ett beroende av narkotika – och det har de skaffat sig själva.

Alice Åström nämnde Österåker. Det är naturligtvis bra att Österåker finns och att man har genomfört dessa framgångsrika program där. Men det är ju faktiskt så att man har tagit fram en gräddfil. Det är möjligt att det är ett synnerligen olämpligt uttryckssätt av mig. Det är de som verkligen har en hundra procentig motivation för att bli av med narkotikaberoendet som får komma dit. Dessvärre är det emellertid så att på somliga anstalter förekommer det mer narkotika som bokstavligen flödar än på andra anstalter. Det går etappvis eller i olika omgångar. Det är till stort bekymmer för personalen. Därför anser vi moderater att vi är tvungna att ta till speciella åtgärder som glasskivor och vissa andra repressiva åtgärder.

Anf. 115 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Man skall kanske inte säga gräddfil, men det är ett uttryck som används ibland när det gäller Österåker. På Österåker har man inte haft något speciellt lätt klientel. Många gånger har det varit människor som har varit inne i ett oerhört djupt drogmissbruk under en mycket lång period. Men man har faktiskt många gånger fått ett bättre resultat inne på Österåkeranstalten än vad man har fått ute på behandlingshem. Det har funnits en metodutveckling på Österåker. Man har varit mycket framgångsrik och lyckats rehabilitera väldigt tunga missbrukare till ett drogfritt liv.

Det är självklart att vi skall sträva efter att alla anstalter skall vara narkotikafria. Men vi vet att det har varit kö till Österåker under många år. Det är kö ute på de anstalter där man kan söka sig till speciella narkotikafria avdelningar där man får ta urinprov osv. Samhället, staten och kriminalvården har inte ens kunnat erbjuda dem som själva verkligen strävar efter att bli drogfria den möjligheten. Då känns det inte riktigt att använda sig av de repressiva metoderna.

Det är oerhört viktigt att vi strävar efter att få alla narkotikafria och använder alla de positiva metoder som vi kan hitta. Det är viktigt att vi inte bara tittar på de repressiva sidorna utan faktiskt tittar på de lyckade resultaten och använder oss av dem i fortsättningen.

Anf. 116 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Kriminalvården har genomgått ett flertal förändringar sedan 1974 års kriminalvårdsreform infördes. Organisationen har effektiviserats, beslut har decentraliserats och det har skett en utveckling av verkställighetsinnehållet. Utbildning, påverkans- och behandlingsprogram har fått en central roll.

De huvudprinciperna i lagen om kriminalvård är alltså giltiga. De tar sin utgångspunkt i att frihetsberövandet kan påverka skadligt och att åtgärder måste sättas in för att motverka detta.

Tiden i anstalt skall främja den intagnes anpassning till ett icke-kriminellt liv. Till huvudprincipen hör också att det inte får innebära att samhällsskyddet sätts åt sidan. Utvecklingen inom kriminalvården innebär inga förändringar när det gäller den s.k. behandlingstanken och dess betydelse för verkställigheten. Förberedelserna inför frigivning har också en central roll för att den intagne skall avhålla sig från ett kriminellt liv.

Det finns inte skäl att frånga dessa principer. Alltså skall kriminalvårdens verksamhet kännetecknas av en human människosyn, god omvårdnad och ett aktivt påverkansarbete med en hög grad av säkerhet, respekt för den enskildes integritet och rättssäkerhet.

Fängelseutredningen hade till uppgift att utreda en ny lagstiftning och fick blandade synpunkter. En del av förslagen är inaktuella. I betänkandet tas upp en del förändringar av kriminalvården i anstalt. Jag vill belysa några av dem.

Jag börjar först med den särskilda klassificeringen för särbehandling av långtidsdömda enligt 7 § tredje stycket lagen om kriminalvård i anstalt, de s.k. sjutreorna. Denna paragraf skall avskaffas, och en mer individuell bedömning skall införas. Den nuvarande klassificeringen är trubbig och föga flexibel. Den har alltsedan den infördes kritiserats av såväl de intagna som av företrädare för anstalterna. Regeln har upplevts som orättvis och svårhanterad. I och med att man inom kriminalvården har inrättat en särskild utredningsavdelning, kan det göras en mer adekvat bedömning i det enskilda fallet. De villkor som skall gälla under verkställighet, placering och förflyttning och vistelse utanför anstalten skall bli mer individuellt anpassade och ge den intagne större möjlighet att aktivt arbeta med sin situation. Samtidigt påverkas den inre säkerheten på anstalten.

Bedömningarna skall utgå från en risk- och behovsprofil, dvs. risken för återfall i brottslighet. Det innebär att kravet på starkt samhällsskydd kvarstår.

Normalt skall kvinnor placeras på anstalter eller avdelningar enbart för kvinnor. Så sker i regel. Det är angeläget att det nu uttryckligt i lagen framgår att kvinnor har en ovillkorlig rätt att avtjäna sitt straff utan att komma i kontakt med män.

Eftersom det har funnits en begränsad tillgång på platser för kvinnor vid frigång och för att komma nära barn och familj har placering ibland skett på annat sätt. Men ändringen i lagstiftningen kommer att stärka den utbyggnad som kommer att ske av utslussningsplatser och också utvecklingen av programverksamhet för att tillgodose kvinnors behov. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att detta måste tillgodoses.

Vistelser utanför anstalter är ett viktigt led för att underlätta rehabiliteringen. Det motverkar den skadliga påverkan som fängelsestraff har. Permissioner för att träffa anhöriga, frigång och fritidsaktiviteter medverkar till ett icke-kriminellt liv. De nuvarande reglerna är en lämplig avvägning mellan olika intressen som tar hänsyn till samhällsskyddet, men också den intagnes behov skall beaktas.

Tillämpningen av reglerna fungerar för närvarande tillfredsställande. 99 % av de permissioner som har genomförts under 1997 har skett utan misskötsamhet. Därför finns det inte behov av att strama upp permissionsbestämmelserna. Det finns inget förslag till ändring i lagstiftningen. I stället föreslås terminologin ändras till de begrepp som används inom kriminalvården. Normalpermission och särskild permission ersätter benämningen korttidspermission.

Det är också angeläget att placeringen utanför anstalt i enlighet med § 34 skall vara kvar för samma ändamål som i dag. Det är ett viktigt institut för att ge drogmisbrukare vård och behandling. Målet är att utveckla verksamheten.

Det är viktigt för att nå resultat vid placering i behandlingshem att behandlingen fullföljs utan att avbrytas. Myndigheterna bör vara ense om betalningsansvaret. Det är dels problem med § 34-placeringar men också vid kontraktsvård om hur de ekonomiska problemen skall lösas. Nu tas dessa frågor upp i en utredning för att få en slutlig lösning på de ekonomiska problemen.

Vid några speciella tillfällen – som också Alice Åström tog upp – har bevakningsföretag anlåtts för rutinmässiga bevakningsuppdrag. Det har inte funnits något lagstöd för detta. Därför får det inte förekomma. Nu ändras lagen så att det kan finnas möjlighet till att vid alldeles speciella tillfällen anlita vaktbolag. Det kan vara dygnet-runt-bevakning vid sjukhusvistelse eller om det under särskilda omständigheter på häkten och anstalter behövs en minutbevakning.

Det är helt klart att detta bara får förekomma i alldeles speciella fall och inte får gälla ordinära bevakningsuppdrag. Det får inte heller ske någon behandlingskontakt med de intagna.

Kriminalvården har skyldighet att underrätta målsägande, om målsägande så önskar, när den intagne vistas utanför anstalten. De nuvarande reglerna har medfört tillämpningsproblem. Detta har bl.a. uppmärksamats av JO. Nu utvidgas underrättelseskyldigheten. Den skall avse alla fall där den intagne kan vistas utanför anstalten utan bevakning. Men det skall finnas vissa restriktiva undantag, dvs. om det finns bevakning eller om det uppenbart är obehövt att underrätta målsäganden.

*Bevakningen av lång-
växslänglamorna.*

I anslutning till lagstiftningsförslagen har det i motioner framförts krav och problem. Görel Thurdin talade varmt om barnens situation. Det är problem som har uppmärksammats. De måste diskuteras framöver. Små barn som finns tillsammans med föräldrar i anstalt påverkas tidigt. Det är olämpligt att ha barn i anstalten. Man måste utgå från barnens bästa.

Jag tycker att det framgår av utskottsbetänkandet att problemen skall lösas för barnens bästa. Det kan inte bara kriminalvården göra. Det måste ske i samverkan med socialtjänst och andra myndigheter.

Det har kommit förslag i en utredning. Vi måste invänta beredningen av de konkreta förslagen.

Jag vill säga till Görel Thurdin att jag tycker att det är klart uttalat att vi måste lösa problemen utifrån barnens bästa.

En annan fråga som aktualiseras är kampen mot droger. Vi socialdemokrater sätter denna kamp högt. Regeringen har också i budgetpropositionen klart uttalat att kriminalvården skall verka för att häkten och anstalter hålls fria från narkotika. Regeringen har ställt krav på kriminalvården att avrapportera vilka åtgärder som vidtas.

En nyligen publicerad undersökning visar att det på de allra flesta anstalter aldrig eller sällan förekommer narkotika. Jag vill därför säga till Göthe Knutson att ingen riskerar att bli narkoman på anstalt. Det är en myt, som Göthe Knutson gärna för vidare varje gång vi här i kammaren diskuterar narkotikaproblemen.

På några få anstalter förekommer det ofta narkotika, och det är naturligtvis ett problem. Nästan hälften av de intagna har missbruksproblem, och vi skall vara medvetna om att det är nästan ogörligt att helt stoppa förekomsten så länge det finns en efterfrågan.

Jag skall citera Anders Backman, som är chef för kriminalvårdsanstalten Kirseberg i Malmö. Han säger:

”Att påverka de intagna att välja bort drogerna är nog det bästa sättet att komma åt problemet. Så länge de vill ha narkotika kan de alltid på ett eller annat sätt få tag i det.”

Drogbekämpningen inom kriminalvården måste ske med åtgärder av olika slag, precis som i samhället i övrigt. Det gäller att differentiera de intagna, motivera dem att delta i behandlingsprogram, se till att det finns tillgång på platser för missbrukarvård, kontrollera genom urinprov och visitationer och ta initiativ till särskilda projekt som vänder sig till dem som har missbruksproblem. Dessutom behöver behandlingsmetoderna utvecklas.

Kriminalvården har i ett projekt kartlagt problemen med att bedöma omfattningen för att man skall kunna följa upp åtgärder och förbättra metoderna för att kunna ge en adekvat vård.

Under 1997 har insatserna ökat på narkotikaområdet. Antalet deltagare i narkotikarelaterade program och andra behandlingsåtgärder har ökat. Antalet motivations- och behandlingsplatser för narkotikamissbrukare har också ökat.

I en rapport om våldet på anstalterna tar man upp narkotikahandlingarna och de problemen. En del förslag till åtgärder är under beredning inom kriminalvården. Utskottet är enigt om att det är angeläget att detta följs upp och skyndas på. Det vill vi också ge regeringen till känna.

Anf. 117 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om det mesta i Birthe Sörestedts anförande och intentionerna med de förändringar som har skett. Jag sade ju tidigare att jag tyckte att det var väldigt positivt.

Jag vill ändå lyfta upp frågan om situationen för kvinnorna och den förändring som görs i dag. Den förändring som Vänsterpartiet vill ha tycker jag är oerhört viktig. Då handlar det om att kvinnor har den ovillkorliga rätten. Regeringens förslag är att en kvinna inte utan eget medgivande får placeras i en annan anstalt.

Det vi från Vänsterpartiet hade velat se är i stället att undantag kan medges om kvinnan själv begär det och det finns starka skäl för en annan placering. Att totalt förbjuda det tror vi också skulle vara en omöjlighet. Men med öppningen att man får placera kvinnan i en annan anstalt om hon ger sitt eget medgivande utan att det finns särskilda skäl är att inte ta ett steg längre, vilket vi behöver göra. Faktum är, precis som Birthe Sörestedt sade, att man i dag följer detta i stor utsträckning. Men vi behöver gå längre för att förändra situationen ännu mer.

Jag vill bara kort ta upp frågan om de privata vaktbolagen. Det är bara i mycket särskilda fall som de skall användas, och de skall inte användas i någon större utsträckning. Då kan vi från Vänsterpartiets sida inte förstå varför det skall vara så viktigt att göra en förändring i lagstiftningen och därmed öppna möjligheten för privata vaktbolag. Är det inte rimligare att hålla statens repressiva del ren från privata vinstintressen och att staten i de särskilda fallen tar på sig kostnaderna för att detta skall klaras av inom kriminalvården?

Anf. 118 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Herr talman! Vi menar att genom att kvinnor får en lagstadgad rätt till platser som är skilda från män stärks kvinnornas situation inom kriminalvården. Det medverkar också till att det tas fram platser för kvinnor med bra program, som kanske blir delar av anstalter. Därmed finns det möjlighet för kvinnor som vill komma nära hemorten att också ta del av programverksamhet och vara placerade på ett önskvärt sätt.

När det gäller vaktbolagen är det tänkt att de skall användas i väldigt speciella fall. Det har också varit i väldigt speciella fall som de har använts tidigare. Det har t.ex. varit när man inom sjukvården har behövt en dygnsbevakning. Man kan då tänka sig att bevakningen i ett sådant fall görs av någon som inte är anställd av kriminalvården. Likaså om man t.ex. skall ha bevakning av någon som har svalt narkotika kan detta ske inom anstalter och häkten. Men det skall vara i sådana fall när det inte krävs någon behandlingskontakt eller pågår ordinarie verksamhet.

Anf. 119 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi från Vänsterpartiet anser nog att även den här typen av icke direkta behandlingsinsatser, utan när det gäller bevakning av någon som har svalt narkotika, någon som är tvungen att ligga på sjukhus m.m., är och bör ses som en ordinarie verksamhet vid en kriminalvårds-

*Fel! Okänt
växelargument.*

anstalt. Det är inga specifika situationer. Det är just möjligheten för de privata vaktbolagen som vi vänder oss emot, men där har vi uppenbarligen skilda åsikter.

Herr talman! När det gäller frågan om kvinnor i anstalt är skrivningen i regeringens förslag att en kvinna normalt skall placeras i en anstalt som är avsedd för enbart kvinnor och att en kvinna inte utan eget medgivande får placeras i en annan anstalt. Det innebär inte nödvändigtvis att allt kommer att brytas upp. Vi vet att kvinnor som lever i den kriminella världen under det här förtrycket många gånger har väldigt svårt att bryta sig loss.

När diskussionen har gällt att renodla till kvinnoanstalter har vi fått protester från kvinnor som finns på blandade anstalter som säger att de gärna vill vara kvar i den miljön. Vi i Vänsterpartiet anser att man inte bör ställa upp på det.

Med vårt förslag, att undantag kan medges om kvinnan själv begär det och det finns starka skäl för en annan placering, ser man till att ge de här kvinnorna skydd och möjlighet, även om de själva inte klarar av att bryta upp från dessa mönster utan kanske ger sitt medgivande till att placeras i en blandad anstalt. Det är viktigt att vi ser hur strukturerna är i den här världen och hur situationen är för dessa kvinnor som lever i den kriminella världen. Om vi kan bidra till att stärka möjligheterna att förändra det här tycker jag att vi skall ta det ansvaret. Våra formuleringar öppnar ändå för möjligheten att ta hänsyn till barn eller om det skulle finnas speciella behandlingsprogram.

Anf. 120 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Herr talman! Det finns inte så många kvinnor att det finns underlag för att bygga upp anstalter och avdelningar runt om i Sverige. Vi har tre anstalter – Hinseberg, Färingsö och Ljustadalen – som är avdelade enbart för kvinnor. Sedan finns det anstalter där man har avdelningar som är helt för kvinnor – Lindome och Ystad.

Nu anser man att det är viktigt att man också på andra platser skall kunna ha mindre avdelningar och utslussningsavdelningar, där kvinnor kan få vara en tid innan de lämnar anstalten.

Genom att kvinnor får en ovillkorlig rätt att vistas på avdelningar fria från män tror vi att utvecklingen mot fler platser av detta slag stärks.

Anf. 121 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill till Birthe Sörestedt säga att den proposition som är framlagd är en positiv proposition. Det tycker vi i Centerpartiet också. Den för flera frågor vidare.

Jag kan koppla det t.ex. till möjligheterna till kontakt med barn. Man ger nu möjlighet till en individuell bedömning på ett helt annat sätt än tidigare. Man ställer verkligen det kravet. Då kan man också göra den bedömningen utifrån kopplingen till barn som den intagna har. Det har hänt att man har placerat intagna så långt ifrån barn som är så pass stora att de har haft behov av kontakt att kontakten har varit omöjlig att upprätthålla. Här har man möjligheter att förbättra detta.

Vi bryter faktiskt mot barnkonventionen när vi inte ger barnen dessa möjligheter i de fall det är till barnens bästa. Barnkonventionen säger att

barnet har rätt till båda sina föräldrar. Om det blir ett avbrott i familjeförhållandet har barnet rätt att upprätthålla en personlig kontakt med den förälder som inte finns där barnet bor. Vi bryter mot barnkonventionen om vi inte i varje fall prövar möjligheterna.

Jag tror också att vi minskar möjligheten till rehabilitering. Varje intagen behöver ett socialt nätverk någon annanstans än i fängelset för att kunna komma tillbaka till samhället. En kontakt med ett barn kan också göra att den intagna är mer villig att ställa upp på rehabiliteringsprogram när det gäller att vänja sig av med narkotikaberoende, t.ex. Barnens inverkan tror jag har mycket större betydelse än man har beaktat tidigare. Det är därför jag är så ivrig när det gäller att lyfta fram denna fråga. Det har ekonomiska konsekvenser, förutom sociala.

Anf. 122 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är helt överens om att vi måste tillgodose barnens bästa och att vi måste arbeta med dessa problem.

Det finns motstridiga intressen. Inlåsningsen och slutenheten i kriminalvården motverkar naturligtvis kontakterna med barn och med familj. Nu har man på vissa håll försökt att underlätta besök av barn och familj genom att man inrättat besökslägenheter. De kan naturligtvis användas för vissa av de intagna.

En annan åtgärd har vidtagits för dem som är långtidsdömda. De har ett behov av att träffa familjen. Då placerar man dessa på Gruvberget, som är en plats för semestervistelse för långtidsdömda intagna med familj. De får möjlighet att träffas och umgås under lättare former utanför anstaltsmiljön.

Det går bra för vissa långtidsdömda. Det är klart att det finns svårigheter för en mindre grupp när det gäller att tillgodose barnens behov av att träffa sina föräldrar. Men problemen är uppmärksammade. Vi måste hela tiden arbeta vidare på den inslagna vägen.

Anf. 123 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att vi har samma mål – att försöka åstadkomma denna förändring. Det har förts en diskussion om metodutveckling förut. Jag tror att det handlar om det här också. Det gäller att utveckla ett synsätt och metoder, eftersom vi inte har jobbat så väldigt mycket med just frågan om barns relationer till föräldrar som sitter i fängelse.

AnnBritt Grünwald har berättat att de som sitter på Österåker, t.ex. – det är män – har en sak gemensamt. De har flera saker gemensamt, men bl.a. en sak. Det är att de har saknat en pappa under sin uppväxt – en förebild.

Om man avbryter ett barns relation till sin pappa, som man ju har gjort tidigare, kommer även detta barn att sakna en manlig förebild. Familjen blir ofta isolerad. Mamman blir ofta isolerad från övriga samhället tillsammans med barnen.

Jag tror att debatten för detta synsätt och detta perspektiv vidare hela tiden. Man upptäcker mer och mer att det också finns möjligheter. Jag tror att debatten inom fängelserna, bland internerna, också kan göra att det utvecklas en känsla av att det finns möjligheter att hålla kvar relationer och komma ut och faktiskt ha en familj. Avbrottet är inte fullständigt.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Det tror jag också möjliggör rehabilitering och att de intagna kan komma tillbaka på ett helt annat sätt.

Jag ser fram emot den utredning som skall komma den 1 december. Förhoppningsvis kommer det en proposition på denna.

Anf. 124 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill som replik framhålla att vi moderater anser att kraven på underrättelseskyldigheten från fängelsernas sida gentemot målsägande inte får blir mindre. När en person som sitter inne för straffverkställighet skall släppas fri, mer eller mindre på permission, skall de människor i omgivningen som är utsatta för vederbörandes hot också få underrättelse om det.

Vi motsätter oss inte bara av principiella skäl utan också med tanke på människorna att man skall göra någon gradering av skyddsbehovet för olika personer. Det är detsamma som en gradering av de människor som känner rädsla för den som utgjort ett hot och som fortsatt utgör hot när vederbörande kommer ut i det fria.

Birthe Sörestedt sade att det är en myt att man riskerar att bli narkoman därest man sitter på fängelse. Det är i vilket fall innebörden av det socialdemokratiska försvaret för den uppluckring som nu är på gång. Hälften har missbruksproblem, säger Birthe Sörestedt. Då föreligger ju ett faktum som skriften på väggen. Luckra inte upp möjligheterna att få veta vilka det är som har problem med narkotikan.

Anf. 125 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Herr talman! När det först gäller underrättelseskyldigheten vill jag säga att det var behövt med en nyansering för att få det att fungera. Det skall inte vara så att en målsägare som är i behov av att bli underrättad inte skall få underrättelsen. Det är bara när det inte alls behövs som man skall underlåta att underrätta målsägande.

Jag måste fråga Göthe Knutson: Vad har Göthe Knutson för belägg för att påstå att den som aldrig missbrukat blir missbrukare därför att man kommer in på en anstalt? Jag ställer den frågan därför att en majoritet av anstalterna faktiskt inte har några problem med droger eller mycket få. Man har kunnat, allra helst i dag när det har varit ganska gott om platser inom anstaltsvården, differentiera de intagna. Jag vill påstå att det är en myt att man blir missbrukare därför att man blir intagen på en kriminalvårdsanstalt.

Sedan får jag väl poängtera att jag ser att Göthe Knutson och moderaterna menar att man genom mer straff, mer kontroll och mer visitation kommer till rätta med problemen. Jag tror att insatser av helt annat slag i många fall kan leda till att man kan lösa problemen.

Anf. 126 GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Låt oss konstatera att problemen har växt på anstalterna. Det är ett ökande våld. Vi har dessvärre noterat flera mord på anstalter. Detta förklaras av personal och ansvariga på anstalter med att narkotikan har kommit in i större omfattning. Sedan har det varit betydande nedskärningar, som vi känner till. Birthe Sörestedt och jag som sitter i styrelsen för Kriminalvårdsstyrelsen vet detta utomordentligt väl.

När Birthe Sörestedt efterlyser källor kan jag säga att vi så lätt kan få veta hur läget är på olika anstalter. Det har jag i alla fall tagit reda på. Personal på anstalter över hela Sverige vittnar om att narkotikan alltfört är ett problem och på vissa anstalter i större omfattning.

När det så gäller underrättelseskyldigheten kvarstår det faktum att vi moderater inte vill ha någon gradering av underrättelseskyldigheten. Vi anser att det är det presumtiva offret som skall skyddas i varje läge, inte minst när det är kriminalvården som tagit över ansvaret för en person som tidigare har visat sig vara allmänt farlig för omgivningen och i synnerhet för de personer som känner sig hotade.

Anf. 127 BIRTHE SÖRESTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag har inte förnekat att det finns problem på vissa anstalter. Den socialdemokratiska regeringen har gett kriminalvården i uppdrag att aktivt verka för att anstalterna skall bli narkotikafria. Målsättningen är helt klar. Där tror jag inte att vi skiljer oss från varandra utan är helt överens. Vi kanske inte har samma uppfattning om hur vi skall komma till rätta med problemen. Jag tror att det behövs en rad olika insatser, naturligtvis också kontroll, men inte bara repressiva åtgärder. Som jag nämnde i fråga om Kirsebergsanstalten måste man se till att det inte finns några missbrukare som är intresserade av att få tag på narkotika. Där måste insatser sättas in. Det pågår ett särskilt berednings- och utvecklingsarbete för att komma fram till bättre behandlingsmetoder och kunna ge adekvat vård och göra adekvata placeringar.

Anf. 128 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill med detta mitt inlägg ge en förklaring till varför Folkpartiet inte fanns med vid justeringen av protokollet och varför vi inte är med på några reservationer. Det berodde på sjukdom. Det är därför jag vill ta litet tid i anspråk i dag och tala för några av reservationerna som vi står bakom.

Först vill jag säga att vi i Folkpartiet tycker att det är mycket bra att man i propositionen ändrar på denna förhållande 7 § för vissa långtidsdömda och att det blir en individuell bedömning. Det finns ingenting som är så destruktivt för någon, speciellt för dem som sitter intagna, som att man känner att man är dömd ohörd.

Vad gäller placeringen av kvinnor på anstalt har jag ena stunden varit för propositionen, andra för Vänsterpartiets reservation. Jag har stannat för att biträda propositionen i detta läge, men jag hoppas nu verkligen att regeringen och speciellt Kriminalvårdsstyrelsen följer detta noggrant. Jag hoppas att Alice Åström, jag och många till kan följa upp detta väldigt noga. Vi kan ganska snabbt se om det verkligen blir någonting av det. Det är väldigt viktigt att se till att det blir hållplatser och att man slår larm om det inte blir så som det var tänkt.

I propositionen tar man också upp sysselsättning och annan verksamhet på anstalter. Jag brukar elakt säga: Låt de intagna vika litet mindre bakplåtspapper och låt dem i stället få lära sig att läsa, skriva och räkna så att de får en bättre start tillbaka i livet. Det är en tragedi att så fruktansvärt många av dem som sitter inne har oerhörda läs- och skrivsvårigheter. Det är den bästa starten tillbaka ut i det allmänna livet igen att ge

**Fel! Okänt
växelargument.**

dem den undervisning som de av olika skäl inte fick i den skola de en gång gick i.

Låt oss då titta på de olika reservationerna. Jag vill först tala om för kammaren vilka reservationer vi står bakom. Naturligtvis tycker Folkpartiet, precis som andra som står bakom reservation 6, att det är väldigt viktigt att man är restriktiv när det gäller permissioner. Detta skall ingå i en allmän plan så att man ser över, speciellt när det gäller återfallsförbrytare, om man kan använda intensivövervakning och t.ex. elektronisk övervakning.

Beträffande reservation 11 om underrättelse till målsägande vid fängelse tycker vi att det är oerhört viktigt att den som en gång drabbats skall veta, om hon eller han känner för det, när den person kommer ut som en gång gjort vederbörande så illa. Det är också extra viktigt med underrättelse till målsägande vid rättspsykiatrisk vård. Det tas upp i reservation 12 som vi också står bakom.

Reservation 14 gäller rättspsykiatrisk vård i avvaktan på dom. Man kan fråga sig varför det så ofta skall vara skillnad mellan offentliga och privata alternativ i Sverige. Det är därför vi står bakom denna reservation. Det skall inte spela någon roll om det är rättspsykiatrisk vård i offentlig eller privat regi.

Sverige skrev under 1989 barnkonventionen och var det första landet som har tittat på hur väl den svenska lagstiftningen stämmer överens med barnkonventionens intentioner. Tyvärr visar det sig att det inte var så bra heller i Sverige när det gäller att ta till vara barnens rättigheter ute i samhället. Extra besvärligt är det för de barn som har föräldrar i anstalt. Vi har här från Folkpartiet en vädjan, som jag är övertygad om att alla andra partier också har, att göra någonting. Här är det verkligen viktigt att jobba förebyggande. Dessa barn har så hemskt mycket mer i ryggsäcken genom att någon av deras föräldrar har begått ett brott.

I reservation 17 står Folkpartiet bakom att det skall vara hårdare kontroll mot narkotika. Vi måste på olika sätt verkligen se till att man kontrollerar. I detta sammanhang vill jag passa på att påpeka en sak. Senast i dag läste jag i någon av morgontidningarna hur dåligt man har lyckats att rehabilitera bl.a. dem som använder rökheroin. Jag är övertygad om att en av de största orsakerna till att vi inte klarat av detta är att vi först under de senaste åren genom uppfinningar börjat kunna upptäcka de signalsystem som finns i vår hjärna och som visar att hjärnan har lärt sig minnesfunktioner. Och man är inte lättjefull eller lat när man återfaller, utan det är faktiskt inte så himla enkelt att helt plötsligt bara sluta. Man måste vänja hjärnan vid någonting annat.

Det är därför, herr talman, jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 8, som gäller kostnadsansvaret för § 34-placering. Det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att missbrukare får en adekvat och vettig rehabilitering. Och det är inte bara så som det står i reservationen, att det finns en *risk* att de inte får den här rehabiliteringen på grund av att kommunen har dålig ekonomi – alltför ofta är det ett faktum att så är fallet.

Nu pågår det i och för sig utredningar. Men för att markera hur viktigt det är att detta går fort vill Folkpartiet yrka bifall till reservation 8.

Herr talman! Det är alldeles ofrånkomligt att man måste lösa problemet med det ekonomiska ansvaret när det gäller § 34-placeringar. Man måste ha en samverkan eller lägga ansvaret på en av myndigheterna. Men man måste samverka om att den planerade behandlingen kan fullföljas; annars finns det ingen mening med att påbörja en sådan.

Jag har kommenterat de flesta av de reservationer som Siw Persson tog upp, men jag vill också poängtera att regeringen inom en snar framtid tillsätter en narkotikakommission. Denna kommer att ha som uppgift, förutom att utvärdera de narkotikapolitiska insatserna, just att se över metodutveckling m.m. för att man skall kunna rehabilitera missbrukarna på ett adekvat sätt.

Anf. 130 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Egentligen behöver det inte utredas mycket mer när det gäller vikten av kostnadsansvar och vikten av rehabilitering för missbrukare. Därför är det en dålig del i propositionen att man inte har tagit till medelsanvisningen så att man kan ta över det fulla kostnadsansvaret här. Det är nämligen väldigt väl sparade pengar långsiktigt.

Anf. 131 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det gäller alltså kostnadsansvaret för § 34-placering, reservation 8. Jag vill gärna läsa innantill: "Vi anser att de missbrukare som påbörjat missbruksbehandling inom kriminalvården bör ges bättre möjligheter att fullfölja påbörjad behandlingsplan. I annat fall riskerar de resurser som dithills lagts ner på behandlingen att bli till ingen nytta."

Vidare konstaterar vi i reservationen att behandlingsmöjligheterna blir bättre om man kan låta detta fortsätta och att en lösning skulle kunna vara att låta kriminalvården ta över det ekonomiska ansvaret. Men har man påbörjat en behandling skall den fullföljas. Sedan utgår vi från att den också blir lyckad. Det bör bli ett lyckat resultat. Det blir i alla fall ett misslyckande om man avbryter en behandling i och med att vederbörande släpps ut från anstalten.

Anf. 132 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Herr talman! Den som kommer ihåg Fängelseutredningen vet att man där lade fram förslaget att kriminalvården skulle ta över hela det ekonomiska ansvaret. Detta fick dock ett blandat mottagande. Det är därför man kanske bör penetrera den här frågan vidare, så att man slutligen kan lösa den en gång för alla. Det är ju viktigt att en påbörjad behandling kan fortsätta och naturligtvis också att den kan få ett bra resultat.

Anf. 133 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det finns ju omständigheter att komma till rätta med. Inom landstinget diskuteras redan, på grundval av motioner, att de som har tilldömts sluten psykiatrisk vård skall placeras på landstingens bekostnad. Man kan också vända på det: Har i detta fall staten genom rättsvården tilldömt en person ett visst omhändertagande bör också kostnadsansvaret ligga där. De här frågorna kan måhända utredas tillsammans, men det viktiga är att den som har fått en behandling också skall kunna fortsätta att bli föremål för denna behandling och att den inte skall avbry-

tas därför att vederbörande – visserligen till lycka, men ändå – kommer ut ur fängelset.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

11 § Europa–Medelhavsinterimsavtal mellan EG och PLO

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU10

Europa–Medelhavsinterimsavtal mellan EG och PLO (skr. 1997/98:74)

Anf. 134 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Vi skall nu behandla en skrivelse från regeringen som i och för sig inte kräver något beslut av riksdagen men som ändå har föranlett en del reflexion och några motioner. Det är en redogörelse, för att vara alldeles exakt, för ett Europa–Medelhavsinterimsavtal om associering samt om handel och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och den palestinska befrielseorganisationen PLO för den palestinska myndigheten på Västbanken och i Gaza.

I EU:s arbete för att väva samman länderna kring Medelhavet finns det något som kallas för Barcelonaprocessen. I den processen ingår bl.a. att försöka tillskapa s.k. associeringsavtal, något som vi för övrigt har också med en del länder i Östeuropa, med länderna kring Medelhavet – söder och öster om Medelhavet, för att vara exakt. Dessa avtal syftar till både förbättrade handelsmöjligheter genom bl.a. tullfrihet, ett socialt samspel och en politisk dialog.

Det har förhandlats färdigt avtal när det gäller Marocko, Tunisien och Jordanien samt Israel. Nu gäller det alltså ett avtal med PLO. De andra avtalen har varit s.k. blandade avtal, dvs. de har gällt gemenskapskompetensen, medlemsländerna och den europeiska kol- och stål gemenskapen, och har fordrat riksdagsbeslut för att ratificeras. Det gör inte det här avtalet, eftersom det inte sträcker sig längre än gemenskapskompetensen. Det är alltså ett avtal mellan EG och PLO.

Detta gör dock inte avtalet mindre viktigt. I sak är det ett viktigt avtal, men jag skulle nog vilja påstå att det politiskt är ännu viktigare. Det markerar nämligen palestiniernas betydelse i den här regionen och även deras rätt till självbestämmande. I den meningen är det ett mycket viktigt avtal.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag att vi lägger regeringens skrivelse till handlingarna, som det heter, i det riksdagsbeslut som följer i morgon bitti.

Det finns inga reservationer till det här betänkandet, men det finns alltså några motioner. Jag skall mycket kort kommentera dem.

Vänsterpartiet har ett första yrkande där man lyfter fram ursprungsbe-teckningar för olika produkter. Man vill att importörer och konsumenter skall ha klart för sig om produkter kommer från Israel, de palestinska områdena och de av Israel ockuperade områdena.

Avtalet inrymmer i sig att en tydlig ursprungsangivelse skall fogas till de här produkterna i en särskild handling. Produkten måste alltså bestå av

*Fel! Okänt
växelargument.*

i huvudsak palestinskt innehåll för att den skall kunna säljas som palestinsk. Likadant är det i princip med det litet mer vittomfattande avtal som gäller Israel. På det sättet kan man alltså veta varifrån produkten kommer.

Samtidigt sträcker sig kanske inte konsumenten så långt att han eller hon letar i en massa papper för att få besked, utan man ser på produkten.

Det finns inga krav i EU på att man skall märka produkter. Det finns däremot en pågående diskussion om ifall märkning är rätt eller fel. Vi har den också i Sverige. Mig veterligt finns det bara ett beslut om märkning av produkter, och det gäller nötkött. Det skall träda i kraft den 1 juli 1998, i år alltså.

Det finns inga krav på att en produkt som tas in till EU skall vara märkt med ursprungsland. Det är någonting som konsumenterna måste driva mot importörerna.

Samtidigt är det viktigt att tillägga att Parisprotokollet, som är fogat till interimsavtalet, egentligen syftar till att man skall skapa en de factotullunion. Det är inte säkert att tydliga ursprungsangivelser från Palestina och Israel egentligen gynnar vare sig palestinierna eller israelerna. Den här tullunionen, som kan harmonisera ursprungsreglerna mellan EU-PLO och EU-Israel, kan i det långa loppet på ett bättre sätt gynna handeln för båda parter. Klara ursprungsbe-teckningar har både sina för- och nackdelar. Det är klart att märkning av produkter i och för sig vore bra, men det faller inom ramen för en allmän EU-diskussion.

Jag kanske när det gäller att närma sig Parisprotokollet skall säga att man från svensk sida fogat en förklaring till avtalet som innebär att Sverige i kommande förhandlingsomgångar vill medverka till att driva ursprungsreglerna mot en harmonisering för att underlätta handeln. Det är också meningen att det skall bli ett riktigt associeringsavtal, inte bara ett interimsavtal med PLO.

Det finns ett yrkande som handlar om att vi skall öka kvoterna inom jordbruks- och fiskerinäringen. Redan nu ingår i några artiklar i avtalet att man skall arbeta i riktningen att liberalisera handeln så att kvoterna kommer att öka. Dessutom har Sverige fogat en särskild förklaring till avtalet när det gäller jordbruksprodukter.

Det finns en diskussion om ockupationsmaktens rätt att utnyttja arbetskraft och naturtillgångar. Det är en mycket komplicerad fråga, som vi har försökt att något reda ut. För man frågan till folkrättens nivå kan man konstatera att själva bosättningarna och bosättningspolitiken otvivelaktigt är folkrättsstridiga. Det råder inget tvivel om det. Däremot är det betydligt mer oklart när det gäller handeln. Man kan inte utan vidare hävda att handeln från bosättningarna skulle vara det. Däremot torde utnyttjandet av ändliga naturresurser vara folkrättsstridigt och ett folkrättsbrott.

När det gäller utnyttjande av arbetskraft, som det här motionsyrkandet också berör, är det helt beroende på hur arbetskraften utnyttjas. Om det är under tvång kan man möjligen hävda att det är regelvidrigt. Men är det inte tvång kan man inte hävda det. Frågan är väldigt komplicerad. Om man ser litet pragmatiskt och praktiskt på den kan man väl säga att alltför mycket petande i de juridiska detaljerna knappast är något som gynnar palestinierna. Jag tror inte det.

Vi har också ett par yrkanden som handlar om MR-frågor, och jag skall avsluta med dem. Ett yrkande från Vänsterpartiet tar upp vikten av att markera i MR-frågor också när det gäller Palestinas sätt att sköta sina

angelägenheter och inte minst avseende de frivilliga organisationernas sätt att jobba. Den svenska regeringen har vid ett antal tillfällen gjort markeringar, inte minst beträffande frivilligorganisationerna. De är oerhört viktiga när det gäller att bygga demokrati och stödja mänskliga rättigheter.

Även en miljöpartimotion tog upp MR-frågorna.

Jag låter mig nöja med detta. Det finns som sagt inga reservationer att yrka avslag på. Detta var några kommentarer till motionsyrkandena. I övrigt har jag tillstyrkt att vi lägger den här skrivelsen till handlingarna.

Anf. 135 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Berndt Ekholm har redogjort för betänkandet. Jag behöver inte gå in på det. Jag instämmer i den redogörelse han gjorde. Jag vill bara göra några få reflexioner kring detta.

Den första är hur viktigt det är att EU stöder den ekonomiska utvecklingen på Västbanken och Gaza. Det är viktigt nu för att främja fredsprocessen, men det är framför allt viktigt långsiktigt för att få en livskraftig ekonomi i dessa områden. Här gör EU en viktig insats. Det glöms lätt bort, förbises ofta i det mer dramatiska skeendet, men är exempel på en långsiktig insats som betyder mycket.

Den andra iakttagelsen betonade också Berndt Ekholm. Det här är ett led i en gemensam strategi från EU:s sida, att främja samarbetet med länderna kring Medelhavet, de länder som inte är med i EU och även de länder varav många aldrig kommer att bli medlemmar i EU därför att de inte är europeiska länder. Det är åtta arabiska länder, det är Israel och de tre på europeisk sida, Malta, Cypern och Turkiet, som väl förr eller senare alla tre kanske kommer att bli medlemmar i EU.

Det innebär ju att man stärker samarbetet mellan Europa och de här länderna. Men framför allt stärker det också samarbetet länderna sinsemellan. Det är en väldigt viktig poäng att EU på det sättet inte bara främjar samarbetet mellan Europa och andra länder, utan också främjar samarbetet inom hela regionen. Det som saknas för stabiliteten och inte minst fredssträvandena i Mellanöstern är just bristen på samarbete mellan de olika länderna. Naturligtvis gäller det Israel och grannländerna i stor utsträckning, men också de arabiska länderna sinsemellan.

Den tredje slutsatsen, herr talman, är bara att konstatera hur viktigt det är att vi faktiskt har ett EU som främjar samarbetet i Europa, men som också främjar samarbetet i Europas närområde, i Medelhavsområdet.

Med detta instämmer jag i Berndt Ekholms slutsats och yrkar bifall beträffande skrivelsen.

Anf. 136 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Som tidigare talare har varit inne på är den här typen av avtal mellan EG och PLO av en annan karaktär än de avtal som fästs mellan EU och olika stater. I de fallen lägger vi stor vikt vid förhållanden för mänskliga rättigheter, sociala villkor m.m.

Man kan tycka att vi från partiernas sida inte skall lägga in några sådana värderingar och över huvud taget inte diskutera sociala och politiska villkor. Från Vänsterpartiets sida, liksom såvitt jag har förstått från Mil-

jöpartiets sida, har vi ändå valt att göra det. Vi menar att det är viktigt att i sammanhanget lyfta fram några olika faktorer.

Vi ser från Vänsterpartiets sida att fredsförhandlingarna mellan Israel och palestinierna har gått i stå och hur de problem som i dag finns har förvärrats sedan Osloavtalet. Vi menar därför att de allmänna politiska förhållandena bör uppmärksammas även i den här typen av ekonomiska avtal. Ett avtal mellan PLO, de palestinska områdena och EG kan förstärka respektive försämma relationerna mellan PLO och Israel i fredsförhandlingarna. Vi ser det därför som oerhört betydelsefullt att genom den här typen av avtal främja palestiniernas sak och framför allt främja palestiniernas möjligheter att hävda sig ekonomiskt och politiskt i de här förhandlingarna.

I de fredsförhandlingar som har pågått har frustrationen från Europa, USA och många andra länder varit uppenbar. Senast uttryckte USA:s utrikesminister Madeleine Albright hur hon närmast var på väg att ge upp med premiärminister Netanyahu.

Därför har många frågat sig hur man skall gå till väga när det inte har hjälpt med olika FN-resolutioner där i stort sett samtliga FN:s medlemsländer har uttryckt kritik mot Israel för bristande vilja till förhandlingar.

Man har då osökt tagit upp frågan om sanktioner i någon form. Nu är det svårt att föreställa sig hur man genom en total bojkott av israeliska produkter skulle kunna nå framgång. Däremot har det uppkommit en diskussion om möjligheten att bojkotta de produkter som kommer från de av Israel ockuperade områdena. Det är en extrem situation som råder när Israel ockuperar delar av Västbanken och Gaza genom bosättningar. Man är nu uppe i mer än 200 bosättningar på Västbanken och Gaza, och det finns en total israelisk befolkning på över 350 000 invånare.

Hur skall man då komma åt den här problematiken med att Israel trots intensiva uppmaningar från världssamfundet och olika länder inte agerar och inte försöker komma till förhandlingar? Man har diskuterat möjligheten att bojkotta produkter från bosättningsområdena. Det är det som föranleder Vänsterpartiet att ta upp frågan om ursprungsmärkning för att kunna lyfta fram de produkterna.

Jag har förstått att den möjligheten finns. Men i det här ärendet kan man kanske inte komma längre just nu än till att ursprungsbezeichnungarna finns. Jag menar att frågan bör hållas öppen för att vi skall kunna se vad man kan göra framöver.

I en motion från kristdemokraterna tar man också upp korruptionen i de palestinska områdena. Vi har väl alla kunnat följa de uppenbara problem som finns i det palestinska självstyret vad gäller både korruption och frågan om hur de mänskliga rättigheterna behandlas.

Därför är det välkommet att vi har kunskap om att svenska biståndspengar i allra högsta grad granskas när man stöder olika projekt. Man försöker med alla medel se till att ha en fast kontroll av hur biståndspengar används. Man hjälper också till att bygga upp institutioner som är demokratiska och som skall kunna fungera framöver.

Vad gäller de mänskliga rättigheterna vet vi att frivilliga organisationer spelar en stor roll. På den punkten finns det uppenbara problem i de palestinska områdena. Frivilliga organisationer har haft svårt att hävda sin självständighet, svårt att fungera. Lagstiftning och de frivilliga organisationernas roll och existensberättigande har ifrågasatts.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Därför tror jag och Vänsterpartiet att det är av stor vikt att regeringen i kontakter med de palestinska myndigheterna understryker att vi är angelägna om att de frivilliga organisationerna får verka fritt.

Fru talman! Utifrån det här ärendet, där vi vet hur oerhört beroende man är i de palestinska områdena av att få sälja sina produkter, kan det inte nog understrykas hur viktigt det är att vi får till stånd ett avtal. Jag och Vänsterpartiet ställer oss bakom det. Även om vi formellt inte skulle ha någon möjlighet att gå emot det menar jag att det är viktigt att understryka att vi vill att det kommer till stånd. Jag vill därför understryka vikten av det.

Vi kan fortsätta att kritisera palestinska myndigheter och politiker för bristande respekt för mänskliga rättigheter, korruption och en rad andra missförhållanden som faktiskt råder. Samtidigt vet vi att palestiniernas situation försvåras av att ekonomin försämras och av möjligheterna att få de palestinska områdena att fungera. Därför är ekonomin så viktig. Det finns klara siffror på hur arbetslösheten har ökat på Västbanken och Gaza efter Osloavtalet och på hur BNP har minskat. Det finns t.o.m. statistik över hur barnens hälsa under de år som har gått i reda tal har försämrats.

Det visar att nästan alla medel är tillåtna för att komma i gång med ekonomin, för att se till att ekonomin fungerar, för att försäljning från de palestinska områdena kommer i gång och för att flygplatsen i Gaza kan öppnas. De möjligheter som Palestina har att avsätta sina produkter och få till stånd arbetstillfällen måste tas till vara. Jag tror att det är en viktig utgångspunkt för att ge svenskt stöd till en ekonomiskt lönsam verksamhet. Samtidigt skall vi naturligtvis inte underlåta att ta upp övergrepp mot mänskliga rättigheter eller problemet med att frivilliga organisationer inte tillåts fungera.

Anf. 137 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara göra en kort kommentar. Det gäller det här med sanktioner. Jag tror att man skall vara ganska försiktig med att tänka sig att arbeta med sanktionspolitik när det gäller handelsvaror och Israel. Mitt intryck är nog att den vägen är ganska riskabel. Sannolikheten för att man får en motsatt effekt är nog ganska stor.

Jag tycker att i så fall skall det vara något för konsumenterna. Om konsumenterna vill markera att de föredrar palestinska produkter kan de göra det om palestinierna märker sina produkter. Det borde ligga i deras intresse att göra det. Då kan man ju föredra de palestinska produkterna och på det sättet göra en markering.

Men att Sverige som nation skall använda sig av det instrumentet tror jag inte skulle vara konstruktivt i det läge som vi befinner oss i nu.

Låt mig bara avsluta med det här med de produkter som kommer från Israel och som är ursprungsmärkta med ett intyg som skall följa med. De måste till övervägande del vara israeliska. Innehållet i produkterna måste alltså vara israeliskt. Produkterna kan då inte till övervägande del komma från de ockuperade områdena, utan de kommer från det som vi definierar som det egentliga Israel. Det som ingår i de palestinska produkterna kommer alltså från Västbanken och Gaza, som vi definierar de områdena internationellt sett. Så där finns det en klar definition, om man nu följer detta.

Nu vet vi att det fuskas en del med det, och det skall man naturligtvis försöka åtgärda så långt det är möjligt.

Prot. 1997/98:102
6 maj

Anf. 138 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Också jag känner till svårigheterna med att genomföra en meningsfull bojkott av produkter från bosättningarna. En uppenbar komplikation, som vi har velat ta upp i ett särskilt yttrande, är att palestinier som inte kan få tillgång till arbetsmarknaden i Israel på grund av avstängning indirekt tvingas att arbeta på bosättningar för att över huvud taget klara försörjningen. Det gör att även palestinierna i viss mån gynnas av arbetstillfällena och export av produkter från bosättningarna.

Men jag menar att samtidigt som det kanske är en fråga huvudsakligen för konsumenterna måste man ändå ha med en möjlighet till märkning och därmed göra det möjligt för konsumenterna att välja. Eventuellt måste man också genomföra internationella sanktioner gentemot produkter från bosättningarna, eftersom det är så uppenbart hur Israel gång på gång bryter mot folkrätten när det gäller de ockuperade områdena och hur man på andra sätt klart och tydligt demonstrerar sin ovilja att komma till konkreta fredsförhandlingar och se till att leva i fred med palestinierna.

Anf. 139 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag anser att mänskliga rättigheter alltid är lika angelägna. Det står också när det gäller vår flyktingpolitik att man alltid skall föra en sådan handels-, utrikes- och biståndspolitik att man minskar behoven av flykt och att man naturligtvis minskar problemen. I det här fallet är alla politiska partier överens.

Miljöpartiet har väckt en motion med anledning av skrivelsen om Europa-Medelhavsinterimsavtalet, och våra yrkanden har besvarats i utskottets betänkande, men jag vill helt kort ta upp en del saker som vi i Miljöpartiet tycker är viktiga.

Försörjningssituationen för stora delar av den palestinska befolkningen är, som vi alla känner till, mycket svår. Arbetslösheten är hög på grund av den israeliska ockupationen. På TV har man nyligen i en serie inslag med anledning av Israels 50-årsfirande visat under vilka fruktanvärda villkor palestinier lever på ockuperat område. Att gå som daglönare på den gård och den jord där man växt upp och som ens tidigare generationer har haft i sin ägo måste vara mycket svårt.

Avstängningarna, bristen på rörelsefrihet, kränkningarna av mänskliga rättigheter och Israels kontroll över naturresurserna i de ockuperade områdena medför försvårade försörjningsmöjligheter, så att palestinierna tvingas att arbeta vid israeliska bosättningar.

Vi anser att de brott mot folkrätten som Israel begår genom att exempelvis etablera bosättningar i de ockuperade områdena också bör påverka de handelsavtal som tecknas mellan Israel och omvärlden. Bojkott är en sak, men att påverka handelsavtalen är någonting annat, och det anser jag att vi bör göra.

Den palestinska ekonomin är, som vi alla känner till, beroende av jordbruks- och fiskerinäringen. I interimsavtalet har den palestinska parten erhållit mindre förmånsvolym för vissa jordbruksprodukter än de

som tidigare exporterades från Västbanken och Gaza till EU med en israelisk ursprungsbeteckning.

De kvoter man tillåter är inte tillräckliga för att gynna den ekonomiska utvecklingen. Det framgår av artiklarna 11–14 i avtalet att handelsutbytet med jordbruks- och fiskeprodukter gradvis skall liberaliseras.

Vi anser att det är viktigt att påskynda denna utveckling, dels för att bidra till en utveckling av ekonomin, dels och kanske framför allt för att gynna fredsprocessen. En mera jämställd ekonomi med en mera jämställd arbetsmarknad gynnar också fredsprocessen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

12 § Färnebofjärdens nationalpark

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU28
Färnebofjärdens nationalpark (prop. 1997/98:91)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

13 § Pyrotekniska varor

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU11
Pyrotekniska varor

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

14 § Allmänna skolfrågor

Allmänna skolfrågor

Föredrogs
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU9
Allmänna skolfrågor

Anf. 140 ULF MELIN (m):

Fru talman! Det här betänkandet innehåller litet av varje, och jag skall inte beröra allting som behandlas i det. Jag skall bara ta upp ett par frågor som vi från vårt parti tycker är viktiga.

Sedan ett par år tillbaka har vi en målstyrd skola och ett målstyrt och kursrelaterat betygssystem. Det innebär att riksdag och regering via läroplaner, skollag och kursplaner styr skolan. Detta tycker vi är bra, och det skall utvecklas mer än vad som har skett hitintills.

Det som litet grand är problemet, som vi ser det, är att utvärderingssystem, uppföljning och sådana saker måste fungera i en målstyrd skola. Vi

tycker att detta fungerar ganska bra på den nationella nivån. Däremot är detta inte fallet på den lokala nivån. Skolverket lade för några dagar sedan fram en rapport där man visade att skolplanerna ute i kommunerna är betydligt ambitiösare på papperet än i verkligheten. Många kommuner bryr sig över huvud taget inte om att kontrollera om målen för skolan uppfylls.

Man skriver vidare att målen kan vara ambitiösa men att det i och med att kommunerna brister i uppföljningen inte finns någon garanti för att själva skolverksamheten uppfyller målen. Detta innebär inte bara att skolkvaliteten riskerar att vara dålig. Den riskerar dessutom att vara mycket varierande kommuner emellan, och så är det också.

Detta är något som man definitivt måste förbättra. Det gäller att kommunerna följer upp sin egen verksamhet på ett betydligt bättre sätt än vad man hitintills har gjort.

Men Skolverkets roll är både att fastställa betygskriterier och skolplaner och att ge underlag till regeringen för exempelvis läroplaner. Det är väl bra, men skall Skolverket då också vara den myndighet som sköter och är ansvarig för utvärdering och uppföljning av skolan? Man utvärderar och granskar då egentligen sig själv. Vi tycker inte om detta.

Låt i stället Skolverket vara en myndighet som har uppgiften att, som jag tidigare sagt, arbeta fram kursplaner, läroplaner o.d. För utvärdering och uppföljning vill vi i stället ha ett fristående kvalitetsinstitut, som är helt oberoende av riksdag, regering och departement. Då kan man verkligen granska skolan och kontrollera om skolan och kommunerna uppnår de mål som riksdag, regering och kommuner har beslutat ställa upp.

Att detta institut blir helt fristående tror vi är oerhört viktigt, om man skall kunna höja kvaliteten i den svenska skolan. I vårpropositionen skriver regeringen att man avser att inrätta en nationell inspektionsnämnd inom Skolverket för att granska skolan. Vi tycker att det är feltänkt, eftersom man då inom myndigheten skall granska sin egen verksamhet. Man kan fundera över vilka resultat som kan komma ut av detta.

Vi vill alltså ha ett helt fristående kvalitetsinstitut, och de rapporter som kommer från det, instruktioner osv. skall vara offentliga. Man skall också betygsätta skolorna, så att elever och föräldrar kan se vilken kvalitet den enskilda skolan har.

Det är också viktigt att kombinera detta med att eleverna har ett fritt och aktivt skolval. Vi måste i vårt land få en större pedagogisk mångfald och utveckla rätten att välja skola, både bland offentliga skolor och bland fristående skolor. Vi behöver också fler fristående skolor. Just därför är det också viktigt att de fristående skolorna har en garanterad ersättning. Det är viktigt att återinföra den lägsta garanterade ersättningsnivån, skolpengen.

Vad kan man göra för att ytterligare stärka kvaliteten i skolan? Regeringen talar väldigt mycket om de extra miljarderna, de s.k. Perssonpengarna, som skall räcka till allting. De sista fyra miljarderna, de absolut viktigaste, som skall klara allting, skall också stärka kvaliteten i skolan. Men de här pengarna går oftast inte till skolan. Jag hörde t.ex. senast i går på Dagens eko att någon kommun skulle stoppa in dem i ett konkursmässigt kommunalt bostadsbolag.

Jag tror att man kan stärka kvaliteten i skolan bl.a. genom att tidigare ge betyg och genom att ha nationella prov. Det är egentligen ganska fan-

*Fel! Okänt
växelargument.*

tastiskt att regeringen har tagit bort de obligatoriska nationella proven i årskurs 5 i grundskolan, samtidigt som man i vårpropositionen bland de tio punkterna skall ha obligatoriska nationella prov i gymnasiet. Jag undrar varför man då inte skall ha nationella prov i årskurs 5 i grundskolan.

Man har vidare exempelvis minskat antalet betygssteg. Man har tagit bort kravet att eleverna obligatoriskt skall få studieomdömen. Man har också minskat elevernas valmöjligheter. Eleverna i gymnasieskolan har exempelvis inga möjligheter att tentera upp sina betyg, om de har betyget Godkänd eller högre. Det räcker också att man är godkänd i 90 % av kurserna för att vara behörig till högskolan.

Sådana här åtgärder innebär enligt vår mening inte att stärka kvaliteten utan faktiskt att försämra den i stället. Man måste definitivt, fru talman, låta skolorna ge betyg tidigare i grundskolan och ha fler betygssteg. Man skall också ha studieomdömen o.d. och en större valfrihet. Elevens valmöjlighet skall bli större, och man skall jobba mera för att utveckla både de offentliga och de fristående skolorna. På sikt tror jag också att det är viktigt att varje skola skall kunna ha sin egen styrelse och vara en självstyrande enhet. Jag tror att man med dessa möjligheter både får ett större föräldrainflytande och kan utveckla den enskilda skolan bättre.

Ett tredje inslag som vi tycker är viktigt för att höja kvaliteten i skolan är att stärka lärarrollen.

Vi måste ha fler karriärvägar i skolan. Den duktiga pedagogen måste kunna vara kvar i skolan och i undervisningen. Det gäller också att jobba för att vi får fler lektorer i gymnasieskolan. Det är en mycket oroande utveckling att vi får allt färre lektorer i gymnasiet och att kvaliteten därmed sjunker. Det är också viktigt att man inför en form av lärarcertifikat som förslagsvis skall förnyas vart femte år. Det är sådana saker som man måste jobba mycket mer med. Därmed yrkar jag, fru talman, bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 141 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Jag skall beröra några av de frågor där Centerpartiet har reservationer i utbildningsutskottets betänkande 9. Det gäller utvärdering och tillsyn, elever med funktionshinder, forskningsutbildade lärare och rektorer och slutligen något mycket kort om fristående skolor.

Beträffande utvärdering och tillsyn kan man konstatera att en decentraliserad skola ställer väldigt höga krav på ständig utvärdering. Centerpartiet anser att arbetet med utvärdering och kvalitetsutveckling görs bäst lokalt. Därför vill vi vidareutveckla kommunernas och skolornas eget ansvar för att kvaliteten är bra.

Vi är således skeptiska till att bygga upp en verksamhet med statliga utbildningsinspektörer och har därför också avvisat det förslaget. Även om det inte tas upp i detta betänkande har regeringen i vårpropositionen aviserat att gå vidare på denna väg och förstärka verksamheten med en nationell inspektionsnämnd.

Vi tycker att det är fel inriktning. Ansträngningarna bör i stället inriktas på att stärka och sätta press på kommunernas och skolornas egen utvärdering, inte på en ökad statlig direktkontroll av skolan. Det vore kanske bättre att inspektera kommunerna än de enskilda skolorna.

I reservationen tar vi också upp att det är viktigt att regelbundet ta reda på hur barnen själva upplever skolan. Därför anser vi att den nationella utvärderingen av skolan skall omfatta en redovisning av elevernas egna upplevelser.

Nyckeln till allt lärande är att eleverna känner att de har nytta av att gå i skolan. Så är det inte alltid i dag. Många elever tror inte att de kommer att ha nytta av sin utbildning. Sådana upplevelser leder inte till att motivera eleverna att uppnå godkända resultat. Vi måste ge eleverna en röst och fråga: Hur upplever ni er situation? Då kan skolorna möta varje elev utifrån dennes unika förutsättningar.

Detta arbete måste främst ske vid varje skola och i varje klassrum. Men det måste också finnas former som gör det möjligt att jämföra olika skolor och få en nationell överblick över hur eleverna upplever skolan. Utskottets resonemang är därför otillräckligt. För att klara detta kan man inte nöja sig med enstaka undersökningar.

När det gäller elever med funktionshinder vill vi kort framhålla vikten av att det i kommunernas skolplaner skrivs in mycket tydliga mål för hur elever med handikapp och funktionshinder kan ges likvärdig skolgång som den för övriga elever.

Så till lärarna. Förhoppningsvis råder det en bred enighet om att läraryrket måste uppvärderas. Det kan ske genom en rad åtgärder. Jag är helt enig med Ulf Melin i hans inlägg beträffande karriärtjänster. Vi vill även satsa på forskartjänster, eller karriärtjänster, om man så vill kalla det, inom skolan.

Vi anser att skolans tjänstestruktur skall utvecklas så att den stimulerar lärarna att satsa mer på utvecklings- och förnyelsearbete. Det kan avse tjänster för handledning av lärarkandidater, eget forskningsarbete och deltagande i kvalificerat utvecklingsarbete i skolorna.

Vi skulle även vilja pröva att återinrätta disputerade lektorat för lektorer som en möjlig karriärtjänst inom gymnasieskolan. Utskottet pekar på att skollagen innebär en strävan att anställa fler forskarutbildade. Men från Centerpartiets sida menar vi att det inte räcker. Ett viktigt steg för att klara detta är självfallet också att slå vakt om statusen och återinföra behörighetsreglerna i skollagen i detta avseende.

Avslutningsvis några få ord om fristående skolor, som Centerpartiet skrivit utförligt om i vår kommittémotion. Vi anser att de fristående skolorna har en mycket betydelsefull roll i det svenska skolväsendet. Vi anser att de regler som gäller för fristående skolor före den 1 januari 1997 skall gälla fortsättningsvis. Detta har vi utvecklat i ett antal reservationer. Jag tar här inte upp tid med att upprepa detta.

Slutligen yrkar jag, fru talman, bifall till reservation 2 under mom. 1 och reservation 9 under mom. 21.

Anf. 142 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Detta betänkande innehåller en mängd skolfrågor av alla möjliga slag. Jag har tänkt att beröra ett fåtal av dem. Det gäller lärarna, den individualiserade undervisningen och arbetsmiljön i skolan.

Vi i Folkpartiet tycker först och främst att man måste lyfta fram lärarnas betydelse i skolan. Det är mycket viktigt att deras arbete uppvärderas. För att höja deras status är karriärmöjligheter och därmed möjligheter till vidareutbildning nödvändig. Lektoraten i gymnasieskolan tillkom för att

*Fel! Okänt
växelargument.*

få fram en kvalificerad lärargrupp med egen forskningserfarenhet. Lektorerna är nästan försvunna i dagens skola. Därför behövs det nya lektorer, dvs. disputerade lärare.

Lösningen till detta måste komma på två vägar. Den ena är att forskningsresurser tillförs lärarhögskolorna och att doktorandtjänsterna utökas. Dessutom måste lärarutbildarna själva i större utsträckning ha disputerat. Den andra vägen är att lärarkandidaterna måste få möjlighet att räkna sitt huvudämne – didaktik, pedagogik, lärarkunskap eller vad man nu skall kalla det för – som grund för att kunna fortsätta sina studier som leder fram till en disputation. Det krävs att forskningen får en inriktning just på didaktiken för att utveckla de blivande lärarnas reflexion över kunskap och lärande.

Samverkan mellan högskolan och skolorna måste på ett naturligt sätt utvecklas i samband med praktiken. Det är till fromma både för forskningen på högskolan och för lärarna ute i den vanliga skolan. Högskolan behöver pröva sina nya idéer i verkligheten, och de verksamma lärarna måste ges möjlighet att delta i forskningsprojekten på högskolan.

Fru talman! I betänkandet tas också problematiken om yrkeslärarna upp. Dagens yrkeslärare har i huvudsak fått sin utbildning för att undervisa på de tvååriga yrkeslinjerna. Nuvarande utbildning ser annorlunda ut, och därför krävs en kompletteringsutbildning med 60 högskolepoäng. Problemet är att 75 % av alla yrkeslärare av den gamla kategorin inte har gymnasiekompetens och alltså inte är behöriga att läsa på högskolan. Hur tänkte ni här i riksdagen när de nya programmen tillkom och gjordes treåriga? Hur skulle rekryteringen av nya yrkeslärare klaras av då och i en framtid?

Den andra delen av fortbildning som krävs för yrkeslärarna är uppdatering av karaktärsämnet. I vissa program sker en väldigt snabb utveckling medan andra är mer statiska och tidlösa. Här krävs radikala förändringar. Vi vill framhålla att vissa kategorier yrkeslärare regelbundet skall vara ute i yrkeslivet för att eleverna skall få en modern utbildning. I detta sammanhang vill jag också nämna att de vanliga lärarna i grundskolan och i gymnasiet behöver praktik för att få en god inblick i arbets- och näringsliv. Speciellt gäller det naturligtvis lärarna i kärnämnen på yrkesprogrammen.

Fru talman! Så till den individualiserade undervisningen. I skolan borde det vara självklart att man tar hänsyn till det faktum att alla elever är olika. De har olika bakgrund, olika förutsättningar och olika behov. Det handlar om pedagogik, arbetsformer och attityder men också om resurser. Individualiseringen är ett måste om lusten att lära skall kunna hållas levande under hela skoltiden.

Vi lär oss olika fort. Därför är det följdriktigt att timplanen avskaffas, något som vi i Folkpartiet länge har föreslagit. Detta kom också Skolkommittén fram till i sitt betänkande. Varför kunde man då inte ha enats om detta i utskottet? Som det nu är kommer två olika grupper i kläm – dels de mycket begåvade elever som hela tiden vill ha nya utmaningar, dels de elever som har behov av särskilt stöd. Den första kategorin klarar sig relativt bra med ganska små resurser, men den andra kategorin har fått betydligt sämre förutsättningar när resurser dragits ned. Det är således nödvändigt att skolan nu får del av de extra resurser som delas ut till kommunerna, just för de svaga elevernas skull. Vi tycker alltså att det är

väldigt viktigt att de pengar som nu kommer ut till kommunerna öronmärks för just skolan, liksom för vården.

När det gäller elever med olika typer av funktionshinder vill jag peka på att det också finns betydande brister i de vanliga lärarnas kunskaper. Behovet av kunskaper i specialpedagogik är tydligt. Här behövs det fortbildning och en förändrad lärarutbildning.

Fru talman! I de frågor som jag nu har berört hänvisar utskottet till olika kommittéer och utredningar. Lärarutbildningskommittén lägger fram sitt betänkande i februari 1999. Det innebär att vad som sägs om praktiska åtgärder tidigast kommer att träda i kraft i januari år 2000. Nog skulle väl utskottet redan nu ha kunnat påverka och ha vågat uttala sitt stöd för att visa hur riksdagen ser på de här olika frågeställningarna.

Till sist några ord om skolans arbetsmiljö. Här har man under lång tid pekat på brister, och olika åtgärder har vidtagits. Min erfarenhet är ändå att det mest handlat om byten av mattor som har lagts med giftiga lim och om byten av ventilationssystem som har kostat oerhört mycket pengar. Vad skolorna nu har de största problemen med är dock inte den fysiska miljön, utan den psykosociala miljön: oro, buller, våld och mobbning.

Häromdagen fick jag en skrift från Arbetslivsinstitutet i min hand, *Perspektiv på arbetslivet*. Där står det att elever lever farligt. 2 av 100 elever skadas varje termin. Över hela landet har 79 intresserade skolor deltagit i undersökningen, dvs. omkring 30 000 elever. 1 094 skador inträffade under förra läsåret. Det var till stora delar fråga om avsiktligt våld. 4 500 elever drabbas varje läsår av allvarligt våld från skolkamrater. Det framgår tydligt att detta sker i samband med oorganiserade aktiviteter i skymundan. Det är alltså dags att ta till kraftigare åtgärder. Jag kan därför med tillfredsställelse notera att Skolverket i januari fick ett uppdrag. Jag hoppas således att det när det nya läsåret startar till hösten finns ett åtgärdsprogram som gäller alla Sveriges skolor.

Jag står naturligtvis bakom Folkpartiets reservationer men yrkar bifall endast till reservation 7.

Anf. 143 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! I den här debatten kommer jag att beröra endast några av de frågor som vi har motionerat om och som tas upp i betänkandet. Flera av Vänsterpartiets utbildningspolitiska förslag kommer ju att kunna diskuteras längre fram i vår, bl.a. i samband med att vårpropositionen behandlas.

Utvärderingen och uppföljningen av skolan och skolarbetet diskuteras alltmer. Det är viktigt att den diskussionen förs. En likvärdig utbildning kräver att arbetet med att bedöma, värdera och utveckla kvaliteten i skolan stärks på alla nivåer. På den nationella nivån innebär det *inte* att vi skall ha en återgång till detaljstyrning. Det kommunala huvudmannskapet skall enligt vår uppfattning bestå, men ansvarsfördelningen mellan de olika nivåerna och mellan aktörerna måste bli klarare.

Skolverket har fått ett vidgat uppdrag. Exempelvis skall ju alla kommuner granskas inom loppet av en sjuårsperiod. I fokus skall bl.a. vara resurstilldelningen avseende elever med behov av särskilt stöd. Detta är bra men vi menar att man inte kan vänta tills den granskningen är genomförd och först då börja diskutera vilka åtgärder som skall vidtas, om det

visar sig att kommunerna exempelvis underlåter att ge behövande elever särskilt stöd.

Vi måste redan nu ta upp frågan om inte någon form av sanktioner måste finnas mot de kommuner som inte uppfyller läroplanens mål. Risken är annars stor att utvärderingar och inspektioner inte leder någon vart. Kvalitetsförbättringar kan utebli om det inte finns något att sätta emot kommuner som trilskas. De som blir lidande är barnen och ungdomarna.

Vi i Vänsterpartiet menar att en av grundbultarna i skolarbetet är att eleverna har inflytande och medansvar vad gäller skolans dagliga verksamhet. I styrdokumentet för gymnasieskolan anges tydligt att eleverna har rätt till inflytande över såväl undervisningens uppläggning och innehåll som arbetsmiljön, men elevdemokratin är, tyvärr, inte särskilt djup eller utvecklad på många skolor. Vi menar att elevdemokrati är något som man aktivt måste arbeta med ute på skolorna och att även resultatet av detta arbete måste redovisas och utvärderas. Demokrati är ju inte något som en gång för alla är givet, utan demokratin måste hela tiden återerövas, brukar vi säga. Det gäller i särskilt hög grad skol- och elevdemokratin.

För att en elev skall kunna ha ansvar för sitt eget lärande krävs det att samma elev också har inflytande över skolarbetet. Vi i Vänsterpartiet föreslår därför att varje skola i sin årliga redovisning till kommunen skall rapportera hur elevernas inflytande över planeringen av undervisningen utvecklats och ge exempel på vilka elevaktiva arbetsformer som använts. Givetvis bör man också redovisa annat arbete som stärker elevdemokratin.

Fru talman! Sett till frekvensen vad gäller elevers övergång mellan grundskolan och gymnasiet har det varit en ökning under de senaste åren. Nu är det fråga om 98 %. Det innebär att gymnasiet är en skola för alla.

Ca 10 % avbryter sina gymnasiestudier. En del av de här eleverna går över till alternativa utbildningar, t.ex. till folkhögskolan. I realiteten har vi alltså numera en tolvårig ungdomsskola som omfattar alla ungdomar i en årskull. I och med de s.k. förskoleklasserna utökas tiden inom skolväsendet med ett trettonde år.

Vi i Vänsterpartiet anser att det nu är dags att ta konsekvenserna av detta och utforma en sammanhållen ungdomsskola som är mer anpassad till ungdomars olika utvecklingsstadier. Undervisningen är i dag inte alla gånger anpassad till elevernas intellektuella utveckling. Begrepp som presenteras på grundskolenivå kräver många gånger förmåga till abstrakt tänkande, något som många elever ännu inte kan prestera.

I och med att alla elever nu kan sägas gå i tolvårig skola är det inte i samma grad som tidigare nödvändigt att alla ämnesområden behandlas i grundskolan på en för hög abstraktionsnivå för att sedan tas upp i gymnasieskolan ännu en gång. Ett bra exempel på detta är fysiken. I en sammanhållen ungdomsskola skulle fysikstudierna kunna få vänta några år tills eleverna är mogna att ta till sig undervisningen.

Tidigare i dag var jag på besök på S:t Görans Gymnasium. Jag besökte ett individuellt program och talade med ganska många elever som hade varierande, eller kanske relativt negativa, erfarenheter av sin skolgång, särskilt under de sista åren i grundskolan. Nu trivdes de alldeles utmärkt, och de teoretiska studierna går mycket bra för de här eleverna.

Vi pratade om hur detta kunde komma sig. Eleverna sade att det faktiskt är en mognadsfråga. De sade: Vi förstod inte särskilt mycket i årskurs 8 och årskurs 9. Då ger man upp och går inte till skolan; man skolkar. Men nu har saker och ting satt sig och då är det roligt att läsa.

Gränserna mellan olika yrken är på väg att suddas ut, och arbetslivet förändras i en allt snabbare takt. Vad framtidens arbetsmarknad behöver är personer med olika kombinationer av praktiskt yrkeskunnande, bas-kunskaper, kommunikativa färdigheter, kreativ förmåga och kunskaper i såväl allmänna ämnen som yrkesämnen. Därtill krävs att man skall kunna analysera, hantera och sovra informationsflöden och söka ny kunskap eftersom kunskap föråldras mycket snabbt.

Vi i Vänsterpartiet tycker att tiden nu är mogen att utforma ungdomsskolan åt det här hållet. En praktisk och yrkesorienterad start skulle kunna ske redan i årskurs 8 eller 9. Valet mellan en teoretisk eller yrkesinriktad fortsatt utbildning skulle kunna ske därefter.

Vi menar att all utbildning skall vara arbetslivsförberedande, såväl de allmänna utbildningsvägarna som de yrkesförberedande, och att alla utbildningsvägar skall innehålla allmänna ämnen och ge grundläggande behörighet för högre studier. Under utbildningen skall det finnas möjligheter för elever att ändra inriktning från praktisk till teoretisk inriktning och tvärtom.

Vi anser att en sådan reformering av ungdomsskolan dessutom är nödvändig för att bryta den sociala snedrekryteringen till högre studier och könsuppdelningen av arbetsmarknaden. Ju tidigare ungdomar tvingas att välja definitiv inriktning på sin utbildningsväg, desto traditionellare väljer de.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till den del av reservationen som avser mom. 1 och 39, men jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer i betänkandet.

Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Många av de motioner som vi diskuterar här i dag i kam-maren rör skolans inre arbete. Flertalet av dem återspeglar egentligen en och samma sak; brister i skolan som har uppstått som en följd av otill-räckliga resurser. Skolorna har haft för små anslag.

Den stora nedskärningen av resurserna till skolan gjordes under den borgerliga regeringen under den förra mandatperioden. Då skulle svensk skola tillsammans med hela den offentliga sektorn vandra det som av moderaterna kallades för den enda vägen.

Nu hör vi inte talas så mycket om den enda vägen längre. Man kan förstå varför. Den visade sig vara en ganska slingrande stig. Den var kostsam och nedbrytande att vandra. Den ledde skolan i riktning mot vad man skulle kunna kalla en sorts marknadsekonomin vildmarker.

Skolan skulle betraktas som ett företag vars produktion skulle öka. Det skulle alltså vara fler elever per anställd. Personal avskedades i stor skala enligt principen sist in—först ut. Det kan vara ett av skälen till att vi i Sverige har den högsta medelåldern på lärarpersonal i världen enligt vad Lärarnas riksförbund nyligen har meddelat.

Nu står representanter för Folkpartiet och Moderaterna här i talarsto-len och talar om behovet av lärare. De klagar över våld i skolan. De säger

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

att undervisningen skall individualiseras. Det är svårt att göra detta när man har för få lärare och för liten personal.

När så den socialdemokratiska regeringen tog över visade det sig att man inte hade någon politik för att bana ny väg. Man började i stället att traska samma stig – den enda vägen – fast nu i motsatt riktning. Kanske hade man förhoppningen att komma tillbaka till den plats som man en gång befann sig på för numera mycket länge sedan.

Man höll fast vid gamla bidragsstrukturer, gamla anslagsstrukturer. Kommunanslag, arbetslöshetsersättning, socialbidrag, pensioner, sjukvårdsersättning, sjukförsäkring osv. var separata kanaler med vattentäta skott emellan. Det var svårt att åstadkomma en samordning och ännu svårare att få en flexibilitet i det systemet. Man klarade inte ens av att föra över pengar från de statliga a-kassorna till kommunerna, så att människor kunde få återgå till sina arbeten i bl.a. skolan i stället för att få betalt för att gå arbetslösa.

Så har då svensk skola fått fortsätta att leva med reducerad personal en mandatperiod till med alltför få vuxna i skolan, för stora klasser, för få lärare, för få speciallärare, skolpsykologer, kuratorer, skolvårdar osv.

De här nedskärningarna gjordes dessutom samtidigt som ansvaret decentraliserades ut till de enskilda skolorna. Sambandet mellan kommun och skola försvagades. Skolverkets minskade resurser bidrog till att sambandet mellan Skolverket och kommunerna också försvagades. Det här ledde naturligtvis till att vi fick en dålig tillsyn av verksamheterna i skolan. Vi fick en dålig uppföljning och ett dåligt utvecklingsarbete. Skolorna fick inte den tillsyn, och inte heller det stöd, som de så väl behövde.

De som har drabbats värst av de här nedskärningarna är elever med behov av särskilt stöd. Men det finns naturligtvis många brister som har sin grund i den här olyckliga lågprioriteringen av kommunal verksamhet.

De motioner från hösten 1997 som vi nu har att behandla är egentligen en provkarta på sådana här brister som bör rättas till. Flertalet av problemen kan få sin lösning om bara mer resurser når ut till skolorna. Nu har regeringen äntligen ökat de kommunala anslagen. Redan i vårpropositionen annonserar regeringen speciella åtgärder när det gäller ökad tillsyn och kvalitetskontroll av verksamheterna ute i skolorna. Vi tycker att anslagen ändå är otillräckliga. Miljöpartiet har föreslagit ytterligare pengar till kommunerna samt en rad speciella åtgärder som därutöver behövs. Jag kan nämna några av dem.

Den första gäller den förbättrade tillsynen. Det är utmärkt att den nu kommer. Möjligen skulle vi vilja säga att vi betonar tillsynen litet anorlunda än vad regeringen gör. Det finns en tendens att sätta kunskapskontrollen i högsätet. Vi lägger större vikt vid att andra mål i skollag och läroplan också skall uppfyllas. Det gäller krav på skolans demokratiska miljö, andan på skolan, hanteringen av mobbning osv.

Men också krav på skolans fysiska miljö hör hit. Varje kommun skall ha miljökriterier för lokaler som används för förskola och skola. Varje skola skall ha ett eget program mot mobbning osv. Det skall finnas en tillsyn som garanterar att alla elever får den skola som de har rätt till.

Vi föreslår också extra resurser till barn med behov av speciellt stöd. Det gäller speciellt barn med specifika läs- och skrivsvårigheter.

Det finns också skäl att ställa krav på att viktiga bitar av undervisningen inte tappas bort i lärarbristens och tidsbristens tider. Det gäller

t.ex. undervisning om alkohol, narkotika och tobak, s.k. ANT-undervisning. Till samma kategori hör bevakningen av att jämställdhetsfrågan särskilt beaktas i undervisningen om sex och samlevnad.

En annan fråga som aktualiseras i resursbristens tider är sponsringen av läromedel. Vi tycker inte att det är bra att företag eller organisationer förser skolorna med gratis böcker som man skriver och ger ut i egen regi. Lärarna skall kunna välja läromedel efter kvalitet och inte efter vad som är gratis. Tydliga regler för sponsring behövs. Det är dessutom viktigt att eleverna får behålla läroböckerna i vissa ämnen, t.ex. svenska, matematik och engelska.

Slutligen skulle jag vilja ta upp en fråga som jag tycker har fått för litet uppmärksamhet. Det är behovet av särskilda resurser för elever med invandrabakgrund. Det gäller bl.a. resurser för undervisning i modersmål/hemspråk och i svenska språket.

Men det finns också speciella behov som inte har uppmärksammats tillräckligt. Det gäller t.ex. elever i den här gruppen som har funktionshinder. Vi föreslår inrättandet av hemspråksinternat för elever med funktionshinder. Den här gruppen elever kan av ekonomiska skäl knappast få sina behov tillgodosedda av den enskilda kommunen. Jag vill att regeringen särskilt uppmärksammar de här elevernas situation.

Jag yrkar endast bifall i fråga om den av motionerna som har en mer övergripande karaktär, den som handlar om krav på tillsyn och utvärdering, men jag står självfallet bakom samtliga motioner som Miljöpartiet har lagt i det här ärendet. Jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 1.

Anf. 145 ULF MELIN (m) replik:

Fru talman! Jag vill göra ett par kommentarer till det som Gunnar Goude sade. Först vill jag påpeka att ett par saker som den borgerliga regeringen införde var oerhört viktiga och långsiktiga. Man införde den nya läroplanen och det nya betygssystemet. Detta är mycket klart och tydligt. Bristen är, som jag sade i mitt anförande, att kommunerna inte följer upp detta fullt ut. Framför allt är man dålig på utvärdering.

Sedan har vi detta med resurser. Jag tror att det är farligt om man ständigt hamnar i en diskussion om att man skall tillföra mer pengar. Det är inte alldeles säkert, Gunnar Goude, att resultaten blir bättre då. Det viktiga är att man har bra styrsystem och klara riktlinjer. Sedan handlar det också väldigt mycket om hur skolan organiserar sin verksamhet.

Om man gör internationella jämförelser kan man se att vi har en hög andel vuxna i den svenska skolan. I tätan ligger faktiskt Norge, Danmark och Sverige. För 17–18 år sedan hade vi lika stor vuxentäthet i den svenska skolan som vi har i dag. Jag kommer inte ihåg att man svartmålad så väldigt mycket då och skrev om att skolan led brist på resurser och att det mesta var värdelöst. Då var det ganska bra.

Sedan tillät man att andelen vuxna ökade ganska mycket på 80-talet därför att elevkullarna minskade. Då ökade lärartätheten. Jag tror att det är viktigt att man försöker ha litet nyans i den här diskussionen.

Jag vill sluta med att säga att jag tror lärarrollen är en mycket viktig fråga att diskutera. Den måste vi utveckla betydligt mer än vad vi har gjort.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Den läroplan som infördes hade stora förtjänster. Felet var att man införde den litet för snabbt och att skolorna inte fick tid att förbereda sig för omställningen till arbetet enligt den nya läroplanen. De bristerna får vi leva med i dag och försöka rätta till i efterhand.

Det finns väldigt mycket att säga om betygssystemet. Jag kan bara kort säga att Miljöpartiet inte är intresserat av det betygssystemet, bl.a. därför att vi inte vet någonting om reliabiliteten i systemet, dvs. med vilken noggrannhet det mäter den kunskap som man tror sig mäta. Vi vet också att det prognostiska värdet, dvs. möjligheterna att utifrån betygen säga någonting om vederbörandes möjligheter till framgång i yrke eller studier, är mycket lågt. Betygssystemet är i stort sett helt värdelöst som uttagsinstrument.

Vi har olika uppfattningar om betygssystemet som pedagogiskt instrument. Vi tycker att det skall vara en annan motivation för eleverna i skolan än att läsa för att få bättre betyg. Intresse för ämnet och skolans arbete är en bättre motivation enligt vårt sätt att se det.

Moderaterna får väl stå för att de tycker att vuxentätheten i skolan är lagom nu. Vi ser med oro att köerna på de barnpsykiatriska klinikerna växer, att barn med specifika läs- och skrivsvårigheter inte får hjälp därför att speciallärare inte finns på skolan och att skolpsykologer inte finns tillgängliga. De problem som vi har i det moderna samhället i dag kan kanske inte jämföras med den historiska beskrivning som Ulf Melin ger av hur det var förr i tiden. Problemen i dag kräver kanske litet andra lösningar. Vi tror att det behövs en ökad vuxentäthet i skolan.

Anf. 147 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! En sådan här debatt kan ju synas litet grand tröstlös. Den har blivit uppskjuten och debatten vill inte riktigt infinna sig även om det tänkte till litet grand om betygen nu. Men jag tror ändå att det är viktigt att oppositionspartierna får tillföra sin syn, med stora eller små avvikelser från den gängse ordningen, för att helheten skall göra vår gemensamma skola bättre – den skola som alla och allas barn går i.

Därför känns det litet tröttande när man ser att alla motioner avstyrks rakt över. Det speglar inte allt det tänkande som sju partier, inklusive regeringspartiet, ägnar sig åt och den angelägenhet som skolan har.

Den vanligaste motiveringen är att frågan behandlats tidigare och då avslagits, och därför är man inte beredd att gå in i en diskussion. Tidigare hörde vi många kloka synpunkter från Ulf Melin, Siri Dannaeus m.fl. som var och en skulle kunna ha varit värd en egen mäsas. Men nu får det bli nedslag, litet grand styrt av vad som är dagsaktuellt och litet styrt av de frågor som vi vill lyfta upp eftersom de annars glöms bort eller faller undan.

Flera av oppositionspartierna, däribland Kristdemokraterna, har länge krävt en bättre utvärdering och tillsyn av den kommunala skolan. Det är en viktig förutsättning att den delen fungerar om ansvarsfördelningen mellan staten och kommunen skall kunna upprätthållas. Staten lägger fast målen och resultatet som förväntas uppnås, och kommunen svarar för att genomföra uppdraget. Kvittot på att det hela fungerar får staten sedan via utvärdering och tillsyn.

När det gäller de fristående skolorna har staten tagit på sig den rollen på ett tydligt sätt. De kommunala skolorna har inte alls följts upp på motsvarande sätt. Det har också Riksdagens revisorer påpekat i en rapport som kom för ett par år sedan. Det här har som sagt också vi kristdemokrater påpekat år efter år, men vi har fått våra motioner avstyrkta, precis som i det betänkande vi behandlar i dag.

Har då regeringen och majoriteten i kammaren inte alls tagit intryck av kritiken? Jo visst, det har den. Men hur framkommer det? Jo, i en artikel på debattsidan i Dagens Nyheter där skolministern presenterar tio punkter för kvalitetshöjning i skolan. Där finns nu ett klart förtydligande när det gäller utformningen av tillsynen över den kommunala skolan. De gamla inspektörerna som Socialdemokraterna avskaffade för några år sedan kommer tillbaka, och de får nya viktiga uppdrag enligt förslaget.

I min egen hemkommun fick jag som förälder sitta i ett långt och ingående samtal med en sådan ny inspektör, som mycket seriöst utvärderade verksamheten i den skola där ett av mina barn går. Det var bra.

En nationell inspektionsnämnd föreslås inrättas. Det är också bra. Jag ser det som ett svar på oppositionens krav. Nu är det bara att hoppas att det kommer från Dagens Nyheter:s sidor till riksdagen och beslut här. Jag läste med förväntan utbildningsavsnittet i vårpropositionen, men det var betydligt magrare när det gällde de tio punkterna än debattartikeln i Dagens Nyheter.

Jag går raskt vidare till ett annat exempel. Just nu pågår ju en intensiv debatt om svenskarnas dryckesvanor. Smuggelspriten och hembränt flödar och utmanar det som har varit stommen i svensk alkoholpolitik och som vi kristdemokrater, och säkert de flesta andra här i kammaren, stöder, nämligen prispolitiken. Vi har ju alla tagit del av att regeringen redan i vårpropositionen föreslår att skatten på alkohol inte längre skall höjas i takt med inflationen, vilket kommer att leda till att alkoholen blir billigare relativt sett. Samma sak gäller priset på cigaretter.

Vad har nu detta med skolpolitik att göra? Jo, om priset på de här varorna och prissättningen som ett återhållande redskap utmanas genom omvärlden och EU-medlemskapet, innebär ju detta en utmaning som måste mötas med att prisinstrumentet understöds, motiveras och kompletteras med andra åtgärder. Här tror jag att skolans uppgift är absolut oundgänglig. Den gamla hederliga ANT-undervisningen i skolan behöver fräschas upp och plockas fram igen. Det är ju faktiskt så att den är nästan obefintlig på många håll i dag.

Vi vet att den som kan skjuta upp alkoholdebuten bara något år löper mindre risk för skador senare i livet. Under den förra mandatperioden var professor Jerzy Einhorn en av Kristdemokraternas ledamöter. Jag kommer ihåg hur han med entusiasm i kammarens talarstol och i olika diskussioner i riksdagssammanhang påpekade att bara veckors uppskjutande av tobaksdebuten kunde innebära att sjukdomar senarelades eller undveks. ANT-undervisningen har kommit i bakvatten och måste lyftas fram igen för att kunna ge våra ungdomar bättre kvalitet i sitt vuxna liv.

Majoriteten anser i dag att riksdagen inte skall trycka på med hjälp av ett tillkännagivande till regeringen när det gäller en utvärdering av ANT-undervisning. Det hade varit ett sätt att skynda på en förändring. Jag tycker att det är tråkigt att vi har försuttit den möjligheten.

Sex- och samlevnadsundervisningen är oerhört viktig – om vi bara tittar något längre än väggarna i denna sal. 52 % av alla ingångna äktenskap slutar i skilsmässa. Då vet vi att det är tre gånger vanligare med separation vid samboförhållanden. Vi vet att det är oerhörda kostnader – beräknat till ca 2 miljoner kronor per skilsmässa – och personligt lidande med förkortat liv och försämrad livskvalitet som gör att skilsmässorna borde förebyggas i stället för att efterbehandlas.

Att förebygga skilsmässor, att stå upp för familjen, att skapa goda förutsättningar för stabila familjer skulle vara oerhört angeläget för skolan. Sex- och samlevnadsundervisningen har en uppgift att fostra, överföra värderingar, poängtera känslor, ansvarstagande för det uppväxande släktet och förbereda våra ungdomar för ett liv med hög livskvalitet.

Jag går vidare och säger några ord om de fristående skolorna. Regeringen var snabb med att försäkra villkoren för fristående skolor genom att förändra bidragssystemet, något som gör det svårare för dessa skolor att bedriva sin verksamhet långsiktigt och tryggt.

Då var det inte tal om att vänta för att systemet hade varit i kraft för kort tid. Det första steget i försämringen genomfördes under första året. Det andra ungefär ett år senare. Vi kristdemokrater anser fortfarande att fristående skolor skall kunna drivas på samma långsiktiga villkor som kommunala skolor. De skall inte behöva känna sig som ett B-lag som egentligen inte är önskvärda utan lever på nåder.

Möjligheten att välja skola för sina barn, kommunal eller fristående, som svarar mot de krav och förväntningar som jag som förälder har på en bra skola är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Socialdemokraterna har under åren gjort allt för att inskränka den möjligheten på olika sätt. Men så har de fått ge sig en liten bit i taget. Återställarna när det gäller bidragssystemen, fastställandet av ett minsta antal elever, kommunernas utökade möjligheter att påverka tillkomsten av nya friskolor m.m. är bevis för den brist på förståelse för hela friskoletanken som präglar socialdemokratin.

Nu hänvisar utskottsmajoriteten till att för kort tid har gått för att genomföra några förändringar. En händelse som ser ut som en tanke är att både den kommitté som följer konsekvenserna av det nya resursfördelningssystemet och Skolverkets uppdrag att belysa effekterna ur valfrihetssynpunkt när det gäller hur fristående skolor och kommuner tillgodoser behoven hos särskilt stödkrävande elever kommer att redovisas den 1 oktober. Det är inte en fråga som Socialdemokraterna vill diskutera under valrörelsen. Frågan sopas under mattan, och då känns det skönt att kunna hänvisa till utredningar.

Fru talman! Jag står bakom alla reservationer i betänkandet. För vinnande av tid yrkar jag bifall bara till reservation 5 under mom. 18.

Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag begärde replik därför att Tuve Skånberg tog upp friskolefrågorna. Det är litet intressant att höra den beskrivning som vi nu får när vi vet hur det blev. Enligt Friskolornas riksförbund har fler friskolor än någonsin tidigare ansökt om att få starta verksamhet. Vidare har de resurser som går till friskolorna ökat markant. Det finns mer pengar i budgeten nu än med det tidigare förslaget. Det beror på att friskolorna

tidigare fick 75 % av vad skolorna i kommunerna fick. Enligt nu gällande lagstiftning har de samma rätt som de kommunala skolorna.

Det finns ingenting som tyder på att all den svartmålning som skedde förut är någonting annat än en falsk beskrivning av verkligheten. Utfallet visar att friskolorna har fått den trygghet som Tuve Skånberg efterlyser. Det är angeläget att åtminstone hålla sig till de fakta som vi nu känner till.

Prot. 1997/98:102

6 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 149 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Den tån måste ha varit litet öm. Här angriper jag Socialdemokraterna för generationer av njugghet mot friskolorna. Upp reser sig inte en socialdemokrat utan Gunnar Goude för Miljöpartiet. Ursäkta om jag trampade på en öm tån!

Låt oss konstatera att vid ett besök på en friskola där man hör hur de själva beskriver sin verklighet finner man att den är mil från vad Gunnar Goude beskriver. Det kan hända att man med glasögon och förutfattade meningar som rättfärdigar ett ställningstagande, som man kanske ångrar efter några år, kan se verkligheten på det sätt som Gunnar Goude beskrev.

Den bild av verkligheten jag får när jag besöker friskolor är att de hade det betydligt bättre under fyrklöverregeringen och har blivit sämre behandlade under den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det är svårt att veta vilken friskola Tuve Skånberg har besökt. Men för friskolorna i landet är bilden helt annorlunda. Jag vet inte om Tuve Skånberg inte följer med i vad Friskolornas riksförbund rapporterar. De utför en kontinuerlig granskning. Det pågår en granskning av hur bidragen ser ut.

Bilden stämmer inte. Det beror på att budgeten för en friskola var sämre tidigare. De ekonomiska villkoren har blivit bättre. Det som befrädes när det gavs möjligheter att starta nya friskolor har visat sig vara totalt felaktigt. Ungefär 110 fristående skolor har sökt anslag och fått tillstånd. Jag tror att två av dem har fått avslag. Bilden är positiv.

Skälet till att jag försvarar detta är att Miljöpartiet tog en stor del i utformningen av förslaget och stod bakom det. Fristående skolor är för oss en hjärtefråga. Vi tror på mångfald i skolsystemet. Vi ser också resultatet av det arbetet. Det har gått ett stort steg framåt för fristående skolor. Även kristdemokraterna skulle kunna tala om att det har blivit så. Det kan inte vara någon nackdel.

Anf. 151 INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag å Nalin Baksis vägnar be om ursäkt för att hon med mycket kort varsel lämnat återbud till denna debatt. Därför ersätter jag henne.

Jag tänker inte hålla ett anförande. Men jag tänker bidra med två reflexioner då jag har lyssnat på kollegerna i denna sena afton.

Den första reflexionen är att många har berört den svåra balansgången mellan det kommunala ansvaret och den statliga styrningen. Var sätter vi gränsen? När det börjar gå illa, skall vi återta makten till riksdagen för att rätta till? Hur länge kan man vänta ut att kommuner får göra misstag på

vägen? När styr vi och när styr vi inte? Egentligen kan vi med dessa problem förena oss i ett riksdagsparti.

Jag och flera av er befinner oss då och då i fullmäktigeförsamlingarna i våra kommuner. Debatterna där är precis tvärtom. ”Nu skall inte de däruppe styra över oss. Vi vet själva hur vi skall klara av det.” Då förenar man sig många gånger i ett kommunparti mot riksdagspartiet.

Det var den första reflexionen.

Den andra reflexionen är: När kommer vi att få motioner som riktar sig mot oss, i det som också ligger i vårt arbete att följa upp och utvärdera det vi gör här i riksdagen, när vi tittar på våra egna beslut och hur vi har hanterat dem vidare?

Fru talman! Det blev inget anförande, som sagt var, utan endast två reflexioner. Med det vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 152 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Låt mig först säga att jag avser att efter denna debatt kopiera snabbprotokollet, och särskilt Ulf Melins inlägg om skolans resurser. Jag vill då försäkra Ulf Melin att jag i varje skoldebatt som jag kommer att delta i skall ta upp det ställningstagande som han har framfört som moderat representant. Jag tror inte att det kommer att gynna Ulf Melins parti.

Jag skall försöka fatta mig kort.

Jag har motionerat om att en särskild skola skall inrättas där elever med funktionshinder och annat modersmål än svenska skall kunna få god och kvalificerad hemspråksundervisning. Den skolan skulle lämpligast drivas som ett internat.

Jag kommer fortsättningsvis att säga ”hemspråk” i stället för ”modersmål”, eftersom jag personligen anser att det var fel att byta begrepps-användning. Det här ordet kommer främst att användas av elever, och det är ett högravande språkbruk för de flesta ungdomar i vårt samhälle som rimmar illa med den legitimitet man vill ge ämnet i övrigt. Dessutom tycker jag att det är fel att lägga en tidig biologisk koppling till språkbruket. Det borde i stället vara angelägnare att betona den sociala kopplingen.

Utskottet har avstyrkt motionen med motiveringen att det ankommer på kommunerna att erbjuda den formen av undervisning. Vi vet att hemspråkslärarna i dag ofta är de första som får gå när skolan skär ned i lärarkåren. Hemspråkslärarna gör i dag på många håll en enastående insats för att ge en kvalitativ undervisning på de få timmar de har tillgängliga för varje elev.

I vissa skolor finns få utländska språk representerade bland eleverna, och i andra kan det röra sig om ett tjugotal språk.

Trots samordningen är det svårt att tillgodose elevernas rätt till hemspråk, särskilt om de har ett funktionshinder. Det är i många fall en övermäktig uppgift för kommunerna.

Ungdomar med funktionshinder som påverkar språket, dvs. tal och skrift, t.ex. barn med talsvårigheter, hörselskadade eller synskadade barn, är i behov av särskilt kvalificerad undervisning.

I gårdagens morgon-TV visades i en kanal ett inslag med en mor som kämpade för att hennes son som hade Downs syndrom skulle få särskild

hjälp av logoped för att utveckla talförmågan. Det kan tyckas något extremt att motionera om rätten att lära sig hemspråk i tal och skrift när det finns barn i samhället som inte ens har möjlighet att få lära sig ett språk på grund av bristande resurser.

Låt mig säga följande.

Sverige har gått igenom en ekonomisk kris, och den här mandatperioden har präglats av ett politiskt besparingsarbete som knappast gått någon politiker eller annan medborgare obemärkt förbi. Nu slår sig socialdemokraterna för bröstet och säger att de har tagit Sverige ur svackan. Den socialdemokratiska valparollen, dvs. vård, skola och omsorg, har omsorgsfullt tjatats in på ett tidigt stadium i valrörelsen.

Låt oss då visa att vi när vi pratar om vård, skola och omsorg också tar hänsyn till de elever som kanske har det extra svårt, som har särskilda behov, som kommunen kanske inte kan möta på ett adekvat sätt. Självfallet skall sådana barn som nämdes i TV-inslaget också ha stöd och hjälp.

Svenska medborgare talar i dag betydligt fler språk än svenska. Utan att inkräkta på det kommunala självstyret eller kommunens uppgifter i övrigt, skulle jag se det som mycket positivt om den här formen av skola som jag har motionerat om kan förverkligas. Det skulle innebära ett utmärkt tillfälle till hemspråksundervisning under längre eller kortare perioder, som inriktade sig på att möta eleven utifrån elevens förutsättningar med väldigt höga ambitioner. Jag hoppas att det finns en politisk vilja i konkret bemärkelse bakom valflosklerna.

Det andra område som jag skulle vilja nämna är den del av en motion från Miljöpartiet som handlar om sex och samlevnad. Utskottet verkar ha missuppfattat syftet med att bredda sex- och samlevnadsundervisningen, att döma av den motionsbeskrivning man har gjort. Det står där att motionärerna vill att man skall kunna prata om relationer och känslor i sex- och samlevnadsundervisningen. Det är självfallet inte det som avses.

Det som avses är det ökade antalet larmrapporter om ätstörningar, anorexi, förvrängda kroppsideal, en lavinartad ökning av plastikoperationer, en allt större acceptans av sexualiserat våld och sexualiserat förtryck, som t.ex. finns i pornografi. Ungdomar konfronteras i dag med makt, exploatering, myter och våld som är starkt kopplat till sexualiteten. Det är dags att börja ta tag i de här mycket kontroversiella ämnena, som i dag berör våra svenska ungdomar på ett mycket konkret sätt.

Jag har flera gånger under detta år stått i talarstolen och pratat om just unga kvinnors situation och behovet av att ta tag i dessa frågor på allvar i skolan fr.o.m. nu. Det går inte längre att lunka på i samma takt, utan vi måste bemöta denna situation med så många ätstörningar och så många problem.

Det jag kallar ett ökat genusperspektiv i sex- och samlevnadsundervisningen skulle helt enkelt kunna översättas med att man borde få grundläggande kunskaper i allmän feministisk teori i sex- och samlevnadsundervisningen. Jag anser inte att det behöver stå i strid med varandra att jämställdhetsperspektivet skall genomsyra alla ämnen i skolan och att man tar upp det särskilt i just detta sammanhang, där det passar så bra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 maj

1997/98:706 av *Birger Schlaug* (mp) till jordbruksministern
Kretsloppsprojekt i Dorotea

1997/98:707 av *Göran Hägglund* (kd) till inrikesministern
Åldersgränser för unga

1997/98:708 av *Bertil Persson* (m) till miljöministern
Sophanteringen

1997/98:709 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Riktlinjer för polisanmälan av våld i skolan

1997/98:710 av *Åke Carnerö* (kd) till socialministern
Familjerådgivningen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 maj.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 6 maj

1997/98:675 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Miljökostnaderna efter katastrofen i Tjernoby

1997/98:679 av *Charine Pålsson* (kd) till kommunikationsministern
Körkortsregler för handikappade

1997/98:680 av *Gullan Lindblad* (m) till socialministern
Privatvården

1997/98:684 av *Eva Eriksson* (fp) till miljöministern
Kärnbränslehantering

1997/98:690 av *Eskil Erlandsson* (c) till statsrådet Thomas Östros
Marginalskatter på låga inkomster

1997/98:691 av *Kenth Skårvik* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Den förberedande sjöbefälsutbildningen

1997/98:696 av *Marie Engström* (v) till socialministern
Brist på vårdpersonal

1997/98:697 av *Margitta Edgren* (fp) till socialministern
Anslag för vårdartjänst

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 maj.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 4
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m anf. 34 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m voteringen kl. 13.36,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. voteringen kl. 15.32,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.58,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 136 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Regional tillväxt – för arbete och välfärd.....	1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU11	1
Anf. 1 PATRIK NORINDER (m)	1
Anf. 2 KJELL ERICSSON (c)	5
Anf. 3 ELVER JONSSON (fp)	10
Anf. 4 HANS ANDERSSON (v)	14
Anf. 5 PATRIK NORINDER (m) replik	18
Anf. 6 HANS ANDERSSON (v) replik	19
Anf. 7 PATRIK NORINDER (m) replik	19
Anf. 8 HANS ANDERSSON (v) replik	19
Anf. 9 ELVER JONSSON (fp) replik	20
Anf. 10 HANS ANDERSSON (v) replik	20
Anf. 11 ELVER JONSSON (fp) replik	21
Anf. 12 HANS ANDERSSON (v) replik	21
Anf. 13 BARBRO JOHANSSON (mp).....	22
Anf. 14 ULF BJÖRKLUND (kd).....	25
Anf. 15 BERIT ANDNOR (s).....	29
Anf. 16 PATRIK NORINDER (m) replik.....	34
Anf. 17 BERIT ANDNOR (s) replik.....	34
Anf. 18 PATRIK NORINDER (m) replik.....	35
Anf. 19 BERIT ANDNOR (s) replik.....	35
Anf. 20 KJELL ERICSSON (c) replik	36
Anf. 21 BERIT ANDNOR (s) replik.....	36
Anf. 22 KJELL ERICSSON (c) replik	37
Anf. 23 BERIT ANDNOR (s) replik.....	37
Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik	38
Anf. 25 BERIT ANDNOR (s) replik.....	39
Anf. 26 ELVER JONSSON (fp) replik	39
Anf. 27 BERIT ANDNOR (s) replik.....	39
Anf. 28 HANS ANDERSSON (v) replik	40
Anf. 29 BERIT ANDNOR (s) replik.....	40
Anf. 30 HANS ANDERSSON (v) replik	41
Anf. 31 BERIT ANDNOR (s) replik.....	42
Anf. 32 BARBRO JOHANSSON (mp) replik	42
Anf. 33 BERIT ANDNOR (s) replik.....	43
Anf. 34 BARBRO JOHANSSON (mp) replik	43
Anf. 35 BERIT ANDNOR (s) replik.....	43
Anf. 36 LENNART ROHDIN (fp).....	44
Anf. 37 SIRI DANNAEUS (fp)	47
Anf. 38 STEN TOLGFORS (m)	48
Anf. 39 PER-OLA ERIKSSON (c)	51
Anf. 40 PATRIK NORINDER (m) replik.....	53

Anf. 41 TREDJE VICE TALMANNEN	54
Anf. 42 PATRIK NORINDER (m) replik	54
Anf. 43 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	54
Anf. 44 PATRIK NORINDER (m) replik	54
Anf. 45 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	55
(forts. 6 §)	55
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats	
den 29 april	56
JoU26 Vissa miljöfrågor	56
JoU22 Ändringar i foderlagen, m.m.	59
FiU17 Avveckling av allemanssparreglerna	61
FiU18 Riksdagens revisorers årsredovisning för 1997	61
FiU19 Riksbankens förvaltning år 1997	61
FiU21 Förstärkt tillsyn över börser	61
6 § (forts. från 4 §) Regional tillväxt – för arbete och välfärd	
(forts. AU11)	62
Anf. 46 LENNART ROHDIN (fp) replik	62
Anf. 47 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	62
Anf. 48 LENNART ROHDIN (fp) replik	63
Anf. 49 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	63
Anf. 50 BENGT HURTIG (v)	64
Anf. 51 EWA LARSSON (mp)	65
Anf. 52 AGNETA BRENDT (s)	67
Anf. 53 LENNART ROHDIN (fp) replik	69
Anf. 54 BERTIL PERSSON (m)	69
Anf. 55 SVEN BERGSTRÖM (c)	70
Anf. 56 MAGGI MIKAELSSON (v)	73
Anf. 57 ÅKE GUSTAVSSON (s)	74
Anf. 58 INGER LUNDBERG (s)	76
Anf. 59 HANS STENBERG (s)	77
Anf. 60 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)	78
Anf. 61 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	79
Anf. 62 ROLF DAHLBERG (m)	79
Anf. 63 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	80
Anf. 64 ROLF DAHLBERG (m) replik	80
Anf. 65 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	80
Anf. 66 OWE HELLBERG (v)	81
Beslut	82
AU11 Regional tillväxt för arbete och välfärd	82
Beslut om uppskjuten votering	90
7 § Föräldraledighetsdirektivets genomförande i Sverige	91
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU13	91
Anf. 67 TUVE SKÅNBERG (kd)	91
Anf. 68 LAILA BJURLING (s)	92
Anf. 69 TUVE SKÅNBERG (kd)	93
Anf. 70 LAILA BJURLING (s)	93
Anf. 71 TUVE SKÅNBERG (kd)	93
Anf. 72 LAILA BJURLING (s)	94

(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	94
8 § Närradion m.m.	94
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU28	94
Anf. 73 OLA KARLSSON (m).....	94
Anf. 74 NIKOS PAPADOPOULOS (s).....	95
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	96
9 § Fri- och rättighetsfrågor	96
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU32	96
Anf. 75 BO KÖNBERG (fp).....	96
Anf. 76 BIRGER HAGÅRD (m)	99
Anf. 77 KENNETH KVIST (v)	101
Anf. 78 BIRGER HAGÅRD (m) replik	103
Anf. 79 KENNETH KVIST (v) replik	104
Anf. 80 BIRGER HAGÅRD (m) replik	104
Anf. 81 KENNETH KVIST (v) replik	104
Anf. 82 PETER ERIKSSON (mp)	104
Anf. 83 CATARINA RÖNNUNG (s).....	106
Anf. 84 BO KÖNBERG (fp) replik.....	108
Anf. 85 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	109
Anf. 86 BO KÖNBERG (fp) replik.....	109
Anf. 87 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	110
Anf. 88 KENNETH KVIST (v) replik	110
Anf. 89 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	110
Anf. 90 KENNETH KVIST (v) replik	111
Anf. 91 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	111
Anf. 92 PETER ERIKSSON (mp) replik.....	111
Anf. 93 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	112
Anf. 94 PETER ERIKSSON (mp) replik.....	112
Anf. 95 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	113
Anf. 96 BIRGER HAGÅRD (m) replik	113
Anf. 97 CATARINA RÖNNUNG (s) replik.....	113
Anf. 98 BIRGER HAGÅRD (m) replik	113
(forts.).....	114
Ajournering	114
Återupptagna förhandlingar	114
9 § (forts.) Fri- och rättighetsfrågor (forts. KU32)	114
Anf. 99 INGRID NÄSLUND (kd)	114
Anf. 100 CATARINA RÖNNUNG (s)	115
Anf. 101 INGRID NÄSLUND (kd)	115
Anf. 102 CATARINA RÖNNUNG (s)	116
Anf. 103 INGRID NÄSLUND (kd)	116
Anf. 104 BO KÖNBERG (fp).....	116
Anf. 105 INGRID NÄSLUND (kd)	117
Anf. 106 KENNETH KVIST (v)	117
Anf. 107 INGRID NÄSLUND (kd)	117
Anf. 108 KENNETH KVIST (v)	117
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	117
10 § Behandlingen av långtidsdömda, m.m.	118

Justitiekammarens betänkande 1997/98:JuU19	118
Anf. 109 GÖTHE KNUTSON (m).....	118
Anf. 110 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	120
Anf. 111 ALICE ÅSTRÖM (v)	122
Anf. 112 GÖTHE KNUTSON (m) replik	124
Anf. 113 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	124
Anf. 114 GÖTHE KNUTSON (m) replik	125
Anf. 115 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	125
Anf. 116 BIRTHE SÖRE TEDT (s).....	126
Anf. 117 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	129
Anf. 118 BIRTHE SÖRE TEDT (s) replik	129
Anf. 119 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	129
Anf. 120 BIRTHE SÖRE TEDT (s) replik	130
Anf. 121 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) re- plik.....	130
Anf. 122 BIRTHE SÖRE TEDT (s) replik	131
Anf. 123 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) re- plik.....	131
Anf. 124 GÖTHE KNUTSON (m) replik	132
Anf. 125 BIRTHE SÖRE TEDT (s) replik	132
Anf. 126 GÖTHE KNUTSON (m) replik	132
Anf. 127 BIRTHE SÖRE TEDT (s) replik	133
Anf. 128 SIW PERSSON (fp)	133
Anf. 129 BIRTHE SÖRE TEDT (s).....	134
Anf. 130 SIW PERSSON (fp)	135
Anf. 131 GÖTHE KNUTSON (m).....	135
Anf. 132 BIRTHE SÖRE TEDT (s).....	135
Anf. 133 GÖTHE KNUTSON (m).....	135
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	136
11 § Europa–Medelhavsinterimsavtal mellan EG och PLO	136
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU10	136
Anf. 134 BERNDT EKHOLM (s).....	136
Anf. 135 GÖRAN LENNMARKER (m).....	138
Anf. 136 EVA ZETTERBERG (v).....	138
Anf. 137 BERNDT EKHOLM (s) replik	140
Anf. 138 EVA ZETTERBERG (v) replik	141
Anf. 139 RAGNHILD POHANKA (mp)	141
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	142
12 § Färnebofjärdens nationalpark.....	142
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU28	142
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	142
13 § Pyrotekniska varor	142
Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU11	142
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	142
14 § Allmänna skolfrågor.....	142
Utbildningsutskottets betänkande 1997/98:UbU9	142
Anf. 140 ULF MELIN (m)	142
Anf. 141 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	144

Anf. 142 SIRI DANNAEUS (fp)	145
Anf. 143 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	147
Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp)	149
Anf. 145 ULF MELIN (m) replik.....	151
Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	152
Anf. 147 TUVE SKÅNBERG (kd).....	152
Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	154
Anf. 149 TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	155
Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	155
Anf. 151 INGEGERD WÄRNERSSON (s).....	155
Anf. 152 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	156
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)	157
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	158
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	158
17 § Kammaren åtskildes kl. 22.16.	159

Elanders Gotab, Stockholm 1998